

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

‘ਆਤਮ ਮਾਰਗ’ ਦਾ ਇਕੋ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਜਿਸ ਆਤਮ ਰੰਗ, ਆਤਮ ਰਸ, ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਦਾ ਬਾਰ ਬਾਰ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਸੋਝੀ, ਉਸ ਦਾ ਗਿਆਨ, ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਐਸਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿਚ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਅਗੰਮ ਹੈ, ਅਗੋਚਰ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਜਾਣਿਆ, ਪਹਿਚਾਣਿਆ, ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਐਸੀ ਮਾਨਸਿਕ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੱਸ ਕੇ ਅੰਤਲੀ ਤੁਕ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ -

ਅਬਿਗਤਿ ਮਤਿ ਅਬਿਗਤਿ ਦੀ ਕਿਉ ਅਲਖ ਲਖਾਏ।
ਅਕਥ ਕਥਾ ਅਕਥ ਦੀ ਕਿਉ ਆਖਿ ਸੁਣਾਏ।
ਅਚਰਜ ਨੋ ਆਚਰਜ ਹੈ, ਹੈਰਾਣ ਕਰਾਏ।
ਵਿਸਮਾਦੇ ਵਿਸਮਾਦੁ ਹੈ ਵਿਸਮਾਦੁ ਸਮਾਏ।
ਵੇਦੁ ਨ ਜਾਣੇ ਭੇਦੁ ਕਿਹੁ ਸੇਸਨਾਗੁ ਨ ਪਾਏ।
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਾਲਾਹਣਾ ਗੁਰ ਸਬਦ ਅਲਾਏ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 9, ਪਉੜੀ 13

ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਅਕਥ ਦੀ ਕਥਾ, ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਮਾਰਗ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਬਾਰ ਬਾਰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੀ ਮਨੁਖਤਾ ਲਈ ਹੈ, ਸਰਬ ਸੰਸਾਰ ਲਈ ਹੈ। ਨਾਮ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕ ਹੈ -

ਇਹ ਧਨੁ ਸਰਬ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰਿ॥
ਮਨਮੁਖਿ ਫਿਰਹਿ ਸਿ ਜਾਣਹਿ ਦੂਰਿ॥ ਪੰਨਾ - 991

ਇਹ ਕੀਮਤੀ ਵਸਤੂ ਹਰੇਕ ਮਨੁੱਖੀ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਹੈ-

ਸੋ ਧਨੁ ਵਖਰੁ ਨਾਮੁ ਰਿਦੇ ਹਮਾਰੈ॥
ਜਿਸ ਤੂੰ ਦੇਹਿ ਤਿਸੈ ਨਿਸਤਾਰੈ॥ ਪੰਨਾ - 991

ਨਿਸਤਾਰਾ ਨਾਮ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਬੜੀ ਵਚਿੱਤਰ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਧਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ‘ਪਰਮਗਤਿ’ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ -

ਇਕ ਬਾਤ ਅਨੂਪ ਸੁਨਹੁ ਨਰ ਭਾਈ॥
ਇਸੁ ਧਨ ਬਿਨੁ ਕਹਹੁ ਕਿਨੈ ਪਰਮਗਤਿ ਪਾਈ॥
ਪੰਨਾ - 991

ਇਹ ਵੀ ਨਿਰਣਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਐਸੀ ਅਮੋਲਕ ਨਾਮ-ਵਸਤੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੇਵਲ ਤੇ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ‘ਅਕਥ ਦੀ ਕਥਾ’ ਸੁਣਾ ਰਹੇ ਹਨ-

ਭਣਤਿ ਨਾਨਕੁ ਅਕਥ ਕੀ ਕਥਾ ਸੁਣਾਏ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਤਾ ਇਹੁ ਧਨੁ ਪਾਏ॥ ਪੰਨਾ - 991

ਸੰਸਾਰਕ ਪਦਾਰਥਾਂ, ਮਾਇਕ ਵਸਤੂਆਂ, ਧਨ ਮਾਲ ਜੋ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ

ਹਿਤ ਦਿਨ ਰਾਤ ਹਫਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਰਾਹਤ, ਸੁਖ, ਸਹਿਜ ਅਨੰਦ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਟਾਕਰੇ ਤੇ ਨਾਮ ਧਨ ਦੀਆਂ ਕੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹਨ, ਇਹ ਵੀ ਬਾਰ ਬਾਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਏਕੋ ਨਿਹਚਲ ਨਾਮ ਧਨੁ ਹੋਰ ਧਨੁ ਆਵੈ ਜਾਇ॥
ਇਸ ਧਨ ਕਉ ਤਸਕਰੁ (ਚੋਰ) ਜੋਹਿ (ਚੁਰਾ) ਨ ਸਕਈ
ਨਾ ਓਚਕਾ ਲੈ ਜਾਇ॥
ਇਹੁ ਹਰਿ ਧਨੁ ਜੀਐ ਸੇਤੀ ਗਵਿ ਰਹਿਆ ਜੀਐ ਨਾਲੇ ਜਾਇ॥
ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਤੇ ਪਾਈਐ ਮਨਮੁਖਿ ਪਲੈ ਨ ਪਾਇ॥
ਧੰਨੁ ਵਾਪਾਰੀ ਨਾਨਕਾ ਜਿਨਾ ਨਾਮੁ ਧਨ ਖਟਿਆ ਆਇ॥
ਪੰਨਾ - 511

ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਰਾਹੀਂ ਅੰਦਰ ਅਨੁਭਵ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਅਜਬ ਅਵਸਥਾ ਵਾਪਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਜਗਿਆਸੂ ਨੇ ਪੁੱਜਣਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਧਾਰਾ ਵਰ੍ਹਦੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਮਨ ਮੁਗਧ ਹੋਇਆ ਪੀਂਦਾ ਵਿਸਮਾਦ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਸੇ ਅਨੁਭਵ ਨੂੰ ਦਸਣਾ ਬੜਾ ਕਠਨ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ‘ਆਤਮ ਮਾਰਗ’ ਅਭਿਲਾਖੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਨਿਮਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਐਸੇ ਅਨੂਪਮ ਆਤਮ ਰਸ ਦੀ ਇਕ ਝਲਕ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ-

ਝਿਮਿ ਝਿਮਿ ਵਰਸੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰਾ॥
ਮਨੁ ਪੀਵੈ ਸੁਨਿ ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰਾ॥
ਅਨਦ ਬਿਨੋਦ ਕਰੇ ਦਿਨ ਰਾਤੀ
ਸਦਾ ਸਦਾ ਹਰਿ ਕੇਲਾ ਜੀਉ॥ ਪੰਨਾ - 102

ਇਹ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ, ਆਤਮਾ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਏਕੀਕਰਣ ਹੈ। ਜੋਤਿ ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਪਰਮਜੋਤਿ ਵਿਚ ਇਕਮਿਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਪਾਣੀ ਦੂਜੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਸਮਾਅ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੈ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਕ ਰੂਪ ਪਰ ਮਨੁੱਖ ਭਰਮ ਕਾਰਨ ਆਪ ਨੂੰ ਅੱਡ ਸਮਝੀ ਬੈਠਾ ਹੈ, ‘ਹਉ’ ਵਿਚ ਵਖਰੀ ਹੋਂਦ ਬਣਾਈ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਇਸ ਭਰਮ ਦਾ ਪੜਦਾ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੁੜ ‘ਵੱਖ’ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਵਿਆਪਦੀ -

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕਾ ਵਿਛੜਿਆ ਮਿਲਿਆ॥
ਸਾਧ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਸੂਕਾ ਹਰਿਆ॥
ਸੁਮਤਿ ਪਾਇ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇ ਗੁਰਮੁਖ ਹੋਇ ਮੇਲਾ ਜੀਉ॥
ਜਲ ਤਰੰਗੁ ਜਿਉ ਜਲਹਿ ਸਮਾਇਆ॥
ਤਿਉ ਜੋਤੀ ਸੀਗਿ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਇਆ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਭ੍ਰਮ ਕਟੇ ਕਿਵਾੜਾ
ਬਹੁੜਿ ਨ ਹੋਈਐ ਜਉਲਾ ਜੀਉ॥ ਪੰਨਾ - 102

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਐਸਾ ਅਨੁਭਵ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਚੌਥੇ ਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ?

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 33 ਤੇ)

ਨਾਮ ਜਪੀਏ ਤਾਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਦੁਖੜੇ

(ਧੌਟ ਵਿਖੇ ਮਿਤੀ 17-1-2001 ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਤੀਜਾ ਦੀਵਾਨ)

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੁ. ਮਿਸ਼ਨ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਅਪ੍ਰੈਲ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-64)

ਇਕ ਵਾਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਤੇ ਅਰਜਨ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਚਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਰਜਨ! ਮੇਰੀ ਤ੍ਰਿਗੁਣੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਓਹਲੇ ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਮੈਂ' (ਮਨੁਖ ਆਪ) ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਕਿ 'ਮੈਂ' (ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ) ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਇਸ ਕਾ ਬਲੁ ਨਾਹੀ ਇਸੁ ਹਾਥੁ॥

ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਸਰਬ ਕੋ ਨਾਥੁ॥

ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਬਪੁਰਾ ਜੀਉ॥

ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਫੁਨਿ ਥੀਉ॥ ਪੰਨਾ - 277

ਪਰ ਇਹ 'ਮੈਂ-ਮੈਂ' ਕਰਕੇ ਹੀ ਫਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮੇਰੀ ਤ੍ਰਿਗੁਣੀ ਮਾਇਆ ਨੇ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਭੁਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਯਾਨੀ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਸੁਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਅਰਜਨ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਵੀ ਭੁੱਲ ਸਕਦਾ ਹਾਂ?

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, “ਤੇਰੀ ਕੀ ਤਾਕਤ ਹੈ ਮਾਇਆ ਅੱਗੇ?”

ਕਹਿੰਦਾ, “ਮਹਾਰਾਜ! ਦਿਖਾ ਤਾਂ ਦਿਓ, ਮੈਂ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।”

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਐਵੇਂ ਦੁਖੀ ਹੋਏਂਗਾ, ਰੋਏਂਗਾ, ਕਲਪੇਂਗਾ, ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਮਾਇਆ ਦੇਖ ਕੇ? ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਾਇਆ ਬੇਅੰਤ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਨੂੰ ਭੁਲਾਉਂਦੀ ਹੈ।”

ਏਹ ਮਾਇਆ ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਵਿਸਰੈ

ਮੋਹੁ ਉਪਜੈ ਭਾਉ ਦੁਜਾ ਲਾਇਆ॥ ਪੰਨਾ - 921

ਮਾਇਆ ਕਹਿੰਦੇ ਹੀ ਓਸ ਨੂੰ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਦੇਵੇ। ਉਹ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਹੈ, ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਭੁਲੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਚਲੋ ਭਲਾ ਆਕਸੀਜਨ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਜੀਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਆਕਸੀਜਨ ਨੂੰ ਤਾਂ ਭੁੱਲ ਜਾਓ ਉਹ ਨਿਰਜਿੰਦ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਪਰ ਪ੍ਰਭੂ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਾਡਾ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ ਮੰਨ ਲੈਂਦਾ ਹੈ -

ਜੋ ਮਾਗਹਿ ਠਾਕੁਰ ਆਪੁਨੇ ਤੇ ਸੋਈ ਸੋਈ ਦੇਵੈ॥

ਪੰਨਾ - 681

ਤੇ ਐਸੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਮਿੱਤਰ ਹੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਭੁੱਲੇ ਰਹਿਣਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਗੱਲ ਬੜੀ ਮਾੜੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਮਾਇਆ ਭੁਲਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਅਰਜਨ ਕਹਿੰਦਾ, “ਮੈਨੂੰ ਦਿਖਾਓ ਮਹਾਰਾਜ! ਮਾਇਆ।”

ਕਹਿੰਦੇ, “ਕੀ ਲੈਣਾ ਹੈ?” ਅਖੀਰ ਜਦੋਂ ਨਾ ਹੀ ਹਟਿਆ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪਾਣੀ ਲਿਆ, ਅਸੀਂ ਦਾਤਣ ਕਰਨੀ

ਹੈ। ਸਾਹਮਣੇ ਤਲਾਬ ਸੀ, ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਪੈਰ ਰਖਿਆ ਤੇ ਝੁਕ ਕੇ ਗੜਵੀ ਪਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਭਰਨ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਏਨੇ ਵਿਚ ਹੀ ਉਸ ਤੇ ਮਾਇਆ ਪਾ ਦਿੱਤੀ। ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਉਥੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ, ਨਾ ਤਲਾਓ, ਨਾ ਕੋਈ ਗੜਵੀ ਹੱਥ ਵਿਚ, ਨਾ ਰੱਥ ਤੇ ਨਾ ਇਸ ਦਾ ‘ਗੰਡੀਵ’ ਧਨੁਸ਼। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿਥੇ ਚਲੇ ਗਏ? ਉਧਰੋਂ ਸ਼ੇਰ ਆ ਰਹੇ ਨੇ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸੱਪ ਆ ਰਹੇ ਨੇ। ਇਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਖਾ ਜਾਣਗੇ ਮੈਨੂੰ; ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ! ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ!! ਕਿਥੇ ਗਏ ਆਪ? ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਏ। ਕਹਿੰਦਾ ਹੁਣੇ ਇਥੇ ਸਨ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਛਾਈਂ-ਮਾਈਂ ਹੋ ਗਿਆ। ਤਿੰਨ ਦਿਨ, ਤਿੰਨ ਰਾਤਾਂ ਉਸ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਰੋਂਦਾ ਫਿਰੀ ਗਿਆ। ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਜੰਗਲ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ, ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੇਸ ਖਿੱਡੇ ਹੋਏ ਨੇ ਤੇ ਰੋਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ ਪਰਦੇਸੀਆ! ਆਹ ਹਾਲ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਤੂੰ?”

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, “ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਨ, ਉਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਥੇ ਚਲੇ ਗਏ?”

ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, “ਤੇਰੀ ਮੱਤ ਮਾਰੀ ਹੋਈ ਹੈ? ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਨੇ।”

ਕਹਿੰਦਾ, “ਹੈਂ! ਉਹ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੁਣੇ ਸਨ।”

ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, “ਜੇ ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਸਨ ਤਾਂ ਦੇਖ ਲੈ, ਟੋਲੂ ਲੈ। ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਤੇ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਧਰਮਸਾਲਾ ਵਿਚ ਚੱਲ, ਉਥੇ ਸਾਡੇ ਕਥਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਵਿਦਵਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਆਏ ਹੋਏ ਨੇ ਕਥਾ ਕਰਨ।”

ਉਥੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਥੇ ਕਥਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਂਡਵਾਂ ਨੇ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦਾ ਯੁੱਧ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਤੇ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਕਰਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਿੱਤ ਨਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਕਤਲ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਦੂਸਰਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਲਜੁਗ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਜਦੋਂ ਜਲਵਾ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਇਸ ਜੁਗ ਵਿਚ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਫੇਰ ਏਧਰ ਜਿਥੇ ਹੇਮਕੁੰਟ ਸਾਹਿਬ ਹੈ ਇਸ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ, ਬਰਫਾਂ ਵਿਚ, ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਬਰਫਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਗਲ ਗਏ। ਅੱਗ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੱਚੀ ਹੈ ਜਾਂ ਝੂਠੀ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਾਣੇ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਹੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਰਫਾਂ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਸੋ ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਉਹ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀ। ਫੇਰ ਰਾਜ ਅਭਿਮਨਿਊ ਦੇ ਲੜਕੇ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਨੇ ਸਾਂਭਿਆ। ਰੋਜ ਕਥਾ ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖ ਲਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਰਹਿ। ਉਸ ਨੇ ਫੇਰ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣੀ ਕਿ ਕਲਜੁਗ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਨਾ

ਵੜੀਂ। ਉਸ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਰਹਾਂ ਕਿਥੇ? ਉਸ ਨੇ ਛੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰੀਆਂ ਤੇ ਅਖੀਰ ਉਸ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸੋਨੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਲੈ ਫੇਰ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਰਾਬਖਾਨੇ ਵਿਚ ਰਹਾਂਗਾ ਜਿਥੇ ਸ਼ਰਾਬ ਕੱਢਦੇ ਨੇ, ਵੇਚਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਇਹ ਥਾਂ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮੇਰੇ ਰਾਜ ਵਿਚ। ਜੁਏਬਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਰਹਾਂਗਾ, ਕਹਿੰਦਾ ਜੁਆ ਖੇਲ੍ਹਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਅਸੀਂ। ਡਾਕੂ-ਚੋਰਾਂ ਦੇ ਅੱਡੇ ਵਿਚ ਰਹਾਂਗਾ। ਕਹਿੰਦਾ ਡਾਕੂ-ਚੋਰ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮੇਰੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਕੋਈ। ਅਖੀਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸੋਨੇ ਵਿਚ ਰਹਾਂਗਾ। ਕਹਿੰਦਾ, “ਹਾਂ ਸੋਨਾ ਹੈ ਤੇ ਤੂੰ ਸੋਨੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਲੈ। ਉਸ ਦਾ ਮੁਕੁਟ ਸੋਨੇ ਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਪਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਗਿਆ ਤਾਂ ਬੁੱਧੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਗਈ, ਕਲਜੁਗ ਨੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਪਰ ਉਹ ਬੋਲੇ ਨਹੀਂ। ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਇਸ ਨੇ ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੱਪ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਦੇ ਚੇਲੇ ਨੇ ਸਰਾਪ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਿਸ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਸੱਪ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂਦੇਵ ਦੇ ਗਲੇ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਅੱਠਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਇਸੇ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਸੱਪ ਦੇ ਡੱਸਣ ਨਾਲ ਮਰੇਗਾ। ਉਹ ਅੱਠਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਲੜਕਾ ਜਨਮੇਜਾ ਸੀ, ਫੇਰ ਉਸ ਨੂੰ ਤਖਤ ਤੇ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ। ਜਨਮੇਜੇ ਨੇ ਡੇਢ ਸੌ ਸਾਲ ਰਾਜ ਕਰਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣੀ। ਫੇਰ ਜਨਮੇਜਾ ਕੋਹੜੀ ਹੋ ਕੇ ਮਰ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਉਸ ਦੇ ਲੜਕੇ ਦਾ ਹੁਣ ਰਾਜ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫੇਰ ਸਾਡੇ ਵਾਲਾ ਮਾਮਲਾ ਕਿਥੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ? ਮੈਂ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਭਲਾ ਹਾਂ। ਭਰਮ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਅਰਜਨ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਸੁਪਨਾ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਪਹਿਲੀ ਜਿੰਦਗੀ ਦਾ ਤੇ ਉਹ ਮੇਰੇ ਯਾਦ ਆਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਵੀ। ਉਹ ਸੀ ਬਹੁਤ ਬਹਾਦਰ। ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਫੌਜਾਂ ਦਾ ਜਰਨੈਲ ਬਣਾ ਲਿਆ ਤੇ ਆਪਣੀ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਦਿੱਤਾ। ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੱਚੇ ਹੋਏ ਤੇ ਉਹ ਲੜਕੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਈ। ਪਿਆਰ ਬਹੁਤਾ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਭੁੱਲ ਗਿਆ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਜੇ ਕੋਈ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾ ਨਾਉਂ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਜਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਜਦੋਂ ਇਸ ਦੀ ਘਰਵਾਲੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਈ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ‘ਸਤੀ’ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਬੀਬੀਆਂ ਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਆਈਆਂ ਨੇ ਤੇ ਭਾਈ ਤਾਂ ਕਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨਹੀਂ ‘ਸਤੀ’। ਅਖੀਰ ਜਦੋਂ ਹਠ ਨਾ ਛੱਡਿਆ ਤਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਚੰਗਾ, ਜਾਹ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਆ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਉਧੋ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਾ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਸਮਝਾਉਣ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ, “ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ?”

ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, “ਮੈਂ ਉਧੋ ਹਾਂ।”

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, “ਜਾਹ-ਜਾਹ! ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ।”

ਏਨੇ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆ ਗਏ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਆਹ ਕੀ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ ਹੈਂ ਤੂੰ?”

ਕਹਿੰਦਾ, “ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ?”

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, “ਮੈਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਹਾਂ।”

ਕਹਿੰਦਾ, “ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਹੋਏ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ। ਕੋਈ ਨਕਲੀ ਬੰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈਂ ਤੂੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ। ਅਰਜਨ ਵਗੈਰਾ ਸਭ ਮਰ ਗਏ, ਬਰਫਾਂ ਵਿਚ ਗਲ ਗਏ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ।”

ਯਾਨੀ ਐਨਾ ਜਬਰਦਸਤ ਭਰਮ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੀ ਭੁਲ ਗਿਆ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਅਰਜਨ! ਤੈਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦਿਖਾਈ ਹੈ ਮੈਂ ਤੇ ਉਹ ਐਨੀ ਪ੍ਰਬਲ ਹੈ।”

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਲਕਾ ਜਿਹਾ ਮੂੰਹ ਤੇ ਥੱਪੜ ਮਾਰਿਆ, ਮਾਇਆ ਲਹਿ ਗਈ ਤੇ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਲਾਅ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਲੈਣ ਆਇਆ ਸੀ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੂੰ ਪਾਣੀ ਲੈ ਕੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੁਣ ਤੱਕ। ਹੈਰਾਨ ਹੋਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਿਥੇ ਗਈ? ਮੇਰਾ ਘਰ ਕਿਥੇ ਗਿਆ? ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

**ਇਨਿ ਮਾਇਆ ਜਗਦੀਸ ਗੁਸਾਈ ਤੁਮ੍ਹਰੇ ਚਰਨ ਬਿਸਾਰੇ ॥
ਕਿੰਚਤ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਉਪਜੈ ਜਨ ਕਉ ਜਨ ਕਹਾ ਕਰਹਿ ਬੇਚਾਰੇ ॥**

ਪੰਨਾ - 857

ਇਸ ਨੂੰ illusion (ਧੋਖਾ, ਛਲ) ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ Ignorance (ਅਗਿਆਨ) ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਸ ਦੇ ਥੱਲੇ ਦਿਮਾਗ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਸਾਡਾ। ‘ਸਤਿ’ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਗੁਰੂ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਸੁਣਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ -

**ਅੰਤਰਿ ਅਲਖੁ ਨ ਜਾਈ ਲਖਿਆ ਵਿਚਿ ਪੜਦਾ ਹਉਮੈ ਪਾਈ ॥
ਮਾਇਆ ਮੋਹਿ ਸਭੋ ਜਗੁ ਸੋਇਆ ਇਹੁ ਭਰਮੁ ਕਹਹੁ ਕਿਉ ਜਾਈ ॥**

ਪੰਨਾ - 205

ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਭਰਮ ਪੈ ਗਿਆ ਇਹ ਜਾਵੇ ਕਿਵੇਂ?

ਏਕਾ ਸੰਗਤਿ ਇਕਤੁ ਗ੍ਰਿਹਿ ਬਸਤੇ

ਪੰਨਾ - 205

ਇਕੱਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੇ ਜੀਵ ਆਤਮਾ -

..... ਮਿਲਿ ਬਾਤ ਨ ਕਰਤੇ ਭਾਈ ॥

ਏਕ ਬਸਤੁ ਬਿਨੁ ਪੰਚ ਦੁਲੇ ਓਹ ਬਸਤੁ ਅਗੋਚਰ ਠਾਈ ॥

ਪੰਨਾ - 205

ਅੰਤਸ਼ਕਰਨ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਜੋਤ ਜਗਮਗ-ਜਗਮਗ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਜੀਵ ਉਸ ਉੱਤੇ ਅਮੰਨਾ (ਭਰੋਸਾ) ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਂਦਾ ਤੇ ਹੋਰ ਹੀ ਪਾਸੇ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ -

ਨਉ ਘਰਿ ਦੇਖਿ ਜੁ ਕਾਮਨਿ ਭੂਲੀ ਬਸਤੁ ਅਨੁਪ ਨ ਪਾਈ ॥

ਪੰਨਾ - 339

ਜਿਹੜੀ ਅੰਦਰ ਚੀਜ਼ ਸੀ ਉਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਫੜ ਸਕਿਆ, ਬਾਹਰ ਘੁੰਮਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਐਸੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਸੁਜਾਨ ਰਾਏ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਅਣੀਰਾਏ ਜੀ! ਫੇਰ ਕੀ ਕਰਿਆ ਜਾਵੇ? ਮੈਂ ਵੀ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚ-ਮੀਚ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ, ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ ਅੰਦਰ। ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਹੈ?

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, “ਪਿਆਰਿਆ! ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਜਿਥੇ ਉਹ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਬੱਜਰ ਕਪਾਟ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ।”

ਕਾਇਆ ਨਗਰੁ ਨਗਰੁ ਗੜ ਅੰਦਰਿ॥

ਸਾਚਾ ਵਾਸਾ ਪੁਰਿ ਗਗਨੰਦਰਿ॥ ਪੰਨਾ - 1033

ਏਸ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਗੜ੍ਹ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਸੱਚਾ ਵਸਦਾ ਹੈ।

ਅਸਥਿਰੁ ਥਾਨੁ ਸਦਾ ਨਿਰਮਾਇਲੁ ਆਪੇ ਆਪੁ ਉਪਾਇਦਾ॥

ਪੰਨਾ - 1033

ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਘਰ ਆਪੇ ਹੀ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਰਹਿੰਦਾ ਕਿਥੇ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ‘ਗਗਨੰਦਰ’। ਗਗਨੰਦਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਨੂੰ। ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ। ਜੇ ਦਸਵਾਂ ਦੁਆਰ ਕਹੀਏ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਗਲਤੀ ਖਾ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਇਹ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਯੋਗੀਆਂ ਦਾ ਦਸਵਾਂ-ਦੁਆਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਅਸੀਂ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਹੜਾ ਸਾਡਾ ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਦੁਆਰਾ ਹੈ ਤੇ ਇਥੇ ਉਹ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਥੇ ਹੈ ਕੀ? ਕਹਿੰਦੇ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਜੜੇ ਹੋਏ ਨੇ -

ਅੰਦਰਿ ਕੋਟ ਛਜੇ ਹਟਨਾਲੇ॥

ਆਪੇ ਲੇਵੈ ਵਸਤੁ ਸਮਾਲੇ॥

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਜੜੇ ਜੜਿ ਜਾਣੈ ਗੁਰੁ ਸਬਦੀ ਖੁਲਾਇਦਾ॥

ਪੰਨਾ - 1033

ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਸੁਜਾਨ ਰਾਏ ਜੀ! ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਖੁਲ੍ਹਣਾ ਹੈ ਉਹ ਦਰਵਾਜ਼ਾ, ਉੱਜ ਨਹੀਂ ਖੁਲ੍ਹਦਾ। ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਚਾਬੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਹੜਾ ਭਰਮ ਪੈ ਗਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਲਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

..... ਇਕੱਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਇਕ ਸੇਜ ਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ -

ਧਨ ਪਿਰ ਕਾ ਇਕ ਹੀ ਸੰਗਿ ਵਾਸਾ

ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ ਕਰਾਰੀ॥ ਪੰਨਾ - 1263

ਇਕੱਠੇ ਇਕ ਮੰਜੇ ਤੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ ਪਰ ਹਉਮੈ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਰੱਬ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹੈ। ਰੱਬ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਹ! ਭੁੱਲਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਦੇਖੋ! ਅਜੀਬ ਬਾਤ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜੀਵ ਭੁੱਲ ਗਿਆ, ਭਟਕ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜਦਾ ਹੈ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਕਿ ਜਾਓ, ਜਾ ਕੇ ਹੋਕਾ ਦਿਓ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਓ। ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸੰਸਾਰ।

ਸੋ ਕਹਿਣ ਲਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਚਾਬੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਕੋਲ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਤਾਲਾ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਬਿਨਾ ਕੁੰਜੀਓਂ ਨਾ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਤਾਲੇ,

ਚਾਬੀ ਹੱਥ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ -2, 2.

ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ, ਚਾਬੀ ਹੱਥ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ -2, 2.

ਬਿਨਾ ਕੁੰਜੀਓਂ ਨਾ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਤਾਲੇ,..... -2.

ਜਿਸ ਕਾ ਗਿਰੁ ਤਿਨਿ ਦੀਆ ਤਾਲਾ

ਕੁੰਜੀ ਗੁਰੁ ਸਉਪਾਈ॥ ਪੰਨਾ - 205

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ, ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਹੈ-

ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਕਾਇਆ ਕੋਟੁ ਹੈ ਦਸਵੈ ਗੁਪਤੁ ਰਖੀਜੈ॥

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ ਗੁਰੁ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ॥

ਪੰਨਾ - 954

ਜਦੋਂ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ ਫੇਰ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਕੀ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ -

ਅਨਹਦ ਵਾਜੇ ਧੁਨਿ ਵਜਦੇ ਗੁਰੁ ਸਬਦਿ ਸੁਣੀਜੈ॥

ਪੰਨਾ - 954

ਉਥੇ ਝਣਕਾਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਵਾਜਿਆਂ ਦੀ। ਗਾਉਂਦਾ ਕੌਣ ਹੈ? ‘ਸੋ ਦਰੁ’ ਦੀ ਪਉੜੀ ਪੜ੍ਹ ਲਓ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਹੋਰ ਬੇਅੰਤ ਗਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਮੈਂ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਚਿੱਤ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੇ ਪਰ ਤੇਰੇ ਦਰਵਾਜੇ ਤੇ ਹਰ ਵਕਤ ਕੀਰਤਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਹਰ ਵਕਤ ਸੰਗੀਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਭ ਗਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਪ੍ਰਾਕਿਰਤੀ ਵੀ ਗਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤੇ ਗਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਪੰਣ-ਪਾਣੀ ਗਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਰੋਜ਼ ‘ਸੋ ਦਰੁ’ ਦੀ ਪਉੜੀ ਆਪਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਸਵੇਰੇ ਵੀ, ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਵੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਦਰਵਾਜਾ ਖੁੱਲ੍ਹਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ ਗੁਰੁ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ॥

ਪੰਨਾ - 954

ਜਦੋਂ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਕੀ ਸੁਣਿਆ?

ਅਨਹਦ ਵਾਜੇ ਧੁਨਿ ਵਜਦੇ ਗੁਰੁ ਸਬਦਿ ਸੁਣੀਜੈ॥

ਪੰਨਾ - 954

ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਹੈ ਉਥੇ? ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ, ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਨਹੀਂ, ਉਥੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ -

ਤਿਤੁ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਚਾਨਣਾ ਕਰਿ ਭਗਤਿ ਮਿਲੀਜੈ॥

ਪੰਨਾ - 954

ਚਾਨਣੇ ਵਿਚ ਦਿਸਦਾ ਵੀ ਹੈ ਕੁਝ? ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ!

ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਵਰਤਦਾ ਜਿਨਿ ਆਪੇ ਰਚਨ ਰਚਾਈ॥

ਪੰਨਾ - 954

ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ਤੂ ਸਚੀ ਨਾਈ॥

ਪੰਨਾ - 947

ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸੀ, ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵਰਤਣ ਵਾਲਾ, ਉਹ ਦਿਸ ਗਿਆ। ਚਾਬੀ ਲੱਗ ਗਈ, ਤਾਲਾ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਚਾਬੀ ਕਿਥੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਇਸ ਦੀ ਚਾਬੀ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਹੈ। ਬੜੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੰਜ ਭਰਮ ਨੇ, ਭਰਮਾਂ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਬੰਦਾ ਰੁਲਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ - ਭੇਦ ਭਰਮ ਹੈ, ਕਰਤੱਤੂ ਭਰਮ ਹੈ, ਸੰਗ ਭਰਮ ਹੈ, ਵਿਕਾਰ ਭਰਮ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮਇਤ੍ਰ ਜਗਤ ਭਰਮ ਹੈ। ਬੜੀ ਲੰਮੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਹੈ ਇਹ, ਦੋ ਚਾਰ ਘੰਟਿਆਂ ਜਾਂ ਇਕ-ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਦੱਸਣ ਵਾਲੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹ। ਜੇ ਮੈਂ ਦੱਸਾਂ ਵੀ ਤਾਂ ਉਹ ਫੜ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ। ਸੋ ਆਪਾਂ ਕੰਮ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗੇ ਜਿਹੜੀ ਯਾਦ ਰਹਿ ਜਾਵੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਜੋ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਰ ਲੈ, ਜਿੰਨਾ ਤਪ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਰ ਲੈ, ਦਾਨ ਜਿੰਨਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਰ ਲੈ, ਬਰਫਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਗਲ ਜਾਹ, ਹਉਮੈ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀ ਕਦੇ ਵੀ, ਹਉਮੈ ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਜਾਣੀ ਹੈ।

‘ਚਲਦਾ’

ਸੁੰਦਰੀ

ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

੭ ਕਾਂਡ

ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਸਮਾਚਾਰ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਬੀਤ ਗਏ, ਸਵੇਰ ਹੋ ਚੁਕੀ, ਦਸ ਬਾਰਾਂ ਵਜੇ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੈ। ਉਸ ਨਗਰ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਖੱਤਰੀ ਦੀ ਵਹੁਟੀ ਕੈਦ ਸੀ, ਸਭ ਲੋਕੀਂ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਰੁੱਝੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਨਿਕੜੇ ਜਿਹੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਹੱਟਾਂ ਪੁਰ ਲੈਣ ਦੇਣ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਰੋਟੀਆਂ ਤਿਆਰ ਪਈਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਕਮ ਦੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਅਚਰਜ ਰੰਗ ਹੈ, ਦੀਵਾਨਖਾਨੇ ਵਿਚ ਹਾਕਮ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਪਾਸ ਕੁਛ ਮੁਸਾਹਿਬ ਕੱਚ ਕੁਸ਼ਮਤੀ ਬੈਠੇ ਗੱਪਾਂ ਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਦੌਰ ਜਾਰੀ ਹੈ, ਰੰਗ ਰੰਗ ਦੇ ਖਾਣੇ ਪਏ ਹਨ, ਕੋਈ ਪਿਆਲਾ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਲਾਈਂ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਨੁਕਲ ਉਡਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਜਨਾਨਖਾਨੇ ਵਿਚ ਭੀ ਗਹਿਮਾ-ਗਹਿਮ ਹੈ। ਇਕ ਗਲੀਚੇ ਪੁਰ ਪੰਜ ਛੇ ਬੇਗਮਾਂ ਬੈਠੀਆਂ ਹਨ, ਉਪਰ ਗੋਲੀਆਂ ਬਾਂਦੀਆਂ ਫਿਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੇਗਮਾਂ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਇਕ ਤੋਂ ਇਕ ਚੜ੍ਹਦੀ ਹੈ, ਰੇਸ਼ਮੀ ਕੱਪੜਿਆਂ ਤੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੀ ਸੱਜਯਜ ਬਹੁਤ ਵਧਕੇ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਤੀਵੀਂ ਡਾਢੀ ਉਦਾਸ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਉਸ ਕਮਰੇ ਦੀ ਅਮੀਰੀ ਸਜਾਵਟ, ਉਸ ਦੇ ਗਲ ਦੇ ਕਪੜੇ ਤੇ ਅਮੋਲਕ ਗਹਿਣੇ ਇਉਂ ਜਾਪਦੇ ਹਨ, ਜਿੱਕੁਰ ਇਕ ਨਵੀਂ ਫੜੀ ਮੈਨਾ ਨੂੰ ਸੋਨੇ ਦੇ ਪਿੰਜਰੇ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਹੋਰ ਸਭ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਹੱਸਦੀਆਂ ਹਨ, ਕੁਝ ਜੁਗਤ ਮਖੌਲ ਵੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਚੁੱਪ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਠੰਢਾ ਸਾਹ ਭਰਦੀ ਹੈ, ਕਦੀ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੰਝੂ ਕਿਰ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਨਾਲ ਦੀਆਂ ਬੁਲਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਸਿਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚੁਕਦੀ। ਇਕ ਜਣੀ ਨੇ ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਨਵੀਂ ਚਿੜੀ ਹੈ, ਆਪੇ ਗਿੱਝ ਜਾਏਗੀ।

ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਖਾਣੇ ਦੀ ਖਬਰ ਆਈ, ਉਥੇ ਹੀ ਦਸਤਰਖਾਨ ਵਿਛਾਇਆ ਗਿਆ, ਉਤੇ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੇ ਖਾਣੇ ਰੱਖੇ ਗਏ, ਸਭੇ 'ਬਿਸਮਿਲਾ' ਕਹਿ ਕੇ ਖਾਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਇਹ ਚੁੱਪ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਖਾਣ ਵਾਸਤੇ ਤੰਗ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਤੁਪ ਤੁਪ ਹੰਝੂ ਕੇਰਦੀ ਤੇ ਹੌਲੀ ਜੇਹੀ ਕਹਿ ਉਠਦੀ ਹੈ, ਹੇ ਸ਼ਿਵ! ਸੰਘਾਰ ਕਰ। ਜਦ ਬੇਗਮਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਤੰਗ ਕੀਤਾ ਤਦ ਤਾਂ ਫੁੱਟ ਫੁੱਟ ਰੋਈ, ਡਸਕਾਰਿਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੂਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲੱਗੀ। ਸਭੇ ਜਣੀਆਂ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਭਰ ਗਈਆਂ ਕਿ ਇਸਨੇ ਸਾਡਾ ਖਾਣਾ ਹਰਾਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਹੱਥੋਂ ਹੱਥੀ ਕੁਟਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਸਨ, ਪਰ ਇਕ ਜਣੀ ਨੂੰ ਕੁਛ ਤਰਸ ਆਇਆ, ਬੋਲੀ, ਭੈਣੋ! ਇਹ ਇਸ ਦੇ ਵੱਸ ਨਹੀਂ, ਜਦ ਮੈਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਆਂਦਾ ਸੀ ਤਦ ਮੇਰਾ ਇਸ ਤੋਂ ਬੀ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਸੀ, ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਆਪੇ ਰਚਮਿਚ ਜਾਏਗੀ। ਗੱਲ ਕਾਹਦੀ ਉਹ ਸਭੇ ਕੁਝ ਕੁ ਟਲੀਆਂ ਤੇ ਸਹੀ, ਪਰ ਆਖਣ ਲੱਗੀਆਂ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਕੁਛ ਖੁਆਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ। ਲਾ ਤਰਲੇ ਰਹੀਆਂ, ਪਰ ਉਸ ਰੱਬ ਦੀ ਬੰਦੀ ਨੇ ਇਕ ਨਾ ਮੰਨੀ, ਛੇਕੜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਲ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਢਾਇਆ ਤੇ ਮਾਸ ਦੀ ਤਰੀ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾਉਣ

ਲੱਗੀਆਂ ਹੀ ਸਨ ਕਿ ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਹਾਕਮ ਸਾਹਿਬ, ਜੋ ਹੇਠਾਂ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਰਹੇ ਸਨ, ਮਸਤ ਹੋਏ ਹੋਏ ਉਤੇ ਆ ਗਏ ਅਰ ਇਹ ਹਾਲ ਵੇਖ ਕੇ ਸਮਝੇ ਕਿ ਸਭੇ ਖਾਰ-ਸਾੜ ਪਿਛੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੁਟਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਮਝ ਕੇ ਦੋ ਦੋ ਧੌਲਾਂ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਮਾਰ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚਾਰੀ ਨੂੰ ਬਾਹੋਂ ਫੜ ਕੇ ਬਾਹਰ ਛੱਜੇ ਪੁਰ ਲੈ ਗਏ ਤੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਲੱਗੇ ਉਲ ਜਲੂਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਧਰਮ ਬਚਣ ਦੀ ਕੋਈ ਵਾਹ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਹੁਣ ਜਾਨ ਦੇਣੀ ਉਤਮ ਹੈ। ਸੰਕਲਪ ਧਾਰਿਆ ਕਿ ਬਾਰੀ ਦੇ ਪਾਸ ਖੜ੍ਹੀ ਹਾਂ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦੇਵਾਂ, ਪਰ ਹਾਇ! ਦੁਖੀਆਂ ਪਾਸੋਂ ਮੌਤ ਵੀ ਡਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਬੇਰੁਖੀ, ਉਦਾਸੀ ਤੇ ਨਿਰਾਸਤਾ ਤੋਂ ਸ਼ਰਾਬੀ ਨਵਾਬ ਨੂੰ ਭੀ ਕਹਿਰ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਵੀਣੀਉਂ ਵੱਡੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਫੜਿਆ ਤੇ ਲਾਲ ਅੱਖਾਂ ਕਰਕੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਬੋਲਣ ਲੱਗਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਐਉਂ ਨਿਕਲੀ - ਘੈ ਘੈ ਘ ਘ ਘ ਘ ਘ। ਹੈ! ਇਹ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ? ਨਵਾਬ ਜੀ ਕੀ ਆਖਣ ਲੱਗੇ ਸਨ? ਸੰਘ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ? ਹਾਂ, ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਕੜੇ ਹੱਥ ਨੇ ਗਿੱਚੀਉਂ ਫੜ ਲਿਆ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਸਨ, ਸੰਘ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਇਸ ਵੇਲੇ ਨਗਰ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਡਾਢੀ 'ਘਨਾਉ' ਕਰਦੀ ਅਵਾਜ਼, ਜਿੱਕੁਰ ਘਮਸਾਨ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਲੇ ਪਲੀ ਵਿਚ ਪੰਜ ਸੱਤ ਹੋਰ ਆਦਮੀ ਉਤੇ ਆ ਚੜ੍ਹੇ। ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ ਫੜੇ ਗਏ, ਬੇਗਮਾਂ ਪੱਥਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਗੋਲੀਆਂ ਇਕ ਪੈਰ ਦੌੜ ਕੇ ਦੂਜੇ ਰਸਤਿਉਂ ਬਾਹਰ ਹੋਈਆਂ। ਉਹ ਦੁਖੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬੇਬਸ ਹੋ ਇਹੋ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ, ਜੈਸੀ ਰਾਖੀ ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਦੀ ਲਾਜ। ਪਲ ਵਿਚ ਹੀ ਇਕ ਤੀਵੀਂ ਤੇ ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਹੋਰ ਹੇਠੋਂ ਉਤੇ ਆਏ। ਹਿੰਦੂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੀ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਖਿੜ ਗਈ, ਉਹ ਵੀ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ, ਪਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਝੱਟ ਕਿਹਾ - "ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਥੋਂ ਰਤਾ ਪਰੇ ਰਹੋ, ਮੈਂ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਗੁਆ ਬੈਠੀ ਹਾਂ।" ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਤੀਵੀਂ ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ, ਵਧ ਕੇ ਬੋਲੀ - ਕੀ ਪਤੀਬ੍ਰਤਾ ਧਰਮ ਹਾਰ ਬੈਠੀ ਹੈ? ਉਸ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿਤਾ, ਨਹੀਂ ਜੀ, ਮੈਂ ਸ਼ੀਲ ਧਰਮ ਵਿਚ ਦਿੜ੍ਹ ਹਾਂ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਧੱਕੇ ਧੱਕੀ ਤੁਰਕ ਖਾਣਾ ਖੁਆ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਤੀਵੀਂ ਜੋ ਸਾਡੀ ਬਹਾਦਰ ਭੈਣ 'ਸੁੰਦਰੀ' ਸੀ, ਬੋਲੀ, ਪਯਾਰੀ ਭੈਣ! ਧੰਨ ਹੈਂ ਤੂੰ ਜਿਸ ਨੇ ਇੱਛੇ ਕਸ਼ਟ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਜਤ ਸਤ ਪੱਕਾ ਰਖਿਆ।

ਇਕ ਅੱਧੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਬੇਗਮਾਂ ਤੋਂ ਗਹਿਣੇ ਲੈਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ ਪਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਝੱਟ ਰੋਕ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਰ ਧੱਕਾ ਕਰਨਾ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਧਰਮ ਨਹੀਂ। ਭਰਾ ਦੀ ਇਹ ਗੰਭੀਰਤਾ ਵੇਖ ਕੇ ਸੁੰਦਰੀ ਬਾਗ ਬਾਗ ਹੋ ਗਈ।

ਪਲੇ ਪਲੀ ਵਿਚ ਨਵਾਬ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਾਂ ਕੱਸ ਕੇ ਸਾਰੇ ਜਣੇ ਹੇਠ ਉਤਰੇ। ਅੱਗੇ ਸਰਦਾਰ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਰਾ

ਖਜ਼ਾਨਾ ਘੋੜਿਆਂ ਪੁਰ ਲਦਵਾ ਲੀਤਾ। ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਫੌਜ ਸਾਰੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਜਰਵਾਣੇ ਤੇ ਪਾਪੀ ਮੁਗਲਾਂ ਪਾਸੋਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਲੈ ਰਹੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਜਿਸ ਮਜ਼ਲੂਮ ਹਿੰਦੂ ਨੇ ਤੇ ਕੋਈ ਗਰੀਬ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਦੁਖ ਕਿਸੇ ਤੁਰਕ ਵਲੋਂ ਰੋਏ, ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਕੇ ਧੱਕਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਖੂਬ ਸੋਧੇ, ਥੋੜੀ ਫੌਜ ਜੋ ਹਾਕਮ ਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਗੜੀ ਵਿਚ ਸੀ ਜੋ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਬਾਹਰੋਂ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਘਰ ਲਈ ਸੀ। ਖਾਲਸਾ ਇਸ ਫੁਰਤੀ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਪਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦੇ ਚਿੱਤ ਖਿਆਲ ਬੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਲਿਸ਼ਕਾਰਾ ਬਿਨ ਬਦਲੋਂ ਹੀ ਆ ਪੈਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਹੀ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਬੀਨਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਤਿ ਦੇ ਫੁਰਤੀਲੇ ਤੇ ਅਤਿ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇਬਾਜ਼ ਬੰਦੂਕਚੀ ਸਨ। ਦੁਖੀਏ ਖੜੀ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੇ ਨਵਾਬ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਕੇ ਸਰਦਾਰ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਖੱਤਰੀ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚੇ, ਥੜ੍ਹੇ ਪਰ ਦਰੀ ਵਿਛਾ ਕੇ ਡਟ ਗਏ। ਹੁਣ ਫੌਜ ਸਾਰੀ ਨਗਰੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਠੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਦਸ ਵੀਹ ਜੁਆਨ ਸਰਦਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਬੀ ਸਨ, ਬੀਬੀ ਸੁੰਦਰੀ ਬੀ ਤੇ ਉਹ ਤੀਵੀਂ ਜਿਸ ਦਾ ਹਾਲ ਅਸੀਂ ਦਸਦੇ ਆਏ ਹਾਂ (ਜੋ ਖਤਰੀ ਦੀ ਵਹੁਟੀ ਸੀ ਅਰ ਨਵਾਬ ਨੇ ਕੋਹ ਲਈ ਸੀ) ਕੋਲ ਆ ਬੈਠੀ। ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਓ। ਦੋ ਸਿੰਘ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਨ ਚਲੇ ਗਏ। ਖੱਤਰੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮਾਲ ਮਤਾ ਲੁਟਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਕੋਠੀ ਦਾ ਬੀ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਇੰਨੇ ਚਿਰ ਨੂੰ ਇਕ ਬੁੱਢੀ ਤੀਵੀਂ ਡੰਗੋਰੀ ਟੇਕਦੀ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਹੰਝੂ ਕੇਰਦੀ ਆਈ ਅਰ ਬੁਢਾਪੇ ਦੀ ਢਿੱਲੀ ਪਈ ਹੋਈ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਬੋਲੀ, ਹੇ ਸਿੰਘ ਸੂਰਮੇ! ਤੇਰਾ ਜੁਗ ਜੁਗ ਰਾਜ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਰੱਬ ਨੇ ਅਉਤਾਰ ਘੱਲਿਆ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਛਾਤੀ ਠੰਡ ਪਾ, ਰੱਬ ਤੈਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਚੋਗੁਣਾ ਕਰੇ।

ਸੁੰਦਰੀ ਦਾ ਮਨ ਇਹ ਦੁਹਾਈ ਸੁਣ ਕੇ ਦਰੱਵ ਗਿਆ, ਬੋਲੀ - ਮਾਈ ਕੀ ਹੈ?

ਮਾਈ - ਬੱਚੀ, ਕੀਹ ਦੱਸਾਂ? ਆਹ ਜੋ ਹਾਕਮ ਬੈਠਾ ਹੈ ਐਸ ਵੇਲੇ ਚੋਰ ਵਾਂਗੂੰ ਬੱਧਾ ਹੋਇਆ, ਇਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵੱਡਾ ਅਨਰਥ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਇਕੋ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਸੀ ਤੇ ਪੁਹਰਿਆਂ ਕਰ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਲਿਆ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਇਹਦੇ ਮਹਿਲਾਂ ਹੇਠੋਂ ਲੰਘਦਾ ਹੋਇਆ ਗਿੱਚੀ ਉਚੀ ਕਰਕੇ ਬਾਰੀ ਵਲ ਤੱਕ ਬੈਠਾ, ਭਾਵੇਂ ਬਾਰੀ ਵਿਚ ਸੁਆਹ ਭੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਨਵਾਬ ਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਆ ਗਿਆ, ਲੋਹਦੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਮਰਵਾਇਓਸੁ ਕਿ ਉਹ ਮਰ ਹੀ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਬਥੇਰੇ ਤਰਲੇ ਕੀਤੇ ਪਰ ਇਸ ਪੱਥਰ ਚਿੱਤ ਨੇ ਇਕ ਨਾ ਸੁਣੀ। ਹੇ ਰੱਬ ਦੇ ਘੱਲੇ ਹੋਏ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰਾ ਨਿਆਂ ਕਰ।

ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਹਾਕਮ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਪਰ ਫਿਟਕਾਰ ਦਾ ਰੰਗ ਫਿਰ ਗਿਆ, ਸਿੰਘਾਂ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦਰੱਵ ਗਏ। ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੁਝ ਚਿਰ ਸੋਚ ਕੇ ਪੰਜ ਸੱਤ ਮਹੱਲੇਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਪੁਛਿਆ

ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਬੁੱਢੀ ਸੱਚ ਆਖਦੀ ਹੈ? ਤਾਂ ਠੀਕ ਨਿਕਲਿਆ।

ਪਰ ਕੁਝ ਚਿਰ ਮਗਰੋਂ ਇਕ ਜੁਆਨ ਮੁਸਲਮਾਨ ਤੀਵੀਂ ਇਕ ਬਾਲ ਕੁੱਛੜ ਤੇ ਦੋ ਉਗਲਾਂ ਨਾਲ ਲਾਈ ਲੀਰਾਂ ਵਗਦੀਆਂ ਤੇ ਭੁੱਖ ਨਾਲ ਵਿਲੁੰ ਵਿਲੁੰ ਕਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਲਿਆਈ। ਇਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਤੂੰ ਬੀਬੀ ਕੀਕੂੰ ਆਈ ਹੈਂ? ਉਸ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਸਾਂਈ ਵਲੋਂ ਘੱਲਿਆ ਸਮਝ ਕੇ ਨਿਆਂ ਕਰਵਾਣ ਆਈ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਸਾਈਂ ਇਸ ਹਾਕਮ ਦਾ ਦਰਬਾਰੀ ਸੀ ਅਰ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੌਲਤ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਨਵਾਬ ਨਾਲ ਲੜ ਪਿਆ, ਬਸ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਮਰਵਾ ਦਿਤੋਸੁ ਤੇ ਸਾਰਾ ਘਰ ਬਾਰ ਲੁੱਟ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਫਕੀਰਨੀ ਕਰ ਦਿਤੋ ਸੁ। ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਜੋਗਾ ਘਰ ਪਾ ਅੰਨ ਭੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਮੰਗਿਆਂ ਭੀ ਭਿੱਛਿਆ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ। ਕੀ ਕਰਾਂ, ਮੌਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਤੂੰ ਜਰਵਾਣਿਆਂ ਦਾ ਸਿਰ ਭੰਨ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਕੁਝ ਮੈਂ ਦੁਖਿਆਰੀ ਦਾ ਭੀ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰ।

ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਭੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਨਵਾਬ ਵਲੋਂ ਡਾਢੀ ਘ੍ਰਿਣਾ ਹੋਈ। ਉਦਾਰ ਚਿੱਤ ਸਰਦਾਰ ਨੇ ਨਵਾਬ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਥੈਲੀ ਮੰਗਵਾਈ ਤੇ ਉਸ ਦੁਖੀਆ ਦੀ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਜਾਹ ਤੇ ਖਾਹ ਪੀ ਤੇ ਅਰਾਮ ਕਰ।

ਇਹ ਗੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਕਿਹਾ - ਸਰਦਾਰ ਦੂਰ ਦੀ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਵੇਖੋ ਮਲੇਛਣੀ ਨੂੰ ਰੁਪਏ ਦੇ ਦਿਤੋ ਸੁ। ਇਹ ਗੱਲ ਸਰਦਾਰ ਨੇ ਸੁਣ ਪਾਈ। ਬੋਲਿਆ, ਸੁਣ ਮਿਸਰ ਜੀ! ਇਹ ਸਾਡਾ ਘਰ ਪੱਖਪਾਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਾ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੈਰ ਹੈ, ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੀ ਸਾਡੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਬੀ ਵੈਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਸਮਾਨ ਹੈ। ਅਸਾਂ ਤਾਂ ਅਨਯਾਇ ਨਾਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਪੂਰਾ ਤੋਲਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਜੋ ਹਾਕਮ ਜੁਲਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਅਸਾਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧਣਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧਣਾ ਜੁਲਮ ਨੂੰ ਸੋਧਣਾ ਹੈ।

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬੋਲਿਆ - ਫੇਰ ਆਪ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਮਾਰਦੇ ਹੋ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਲਓ।

ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ - ਪੰਡਤ ਜੀ! ਸਾਡਾ ਤੁਰਕਾਂ ਨਾਲ ਜਾਂ ਪਠਾਣਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਣ ਪਿਛੇ ਕੋਈ ਵੈਰ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਗੁਆ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਸਾਡਾ ਮੁਗਲਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੋ ਕੇ ਪਰਜਾ ਨੂੰ ਦੁਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਨਿਆਉਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਬੇਗੁਨਾਹਾਂ ਤੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਮਰਵਾ ਸੁੱਟਦੇ ਹਨ, ਮਲੇ ਮਲੀ ਧਰਮਹੀਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਏਹ ਪਾਪੀ ਹਨ। ਰਾਜਾ ਦਾ ਧਰਮ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੁਲਮ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਕਿਸੇ ਜਾਤ ਜਾਂ ਮਤ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਵੈਰ ਨਹੀਂ। ਸਾਡੇ ਸਤਿਗੁਰ ਧਰਮ ਫੈਲਾਵਨ ਆਏ ਸਨ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਅਧਰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਰ ਅਕਾਲ

ਪੁਰਖ ਦੀ ਪਰਜਾ ਨੂੰ ਦੁਖਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋ ਏਥੇ ਹਾਕਮ ਮੁਤਾਣੇ ਤੇ ਜਰਵਾਣੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਨਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੋਫ ਖੁਦਾ ਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਲਾਹੌਰ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਕੋਈ ਰੋਅਬ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਆਪ ਦਿੱਲੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਲਾਹੌਰ ਭੀ ਕਈ ਰੰਗ ਪਲਟਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਹ ਉਤਰ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਮਿਸਰ ਜੀ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਏ। ਇਨ੍ਹੇ ਨੂੰ ਰਹਿੰਦੇ ਖੂੰਹਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤੇ ਕਈ ਖੱਤਰੀ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਹੁਣ ਸਰਦਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਖੋ! ਇਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਤੀਬ੍ਰਤ ਧਰਮ ਵਿਚ ਕਿੱਡੀ ਪੱਕੀ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਭੀ ਇਸ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖੀ ਹੈ, ਪਰ ਤੁਰਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਧੱਕੋ ਧੱਕੀ ਆਪਣੇ ਮਜ਼ਹਬ ਵਿਚ ਰਲਾ ਲੀਤਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਪਰ ਦਇਆ ਕਰਕੇ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਰਲਾ ਲਓ ਅਰ ਵਰਤਾ ਕੇ ਅਭੇਦ ਕਰ ਲਓ, ਜੋ ਅਸੀਂ ਵਿਦਾ ਹੋਈਏ। ਪਰ ਖੱਤਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਹ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਪਰੰਪਰਾ ਚਲੀ ਆਈ ਹੈ, ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਕੱਚਾ ਧਾਗਾ ਹੈ, ਇਹ ਝੱਟਪੱਟ ਟੁਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ, ਟੁੱਟੇ ਫਲ ਭੀ ਕਦੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨਾਲ ਲੱਗੇ ਹਨ?

ਇਹ ਕਠੌਰ ਉਤਰ ਸੁਣ ਕੇ ਸੁੰਦਰੀ ਨੇ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਪੁਰ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਦਿਓ ਤੇ ਵਿਛੁੜਿਆਂ ਨੂੰ ਗਲ ਲਾਓ। ਸ਼ਰਨ ਆਏ ਨੂੰ ਧੱਕਾ ਨਾ ਦਿਓ, ਸ਼ਰਨ ਆਏ ਨੂੰ ਤ੍ਰਾਹੁਣਾ ਵੱਡਾ ਪਾਪ ਹੈ। ਪਰ ਸੁੰਦਰੀ ਦੇ ਕੌਮਲ ਬਚਨਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਅਸਰ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਫੇਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਦੇ ਜੋ ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਨ, ਸੋ ਧੱਕੇ ਰਹੇ ਕਿ ਸਾਡਾ ਧਰਮ ਕੱਚਾ ਧਾਗਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਜਨਮ ਨਾਲ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਮਰਿਆਦਾ ਨਾਲ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਅਸੂਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੱਝਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇਖ ਕੇ ਬੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਓਸ ਖਿਆਲ ਤੋਂ ਨਾ ਬਦਲੇ। ਇਹ ਕਠੌਰਤਾ ਦੇਖ ਉਸ ਖੱਤਰੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਵਹੁਟੀ ਨੇ ਭੀ ਤਰਲੇ ਕੀਤੇ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਾ ਮੰਨੀ। ਹੁਣ ਸਰਦਾਰ ਨੂੰ ਰੋਹ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਤਿਆਰ ਕਰੋ। ਝੱਟ ਪੱਟ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਰਦਾਸਾ ਸੋਧਿਆ, ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਕਿ ਖਤਰਾਣੀ ਵਰਤਾਵੇ ਅਰ ਸਭ ਖਾਣ, ਜੋ ਨਹੀਂ ਖਾਵੇਗਾ ਮਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਕੰਬ ਉਠੇ, ਸੁੰਦਰੀ ਦਾ ਮਨ ਤ੍ਰਬਕ ਉਠਿਆ। ਉਠ ਕੇ ਖੱਤਰੀ ਨੂੰ ਵੱਖਰਿਆਂ ਲਿਜਾ ਕੇ ਸਮਝਾਉਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਇਕ ਮੋਹਰ ਦੇਈ ਜਾਹ, ਚਰਨੀਂ ਹੱਥ ਲਾਈ ਜਾਹ, ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਖਾ ਲੈਣਗੇ। ਉਸ ਨੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ। ਅੱਗੇ ਅੱਗੇ ਖਤਰੀ ਮੋਹਰ ਦਿੰਦਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਮਗਰ ਮਗਰ ਖਤਰਾਣੀ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵਰਤਾਈ ਜਾਵੇ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਸਭ ਨੇ ਖਾ ਲਿਆ ਤੇ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦੇ ਕੇ ਵਿਦਾ ਹੋਏ।

ਸਰਦਾਰ ਨੇ ਹੁਣ ਕੂਚ ਦਾ ਹੁਕਮ ਬੋਲਿਆ ਪਰ ਖੱਤਰੀ ਤੇ ਖਤਰਾਣੀ ਨਿਮਰਤਾ ਕਰਕੇ ਬੋਲੇ ਕਿ ਹੁਣ ਅਸਾਂ ਇਥੇ ਨਹੀਂ

ਰਹਿਣਾ, ਸਾਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਚੱਲੋ, ਤੁਹਾਡੇ ਬਹਾਦਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਾਂਗੇ। ਇਕ ਤਾਂ ਮਨ ਇਥੇ ਦਬੇਲ ਰਹੇਗਾ, ਤੁਸਾਂ ਵਿਚ ਤੁਸਾਡੇ ਸੰਗ ਦਾ ਰੰਗ ਲੈ ਕੇ ਤਕੜਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਦੂਜਾ ਇਥੇ ਤੁਰਕ ਸਿਪਾਹੀ ਆਉਣਗੇ ਤੇ ਸਭ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਅਸਾਂ ਪਰ ਪਏਗਾ। ਤੁਸਾਂ ਹੁਣੇ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਸੋ ਸਾਨੂੰ ਨਾਲ ਹੀ ਲੈ ਚਲੋ। ਤੁਹਾਡੀ ਪਰਉਪਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਾਂਗੇ, ਜਨਮ ਸਫਲਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਮੇਰਾ ਸਾਰਾ ਧਨ ਬੀ ਨਾਲ ਲੈ ਚੱਲੋ, ਜੋ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਕੰਮ ਆਵੇ। ਇਥੇ ਬ੍ਰਿਥਾ ਜਾਊ, ਪੁੱਤ ਧੀ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਪਿਛੇ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਕੁਝ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨੀ ਗਈ ਤੇ ਖਾਲਸੇ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਭੀੜੀ ਜੂਹ ਨੂੰ ਰੁਖ ਕੀਤਾ, ਪਰੰਤੂ ਤੁਰਨੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲੋਂ ਸਰਦਾਰ ਨੇ ਉਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲਾਗੇ ਦੇ ਦੋ ਕੁ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਹਾਕਮ ਪਰਜਾ ਉਤੇ ਅਤਿ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਨੇ ਵੱਧ ਮਾਮਲੇ ਲਏ ਹਨ, ਕਈ ਸ਼ਾਹਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਪੁੱਟ ਕੇ ਇਸ ਨੇ ਨੰਗ ਕੀਤਾ, ਬੇਗੁਨਾਹਾਂ ਨੂੰ ਮਰਵਾਇਆ, ਅਨਾਥਾਂ ਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਅਰ ਹਾਕਮ ਹੋ ਕੇ ਥੋਹਰ ਦੇ ਬੂਟੇ ਵਾਂਗ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਕੰਡੇ ਚੋਭੇ ਹਨ। ਨਿਆਉਂ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਇਸ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਤੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਇਆ ਤੇ ਰੱਬ ਦੀ ਪਰਜਾ ਨੂੰ - ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਸੀ - ਇਸ ਨੇ ਬੇਤਰਸਾਂ ਵਾਂਗ ਦੁੱਖ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਬਦਲੇ ਦੰਡ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਦੋ ਚੂਹੜਿਆਂ ਨੇ ਪਾਪੀ ਦੇ ਗਲ ਰੱਸਾ ਪਾ ਕੇ ਬਿਰਖ ਨਾਲ ਟੰਗ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਦੀ ਲੋਥ ਫੜਕਦੀ ਦੇਖ, ਕੀ ਹਿੰਦੂ ਕੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਭ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ। ਹਾਂ, ਦੋ ਇਕ ਨੀਵੇਂ ਆਚਾਰ ਵਾਲੇ ਮੁਲਾਣੇ ਪੇਟ ਪਿੱਛੇ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਵਿਚੇ ਵਿਚ ਕੁੜ੍ਹਦੇ ਰਹੇ।

.....
 • For more information •
 • please visit us on internet at - •
 • <http://www.atammarg.org> •
 • & •
 • <http://www.atammarg.com> •
 •.....

ਦੋਸ ਕਰੰਮਾ ਆਪਣਿਆ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਉਤਾਰਾ ਕਰਤਾ - ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਅਪ੍ਰੈਲ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-36)

ਜਿਸ ਵਕਤ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦਾ ਯੁਧ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੌਰਵ, ਕਰਣ ਸਮੇਤ ਇਕ ਸੌ ਇਕ ਭਰਾ ਸਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਯੁਧ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ। ਯੁਧ ਪਾਂਡਵਾਂ ਨੇ ਜਿਤ ਲਿਆ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਯੁਧਿਸ਼ਟਰ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਚਲੋ ਆਪਾਂ ਅਫਸੋਸ ਕਰ ਆਈਏ। ਜਿਹੜੇ ਚੰਗੇ ਮਨੁੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਭਾਵੇਂ ਖੁੰਝ ਜਾਣ ਪਰੰਤੂ ਅਫਸੋਸ ਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਯੁਧਿਸ਼ਟਰ, ਸਾਰੇ ਪਾਂਡਵ, ਹੋਰ ਚੰਗੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਿਆ ਤੇ ਪ੍ਰਿਤਰਾਸ਼ਟਰ ਕੋਲ ਅਫਸੋਸ ਕਰਨ ਚਲੇ ਗਏ। ਪ੍ਰਿਤਰਾਸ਼ਟਰ ਜੋ ਅੰਖਾਂ ਤੋਂ ਅੰਨ੍ਹਾ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਖਬਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਆਏ ਹਨ ਤੇ ਨਾਲ ਪਾਂਡਵ ਹਨ। ਅਫਸੋਸ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਵਾਸਤੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਪ੍ਰਿਤਰਾਸ਼ਟਰ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਰਾਜਨ! ਤੇਰਾ 100 ਪੁੱਤਰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ 101ਵਾਂ ਕਰਣ ਵੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਿਆ, ਸਾਰੇ ਯੁਧ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ, ਤੇਰੀਆਂ ਨੂੰਹਾਂ ਵਿਧਵਾ ਹੋ ਗਈਆਂ ਤੇ ਤੇਰਾ ਸਾਰਾ ਬਾਲ ਬੱਚਾ, ਖਾਨਦਾਨ ਦੁਖ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥੋਂ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਰਾਜ ਭਾਗ ਪਾਂਡਵਾਂ ਪਾਸ ਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਸਾਡੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਤੇਰਾ ਦੁਖ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਦੁਖੀ ਹਿਰਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਚੁਪ ਕਰ ਰਿਹਾ ਤੇ ਫੇਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਯੁਧ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵੀਰ ਗਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਪਿਠ ਤੇ ਬਾਣ ਨਹੀਂ ਖਾਧਾ। ਯੁਧ ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਸਾਰੇ ਸਵਰਗਲੋਕ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਐਨਾ ਰੰਜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਜੋ ਮੇਰੇ ਪੋਤਰੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਜੋ ਪਰਾਲਬਧ ਲਿਖੀ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਰੰਜ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਇਕ ਰੰਜ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬੜਾ ਜਬਰਦਸਤ ਹੈ। ਇੰਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਚੁਪ ਕਰ ਗਿਆ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਉਹ ਰੰਜ ਦੱਸੋ ਆਪ ਨੂੰ ਕੀ ਰੰਜ ਹੈ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਰੰਜ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰੱਬ ਇਨਸਾਫ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਰੱਬ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਵੀ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਹੈ। ਐਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਰੁਕ ਗਿਆ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਤਾਂ ਪੂਰਾ ਇਨਸਾਫ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਤਾਂ ਐਸੀ ਤੱਕੜੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਰੱਤੀ ਭਰ, ਵਾਲ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਅਨਿਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਤੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸ਼ੰਕਾ ਕਿਉਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੇ ਜਮਾਂਦਰੂ ਦੇ ਹੀ ਨੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਬਿਰਤੀ ਸੁਖਮਨਾ ਨਾੜੀ ਵਿਚ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਮਾਂ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਪੈਦਾ

ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਮਾਂ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਸੁਖਮਨਾ ਨਾੜੀ ਵਿਚ ਟਿਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਲੰਘ ਚੁਕੇ ਸੌ ਜਨਮ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ ਤੇ ਮੇਰਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਨਮ ਬਰਬਾਦ ਹੋਇਆ। ਫੇਰ ਤੰਗ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕੋਲ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦੇ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੈਂ ਇਥੋਂ ਤੰਗ ਆ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਕੁੰਭੀ ਨਰਕ ਵਿਚੋਂ ਕਢ ਲੈ। ਮੈਂ ਹੁਣ ਨਾਮ ਜਪਾਂਗਾ ਤੇ ਫੇਰ ਇਹ ਗਲਤੀਆਂ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ। ਉਧਰੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਇਕ ਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਾਰੀ ਤੈਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਬਣਾਇਐ, ਜਦ ਵੀ ਤੂੰ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਤੇਰੇ ਤੇ ਭੁਲ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੈਨੂੰ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦਾ ਰੋਗ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਲਿਵ ਛੁੜਕੀ ਲਗੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਮਾਇਆ ਅਮਰੁ ਵਰਤਾਇਆ ॥

ਪੰਨਾ - 921

ਇਥੋਂ ਤੂੰ ਵਾਅਦਾ ਕਰਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਮੈਂ ਨਾਮ ਜਪਾਂਗਾ, ਲੇਕਿਨ ਜਿਸ ਵਕਤ ਤੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜਾਨੈ ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਹਵਾ ਲਗਣ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਭੁਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ। ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਹੁਣ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਭੁਲਾਂਗਾ, ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਨਰਕ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢੋ, ਮੈਂ ਪੁਠਾ ਲਟਕ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਿਤਰਾਸ਼ਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸੌ ਜਨਮ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੈ। ਸੌ ਜਨਮ ਤੱਕ ਮੈਂ ਕੋਈ ਐਸਾ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲੇ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਯਾਦ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ! ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, 107ਵਾਂ ਜਨਮ ਦੇਖ। ਕੀ ਦੇਖਦੇ, ਉਸ ਜਨਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਰਾਜਾ ਹੈ ਤੇ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਵਰਚੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਤੋਂ ਮਾਸ ਨਾ ਮਿਲਿਆ। ਇਸ ਨੇ 100 ਹੰਸ ਪਾਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇਕ ਬੱਚਾ ਵੱਢ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਖੁਆ ਦਿਤਾ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਇਸ ਨੇ ਮਾਸ ਖਾਧਾ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਇਹ ਤਾਂ ਬੜਾ ਸੁਆਦ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰੋਜ਼ ਬਣਾਇਆ ਕਰੋ। ਬਾਵਰਚੀਆਂ ਨੂੰ ਬੜਾ ਫਿਕਰ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਵੀ ਫਸਦੇ ਹਾਂ, ਜੇ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਤਾਂ ਵੀ ਫਸਦੇ ਹਾਂ। ਅਖੀਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ ਕਿ 100 ਦਿਨ ਤਾਂ ਕੱਢੋ, ਬਾਕੀ ਫੇਰ ਦੇਖੀ ਜਾਊ, ਜੇ ਹੋਵੇਗਾ, ਓਨੇ ਚਿਰ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸੁੱਝ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਤਰਕੀਬ ਯਾਦ ਆ ਜਾਵੇਗੀ। ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿਆਂਗੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਮਰ ਗਏ ਸੀ। ਸੌ ਦਿਨ ਇਸ ਨੂੰ ਖਵਾਉਂਦੇ ਰਹੋ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਹੰਸ ਤੇ ਹੰਸਣੀ ਜਦੋਂ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸਾਡੇ ਬੱਚੇ ਮਾਰੇ ਗਏ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੋ ਰੋ ਕੇ, ਮਹਿਲਾਂ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮ ਘੁੰਮ ਕੇ ਦੋਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦੇ ਦਿਤੀ ਤੇ ਤੜਫ ਤੜਫ ਕੇ ਮਰ ਗਏ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਰਾਜਨ! ਆਹ ਦੇਖ

ਲਿਆ ਤੂੰ ਕੀ ਕਰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਫਲ ਤੈਨੂੰ ਦੇਣਾ ਪੈ ਗਿਆ।

ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਬੱਚੇ ਖਾਧੇ ਸੀਗੇ, ਤੇਰੇ ਮੌਤ ਨੇ ਖਾ ਲਏ, ਤੇ ਹੁਣ ਸੌ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲਗਿਆ, ਹਾਂ ਜੀ ਠੀਕ ਹੈ। ਤਾਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ -

**ਕਬੀਰ ਖੁਬ ਖਾਨਾ ਖੀਚਰੀ ਜਾ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਲੋਨੁ ॥
ਹੇਰਾ ਰੋਟੀ ਕਾਰਨੇ ਗਲਾ ਕਟਾਵੈ ਕਉਨੁ ॥**

ਪੰਨਾ - 1374

ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਿੱਧੀ ਸਾਦੀ ਰੋਟੀ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਮਕ ਆਦਿ ਪਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰੋ, ਜਾਨਵਰ ਮਾਰੋ, ਫੇਰ ਬਦਲੇ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਜਾਨਵਰ ਬਣੋ। ਕੋਈ ਕਰਮ ਫਜ਼ੂਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਕਰਮ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਰ ਦਿਤਾ ਉਸ ਨੂੰ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਭੁਗਤਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਬਦਲਾ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਜੇ ਕਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਗੱਲ ਵਢਾਂਗੇ, ਫੇਰ ਗਲ ਵਢਾਉਣਾ ਵੀ ਪਵੇਗਾ। ਫੇਰ ਕੀ ਕਮਲ ਪਿਆ ਕਿ ਮਾਸ ਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਖਾਈਏ ਤੇ ਫੇਰ ਗਲਾ ਵਢਾਈਏ? ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਰਾਜਨ! ਦੇਖ ਲੈ ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਨਜ਼ਾਇਜ਼ ਗੱਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ। ਪ੍ਰਿਤਰਾਸ਼ਟਰ ਨੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਵੀ ਦੱਸ ਦਿਓ ਕਿ ਮੈਂ ਜਮਾਂਦਰੂ ਅੰਨ੍ਹਾ ਕਿਉਂ ਹਾਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਹੁਣ 104 ਵਾਂ ਜਨਮ ਦੇਖ। ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦਾ ਬੱਚਾ ਦੂਸਰਿਆਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਖੇਡਦਾ ਫਿਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੱਕ ਤੋਂ ਇਕ ਟਿਡਾ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜ ਲਿਆ। ਬਾਕੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਫੜੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੱਚਾ ਧਾਗਾ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਡਾ ਕੇ ਖਿਚ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕੋਈ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ, ਕੋਈ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਾਰਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਅਜੀਬ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸ਼ਰਾਰਤ ਸੁੱਝੀ ਕਿ ਕੰਡਿਆਲੀ ਵਾੜ ਤੋਂ ਸੂਲ ਤੋੜ ਲਈ, ਟਿੱਡੇ ਦੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਆਰ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਉਪਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਟਿੱਡੇ ਨੇ ਇਹਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਤੜਫ ਤੜਫ ਕੇ ਜਾਨ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਰਾਜਨ! ਦੇਖ ਲਿਆ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇਖ ਲਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਹੁਣ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਮੇਰੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਹੀ ਦੋਸ਼ ਹੈ।

**ਦਦੈ ਦੋਸੁ ਨ ਦੇਉ ਕਿਸੈ ਦੋਸੁ ਕਰੰਮਾ ਆਪਣਿਆ ॥
ਜੋ ਮੈ ਕੀਆ ਸੋ ਮੈ ਪਾਇਆ ਦੋਸੁ ਨ ਦੀਜੈ ਅਵਰ ਜਨਾ ॥**

ਪੰਨਾ - 433

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜਦੋਂ ਤੀਸਰਾ ਲੇਖ ਲਿਖਦੇ, ਇਸ ਦੇ ਮਸਤਕ ਤੇ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਦੁਖ ਕਿਸ ਕਿਸ ਨੇ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਬਣਕੇ, ਪੁਤਰ ਬਣ ਕੇ, ਭਰਾ ਬਣ ਕੇ, ਇਸਤਰੀ ਬਣ ਕੇ ਜਾਂ ਪਤੀ ਬਣਕੇ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਪਿੰਡ ਦਾ ਹੀ ਬੰਦਾ ਬਣ ਕੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਅਣਜਾਣ ਬਣ ਕੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਦੁਖ ਕਿਸ ਨੇ ਦੇਣਾ ਹੈ ਤੇ ਸੁਖ ਕਿਸ ਨੇ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਚੰਗੇ ਤੇ ਮਾੜੇ ਲੇਖਾਂ ਦਾ ਕੱਪੜਾ ਪਹਿਨ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਕੱਪੜਾ ਪਹਿਨ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਕਰਮੀ ਆਵੈ ਕਪੜਾ..... ॥

ਪੰਨਾ - 4

ਕਦੇ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਚੱਕਰ ਚਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਦੇ ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਚੱਕਰ ਚਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਿਤਰਾਸ਼ਟਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਮੇਰਾ ਸ਼ੋਕ ਹੋਰ ਕੱਢ ਦੇਵੋ ਕਿ 107 ਜਨਮ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਥੋਂ ਬਦਲਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ, ਹੁਣ ਕਿਉਂ ਲਿਆ? ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਰਾਜਨ! ਤੇਰੇ ਪੁੰਨ ਇੰਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ ਕਿ ਤੇਰੇ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਅਜੇ ਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ। ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਪੁੰਨ ਮੁੱਕੇ ਹਨ ਤੇ ਤੇਰੇ ਖਾਨਦਾਨ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਈ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਯੁਧ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੇ ਐਨੇ ਬੰਦੇ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ -

**ਦਦੈ ਦੋਸੁ ਨ ਦੇਉ ਕਿਸੈ ਦੋਸੁ ਕਰੰਮਾ ਆਪਣਿਆ ॥
ਜੋ ਮੈ ਕੀਆ ਸੋ ਮੈ ਪਾਇਆ ਦੋਸੁ ਨ ਦੀਜੈ ਅਵਰ ਜਨਾ ॥**

ਪੰਨਾ - 433

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜੀਵ ਨੂੰ ਲੇਖ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਕਦੋਂ ਭੇਜਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਦੋਂ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾਉਣਾ ਹੈ।

ਦੂਸਰਾ ਇਸ ਨੂੰ ਰਿਜ਼ਕ ਕਿੰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤੀਸਰਾ ਦੁਖ ਤੇ ਸੁਖ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿੰਨੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਇਹ ਕਰਮ ਆਪ ਬੀਜਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਬੀਜਣ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਚੰਗੇ ਬੀਜ ਭਾਵੇਂ ਮਾੜੇ ਬੀਜ। ਜੇਕਰ ਚੰਗੇ ਬੀਜੇਗਾ, ਉਸ ਦਾ ਫਲ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਰੋਜ ਹੀ ਆਪਾਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਣਕ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ ਬੀਜੇ, ਬੀਜ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ ਬੀਜੇ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੈਸਟੀਨਾਈਜ਼ ਲਾ ਕੇ, ਦਵਾਈਆਂ ਲਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਰਹਿਤ ਕਰਕੇ ਬੀਜੇ, ਫਸਲ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋ ਜਾਏਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੌਕੇ ਦੇ ਉਤੇ ਬੀਜ ਦਿਤੀ ਤੇ ਬੀਜਣ ਵੇਲੇ ਧਿਆਨ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਬੀਜ ਬੀਜਦੇ ਹਾਂ, ਲੋਕੀ ਨਜ਼ੇ ਪੀਂਦੇ ਹਨ, ਤਮਾਕੂ ਪੀਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਦੁਖ ਕਰਕੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੋ ਵਰਗ ਹਨ। ਇਕ ਉਹ ਹਨ ਜੋ ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਕ ਉਹ ਹਨ ਜੋ ਦੁਖਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੁਖ ਦੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਟੋਕ (brake) ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ ਸਗੋਂ ਦੁਖਾਂ ਵੱਲ ਰੁੜ੍ਹੇ ਹੀ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੁਖਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਵਿਆਪਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਖ ਹੀ ਚਿੰਬੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਰੋੜਾਂ ਸਾਲ ਵਾਸਤੇ ਦੁਖ ਦੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੁਖੀ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮਨ ਦੇ ਪਿਛੇ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸੀਮਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਵੀ ਮਨ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣ ਰੱਜ ਗਿਆ। ਪਾਪ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਵੇ, ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਰਸਤਾ ਜਿਹੜਾ ਮਨ ਦੇ ਪਿਛੇ ਲੱਗ ਕੇ ਅਪਣਾਅ ਲਿਆ ਉਹ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਰਾਹ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਲੱਗ ਕੇ ਅਪਣਾਅ ਲਿਆ, ਉਹ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਰਾਹ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ - ਜਿਹੜਾ ਮਨ ਦੇ ਪਿਛੇ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਮਨਮੁਖ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਲਗਦੈ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਨਮੁਖ ਦਾ ਚਰਿਤਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਹੈ।

**ਅੰਤਰਿ ਕਪਟ ਮਨਮੁਖ ਅਗਿਆਨੀ ਰਸਨਾ ਝੂਠ ਬੋਲਾਇ॥
ਕਪਟਿ ਕੀਤੇ ਹਰਿ ਪੁਰਖੁ ਨ ਭੀਜੈ ਨਿਤ ਵੇਖੈ ਸੁਣੈ ਸੁਭਾਇ॥
ਦੁਜੈ ਭਾਇ ਜਾਇ ਜਗੁ ਪਰਬੋਧੈ ਬਿਖੁ ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਸੁਆਇ॥
ਇਤੁ ਕਮਾਣੈ ਸਦਾ ਦੁਖੁ ਪਾਵੈ.....॥**

ਪੰਨਾ - 512

ਮਨਮੁਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਪਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਅਗਿਆਨੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਰਸਨਾ ਝੂਠ ਬੋਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਫਿਕਾ ਬੋਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਹਉਮੈ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ, ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਜਗਤ ਦੇ ਵਿਚ ਚੰਗਾ ਬਣਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੋਹ ਦੀ ਵਿਹੁ ਇਕੱਠੀ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਜ਼ਹਿਰ ਬੀਜਾਂਗੇ ਤਾਂ ਜ਼ਹਿਰ ਹੀ ਹੱਥ ਵਿਚ ਆਵੇਗੀ, ਵਿਹੁ ਬੀਜਦਾ ਹੈ, ਹਰ ਵਕਤ ਹੀ ਵਿਹੁ ਬੀਜਦਾ ਹੈ - ਕਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਦੀ, ਕਦੇ ਚੁਗਲੀ ਦੀ। ਨਿੰਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ।

**ਨਿੰਦਾ ਭਲੀ ਕਿਸੇ ਕੀ ਨਾਹੀ ਮਨਮੁਖ ਮੁਗਧ ਕਰੰਨਿ॥
ਮੁਹ ਕਾਲੇ ਤਿਨ ਨਿੰਦਕਾ ਨਰਕੇ ਘੋਰਿ ਪਵੰਨਿ॥**

ਪੰਨਾ - 755

**ਧਾਰਨਾ - ਨਿੰਦਾ ਭਲੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਾਹੀ,
ਮਨਮੁਖ ਲੋਕੀ ਕਰਦੇ ਨੇ -2, 2.
ਮਨਮੁਖ ਲੋਕੀ ਕਰਦੇ ਨੇ - 4, 2.
ਨਿੰਦਾ ਭਲੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਾਹੀ,.....-2**

ਕਿੰਨੀ ਵੱਡੀ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਆਹ ਚਾਰ ਉਂਗਲ ਦੀ ਜੁਬਾਨ ਹੈ, ਗੈਰ ਜੁਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਈਰਖਾ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਗੱਲ ਦਾ ਬਹੁਤ ਗਲਤ ਫਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਈਰਖਾ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਹੈ। ਈਰਖਾ ਆਦਮੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਹੋਣ। ਭਰਾ ਨੂੰ ਭਰਾ ਨਾਲ ਈਰਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਟਰੱਕ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹੋਣ, ਦੋਵੇਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਾਂ ਦੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੋ ਖਿਡਾਰੀ ਹੋਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਈਰਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਾ ਕੰਮ ਆ ਜਾਵੇ ਉਥੇ ਈਰਖਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਦੋ ਪਾਠ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਣ, ਦੋ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਣ, ਆਪਸ ਵਿਚ ਈਰਖਾ ਬਣ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਈਰਖਾ ਜਿਸਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਜੋ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਰ ਲਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਅਖੰਡਪਾਠ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ, ਅਠਾਹਠ ਤੀਰਥਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਲਵੇ, ਦਾਨ ਕਰ ਲਵੇ, ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਕਦੇ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ -

**ਜਿਸੁ ਅੰਦਰਿ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ ਹੋਵੈ
ਤਿਸੁ ਦਾ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵੈ ਭਲਾ॥ ਪੰਨਾ - 308**

ਕਿੱਤੀ ਵੱਡੀ ਬੀਮਾਰੀ ਹੈ, ਈਰਖਾ ਦੇ ਮਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਲਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਇਹ ਬੀਮਾਰੀ ਬਹੁਤ ਬੁਰੀ ਹੈ। ਦੁਜੇ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇਖ ਕੇ ਆਪ ਖੁਸ਼ ਹੋਣਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਹੁ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨੀ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨੀ, ਚੁਗਲੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ, ਈਰਖਾ ਕਰਨੀ, ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਗਲਤ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਹੁ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨਾ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ -

**ਇਤੁ ਕਮਾਣੈ ਸਦਾ ਦੁਖੁ ਪਾਵੈ
ਜੰਮੈ ਮਰੈ ਫਿਰਿ ਆਵੈ ਜਾਇ॥ ਪੰਨਾ - 512**

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੰਮਦਾ ਰਹਿੰਦੇ ਤੇ ਮਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

**ਧਾਰਨਾ - ਜੰਮ ਜੰਮ ਮਰਦੇ ਨੇ,
ਮਨਮੁਖ ਬੰਦੇ, ਮਨਮੁਖ ਬੰਦੇ -2, 4.**

**ਜਮਿ ਜਮਿ ਮਰੈ ਮਰੈ ਫਿਰਿ ਜੰਮੈ॥
ਬਹੁਤੁ ਸਜਾਇ ਪਇਆ ਦੇਸਿ ਲੰਮੇ॥ ਪੰਨਾ - 1020**

**ਇਸੁ ਪਉੜੀ ਤੇ ਜੋ ਨਰੁ ਚੁਕੈ
ਸੋ ਆਇ ਜਾਇ ਦੁਖੁ ਪਾਇਦਾ॥ ਪੰਨਾ - 1075**

ਜੰਮ ਪੈਂਦੇ, ਮਰ ਜਾਂਦੇ, ਜੰਮ ਪੈਂਦੇ, ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਅਰਬਾਂ ਖਰਬਾਂ ਵਾਰੀ ਹੋ ਗਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦੁਖ ਭੋਗਦੇ ਨੂੰ, ਲੋਕਿਨ ਸਿਆਣਾ ਬੰਦਾ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਜਿਹੜਾ ਸੋਚ ਲਵੇ ਕਿ ਹੁਣ ਜਿਹੜਾ ਜਨਮ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ -

**ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਬਹੁਤੇ ਜੁਗ ਹਾਰਿਓ ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਲਹੀ॥
ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀ॥
ਪੰਨਾ - 631**

ਹੁਣ ਵੇਲਾ ਆਇਆ ਹੋਇਐ ਕਿ ਆਪਾਂ ਇਸ ਚੱਕਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

**ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ॥
ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ॥
ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਾਮ॥
ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ॥
ਸਰੰਜਾਮਿ ਲਾਗੁ ਭਵਜਲ ਤਰਨ ਕੈ॥
ਜਨਮ ਬਿਥਾ ਜਾਤ ਰੰਗਿ ਮਾਇਆ ਕੈ॥ ਪੰਨਾ - 12**

ਸੋ ਦੁਖ ਕਮਾਈ ਜਾਂਦੈ, ਦੁਖ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦੈ, ਕੀ ਪਤੈ ਕਿੰਨੇ ਜਨਮ ਲੰਘ ਜਾਣਗੇ ਦੁਖ ਭੋਗਦੇ ਨੂੰ।

**ਇਤੁ ਕਮਾਣੈ ਸਦਾ ਦੁਖੁ ਪਾਵੈ ਜੰਮੈ ਮਰੈ ਫਿਰਿ ਆਵੈ ਜਾਇ॥
ਸਹਸਾ ਮੂਲਿ ਨ ਚੁਕਈ ਵਿਚਿ ਵਿਸਟਾ ਪਚੈ ਪਚਾਇ॥
ਪੰਨਾ - 512**

ਗੰਦਗੀ ਦਾ ਕੀੜਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

**ਜਿਸ ਨੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ
ਤਿਸੁ ਗੁਰ ਕੀ ਸਿਖ ਸੁਣਾਇ॥ ਪੰਨਾ - 512**

ਜਿਹੜਾ ਸਤਸੰਗ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੱਢ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਤਸੰਗ ਭਾਗਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ।

**ਬਿਨ ਭਾਗਾ ਸਤਸੰਗੁ ਨ ਲਭੈ
ਬਿਨੁ ਸੰਗਤਿ ਮੇਲੁ ਭਰੀਜੈ ਜੀਉ॥ ਪੰਨਾ - 95**

ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਲਵੇ, ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਨਾਲ ਘਰੋਂ ਚਲ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਗੁਰੂ ਇਸ ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਦੇਵੇ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਫਲ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਇਕ ਕਦਮ ਦਾ ਫਲ ਇਕ ਇਕ ਅਸੂਮੇਧ ਜਗ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਬਣ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬਾਰ ਬਾਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਲੈ, ਮੈਨੂੰ ਕੱਢ ਲੈ,

ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਪਏ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ। ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣਾ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਫੇਰ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ -

**ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ਹਰਿ ਨਾਮੋ ਗਾਵੈ
ਹਰਿ ਨਾਮੋ ਅੰਤਿ ਛੁਡਾਇ॥ ਪੰਨਾ - 512**

ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਨਾਮ ਨੂੰ ਧਿਆਉਂਦੈ, ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਗਾਉਂਦੈ, ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਇਹ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਛੁਡਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪੱਲੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਮੰਨਦੈ, ਉਹ ਗੁਰਮੁਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਮੰਨਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਇਨਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਦਾ ਸਰੀਰ ਇਨਸਾਨ ਦਾ ਹੈ ਪਰ ਰੂਹ ਅਜੇ ਜਾਨਵਰ ਦੀ ਹੈ।

**ਧਾਰਨਾ - ਢੋਰ ਗਵਾਰ ਨੇ
ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਾ ਸੇਵਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ -2, 4.**

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

**ਜਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖ ਨ ਸੇਵਿਓ ਸ਼ਬਦਿ ਨ ਕੀਤੋ ਵਿਚਾਰ॥
ਓਇ ਮਾਣਸ ਜੁਨਿ ਨ ਆਖੀਅਨਿ ਪਸੂ ਢੋਰ ਗਵਾਰ॥
ਪੰਨਾ - 1418**

ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਉਹ ਤਾਂ ਢੋਰ ਤੇ ਗਵਾਰ ਹਨ। ਢੋਰ ਖੋਤੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਗਾਵਾਂ ਤੇ ਘੋੜੇ ਤਾਂ ਹਾਲੇ ਅਕਲ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਗਧਾ ਹੈ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਬੇਅਕਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

**ਓਨਾ ਅੰਤਰਿ ਗਿਆਨੁ ਨ ਧਿਆਨੁ ਹੈ
ਹਰਿ ਸਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਪਿਆਰੁ॥ ਪੰਨਾ - 1418**

ਨਾ ਕੋਈ ਗਿਆਨ ਦੀ ਗੱਲ, ਨਾ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਦੀ, ਨਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਗੱਲ; ਠੇਕੇ ਤੋਂ ਬੋਤਲ ਲੈ ਲਈ, ਪੀ ਲਈ, ਜਰਦਾ ਲੈ ਲਿਆ, ਫੱਕਾ ਮਾਰ ਲਿਆ, ਸਿਗਰਟ ਲੈ ਲਈ, ਪੀ ਲਈ; ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

**ਮਨਮੁਖ ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਕੁੜਿਆਰ ਫਿਰਹਿ ਬੇਤਾਲਿਆ॥
ਪੰਨਾ - 1284**

ਇਹ ਬੇਤਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਆਹ ਜਿਵੇਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਜੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਚਿਮਟਾ ਜਾਂ ਢੋਲਕੀ ਉਲਟ ਪੁਲਟ ਵਜ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰਹਿ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਜਿਹਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੀ ਬੇਤਾਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸੁਖ ਕਿਥੋਂ ਭਾਲਦਾ ਹੈ?

**ਪਸੂ ਮਾਣਸ ਚੰਮਿ ਪਲੇਟੇ ਅੰਦਰ ਕਾਲਿਆ॥
ਪੰਨਾ - 1284**

ਉਹ ਤਾਂ ਪਸੂ ਹਨ, ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਚੰਮ ਵਿਚ ਵਲ੍ਹੇਟੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਕਾਲੇ ਹਨ ਤੇ ਫੇਰ ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

**ਮਨਮੁਖੁ ਦੁਖ ਕਾ ਖੇਤੁ ਹੈ ਦੁਖੁ ਬੀਜੇ ਦੁਖੁ ਖਾਇ॥
ਦੁਖ ਵਿਚ ਜੰਮੇ ਦੁਖਿ ਮਰੈ ਹਉਮੈ ਕਰਤ ਵਿਹਾਇ॥
ਪੰਨਾ - 947**

ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਨੇ ਹਾਲੀ ਕਰਕੇ ਸੁਭ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਕਿਰਸਾਣੀ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਮਿਹਨਤ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਦਾ ਪਾਣੀ ਪਾਉਣਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤਨ ਰੂਪ ਖੇਤ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦਾ ਬੀਜ ਬੀਜਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਤੋਖ ਦਾ ਸੁਹਾਗਾ ਦੇਣਾ ਹੈ ਤੇ ਗਰੀਬੀ ਦੀ ਵਾੜ ਕਰਨੀ ਹੈ।

**ਮਨੁ ਹਾਲੀ ਕਿਰਸਾਣੀ ਕਰਣੀ ਸਰਮੁ ਪਾਣੀ ਤਨੁ ਖੇਤੁ॥
ਨਾਮੁ ਬੀਜੁ ਸੰਤੋਖੁ ਸੁਹਾਗਾ ਰਖੁ ਗਰੀਬੀ ਵੇਸੁ॥
ਪੰਨਾ - 595**

ਇਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਕੀ ਹੈ? ਇਧਰ ਮਨ ਨੇ ਦੁਖਾਂ ਦੀ ਖੇਤੀ ਬੀਜਣੀ ਹੈ, ਦੁਖ ਬੀਜ ਕੇ ਫੇਰ ਦੁਖਾਂ ਦੀ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਹੈ। ਕੰਡੇ ਬੀਜ ਕੇ ਦੁਖਾਂ ਦੀ ਹੀ ਖੇਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਫਲ ਕੀ ਹੁੰਦੈ? ਫੇਰ ਜਨਮਾਂ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਚੱਕਰਾਂ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਜੰਮਦਾ ਤੇ ਮਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਹਉਮੈ ਦੇ ਰੋਗ ਤੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਹਰ ਵੇਲੇ ਹਉਂ ਹਉਂ ਤੇ ਮੈਂ ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ - ਇਹ ਮੇਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ, ਇਹ ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਹਨ, ਇਹ ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਚ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਦੇ ਭੁਲਕੇ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲਵਾਂ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿਖ ਬਣ ਜਾਵਾਂ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਾਂ, ਚੰਗਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਇਸ ਨੂੰ ਕੌੜਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜ਼ਹਿਰ ਇਸ ਨੂੰ ਮਿੱਠੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ।

**ਧਾਰਨਾ - ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੌੜਾ ਜੀ,
ਬਿਖਿਆ ਮੀਠੀ, ਬਿਖਿਆ ਮੀਠੀ -2, 4.**

**ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਕਉਰਾ ਬਿਖਿਆ ਮੀਠੀ॥
ਸਾਕਤ ਕੀ ਬਿਧਿ ਨੈਨਹੁ ਡੀਠੀ॥ ਪੰਨਾ - 892**

ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਇਸ ਨੂੰ ਕਹੇ ਤੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲੈ, ਜਵਾਬ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹੇ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀਆ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛੱਕ ਲੈ; ਇਹ ਕੌੜਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਮਿੱਠਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਆਪਣੇ ਨੇਤਰ ਉਸ ਜਲ ਤੇ ਟਿਕਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਤੇ ਖੰਡੇ ਨਾਲ ਬਾਟੇ ਵਿਚ ਰਗੜਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲੀ ਕਰੰਟ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੰਤਰੇ ਹੋਏ ਜਲ ਵਿਚ ਤਾਕਤ ਹੈ। ਉਹ ਮੰਤਰਿਆ ਹੋਇਆ ਜਲ, ਤੇਰੇ ਹੁਣ ਤਕ ਜਿਹੜੇ ਪਾਪ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ, ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਜਿਹੜਾ ਅਮੋਲਕ ਨਾਮ ਹੈ, ਜੋ ਹੋਰ ਕਿਤੋਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਉਹ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ। ਨਾਮ ਦਾ ਮੁੱਲ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਜੇ ਸਿਰ ਦੇ ਕੇ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਸਸਤਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਮਿਠਾ ਜਲ ਪਿਲਾ ਕੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਫੇਰ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਔਖਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਛੋ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀ ਔਖੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਰਹਿਤਾਂ ਰੱਖਣੀਆਂ ਪੈਣਗੀਆਂ। ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਤੋਂ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰ ਦੇਣਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਮਾਸ ਆਂਡੇ ਨਹੀਂ ਖਾਣ ਦੇਣੇ। ਇਸ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਹੁ ਮਿਠੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ -

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਉਰਾ ਬਿਖਿਆ ਮੀਠੀ ॥ ਪੰਨਾ - 892

ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪੀਣੀ ਜਾਏਗਾ ਨਾਲੇ ਧੁੜਧੁੜੀਆਂ ਲੈਂਦਾ ਜਾਏਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕੌੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ -

ਸਾਕਤ ਕੀ ਬਿਧਿ ਨੈਨਹੁ ਡੀਠੀ ॥ ਪੰਨਾ - 892

ਅਸੀਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਨਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਬਰਬਾਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਿਵੇਂ ਪੰਜੇ ਚੋਰ ਕਾਮ, ਕਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਲੁੱਟਦੇ ਹਨ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਾਜ ਮਾਲ ਜਾਤ, ਰੂਪ, ਜੋਬਨ ਪੰਜੇ ਠੱਗ ਇਸ ਨੂੰ ਠੱਗ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਮੰਦਾ ਹਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ, ਰਸ ਰੰਗ ਹਰ ਵੇਲੇ ਲੁੱਟ ਰਹੇ ਨੇ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਲੁਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਭਾਈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਚਲ ਤਾਂ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੰਦੇ, ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਕੰਮ ਹਨ। ਜੇ ਪੱਠੇ ਵੱਢਣੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ 2 ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਵੱਢ ਲਵੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਸੰਗ ਤਾਂ ਦੋ ਢਾਈ ਘੰਟੇ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸਦੇ ਅੰਦਰ ਸਤਸੰਗ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕੰਮ ਨਬੇੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਤਾਂ ਉਥੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਉਤਸ਼ਾਹ ਸੀ। ਉਹ ਤੜਕੇ ਤੋਂ ਉਠ ਕੇ ਹੀ, ਪੱਠੇ ਵੱਢ ਕੇ ਕੁਤਰਾ ਵਗੈਰਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਬੀਬੀਆਂ ਤੜਕੇ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਗ, ਭਾਜੀ ਵਗੈਰਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਕਿ ਭਾਈ ਬੀਬਾ! ਤੁਸੀਂ ਸਵੱਖਤੇ ਹੀ ਆ ਗਏ। ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਇਥੇ ਵਾਂਗ ਵਸੋਂ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵੀਹ ਵੀਹ ਮੀਲ ਤੋਂ ਟਰਾਲੀਆਂ ਤੇ ਸੰਗਤ ਆਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਉਥੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਮਕਾਨ ਪਾ ਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਥੇ ਸਾਡੇ ਵਾਂਗ ਪਿੰਡ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏ ਹੋਏ। ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਬਾਕੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਿਵੇਂ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਮੱਝਾਂ, ਗਾਈਆਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਂ ਵਗੈਰਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਹੀ ਆਏ ਹਾਂ। ਧਾਰਾਂ ਵੀ ਕੱਢ ਲਈਆਂ, ਪੱਠੇ ਵੀ ਪਾ ਦਿੱਤੇ, ਨੌਕਰ ਘਰ ਵਿਚ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਆ ਗਏ ਹਾਂ। ਦੂਜਾ ਸਾਡੇ ਐਥੇ ਭਾਵੇਂ ਆਹ ਕੋਲ ਹੀ ਹੋਵੇ, ਨਾਲ ਲੱਗਦਾ ਹੀ, ਕਹੇਗਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਕੰਮ ਹੀ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਸਤਸੰਗ ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨਮੁਖ ਦੀ ਰੁਚੀ ਮਾੜੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਦੀ ਰੁਚੀ ਸ਼ੇਰ ਵਰਗੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਢਿਲਾ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਆਲਸ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

**ਧਾਰਨਾ - ਬੁਰਿਆਂ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੇਰ ਬਣ ਜਾਵੇ,
ਚੰਗਿਆਂ ਤੋਂ ਆਲਸ ਕਰੇ -2, 2.
ਚੰਗਿਆਂ ਤੋਂ ਜੀ, ਆਲਸ ਕਰੇ -2, 2.
ਬੁਰਿਆਂ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੇਰ ਬਣ ਜਾਵੇ,... -2.**

**ਚੰਗਿਆਈ ਆਲਸ ਕਰੇ ਬੁਰਿਆਈ ਸੇਰੁ ॥
ਨਾਨਕ ਅਜੁ ਕਲਿ ਆਵਸੀ ਗਾਫਲ ਫਾਹੀ ਪੇਰੁ ॥**

ਪੰਨਾ - 518

ਮਨਮੁਖ ਦਾ ਤੇ ਸਾਕਤ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ, ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ, ਸਤਸੰਗ ਕੁਝ ਵੀ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਉਸ ਤੋਂ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ ਭਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੋਚਦਾ ਤੇ ਡਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਛੱਡਣ ਨੂੰ ਨਾ ਕਹਿ ਦੇਣ, ਮਾਸ ਖਾਣ ਤੋਂ ਨਾ ਹਟਾ ਦੇਣ, ਕਿਤੇ ਸਤਸੰਗ ਵਿਚ ਜਾਣ ਨੂੰ ਨਾ ਕਹਿ ਦੇਣ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਭ ਕਰਮਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜੋ ਗੁਰਸਿਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਛੱਡ ਕੇ ਸਤਸੰਗ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਝਖੜੁ ਝਾਗੀ ਮੀਹੁ ਵਰਸੈ ਭੀ ਗੁਰੁ ਦੇਖਣ ਜਾਈ ॥

ਸਮੁੰਦੁ ਸਾਗਰੁ ਹੋਵੈ ਬਹੁ ਖਾਰਾ

ਗੁਰਸਿਖੁ ਲੰਘਿ ਗੁਰੁ ਪਹਿ ਜਾਈ ॥

ਜਿਉ ਪ੍ਰਾਣੀ ਜਲ ਬਿਨੁ ਹੈ ਮਰਤਾ

ਤਿਉ ਸਿਖੁ ਗੁਰੁ ਬਿਨੁ ਮਰਿ ਜਾਈ ॥ ਪੰਨਾ - 757

ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਲਗਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤੀਬਰ ਇੱਛਾ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਮੈਂ ਜਿੰਨਾਂ ਬੀਜ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬੀਜ ਲਵਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣੇ ਹੀ ਬੀਜਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੈ। ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬੀਜਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਬੀਜ ਗਿਆ, ਬੀਜ ਗਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਰਹਿ ਗਿਆ। ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਬੀਜਿਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ ਵੀਹ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਘਰ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਸਮਸਿਆਵਾਂ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਘਰ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਤ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖਰਾਬ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਪੱਲੇ ਤਾਂ ਚਿੰਤਾ ਹੀ ਚਿੰਤਾ ਹੈ। ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਹ ਚਿੰਤਾ ਹਟਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਸਗੋਂ ਵਧਦੀ ਤੁਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਉਹ ਨਾਮ ਕਿਵੇਂ ਜਪੇਗਾ। ਮਨ ਵਿਚ ਚਿੰਤਾ ਹੋਵੇ, ਉਧਰ ਪਾਠ ਭਜਨ ਕਰੇ, ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਕੋਈ ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਲਵੋ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਵੀ ਮਨ ਵਿਚ ਚਿੰਤਾ ਹੋਵੇ, ਪਾਠ ਵਿਚ ਕਦੇ ਵੀ ਚਿੰਤ ਨਹੀਂ ਲਗ ਸਕਿਆ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਪਾਠ ਨੇ ਨਿਵਾਸ ਕਰਨੇ, ਉਸ ਥਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਚਿੰਤਾ ਨੇ ਘੇਰਿਆ ਹੋਇਐ। ਕੋਈ ਸ਼ੰਕਾ ਪਿਐ, ਆਸਾ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਅੰਦੇਸ਼ਾ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਐ, ਉਥੇ ਫਿਰ ਨਾਮ ਕੀ ਜਪ ਹੋਣੈ। ਇਹ ਨਾਮ ਵੀ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਜਪ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਰਾਮ ਜਪਉ ਜੀਅ ਐਸੇ ਐਸੇ ॥

ਯੂ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਜਪਿਓ ਹਰਿ ਜੈਸੇ ॥ ਪੰਨਾ - 337

ਜਿਹੜਾ ਬੱਚਾ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦਾ ਹੀ ਨਾਮ ਜਪਣ ਲੱਗ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵਾਰੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੰਦਾ ਯਾਨੀ ਉਹਦਾ ਕੋਈ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਉਹ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਰਲਣ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਲੰਘ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਅੱਠ ਦਸ ਸਾਲ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਉਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਲਣ ਦਿਆ ਕਰਦਾ, ਜੁਆਨੀ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਵੀ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਪਾਸੇ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਉਹ ਵੀ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਬੁਢਾਪਾ ਆਏ ਤੇ ਕੀ ਬਣਨੈ, ਰੱਬ ਦਾ ਉਲਾਂਭਾ ਲਾਹੁਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਨਿਕੇ ਹੋਏ ਢੱਗੇ ਚਾਰੇ ਵੱਡੇ ਹੋਏ ਹਲ ਵਾਹਿਆ ॥

ਬੁਢੇ ਹੋਏ ਫੜ ਲਈ ਮਾਲਾ ਰੱਬ ਦਾ ਉਲਾਂਭਾ ਲਾਹਿਆ ॥

ਲੇਕਿਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਈ ਹੋਸਲਾ ਨਾ ਛੱਡੋ। ਫਰੀਦ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਸੀ -

**ਫਰੀਦਾ ਕਾਲੀ ਜਿਨੀ ਨ ਰਾਵਿਆ ਧਉਲੀ ਰਾਵੈ ਕੋਇ ॥
ਕਰਿ ਸਾਈ ਸਿਉ ਪਿਰਹੜੀ ਰੰਗੁ ਨਵੇਲਾ ਹੋਇ ॥**

ਪੰਨਾ - 1378

ਮਹਾਰਾਜ ਤੀਸਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਫਰੀਦ ਸਾਹਿਬ! ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਲ ਨਾ ਤੋੜੋ ਤੇ ਫਰਮਾਨ ਕੀਤਾ -

ਫਰੀਦਾ ਕਾਲੀ ਧਉਲੀ ਸਾਹਿਬੁ ਸਦਾ ਹੈ

ਜੇ ਕੋ ਚਿਤਿ ਕਰੇ ॥

ਪੰਨਾ - 1378

ਬੁਢਾਪੇ ਉਦਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣ ਬੁਢਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਮੈਥੋਂ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਿਆ ਜਾਣਾ। ਕੇਵਲ ਮਨ ਦਾ ਰੁਖ ਬਦਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਬਦਲ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਆਪਣਾ ਲਾਇਆ ਪਿਰਮੁ ਨ ਲਗਈ ਜੇ ਲੋਚੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਏਹੁ ਪਿਰਮ ਪਿਆਲਾ ਖਸਮ ਕਾ ਜੋ ਭਾਵੈ ਤੈ ਦੇਇ ॥

ਪੰਨਾ - 1378

ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਇਸ ਪਾਸੇ ਲਗਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਅਰਦਾਸ ਤਾਂ ਕਰੋ, ਲਗਨ ਤਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰੋ ਕਿ ਮੇਰਾ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਲੰਘਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਇਹ ਸਮਝ ਜਾਵੇ ਉਨਾ ਹੀ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਵਿਚਾਲੇ ਰਹਿ ਜਾਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਯੋਗ-ਭਰਿਸ਼ਟ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਿਆ, ਇਸ ਦਾ ਯੋਗ ਵਿਚਾਲੇ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਹੁੰਦਾ ਕੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਜਨਮ ਧਾਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਪਤੈ ਕਿਥੇ ਜਨਮ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਹੁਣ ਚੰਗੇ ਘਰ ਵਿਚ ਹੈ, ਫੇਰ ਗਰੀਬ ਘਰ ਵਿਚ ਜਨਮ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਘਾਹ ਖੋਤ ਖੋਤ ਕੇ, ਵੇਚ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤੇ ਦੱਸੇ ਫਿਰ ਗਰੀਬੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਰੋਜੀ ਰੋਟੀ ਕਮਾਏਗਾ ਕਿ ਨਾਮ ਜਪੇਗਾ। ਜਦ ਤਕ ਇਹਦੇ ਕੋਲ ਕੁੱਲੀ, ਜੁੱਲੀ, ਗੁੱਲੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਹੀ ਚਿੰਤਾ ਰਿਹਾ ਕਰੇਗੀ। ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਸਤਸੰਗ ਜਾਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਮਿਲੇ, ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਸਕੇਗਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਕਰਨੈ ਤੂੰ ਹੁਣ ਹੀ ਕਰ ਲੈ, ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਹੋਣਾ।

ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰਹਿ ਸੋਈ ਅਥ ਸਾਰੁ ॥

ਫਿਰਿ ਪਛੁਤਾਹੁ ਨ ਪਾਵਹੁ ਪਾਰੁ ॥

ਪੰਨਾ - 1159

ਜਿਹੜਾ ਕੁਝ ਕਰਨੈ, ਇਸ ਨਰ-ਨਰਾਇਣੀ ਦੇਹੀ ਨਾਲ ਹੀ ਕਰ ਲੈ, ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਹੀ ਕਰ ਲਵੋ। ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜੇ ਇਸ ਪੌੜੀ ਦੇ ਡੰਡੇ ਤੋਂ ਹੱਥ ਛੁਟ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਕਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਬੁਣਨ ਦੀ ਕੋਈ ਗਰੰਟੀ ਹੈ। ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਜਿਸ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਗੁਰੂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਧਾਰਿਆ, ਉਹ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ। ਜਿਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਧਾਰ ਲਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦੈ ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਕਿਸਮਤ ਕੋਹੋ ਜਿਹੀ ਹੋਵੇ, ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਕਰਮ ਹੋਣ ਕਿ ਉਸੇ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਜ਼ਦੂਰ ਬਣ ਕੇ ਆ ਜਾਵੇ ਜਿਹੜੇ ਘਰ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਰੱਖੀ ਬੈਠਾ ਹੈ ਤੇ ਬੜਾ ਅਮੀਰ ਬਣਿਆ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਸੋ ਜਿੰਨਾਂ ਵੀ ਸਮਾਂ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਹੈ ਉਸ

ਨੂੰ ਹੁਣ ਕੱਢ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਦੇਹੀ ਫੇਰ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਏਗੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਗੁਰੇ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਜੁਨੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਨਿਗੁਰੇ ਦਾ ਤਾਂ ਨਾਮ ਵੀ ਲੈਣਾ ਮਾੜਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ-

ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਝਹੁ ਗੁਰੁ ਨਹੀ ਕੋਈ

ਨਿਗੁਰੇ ਕਾ ਹੈ ਨਾਉ ਬੁਰਾ ॥

ਪੰਨਾ - 435

ਜਿਥੇ ਨਿਗੁਰਾ ਬੈਠ ਜਾਵੇ ਉਹ ਧਰਤੀ ਭਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਵਾ ਗਜ਼ ਲੰਬੀ ਚੌੜੀ ਤੇ ਸਵਾ ਗਜ਼ ਡੂੰਘੀ ਧਰਤੀ ਨਿਗੁਰੇ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਬੈਠਣ ਨਾਲ ਭਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਬੈਠ ਜਾਵੇ ਉਹ ਧਰਤੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਜਿਥੈ ਬੈਸਨਿ ਸਾਧ ਜਨ ਸੋ ਬਾਨੁ ਸੁਹੰਦਾ ॥

ਓਇ ਸੇਵਨਿ ਸੰਮ੍ਰਿਥੁ ਆਪਣਾ ਬਿਨਸੈ ਸਭੁ ਮੰਦਾ ॥

ਪੰਨਾ - 319

ਉਹ ਸਥਾਨ ਸੁਹਾਵੇ ਅਤੇ ਪੂਜਣ ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਜਿਥੈ ਜਾਇ ਬਹੇ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ

ਸੋ ਬਾਨੁ ਸੁਹਾਵਾ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥

ਪੰਨਾ - 450

ਬਾਕੀ ਨਿਗੁਰੇ ਦਾ ਤਾਂ ਕਹਿਣਾ ਹੀ ਕੀ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਜਿਥੇ ਵੀ ਬੈਠਦਾ ਹੈ, ਥਾਂ ਭਰਿਸ਼ਟ ਕਰੀ ਜਾਂਦੈ, ਆਪਣੇ ਖਿਆਲਾਂ ਨਾਲ, ਆਪਣੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨਾਲ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੂਸ਼ਤ ਕਰੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਬਹੁਤ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਨਾਸਤਿਕ ਖਿਆਲਾਂ ਨਾਲ ਦੂਜਿਆਂ ਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਜਿਉ ਨਿਗੁਰਾ ਬਹੁ ਬਾਤਾ ਜਾਣੈ

ਓਹੁ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਹੈ ਭ੍ਰਸਟੀ ॥

ਪੰਨਾ - 528

ਉਸ ਦੇ ਇਸ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਖਰੜ ਗਿਆਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਤੱਤ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਖਰੜ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਖਰੜ ਗਿਆਨ ਕਿਸੇ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਬਸ ਜਿਹੜਾ ਜੋਰ ਨਾਲ ਬੋਲ ਗਿਆ, ਬੋਲ ਗਿਆ। ਇਹ ਗਿਆਨ ਥੋੜ੍ਹੀ ਸਮਝ ਵਾਲੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਖਰੜ ਗਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਕਾਇਲ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਗੱਲ ਉਸ ਨਾਲ ਕਰੋ, ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਮੱਤ ਨਾਲ ਗੱਲ ਘੜ ਲਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਉਸ ਨੂੰ ਆਖੋ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਸ਼ਰਾਬ ਹੈ ਇਹ ਸੱਤ ਕੁਲਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਐਸਾ ਸਿਆਣਿਆਂ ਦਾ ਮਤ ਹੈ।

ਮਦੁਰਾ ਦਹਿਤੀ ਸਪਤ ਕੁਲ ਭਾਂਗ ਦਹੇ ਤਨ ਏਕ ॥

ਜਗਤ ਜੂਠ ਛੱਤ ਕੁਲ ਦਹੇ ਨਿੰਦਾ ਦਹੇ ਅਨੇਕ ॥

ਸ਼ਰਾਬ ਜੋ ਹੈ ਖੂਨ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕੈਂਸਰ ਦਾ ਬੀਜ ਲੈ ਕੇ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੱਤਾਂ ਕੁਲਾਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੇ ਜ਼ਰੂਰ ਕੈਂਸਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਵੀ ਧੱਕੇ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ।

ਖਸਮੋ ਧੱਕੇ ਖਾਇ ॥

ਭੰਗ ਇਕ ਤਨ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤਮਾਕੂ ਸੌ

ਕੁਲ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਿੰਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀਆਂ ਕੁਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨੀਆਂ ਕੁਲਾਂ ਦਾ ਬੇੜਾ ਗਰਕ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਐਸੀਆਂ ਮਾੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਮਨ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਦਾ ਇਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬੰਦਗੀ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐਸੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਦੁਬਾਰਾ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਜੂਨੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ, ਉਹ ਤਾਂ ਕਾਵਾਂ ਕੁਤਿਆਂ ਤੇ ਗਧਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਪਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ।

**ਧਾਰਨਾ - ਕਾਵਾਂ ਕੁਤਿਆਂ ਗਧਿਆਂ ਦੀ ਜੂਨੀ ਪੈਣਗੇ,
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਧਾਰਿਆ -2, 4.**

**ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਗੀਣਸੁ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣੀ ਪ੍ਰਿਗੰਤ ਜਨਮ ਕ੍ਰੁਸਟਣਹ ॥
ਪੰਨਾ - 1356**

ਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਮੰਤਰ ਗੁਰੂ ਸਿੱਖ ਬਨਾਉਣ ਵੇਲੇ ਦਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਮੰਤਰ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਹਉਮੈ ਦੀ ਮੈਲ ਕੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੰਮਣ ਮਰਣ ਦਾ ਚੱਕਰ ਕੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੇਖੋ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਸੁਖਾਲੇ ਜਿਹੇ ਅੱਖਰ ਹਨ, 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ', ਚਾਰ ਅੱਖਰ ਹਨ, 'ਰਾਮ' ਦੋ ਅੱਖਰ ਹਨ, 'ਅੱਲਾ' ਦੋ ਅੱਖਰ ਹਨ, ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹੋਣ ਜਿਸ ਨੇ ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ। ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ, ਉਨਾ ਚਿਰ ਭਾਵੇਂ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰੀ ਜਾਵੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰੀ ਜਾਵੇ, ਅੱਲਾ ਅੱਲਾ ਕਰੀ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਦਾ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ।

**ਰਾਮ ਰਾਮ ਸਭੁ ਕੋ ਕਹੈ ਕਹਿਐ ਰਾਮੁ ਨ ਹੋਇ ॥
ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਰਾਮੁ ਮਨਿ ਵਸੈ ਤਾ ਫਲੁ ਪਾਵੈ ਕੋਇ ॥
ਪੰਨਾ - 491**

ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਜੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਫਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਆਹ ਬੋਹੜ ਦੀਆਂ ਗੋਹਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਬੀਜ ਕੇ ਦੇਖ ਲਵੋ, ਇਹ ਹਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜਦ ਤਕ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਗਰਮੀ ਨਾ ਮਿਲੇ। ਪੰਛੀ ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਹੋ ਕੇ ਜਦੋਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਫੇਰ ਹਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋ ਨਾਮ ਹੈ, ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਕਮਾਈ ਵਾਲੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਹੋ ਕੇ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਉਨਾ ਚਿਰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਨਹੀਂ ਲਗਿਆ ਕਰਦੀ। ਸੋ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਉਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਜਮੀਨ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਨਾਮ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਲਗ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਸੁਣ ਲਓ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਸੁਣ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜਿਹਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਫਲਦਾਇਕ ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਧਾਨ ਬੀਜਣੇ ਹਨ, ਜੇ ਤਾਂ ਜਮੀਨ ਵਿਚ ਕੱਦੂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਐ ਫੇਰ ਤਾਂ ਧਾਨਾਂ ਦਾ ਬੂਟਾ ਉਸ ਵਿਚ ਜੜ੍ਹ ਫੜ ਲਵੇਗਾ, ਜੇਕਰ ਬੰਜਰ ਵਿਚ ਲਾਵੇ,

ਸੁੱਕੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਲਾਵੇ, ਲਾ ਕੇ ਦੇਖ ਲਵੋ, ਕਦੇ ਵੀ ਹਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਹਰਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਥੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੇ ਹਿਰਦਾ ਸਿੱਜ ਦਿਤਾ ਹੋਵੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਲ ਸਿੱਜਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਬੂਟਾ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਉਸ ਵਿਚ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਫੇਰ ਉਹ ਵੱਧਦਾ ਫੁਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਤਰੀਕਾ ਸਮਝਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਪਦਾ ਰਹੀਂ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤਸੰਗ ਕਰਦਾ ਰਹੀਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਰਹਿਤਾਂ ਦੀ ਵਾੜ ਕਰ ਦੇਵੀਂ। ਰਹਿਤਾਂ ਰੂਪੀ ਵਾੜ, ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੀਵਨ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ, ਇਸ ਨਾਲ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਆਵੇ, ਨਾ ਕੋਈ ਛਨਿਚਰ ਦਾ ਗ੍ਰਹਿ, ਨਾ ਕੋਈ ਵਿਘਨ, ਨਾ ਮੰਗਲ ਦਾ ਗ੍ਰਹਿ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਜੋਤਸ਼ੀ ਪਾਸ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਸੁਖਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਜਨਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਉਹ ਸਾਂਭ ਨਾ ਸਕੇ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਿਆ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਿਕਾਰਯੋਗ ਹੈ।

**ਕੁਕਰਹ ਸੁਕਰਹ ਗਰਧਭਹ ਕਾਕਹ ਸਰਪਨਹ ਤੁਲਿ ਖਲਹ ॥
ਪੰਨਾ - 1356**

ਕੁਕਰ ਕੁਤੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੁਕਰ ਸੂਰ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਗਰਧਭਹ ਰਾਧੇ ਨੂੰ, ਕਾਕੇ, ਕਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਸਰਪਨਹ ਸੱਪ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਚੰਗਾ ਭਲਾ ਮਨੁੱਖ ਹੈ, ਵਧੀਆ ਦਸਤਾਰ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਆ ਗਏ, ਕੱਪੜੇ ਵਧੀਆ ਪਾਏ ਹੋਏ ਹਨ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਵਧੀਆ ਸਵਾਰੀ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਕੁੱਤਿਆਂ, ਬਿਲਿਆਂ ਵਲ ਨੂੰ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਉਤੋਂ ਉਤੋਂ ਹੀ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਹੋ, ਇਹ ਤਾਂ ਹਰ ਕਦਮ ਦੇ ਉਤੇ ਛੋਟੀਆਂ, ਨੀਵੀਆਂ ਜੂਨਾਂ ਵੱਲ ਨੂੰ ਵੱਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਐਥੇ ਹੀ ਕੁਤਾ ਬਣਕੇ, ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਡੰਡੇ ਖਾਂਦਾ ਫਿਰੇਗਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬਾਰ ਬਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਈ ਮੌਕਾ ਹੈ, ਇਸ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਲਵੋ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਾਗ ਪੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਸਮਤ ਵਿਚ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਕਲਜੁਗ ਬੈਠ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਸ਼ੈਤਾਨ ਬੈਠ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਜਾਗ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਇਨ੍ਹੀ ਗਾੜ੍ਹੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਸੁੱਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

**ਧਾਰਨਾ - ਭਾਗ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੰਦੇ
ਦਿਤੀਆਂ ਬਾਂਗਾਂ ਤੋਂ ਨਾ ਜਾਗਦੇ -2, 2.
ਬਾਂਗਾਂ ਤੋਂ ਨਾ ਜਾਗਣ,
ਦਿਤੀਆਂ ਬਾਂਗਾਂ ਤੋਂ ਨਾ ਜਾਗਦੇ -2, 2.
ਭਾਗ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੰਦੇ,..... -2.**

**ਫਰੀਦਾ ਕੁਕੇਦਿਆ ਚਾਂਗੇਦਿਆ ਮਤੀ ਦੇਦਿਆ ਨਿਤ ॥
ਜੋ ਸੈਤਾਨਿ ਵੰਵਾਇਆ ਸੇ ਕਿਤ ਫੇਰਹਿ ਚਿਤ ॥
ਪੰਨਾ - 1378**

ਚਾਰੇ ਵੇਦ, ਸਤਾਈ ਸਿਮ੍ਰਤੀਆਂ, ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ, ਗੀਤਾ ਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਧਰਮ ਗਰੰਥ ਮੱਤਾਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ, ਤੌਰੇਤ, ਅੰਜੀਲ, ਜੰਬੂਰ, ਬਾਈਬਲ, ਸਮਝਾ ਸਮਝਾ ਕੇ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ, ਮਹਾਤਮਾ ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਬੋਲ ਕੇ ਸਮਝਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਈ ਹੁਣ ਤੇਰਾ ਮੌਕਾ ਆਇਆ ਹੋਇਆ। ਮੌਕਾ ਨਾ ਸੰਭਾਲਿਆ ਤਾਂ ਪਛਤਾਉਂਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਇਕ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਦੂਸਰੇ ਚੱਕਰ ਤੱਕ ਮਨੁੱਖ ਬਣਨ ਨੂੰ ਦਸ ਕਰੋੜ ਸਾਲ ਲੱਗਦੇ ਹਨ, ਕਿੰਨਾ ਲੰਬਾ ਚੌੜਾ ਸਮਾਂ ਹੈ।

**ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਬਹੁਤੇ ਜੁਗ ਹਾਰਿਓ ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਲਹੀ॥
ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀ॥
ਪੰਨਾ - 631**

ਬਾਰ ਬਾਰ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਤੇਰੀ ਦੇਹੀ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਵਤਾ ਲੋਕ ਵੀ ਤਰਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਜਾਮਾ ਧਾਰਨ ਕਰੀਏ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰੀਏ। ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਕਲਜੁਗ ਬਹਿ ਗਿਆ, ਜਿਹਦਾ ਮਨ ਆਕੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਜਾਗ ਸਕਿਆ ਕਰਦਾ।

ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿਆ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਨਾ ਪਾਠ ਕਰਿਓ, ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਸੌਂਵੋ, ਖਾਓ, ਪੀਓ, ਮੈਂਜਾਂ ਕਰੋ ਕਿਉਂਕਿ ਹਾਲੇ ਤੁਹਾਡੀ ਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਬਰਬਾਦ ਤੁਸੀਂ ਆਪੇ ਹੋਵੋਗੇ, ਹੋਰ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਘਾਟਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੀ ਪਵੇਗਾ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਮੈਨੂੰ ਕਈ ਬੰਦੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਹੈ, ਸ਼ਰਾਬ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਪੀਂਦੇ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਪੀਂਦੇ ਹੋ, ਮੈਨੂੰ ਦੁਖ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਬੱਚੇ ਖਰਚਾ ਮੰਗਦੇ ਹਨ, ਫੀਸਾਂ ਦੇਣੀਆਂ, ਕਿਤਾਬਾਂ ਲੈਣੀਆਂ, ਹੋਰ ਘਰ ਦੇ ਬਥੇਰੇ ਖਰਚ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਸਜਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ। ਇਕ ਬੰਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਬੱਚਾ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਆ ਕੇ ਬਹੁਤ ਰੋਇਆ, ਕਹਿੰਦਾ, ਪਿਤਾ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਸਕੂਲ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦੇਣਗੇ ਜੇ ਮੈਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਾ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ। ਸਾਰਾ ਪਰਵਾਰ ਹੀ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਆਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੇ ਦਿਤੇ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਆ ਦੇ, ਉਹ ਉਸ ਰਾਤ ਨੂੰ ਘਰ ਹੀ ਨਾ ਪਰਤਿਆ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਸਕੂਲ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਬੱਚਾ ਘਰ ਵਿਚ ਕਲੇਸ਼ ਪਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਹੁਣ ਦੱਸੋ ਮੈਂ ਸਕੂਲ ਕਿਵੇਂ ਜਾਵਾਂ? ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਨਾਲ ਦੇ ਪੜ੍ਹੇਸੀਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਕਰਨ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਪਤਾ ਕਰ ਕੇ ਆਓ ਤੇ ਲੱਭ ਕੇ ਲਿਆਓ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਗਏ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਬਾਹਰ ਪਿੰਡ ਦੇ, ਕਿਸੇ ਟਿਊਬਵੈਲ ਤੇ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਮੁੰਡੇ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਕਿਥੇ ਨੇ? ਬੱਚਾ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਸਕੂਲ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਨੀਵੀਂ ਪਾ ਲਈ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ, ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਲਈ। ਜਿਹੜਾ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਦੁਖ ਹੈ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਉਹ ਦੁਖ ਸਾਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡਾ ਮਨ ਦਰੱਵ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਬੀਬੀ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਘਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਪੈਸੇ ਦੇ ਕੇ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਤੇ ਉਹ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਜੇ ਪੁਛਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਭਾਈ ਤੂੰ ਸਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਦੁਖ

ਦਿੰਦਾ ਹੈ? ਜੇ ਤੂੰ ਇਕੱਲਾ ਦੁਖੀ ਹੋਵੇਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਠੀਕ ਹੈ, ਤੂੰ ਕਰਦਾ ਹੈਂ ਤੇ ਭੁਗਤਦਾ ਹੈਂ। ਤੇਰੀ ਇਸ ਮਾੜੀ ਆਦਤ ਕਰਕੇ ਤੇਰੀ ਕੌਮ ਭੁਗਤਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਸਰਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬੀਆਂ ਦੀ ਕੌਮ ਆਖਦੇ ਹਨ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਮੈਂ ਟਰੇਨ ਵਿਚ ਯੂ.ਪੀ. ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਹ ਲੋਕ ਸਿਗਰਟਾਂ ਬਹੁਤ ਪੀਂਦੇ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬੱਸਾਂ ਵਿਚ ਪੀਂਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਪਰ ਉਥੇ ਬਹੁਤ ਪੂੰਆਂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਬੈਠਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਸਾਹ ਘੁਟਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਫਰ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਔਖਾ ਹੈ, ਮੂੰਹ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਬੈਠਣਾ ਪੈਂਦੇ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਜੁਕਾਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਗਲਾ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੂੰਏਂ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਲਾਲ ਸੁਰਖ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਭਾਈ ਤੁਸੀਂ ਬੜਾ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਤਾਂ ਸਾਹ ਲੈ ਲਿਆ ਕਰੋ, ਤੁਸੀਂ ਸਿਗਰਟਾਂ ਪੀ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਚੈਨ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬੈਠਣ ਦਿੰਦੇ। ਮੈਨੂੰ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਹੀ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਤਾਂ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਈ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਦੱਸੋ ਹੁਣ ਕੀ ਜਵਾਬ ਦੇਈਏ। ਸਾਡੀ ਕੌਮ ਸ਼ਰਾਬੀਆਂ ਦੀ ਕੌਮ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਨਾਲੇ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਸ਼ਰਾਬ ਬਣਵਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਉਤੇ ਟੈਕਸ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਹੀ ਬੇਵਕੂਫ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਦੱਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹੁਣ ਦੇਸੀ ਬੋਤਲ 30 ਰੁਪਏ ਦੀ ਹੈ। 30-30 ਰੁਪਈਆਂ ਦੀਆਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਕੁ ਬੋਤਲਾਂ ਪੀਵੇਗਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ ਖਾਦ ਪਾ ਲੈ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਾ ਦੇ, ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਦੇ, ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਠੀਕ ਕਰ ਲੈ, ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਉਚਾ ਕਰ ਲੈ। ਤੇਰੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਇਜ਼ਤ ਹੋਵੇ, ਤੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਹਣਾ ਲੱਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦਾ ਸਾਜਿਆ ਹੋਇਆ ਖਾਲਸਾ ਹੈ। ਇਸ ਜੀਵਨ ਉਤੇ ਇਸ ਬੰਦੇ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਸਰੀਰ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਖਾਲਸਾ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਇਹ ਨੀਵੇਂ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਔਖ ਲਗਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜੀਵਨ ਵਾਲਾ ਪਾਸਾ ਕਿਉਂ ਨੀਵਾਂ ਹੋ ਗਿਆ। ਰੋਪੜ ਜਿਲੇ ਦੇ ਇਕ ਇਕ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਪੰਜ ਪੰਜ ਕਿਲੋ ਜਰਦਾ ਖਾਂਦੇ ਸੀ। ਜੰਡਪੁਰ ਮੈਨੂੰ ਪੋਮੀਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਰੋਜ਼ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਪੰਜ ਕਿਲੋ ਜਰਦੇ ਦੀਆਂ ਪੁੜੀਆਂ ਬਣਾ ਬਣਾ ਵੇਚਦੇ ਹਨ। ਦੇਖ ਲਵੋ ਕਿੰਨਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ। ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਬੱਚੇ ਮਰਦੇ ਨੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ। ਹੁਣੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਘਰੋਂ ਆਇਆ ਤਾਂ ਤੁਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਬੱਚਾ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਬੇਟਾ ਇਹ ਨਾ ਕਰਿਆ ਕਰ, ਨਸ਼ੇ ਨਹੀਂ ਕਰੀਦੇ, ਸਿਹਤ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਲੱਗ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਜਰਦਾ ਤਾਂ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਬੱਚਾ ਸੀ ਤੇ ਕਈ ਦਿਨ ਦਾ ਘਰ ਹੀ ਪਿਆ ਸੀ, ਘਰ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਸਨ। ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਲੈ ਕੇ ਗਏ, ਤੁਹਾਡੇ ਬੀਜੀ ਆਪ ਉਸ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਤੇ ਦਵਾਈਆਂ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਬੱਚਾ ਦੱਸਦੇ ਕਿ ਹੁਣ ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਢਾਰਸ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਫਾਇਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਿਹਤ ਠੀਕ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ

ਬੱਚੇ ਨੇ ਦੇਖੋ! ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਕਿੰਨੀ ਜ਼ਹਿਰ ਪਾ ਦਿਤੀ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਦੁਖ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਜ਼ਰਦਾ ਖਾਂਦੇ ਨੇ, ਸੁਰਤ ਮਾਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਸੁੰਦਰ ਸਰੀਰ ਸੀ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੇ ਖੋਖਲਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਲੋਹੇ ਦੇ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਕੰਧ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਇਥੋਂ ਕੋਈ ਹਮਲਾਵਰ ਨਹੀਂ ਲੰਘ ਸਕਦਾ। ਜੇਕਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਗਲਤਾਨ ਰਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਬਹੁ-ਬੇਟੀਆਂ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਬਚਾਉਣੀ ਵੀ ਔਖੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਬਚਾਉਂਦੇ ਸੀ, ਹੁਣ ਆਪਣੀਆਂ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਬਚਾਉਣੀ ਔਖੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਪਰੋਂ ਉਪਰੋਂ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਅੰਦਰੋਂ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।

ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਪਰੈਕਟੀਕਲੀ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਇਕ ਗਧੇ ਉਤੇ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਖੱਲ ਪਵਾ ਕੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਛੱਡਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਵੀ ਨੇੜੇ ਆਉਣ ਦੀ ਜੁਰਅਤ ਨਾ ਕਰੇ ਕਿ ਇੰਨਾ ਭਾਰੀ ਸ਼ੇਰ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਖੁਲ੍ਹੇਆਮ ਫਿਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਪੁਕਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਖੇਤਾਂ ਦੀ ਗੁਡਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਤੇ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਫਸਲਾਂ ਖਰਾਬ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕਣਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ੇਰ ਫਿਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਇਥੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਐਨੇ ਜਣੇ ਹੋ, ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਕੱਢ ਦਿਓ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਮਹਾਰਾਜ! ਉਸ ਤੋਂ ਡਰ ਬੜਾ ਲਗਦੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਸ਼ੇਰ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਔਛਾ! ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਡਰਦੇ ਹੋ? ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ ਜੀ। ਇਕ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਆਹ ਡੰਡਾ ਲੈ ਜਾ, ਪੰਜ ਸੱਤ ਡੰਡੇ ਮਾਰ। ਜਿਸ ਵਖਤ ਉਸ ਨੇ ਡੰਡੇ ਮਾਰੇ ਤਾਂ ਮੂਹਰੇ ਹੋ ਕੇ ਦੌੜ ਪਿਆ ਤੇ ਗਧਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਰਲ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਸੁਆਹ ਪਈ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਲਿਟਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਬੋਲਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਅੰਦਰ ਗੱਧਿਆਂ ਦੇ ਵਾੜੇ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਦੂਜੇ ਗਧੇ ਰੱਸੇ ਤੁੜਾਉਣ ਲੱਗ ਗਏ। ਘੁਮਾਰ ਨੇ ਝਰੋਖੇ ਥਾਣੀ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਗੱਧਿਆਂ ਵਾਲੀ ਬੋਲੀ ਬੋਲਦੈ ਤੇ ਸੁਆਹ ਵਿਚ ਲਿਟਦੈ ਤਾਂ ਨੱਠ ਕੇ ਆ ਕੇ ਕੰਨ ਤੋਂ ਫੜ ਲਿਆ ਤੇ ਡੰਡੇ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਕੁੱਟੀ ਜਾਂਦੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਹਨੂੰ ਸ਼ੇਰ ਸਮਝ ਕੇ ਡਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਹੁਣ ਸਾਰਾ ਗੁੱਸਾ ਉਸ ਤੇ ਹੀ ਕੱਢ ਦਿਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਖੱਲ ਪਾ ਕੇ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸ਼ੇਰ ਸਮਝਣ ਲਗ ਪਿਆ ਸੀ ਪਰ ਅਸਲੀਅਤ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਹੀ ਗਧਾ ਹੈਂ। ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਖੱਲ ਉਤਾਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪਾਸ ਭੇਜ ਦਿਤੀ। ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਇਹ ਕੀ ਕੌਤਕ ਹੈ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਸਿੰਘੋ ਯਾਦ ਰੱਖੋ, ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਤੁਹਾਡੇ ਉਤੇ ਇਹ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਖੱਲ ਹੈ, ਉਨਾ ਚਿਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲੇਖਾ ਰਹਿਣੈ ਤੇ ਤੁਹਾਥੋਂ ਡਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ ਤੇ ਜਿਸ ਦਿਨ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਗਧੇ ਉਤੇ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਖੱਲ

ਵਾਂਗ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੇਜ ਜਾਂਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਫੇਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੁਛਣਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤੀ ਗੱਲ ਇਹੋ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਵੀ ਸੁਹਣੇ ਬਣ ਜਾਣ, ਨਸ਼ੇ ਛੱਡ ਦੇਣ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਖੀ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਣ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਪਿੰਡ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੀ ਹਾਂ।

ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਸ਼ੇ ਪੀ ਕੇ, ਜਰਦੇ ਖਾ ਕੇ ਘਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਖਰਾਬ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਬਾਰ ਬਾਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਹੀ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਵੋਟਾਂ ਲੈਣੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਬੰਦੇ ਆਉਣ, ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਚੰਗੇ ਹਨ, ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ, ਸਿਖੀ ਦੇ ਨਾਤੇ ਸਭ ਬੈਠਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਮਤਲਬ ਸਿਰਫ ਐਨਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਜੀਵਨ ਸੁਖਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਜਿਹੜਾ ਮਨੁਖ ਦਾ ਜਾਮਾ ਮਿਲਿਐ, ਇਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਦੀ ਕਦਰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਪਿੰਡ ਪਿੰਡ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਫਿਕਰ ਨਹੀਂ, ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬੇਅਰਾਮੀ ਦਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲੱਗ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ -

**ਜਬ ਲਗੁ ਦੁਨੀਆ ਰਹੀਐ ਨਾਨਕ
ਕਿਛੁ ਸੁਣੀਐ ਕਿਛੁ ਕਹੀਐ ॥**

ਪੰਨਾ - 661

ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਰਹਿਣੈ, ਉਨਾ ਚਿਰ ਕੁਛ ਨਾ ਕੁਛ ਕਰਦੇ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਜਿੰਨੇ ਕੁ ਆਦਮੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਲੈਣਗੇ, ਕਮ-ਸੇ-ਕਮ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤਾਂ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਚੰਗਾ ਕੀਤਾ, ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੱਸ ਕੇ ਆਏ ਹੋ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਸਾਨੂੰ ਇਥੋਂ ਦੇ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਭਾਈ! ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਫੁਰਮਾਨ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣੋ।

ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰੁ ਗੀਣਸੁ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣੀ ਪ੍ਰਿਰੰਤ ਜਨਮ ਭ੍ਰਸਟਣਹ ॥

ਪੰਨਾ - 1358

ਜਿਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਧਾਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਮੰਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਪ੍ਰੇਮੀ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਸੁਣਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪੱਖ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਾੜੇ ਬੀਜ ਬੀਜ ਕੇ ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਦੁਖ ਹੀ ਦੁਖ ਹਨ, ਇਹ ਦੋਸ਼ ਆਪਣੇ ਬੀਜੇ ਹੋਏ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਹੈ।

‘ਚਲਦਾ’

ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ, ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ

ਪ੍ਰ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਅਪ੍ਰੈਲ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ - 9)

ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਕੂਲ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛੱਡਿਆ। ਸਕੂਲ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵੀ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਵੀ ਸੁਣਦੇ ਜਾਂ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਘਰ ਦੇ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਹੱਥ ਵਟਾਉਂਦੇ ਜਿਵੇਂ ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਦੇ ਕੰਮ, ਪੱਠੇ ਵੱਢਣੇ, ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਦੇਖ ਭਾਲ ਕਰਨੀ, ਵਢਾਈ, ਬੀਜਾਈ ਅਤੇ ਖੂਹ ਉਤੇ ਹਲਟ ਹੱਕਣਾ ਤੇ ਨੱਕੇ ਛੱਡਣੇ ਆਦਿ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਆਪ ਨੇ ਦਸਵੀਂ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਪਾਸ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੁਧਿਆਣੇ ਪੁਰੀਸਨ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈ ਕੇ ਟਾਈਪਿੰਗ, ਸ਼ਾਰਟਹੈਂਡ ਅਤੇ ਟੈਲੀਗਰਾਫੀ ਦਾ ਕੋਰਸ ਕੀਤਾ। ਪਰੰਤੂ ਇਹ ਸਭ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਆਪ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਝੁਕਾਅ ਭਗਤੀ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਵੱਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਦੂਰ ਦੂਰ ਦਾ ਸਫਰ ਤਹਿ ਕਰਕੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਮਸਤੂਆਣਾ ਸਾਹਿਬ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸ ਅਤੇ ਕਮਾਲਪੁਰ ਦੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਕਈ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਨਿਵਾਸ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਆਪ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਮਾਲਪੁਰ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਬਹੁਤ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਘੰਟਿਆਂ ਬੱਧੀ ਸਮਾਧੀ ਸਥਿਤ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣਾ। ਦੋਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਠਾਂ ਤੇ ਦੂਸਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਉਠ ਖੜ੍ਹੇ, ਭੁਖ ਪਿਆਸ ਕਿਧਰੇ ਹੀ ਨੱਠੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਬੱਸ ਚੌਵੀ ਘੰਟਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਘੰਟੇ ਆਰਾਮ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਘਰੋੜੇ ਜਾਂ ਵਾਣ ਦੇ ਮੰਜੇ ਤੇ ਪਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਉਤੇ ਨਿਕੀ ਪਤਲੀ ਜਿਹੀ ਚਾਦਰ ਲੈ ਕੇ ਸੌਂਦੇ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਚੰਗਾ ਬਿਸਤਰਾ ਤੇ ਮੋਟਾ ਕਪੜਾ ਕੰਬਲ ਆਦਿ ਠੰਢ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਸੌਂਦੇ ਤਾਂ ਜਾਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖੁਲ੍ਹਿਆ ਕਰਦੀ ਤੇ ਫਿਰ ਭਜਨ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਕਰਦੇ?

ਜਦੋਂ ਠੰਢ ਲੱਗਣੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਦਾਤਣ, ਕੁਰਲਾ, ਕਿਰਿਆ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਆਦਿ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਭਜਨ ਤੇ ਬੈਠ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਕੰਧ ਵੱਲ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਬਹਿ ਜਾਣਾ ਤੇ ਭਜਨ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਨਣਾ। ਸਾਰੇ ਦਿਨ ਵਿਚ ਇਕ ਫੁਲਕਾ, ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਦਾਲ ਤੇ ਦੁਧ ਆਦਿ ਛੱਕ ਲਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਖੁਰਾਕ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੇਟ ਭਰ ਕੇ ਖਾਣ ਨਾਲ ਭਜਨ ਵਿਚ ਬੈਠਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ

ਹੈ। ਪੇਟ ਭਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨੀਂਦ ਆਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਘੱਟ ਖਾਣਾ ਤੇ ਘੱਟ ਸੌਣਾ ਹੀ ਠੀਕ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਅਲਪ ਅਹਾਰ ਸੁਲਪ ਸੀ ਨਿੰਦਾ ਦਯਾ ਛਿਮਾ ਤਨ ਪ੍ਰੀਤਿ॥

ਸੀਲ ਸੰਤੋਖ ਸਦਾ ਨਿਰਬਾਹਿਬੋ ਰੁੱਬੋ ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਅਤੀਤਿ॥

ਪੰਨਾ - 739

ਇਹ ਭਜਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਥੋੜਾ ਖਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਥੋੜਾ ਹੀ ਸੌਂਦਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਦਗੁਣਾਂ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਉਹ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਕਰਮ, ਬਚਨ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ, ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੋ ਕੇ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ। ਤਮੋ ਗੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੌਦਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਰਜੋ ਗੁਣ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਨਾਹੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਉਲਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਗਮ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦੁਖੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਗੋਂ ਸਮਥਿਰਤੀ ਧਾਰ ਕੇ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਨਹਿਰੀ ਅਸੂਲਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਆਪ ਜੀ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਈ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਇਕਾਂਤ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਜਾ ਕੇ ਸਾਧਨਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।

ਸਭ ਤੋਂ ਅਸਚਰਜ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਆਪ ਦੀ ਆਯੂ 15-16 ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪ ਜੀ ਭਰ-ਜਵਾਨੀ ਪਹਿਰੇ ਵਿਚ ਸਨ। ਆਪ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋ ਚੁਕੀ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਸੀ ਪਰੰਤੂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਵੱਲ ਕਦੀ ਵੀ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਰਮ ਸੁਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਪੂਰੇ ਸਤ, ਸੰਤੋਖ, ਦਇਆ, ਧੀਰਜ ਵਿਚ ਪੱਕੇ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ਦੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਈ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਬਾਹਰ ਲਾ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਆਪ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਦੀ ਭੁਲ ਕੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਜਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਆਪ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਅਤਿਅੰਤ ਖੁਸ਼ ਸਨ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕੀਰਤਨ ਕਥਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਧੇ ਰਸਤੇ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਭਗਤੀ ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਕਦੀ ਵੀ ਵਿਘਨਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੋਣ ਦੇਂਦੇ, ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਐਸੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਪਰਵਾਰ ਵਿਚ

ਘੁਲਮਿਲ ਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਕਦੀ ਓਪਰਾਪਣ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਪਰਵਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੀਬੀ ਜੀ ਵੀ ਆਪਣਾ ਨਿਰਬਾਹ ਸਬਰ, ਸੰਤੋਖ ਦੇ ਨਾਲ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਆਪ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਸੋਹਲ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਹੌਰ ਰਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਬੀਬੀ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮਹੌਲ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਢਾਲ ਲਿਆ ਸੀ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਘਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮਾਂ ਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵੱਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹੱਥ ਵਟਾਉਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸਭ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਬੀਬੀ ਜੀ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੁਣ ਮਿਠ ਬੋਲੜਾ ਹੈ ਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਦੁਖ ਦਰਦ ਵੰਡਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪਰਵਾਰ ਵਿਚ ਨਿੱਕੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵੱਡੇ ਤਕ ਸਭ ਦਾ ਮਨ ਜਿੱਤ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਬੀਬੀ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਘਰ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਰਚਮਿਚ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਕਦੀ ਖਿਆਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਘਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਅਤੇ ਵਿਹਲੇ ਸਮੇਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੰਠ ਕਰਦੇ ਰਹੀਦਾ ਸੀ। ਬੀਬੀ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨੀ, ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਕਰਮ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਵਿਘਨਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਬਣਨ ਦਿਤਾ। ਪਰੰਤੂ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਰੂਹਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਲੋਂ ਵਰੋਸਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਭਲਾ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਅਨੇਕਾਂ ਭੁਲੇ ਭਟਕਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਧੇ ਰਸਤੇ ਪਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਵੀ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਆਪਣਾ ਜਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਬਾਹਰ ਸਾਧੂ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਡੇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਭਗਤੀ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਦੇ ਕਈ ਗੁਣੇ ਭੇਦ ਸਨ ਜੋ ਆਮ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਪਰੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਤਾਂ ਭਜਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕਾਂਤ ਵਾਸ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਦੂਸਰਾ ਘਰੇਲੂ ਅਲਸੇਟਿਆਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਰਹਿਣ ਕਾਰਨ ਬਿਰਤੀ ਇਕ ਰਸ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਤੀਸਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦਿਲ ਦਾ ਸੌਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਆਪ ਨੂੰ ਭਲੀਭਾਂਤ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜਦ ਤਕ ਕਿਸੇ ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਨਾ ਹੋਵੇ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੀ ਸਿਖਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਜਗਿਆਸੂ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤਾਂ ਤੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਜੋਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਢੂੰਢਦੇ ਰਹੋ। ਜਦੋਂ ਮਸਤਕ ਦੇ ਭਾਗ ਜਾਗਣਗੇ ਤਾਂ ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਤਲਾਸ਼ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਐਸਾ ਸੰਤ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸੇਧ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਕੀ ਦਾ ਰੂਹਾਨੀ ਸਫਰ ਤਹਿ ਕਰਕੇ ਮੰਜਲੇ ਮਕਸੂਦ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਥਾਇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਨਾਨਕ ਕਚੜਿਆ ਸਿਉ ਤੋੜਿ ਢੂਢਿ ਸਜਣ ਸੰਤ ਪਕਿਆ॥
ਓਇ ਜੀਵੰਦੇ ਵਿਛੜਹਿ ਓਇ ਮੁਇਆ ਨ ਜਾਹੀ ਛੋੜਿ॥**

ਪੰਨਾ - 1102

ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਸਾਥ ਕੱਚਾ ਹੈ ਜੋ ਮ੍ਰਿਤੂ ਮੰਡਲ ਤੱਕ ਵੀ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਨਿਭਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਨਿਭਦਾ। ਸੰਤ ਇਸ ਜੀਵ ਦੀ ਰੂਹਾਨੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਕਰਕੇ, ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਵਾਸੀ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਉਹ ਆਪ ਵਾਸੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਤਾਂ ਘਰੇਲੂ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਦੇ ਕੰਮ ਕਾਰ ਵਿਚ ਰੁਝੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪੂਰਾ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਸੰਤ ਪੁਤਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਤਮਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਬਣਾ ਦੇਵਾਂ ਪਰੰਤੂ ਹਾਲੇ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣ ਰਿਹਾ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਭਾਵੇਂ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਸੀ ਪਰੰਤੂ ਗੁਰਮੁਖ ਸੰਤ ਦੀ ਦਿਆਲਤਾ ਤੇ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੇ ਸਫਰ ਨੂੰ ਤਹਿ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਪ੍ਰਬੰਧ ਧਰ ਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਨੇ ਕਿਹੜੇ ਮਹਾਂਤਮਾ ਤੋਂ ਪੂਰਨਤਾ ਤੇ ਨਦਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਵਿੱਤਰ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਪੁਰਖ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ ਭੇਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ॥
ਮਿਟਿਓ ਅੰਕੁਰੁ ਮਿਲਤ ਹਰਿ ਨਾਨਕ ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ॥**

ਪੰਨਾ - 204

ਅੱਜ ਉਹ ਸਮਾਂ ਬਣ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਪੂਰਨ ਰਸਿਕ ਵੈਰਾਗੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਬੇਟਾ ਤੂੰ ਚੰਗੇ ਚੰਗੇ ਸਾਧੂ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਡੇਰਿਆਂ ਤੇ ਗਿਆ ਹੈਂ, ਘੁੰਮਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈਂ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਸਾਧੂ ਨਾਲ ਵੀ ਤੇਰੇ ਦਿਲ ਦਾ ਸੌਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਅੱਜ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਚਲ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਰਾਜ ਯੋਗੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਹਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੇਬੇ ਜੀ! ਕਿਥੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਹੈ? ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਬੇਟਾ! ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਚੱਲ, ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਕੇ ਤੇਰੀ ਤਲਾਸ਼ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਠੀਕ ਹੈ, ਚਲੋ! ਚਲਦੇ ਹਾਂ। ਧੌਟ ਤੋਂ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਕੋਈ ਬਹੁਤੀ ਦੂਰ ਨਹੀਂ, ਨੱਕ ਦੀ ਸੇਧ ਦੋ ਕੁ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦਾ ਫਾਸਲਾ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨਾਲ ਗਲਬਾਤ ਕਰਦੇ ਆਪ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ, ਈਸ਼ਰ

ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੁਰਸੀ ਉਤੇ ਸ਼ਸ਼ੋਭਿਤ ਸਨ। ਕਾਫੀ ਸੰਗਤ ਬੈਠੀ ਸੀ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ, ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਤੇ ਬੈਠੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਭੋਟਾ ਰੱਖ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਆਪਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਆਯੂ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਢੇ ਸੌਲਾਂ ਦੇ ਲਗਭਗ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਉਮਰ 30 ਕੁ ਦੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਾੜ੍ਹਾ ਬਿਲਕੁਲ ਕਾਲਾ ਸੀ ਤੇ ਸਰੀਰ ਪਤਲਾ ਤੇ ਚਿੱਟੇ ਸੁੰਦਰ ਬਸਤਰ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਚਿਹਰੇ ਦਾ ਜਲਾਲ ਐਨਾ ਸੀ ਕਿ ਚੇਹਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਨੇਤਰ ਪਾਉਣ ਦੀ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜੁਰਅੱਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਂਦੀ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਜਦੋਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ, ਨੇਤਰਾਂ ਨਾਲ ਨੇਤਰ ਮਿਲੇ, ਜਾਣੀ ਜਾਣ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਾਰਖੂ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਿਆ ਜਿਵੇਂ ਜੋਹਰੀ ਕੀਮਤੀ ਹੀਰੇ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਇਕ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਈ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ? ਇਹ ਸਵਾਲ ਸੁਣ ਕੇ ਆਪ ਚੁਪ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੀ ਗਹਿਰਾਈ ਵੱਲ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਥੇ ਨਾ ਹੀ ਲਿੰਗ, ਪੁਲਿੰਗ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਲੜਕਾ ਹਾਂ; ਜਾਤਪਾਤ ਦਾ ਸਵਾਲ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ‘ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈ’ ਦਾ ਜਵਾਬ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਦੱਸ ਕੇ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਮੈਂ ਕਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ‘ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ’ ਹਾਂ, ਪਰ ਇਹ ਨਾਮ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਹੈ, ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਨਾਮ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਆਪ ਨੇ ਪਿਛੇ ਨੂੰ ਸਫਰ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਫਿਲਮ ਦੀ ਪੁਠੀ ਗੀਲੂ ਚਲਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਆਖਰੀ ਸੀਨ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਖੂਹ ਦੀ ਭਉਣੀ ਦੇ ਉਤੇ ਲੱਜ ਲਿਪਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਖੂਹ ਵਿਚ ਫਰਾਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਸਾਰੀ ਲੱਜ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇ ਸਿਰੇ ਉਤੇ ਆਖਰੀ ਗੰਢ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚਦੇ ਸੋਚਦੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਲੱਗ ਗਏ ਤੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਏ ਬੈਠੇ ਹਨ ਤੇ ਸਭ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਆਪ ਤੇ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਉਹੀ ਸਵਾਲ ਦੁਹਰਾਇਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, “ਕਾਕਾ! ਤੁਸੀਂ ਦੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ? ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਇਤਨਾ ਕਹਿਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ ਕਿ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਸੰਗਤ ਬੈਠੀ ਸੀ, ਖਿੜ ਖਿੜਾ ਕੇ ਹੱਸ ਪਈ ਤੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੇਖੋ! ਇਸਨੂੰ ਐਨੀ ਗੱਲ ਵੀ ਦੱਸਣੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਕੀ ਹੈ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਉਚੀ ਸੁਰ ਵਿਚ ‘ਖਾਮੋਸ਼’ ਕਹਿ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ

ਕਿ ਇਹ ਹਾਸੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਫੇਰ ਚੁਪ ਹੋ ਗਏ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਫੇਰ ਇਹੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹੋ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸੋ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਉਪਰੋਕਤ ਭਾਵ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਲੀਨ ਸਨ, ਦੱਸਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਰਮਜੋਤ ਦੀ ਇਕ ਨਿਕੀ ਜਿਹੀ ਕਿਰਨ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ, ਮੈਂ ਵੀ ਉਸ ਦਿਨ ਦਾ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਵਾਹ! ਸਚਮੁਚ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਬਿਲਕੁਲ ਦਰੁਸਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਵਾਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਤੂ ਕਉਨੁ ਕਹਾ ਤੇ ਆਇਓ॥

ਏਤੀ ਨ ਜਾਨਉ ਕੇਤੀਕ ਮੁਦਤਿ ਚਲਤੇ ਖਬਰਿ ਨ ਪਾਇਓ॥

ਪੰਨਾ - 999

ਸਾਨੂੰ ਮੁਖਾਤਬ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਮਨੁਖ! ਤੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਕਿ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ ਤੇ ਕਿਥੋਂ ਆਇਆ ਹੈਂ ਤੇ ਤੇਰਾ ਸਰੋਤ ਕੀ ਹੈ? ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਚਲਦਿਆਂ ਚਲਦਿਆਂ ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਗਿਆ। ਤੇਰਾ ਸਰੀਰ, ਜਿਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜੋਤ ਰੱਖੀ ਹੈ ਉਹ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭੁਲ ਬੈਠਾ ਹੈਂ, ਤੇ ਅੰਦਰ ਜੋ ਅਹੰਭਾਵ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਦੀ ਬਿਆਪੀ ਲੱਗਣ ਕਰਕੇ ਹਉਮੈ ਵਿਆਪ ਗਈ। ਹੁਣ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਹੱਥ ਦਾ ਸਰੀਰ ਸਮਝ ਬੈਠਾ ਹੈਂ ਕਿ ਮੈਂ ਸਰੀਰ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਹਉਮੈ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਭੁਲਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਤੈਨੂੰ ਜੰਮਣਾ ਤੇ ਮਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਹਉਮੈ ਏਹਾ ਜਾਤਿ ਹੈ ਹਉਮੈ ਕਰਮ ਕਮਾਹਿ॥

ਹਉਮੈ ਏਈ ਬੰਧਨਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਪਾਹਿ॥

ਪੰਨਾ - 466

ਚੁਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨੀਆਂ ਦੇ ਸਫਰ ਵਿਚ ਪੈਣ ਕਰਕੇ ਤੈਨੂੰ ਭੁਲ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕਿਤਨਾ ਸਮਾ ਬੀਤ ਗਿਆ, ਜੁਗਾਂ ਦੇ ਜੁਗ ਬੀਤ ਗਏ ਤੇ ਹਾਲੇ ਵੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈਂ। ਇਹ ਸੋਝੀ ਕੇਵਲ ਮਨੁਖਾ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਹੀ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਰ ਨਰਾਇਣੀ ਦੇਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਵਰਗਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਤੇ ਉਹ ਇਸ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸਵਰਗਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਲੋਚਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਦੇਵ॥

ਸੋ ਦੇਹੀ ਭਜੁ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵ॥

ਪੰਨਾ - 1159

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ॥

ਪੰਨਾ - 12

ਇਹ ਸਰੀਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਅਭੇਦਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸੁਣ ਕੇ ਵੀ ਅਣਸੁਣਿਆ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਬੇਪਰਵਾਹੀ ਵਰਤਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜਾਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ 'ਖਾਓ, ਪੀਓ ਅਤੇ ਐਸ਼ ਕਰੋ' ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮੰਤਵ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਭੋਗਾਂ ਅਤੇ ਐਸ਼ੋ-ਇਸ਼ਰਤ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਿਤਾਉਣ ਨੂੰ ਹੀ ਮਕਸਦ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵਾਰੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੰਦੇ। ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਅਸੂਲਾਂ ਨੂੰ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਨੂੰ ਹੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖ ਨੀਵੇਂ ਦਰਜੇ ਦੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਜੰਮਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਜਮਿ ਜਮਿ ਮਰੈ ਮਰੈ ਫਿਰਿ ਜੰਮੈ॥

ਬਹੁਤੁ ਸਜਾਇ ਪਇਆ ਦੇਸਿ ਲੰਮੈ॥ ਪੰਨਾ - 1020

ਦੂਜੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਐਸੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਹੀ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੇਰਾ ਘਰ, ਮੇਰਾ ਪਰਵਾਰ, ਮੇਰੀ ਜ਼ਮੀਨ, ਮੇਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਆਦਿ ਇਸ ਵਿਚ ਹੀ ਗਲਤਾਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਰ ਸੁਰਤ ਚੁਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿ ਕਦੀ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਵੀ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਕੀ ਵਰਤਾਰਾ ਹੋਏਗਾ। ਬਿਲਕੁਲ ਬੇਖਬਰ ਤੇ ਬੇਪਰਵਾਹ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਬਾਕੀ ਪਛੂ, ਪੰਛੀਆਂ, ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਪੇਟ ਭਾਰ ਚਲਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੋਝੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਲੋਕ ਇਸ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਨਰ ਨਰਾਇਣੀ ਦੇਹੀ ਦੀ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਚੁਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਫਲ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਬੇਪਰਵਾਹ ਤੇ ਅਨਜਾਣ ਬੰਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਇਹ ਹੈ -

ਆਵਨ ਆਏ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਮਹਿ ਬਿਨੁ ਬੁਝੈ ਪਸੁ ਢੋਰ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੋ ਬੁਝੈ ਜਾ ਕੈ ਭਾਗ ਮਥੋਰ॥

ਪੰਨਾ - 251

ਆਉਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਪਰ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਿਆ ਕਿ ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ -

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ॥

ਬੀਬੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ

**ਬਾਰਹ ਬਰਸ ਬਾਲਪਨ ਬੀਤੇ ਬੀਸ ਬਰਸ ਕਛੁ ਤਪੁ ਨ ਕੀਓਂ ॥
ਤੀਸ ਬਰਸ ਕਛੁ ਦੇਵ ਨ ਪੂਜਾ ਫਿਰਿ ਪਛੁਤਾਨਾ ਬਿਰਧਿ ਭਇਓਂ ॥
ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਕਰਤੇ ਜਨਮੁ ਗਇਓਂ ॥ ਪੰਨਾ - 479**

ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਗ੍ਰਸਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜਦੋਂ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੇਕਰ ਸੁਰਤ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਚਲੀ ਗਈ ਤਾਂ ਸੂਰ ਦੀ ਜੂਨੀ, ਜੇ ਰੁਪਏ ਟੱਕੇ ਵਿਚ ਚਲੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸੱਪ ਦੀ ਜੂਨੀ, ਕਾਮ ਆਦਿ ਭੋਗਾਂ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵੇਸਵਾ ਦੀ ਜੂਨੀ, ਜਾਇਦਾਦ ਵਿਚ ਬਿਰਤੀ ਚਲੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪਰੇਤ ਦੀ ਜੂਨੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਹੋਵੇ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਸਚਖੰਡ ਦਾ ਵਾਸੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਗੋੜ ਕੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਉਹੀ ਧਿਆਨ ਆਵੇਗਾ ਜੋ ਕੰਮ ਮਨੁੱਖ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਜੋ ਲਛਮੀ ਸਿਮਰੈ ਐਸੀ ਚਿੰਤਾ ਮਹਿ ਜੇ ਮਰੈ ॥
ਸਰਪ ਜੋਨਿ ਵਲਿ ਵਲਿ ਅਉਤਰੈ ॥
ਅਗੀ ਬਾਈ ਗੋਬਿੰਦ ਨਾਮੁ ਮਤਿ ਬੀਸਰੈ ॥
ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਜੋ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਿਮਰੈ ਐਸੀ ਚਿੰਤਾ ਮਹਿ ਜੇ ਮਰੈ ॥
ਬੇਸਵਾ ਜੋਨਿ ਵਲਿ ਵਲਿ ਅਉਤਰੈ ॥
ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਜੋ ਲੜਕੇ ਸਿਮਰੈ ਐਸੀ ਚਿੰਤਾ ਮਹਿ ਜੇ ਮਰੈ ॥
ਸੂਕਰ ਜੋਨਿ ਵਲਿ ਵਲਿ ਅਉਤਰੈ ॥
ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਜੋ ਮੰਦਰ ਸਿਮਰੈ ਐਸੀ ਚਿੰਤਾ ਮਹਿ ਜੇ ਮਰੈ ॥
ਪ੍ਰੇਤ ਜੋਨਿ ਵਲਿ ਵਲਿ ਅਉਤਰੈ ॥
ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਨਾਰਾਇਣੁ ਸਿਮਰੈ ਐਸੀ ਚਿੰਤਾ ਮਹਿ ਜੇ ਮਰੈ ॥
ਬਦਤਿ ਤਿਲੋਚਨੁ ਤੇ ਨਰ ਮੁਕਤਾ ਪੀਤੰਬਰੁ ਵਾ ਕੇ ਰਿਦੈ ਵਸੈ ॥**

ਪੰਨਾ - 526

ਇਹ ਸਾਰੇ ਬਚਨ ਰਾੜੇ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਥੇ ਬੈਠੀ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੁਪ ਦੇਖ ਕੇ ਹੱਸ ਰਹੇ ਸੀ, ਇਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਹੋ? ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਗੱਲ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ ਕਿ “ਅੱਜ ਸੁਹਾਗਣ ਨੂੰ ਸੁਹਾਗਣ ਦਾ ਮੇਲ ਹੋਇਐ, ਹੁਣ ਤਕ ਤਾਂ ਰੰਡੀਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਵਾਹ ਪਿਆ ਹੈ।” ਸੁਹਾਗਣ ਪੂਰੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਜਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਾਢੇ ਸੌਲਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਸਨ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖਾਰ ਬਿੰਦ ਤੋਂ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਨੀਵੀਆਂ ਪਾ ਲਈਆਂ ਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਦਰੀ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਬਿਨਾ ਵਜ੍ਹਾ ਕਿਸੇ ਤੇ ਹੱਸਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਸਨਾਟਾ ਜਿਹਾ ਛਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਕਰ ਲਏ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਅੱਗੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਵੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਭ ਕੁਝ ਸੁਣ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਵਿਚ

ਗਦਗਦ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਚਾਲੀ ਮਿੰਟ ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਰੱਖੇ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਭਵਿੱਖ ਵਾਚ ਲਿਆ ਅਤੇ ਦਇਆਲਤਾ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਭਗਤੀ ਪੂਰੀ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦਾ ਆਖਰੀ ਇਕ ਕਦਮ ਪੁਟਣਾ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਇਸੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਪੁਟ ਲਵੋ। ਬਸ ਇਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀ ਹੀ ਕਸਰ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਜੋ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕਮਾਈ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੂਰੀ ਸੀ।

**ਜਿਸ ਨੋ ਦਇਆਲੁ ਹੋਵੈ ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ
ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਣਾਵੈ ॥ ਪੰਨਾ - 306**

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਮੋਹਰ ਦੀ ਨਦਰ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਇਧਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਆਪ ਸਮਰਪਣ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਆਪ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਸੀ, ਉਹ ਤਲਾਸ਼ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ, ਦਿਲ ਦਾ ਸੌਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਲੱਭ ਰਹੇ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਪੂਰਾ ਮਿਲੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦਿਲ ਦਾ ਸੌਦਾ ਕਰ ਸਕੀਏ। ਅੱਜ ਇਸ ਪਿਆਰੇ ਨੇ ‘ਨਦਰੀ ਨਦਰ ਨਿਹਾਲ’ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਇਹ ਧੁਨ ਸੁਣਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ।

**ਮਨੁ ਤਨੁ ਤੇਰਾ ਧਨੁ ਭੀ ਤੇਰਾ ॥
ਤੂੰ ਠਾਕੁਰੁ ਸੁਆਮੀ ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਰਾ ॥ ਪੰਨਾ - 106**

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹਿਰਦਾ ਵਿੰਨ੍ਹ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ। ਹਾਲਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਹੁਣ ਇਕ ਸਵਾਸ ਵੀ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਅਜਾਂਬੀ ਨਾ ਜਾਣ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ, ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ ਤੇ ਆਪ ਦੀ ਵੈਰਾਗਮਈ ਦਸ਼ਾ ਐਸੀ ਬਣ ਗਈ ਸੀ -

**ਕਬੀਰ ਸਤਿਗੁਰ ਸੂਰਮੇ ਬਾਹਿਆ ਬਾਨੁ ਜੁ ਏਕੁ ॥
ਲਾਗਤ ਹੀ ਭੂਇ ਗਿਰਿ ਪਰਿਆ ਪਰਾ ਕਰੇਜੇ ਛੇਕੁ ॥**

ਪੰਨਾ - 1375

ਬਸ ਹੁਣ ਆਪ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਕਿਤੇ ਇਕਾਂਤ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠਿਆ ਜਾਵੇ ਜਿਥੇ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਕੋਈ ਬਿਰਤੀ ਤੋੜਨ ਵਾਲਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤੋਂ ਆਗਿਆ ਲਈ ਤੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਸੀਸ ਰੱਖ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪ ਨੇ ਕਿਰਪਾ ਰੱਖਣੀ ਤੇ ਇਸ ਨਾਚੀਜ਼ ਤੋਂ ਇਹ ਕਾਰਜ ਪੂਰਾ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਬਖਸ਼ਣੀ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦੇ ਕੇ ਆਗਿਆ ਦਿਤੀ ਕਿ ਤਕੜੇ ਹੋ ਕੇ ਲੱਗੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੋਹਰ ਕਰਨਗੇ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵੀ ਕੁਰਸੀ ਤੋਂ ਉਠ ਕੇ ਭੈਰੇ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਚਲੀ ਗਈ। ਆਪ ਵਾਪਸ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨਾਲ ਬਚਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਬੇਬੇ! ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ

ਜਾਵੇ, ਮੈਂ ਉਸ ਕਦਮ ਨੂੰ ਪੁਟਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਉਤਾਵਲਾ ਹਾਂ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਫੁਰਨਾ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ। ਅੰਦਰ ਜੇ ਕੋਈ ਫੁਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਇਹੋ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਹਾਲਤ ਮੈਂ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਅੰਦਰਲੀ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ।

ਲਾਗੀ ਹੋਇ ਸੁ ਜਾਨੈ ਪੀਰ॥

ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਅਨੀਆਲੇ ਤੀਰ॥ ਪੰਨਾ - 327

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਦੇ ਅਣਿਆਲੇ ਤੀਰਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਗਹਿਰੇ ਘਾਵ ਕਰ ਦਿਤੇ ਹਨ, ਇਸ ਦਾ ਦਰਦ ਮੈਂ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਜਦ ਤੱਕ ਮੈਂ ਇਹ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਲੈਂਦਾ, ਮੈਂ ਟਿਕ ਕੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠ ਸਕਦਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਚੈਨ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਇਲਾਜ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਕ ਟੱਕ, ਇਕ ਰਸ ਹੋ ਕੇ, ਲਿਵ ਲਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਵਾਂ, ਜਿਸ ਵਾਸਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਕਾਂਤ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਜਮਾਂਦਰੂ ਸੰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਪੂਰੀ ਸ਼ਰਧਾ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਆਪ ਜਦੋਂ ਵੀ ਪੁਸ਼ਾਦਾ ਛਕਦੇ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੀਤ ਪੁਸ਼ਾਦ ਛਕਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬੇਟਾ! ਠੀਕ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਘਨ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਪ ਦੀ ਧਰਮ ਸੁਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪ ਦੀ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਵਿਘਨਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਸਨ ਤੇ ਅੱਜ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੋਂ ਵੀ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੋਈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਰਵਾਨਗੀ ਮਿਲ ਗਈ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਅਚਾਨਕ ਅਛੋਪਲੇ ਹੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੱਸੇ, ਆਪਨੇ ਕਛਿਹਰਾ, ਪਰਨਾ ਚੁਕਿਆ ਤੇ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲ ਪਏ ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਬੋਲ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਗੂੰਜਾ ਰਹੇ ਸਨ “ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦਾ ਆਖਰੀ ਕਦਮ ਪੁਟ ਲਵੋ” ਅੰਦਰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕੰਮ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇ। ਤੁਰਦੇ ਤੁਰਦੇ ਆਪ ਪਹਿਲਾਂ ਮਸਤੂਆਣਾ ਸਾਹਿਬ ਗਏ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਕਮਾਲਪੁਰ ਜਿਥੇ ਸੰਤ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਬਹੁਤ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡੇਰੇ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਰਹੇ। ਉਥੋਂ ਖਾਰਾ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਜਵਾਹਰ ਦੀ ਕੋਠੀ (ਮਾਣਸਾ) ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਜਿਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਲਾਹੀਆਂ ਦਾ ਘਣਾ ਜੰਗਲ ਸੀ। ਇਥੇ ਆਪ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਪਿੰਡ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਜਾੜ ਹੈ, ਕੋਈ ਆਉਣ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਗ੍ਹਾ ਪਸੰਦ ਆ ਗਈ ਕਿ ਪੂਰੀ ਇਕਾਂਤ ਹੈ। ਇਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਆਪ ਨੇ ਕਠਿਨ ਸਾਧਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਕ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਚੌਢੀ ਘੰਟਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਆਪ 22 ਘੰਟੇ ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋ ਘੰਟੇ ਆਰਾਮ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਜਵਾਹਰ ਦੀ ਕੋਠੀ ਇਕ ਭਲਾ ਪੁਰਸ਼ ਸਰਦਾਰ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜਿਲੇਦਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਬਣ ਗਿਆ ਜੋ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਆਪ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਾਦਾ ਦੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਆਪ ਨੇ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇਕ ਟਾਈਮ ਹੀ ਪਰਸ਼ਾਦਾ ਲਿਆਇਆ ਕਰਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਕ ਫੁਲਕਾ ਤੇ ਇਕ ਦਾਲ ਦੀ ਕੌਲੀ, ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਦਾ ਭੋਜਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਿਰਚ, ਮਸਾਲਾ ਆਦਿ ਨਾ ਪਾਇਆ ਹੋਵੇ। ਆਪ ਜੀ ਦੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਸੁਕ ਕੇ ਪਿੰਜਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਗਿਣੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੀਬਰ ਤਮ ਵੈਰਾਗ ਸੀ, ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਦੀ ਹੀ ਭੁੱਖ ਸੀ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਭੁੱਖ, ਇਛਾ, ਖਿਆਲ ਜਾਂ ਫੁਰਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਦੀ ਹਾਲਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋ ਚੁਕੀ ਸੀ।

ਸਾਚੇ ਨਾਮ ਕੀ ਲਾਗੈ ਭੂਖ॥

ਉਤੁ ਭੂਖੈ ਖਾਇ ਚਲੀਅਹਿ ਦੂਖ॥

ਸੋ ਕਿਉ ਵਿਸਰੈ ਮੇਰੀ ਮਾਇ॥

ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚੈ ਨਾਇ॥

ਪੰਨਾ - 9

‘ਚਲਦਾ’

ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ (I.T.) ਦੇ ਰਹੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਲਈ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੁਣ ਦਿਤੀ ਰਕਮ ਦੀ 50% ਰਾਸ਼ੀ ਤੇ ਇਨਕਮਟੈਕਸ ਛੋਟ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਇਨਕਮਟੈਕਸ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਪੱਤਰ ਨੰ. CIT/CHD-II/80G/2001-2002/3050 ਮਿਤੀ 22.2.2002/6.3.2002 ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਛੂਟ I.T. Act, 1961 (43 of 1961) ਦੀ ਧਾਰਾ u/s80G ਅਧੀਨ 1.4.2001 ਤੋਂ 31.3.2004 ਤੱਕ ਲਾਗੂ ਰਹੇਗੀ। ਛੂਟ ਲੈਣ ਲਈ ਇਨਕਮਟੈਕਸ ਰੀਟਰਨ ਨਾਲ ਮਿਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਸੀਦ ਨਾਲ ਲਾਵੋ ਜੀ।

ਹਿਮਾਲੀਅਨ ਯੋਗੀ ਦਾ ਸੰਗ (Walking With Himalayan Master)

ਡਾ. ਜਸਟਿਨ ਓਬਰਾਇਨ
ਅਨੁਵਾਦਕ - ਡਾ. ਬੀਬੀ ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

ਸਿਹਤ ਤੇ ਆਹਾਰ

ਸਰੀਰਕ ਅਰੋਗਤਾ, ਅਧਿਆਤਮ ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਰੋਗ ਰਖਦੇ ਹੋ, ਸਰੀਰ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪੂਰੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਤਦ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਅੰਤਰ ਆਤਮਾ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਸਰੀਰ ਠੀਕ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਨ ਖਿੰਡਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਸਰੀਰ ਠੀਕ ਨਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਕੋਲ ਹੋਰ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹਰੇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਮੰਦਰ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਰਖਦੇ ਹਾਂ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ, ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਠੀਕ, ਸੂਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗਾ। ਸਰੀਰ ਇਕ ਸਾਧਨ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਚੰਗਾ ਸੁਥਰਾ ਤੇ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਭੋਜਨ ਖਾਓ, ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਮੇਂ ਸੌਂਵੋ, ਰੋਜ਼ ਵਿਆਮ ਕਰੋ।

ਖਾਣ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸਾਧਨਾ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਹਿਮ ਸਥਾਨ ਰਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਤੇ ਸੰਤੁਲਨ ਆਹਾਰ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸ਼ਤਕਾਂ ਵਿਚ ਆਹਾਰ ਨੂੰ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ - ਪੇਟ ਸਾਫ਼ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਪੌਸ਼ਟਿਕ। ਫਲਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਪੇਟ ਸਾਫ਼ ਰੱਖਣ ਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਬਜ਼ੀਆਂ, ਅਨਾਜ ਅਤੇ ਦੁੱਧ ਦਹੀਂ ਇਹ ਵਧੇਰੇ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਹਨ, ਸਾਨੂੰ ਦੋਨੋਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੋਜਨ ਆਪਣੇ ਆਹਾਰ ਵਿਚ ਰਖਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸਾਧਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਹਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਤਤੁ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤੰਗ ਕਰੇ ਜਾਂ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਦੂਸ਼ਿਤ ਕਰੇ। ਨਾੜੀਆਂ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਨਾ ਕਰੋ; ਮਿੱਠਾ, ਲੂਣ ਤੇ ਬੰਦਿਆਈ ਘੱਟ ਖਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਖਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਪੌਸ਼ਟਿਕਤਾ ਦੇਖੋ। ਉਹ ਖਾਣਾ ਸਿਖੋ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਲਈ ਠੀਕ ਸਮਝਦੇ ਹੋ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਝੋ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਖਾਣੇ ਬਾਰੇ ਸਮਝ ਲਵੋਗੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਜਾਣ ਲਵੋਗੇ ਫੇਰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਖਾਧਾ ਕਿਵੇਂ ਜਾਵੇ। ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਵਾਤਾਵਰਣ ਖਾਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਹਲ ਵਿਚ, ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਵਿਚ ਖਾਧਾ ਖਾਣਾ, ਭੋਜਨ ਦੀ ਜ਼ਹਿਰ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਡੇ ਸਰੀਰ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਵਿਚ ਖਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਹੈ। ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਣਦੇ ਜੂਸ ਤੇ ਮੂੰਹ ਦਾ ਸਲਾਈਵਾ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਭੋਜਨ ਪਚਾਉਣ ਲਈ ਆਵਸ਼ਕ ਹਨ। ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਵਿਚ

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ

ਸਮਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡਾ ਸਲਾਈਵਾ ਸ਼ਾਂਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਚਕ ਜੂਸ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਖਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਜੇ ਜੂਸ ਪੂਰੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਨਾ ਹੋਣ, ਤੁਸੀਂ ਖਾਣਾ ਪਚਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਉਸ ਨਾਲ ਫੇਰ ਔਖਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਜੇ ਤੁਹਾਡੀ ਆਦਤ ਬਹੁਤਾ ਖਾਣ ਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਖੂਬ ਚਬਾਅ ਕੇ ਖਾਓ, ਚਬਾਓ, ਹੋਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਬਾਓ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਖਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕੋਗੇ। ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤਾ ਤਾਂ ਖਾਂਦੇ ਹੋ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਖਾਣ ਦਾ ਅਨੰਦ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ। ਤੁਸੀਂ ਸਿਰਫ ਪੇਟ ਭਰਦੇ ਹੋ ਤੇ ਪੇਟ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਖਾਣ ਵਲ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਤੁਸੀਂ ਵਧੇਰੇ ਖਾਂਦੇ ਹੋ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਖੁਰਾਕ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਵਿਟਾਮਿਨ ਨਹੀਂ, ਮਿਨਰਲ ਨਹੀਂ। ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਕਿਤੇ ਕਮੀ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਹਾਡਾ ਆਹਾਰ ਸੰਤੁਲਿਤ

ਹੋਵੇਗਾ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਵਧ ਨਹੀਂ ਖਾਓਗੇ। ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਖਾਓ, ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਖਾਓ, ਖੂਬ ਚਬਾ ਕੇ ਚਿਥ ਕੇ ਖਾਓ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਖਾਂਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਨਿਘਲਦੇ ਹੋ, ਚਿਥਦੇ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਹਰੇਕ ਗਰਾਈ ਨੂੰ ਪੈਂਤੀ ਵਾਰੀ ਚਿਥੋਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਖਾਂਦੇ ਖਾਂਦੇ ਹੀ ਸਭ ਹਜ਼ਮ ਕਰ ਲਵੋਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਣ ਨੂੰ ਹੀ ਖਾਣ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੁਝ ਵੀ ਖਾਣ ਵਿਚ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਖਾਓ, ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਖਾਓ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲਗ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਸ ਪੰਦਰਾਂ ਮਿੰਟ ਆਰਾਮ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਪਾਚਨ ਸ਼ਕਤੀ ਲਈ ਬਹੁਤ ਅੱਛਾ ਹੈ। ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਵੀ ਠੀਕ ਹਨ। ਖਾ ਕੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਵਲ ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਲਈ ਲੋਟੋ ਤੇ ਆਰਾਮ ਕਰੋ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੰਮੇ ਪੈਣ ਨਾਲ ਸੱਜੀ ਨਾਸਿਕਾ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਹ ਪਾਚਨ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਖਾ ਕੇ ਇਕ ਦਮ ਸੌਣਾ ਕਾਫੀ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਬੜੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਸ਼ਾਮ ਦੀ ਰੋਟੀ ਬੜੀ ਹੀ ਹਲਕੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸੌਣ ਤੋਂ ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਪਹਿਲਾਂ ਖਾ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਯੋਗੀ ਦਾ ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ

ਅਸੀਂ ਚਾਹ ਖਤਮ ਕੀਤੀ। ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਚਾਹ ਸੀ, ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਥਾਪੜਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਤੁਰ ਪਏ, ਕਾਰ ਕੋਲ ਆ ਗਏ। ਸਵਾਮੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਨੋਖੇ ਮੂਡ ਵਿਚ ਸੀ, ਪਿਛਲੇ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਖਿਆ। ਮੈਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਸਿੱਖ ਲਿਆ ਸੀ, ਕਦੋਂ ਬੋਲਣਾ ਹੈ ਤੇ ਕਦੋਂ ਨਹੀਂ, ਕਦੋਂ ਕੇਵਲ ਸੁਣਨਾ ਹੀ ਹੈ, ਕਦੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁਛਣਾ ਹੈ, ਕਦੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਬੋਲਣ। ਮੈਂ ਅਨੇਕਾਂ ਸ਼ਿਸ਼ ਦੇਖੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਦਾ ਏਜੰਡਾ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਕਰ ਸਕਣ। ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਕਿਵੇਂ ਬੜੇ ਹੀ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਚਲੇ ਜਾਣ। ਮੈਂ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਪਹਾੜਾਂ ਨਾਲ ਕਲੋਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ, ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਪਹਾੜਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਦੇਖ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਰਹੇ ਹੋਣ ਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਫਿਕਰ ਹੋਣ, ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ, ਪੂਰੀ ਬੇਪਰਵਾਹੀ ਵਿਚ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝ ਲਗ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣ ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਲ ਪੁੱਛ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, “ਸਵਾਮੀ ਜੀ!”

‘ਹੂੰ।’

“ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਲਕ ਸੀ?”

ਜਸਟਿਨ! ਮੈਂ ਐਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਰੂਦੀ ਬੱਚਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਹਰੇਕ ਕੋਲੋਂ ਉਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਮੇਰੀ ਹੀ ਗੱਲ ਸੁਣੀ

ਜਾਵੇ। ਗੁਫਾਵਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਕੋਈ ਚੰਗੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਸੋ ਮੈਂ ਹਰੇਕ ਨਾਲ ਖਰਿਬੜਦਾ, ਸ਼ਰਾਰਤਾਂ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਮੈਂ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਦੇ ਭਾਂਡੇ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ਾਬ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਿਰਫ ਦਿਖਾਣ ਲਈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਭੁਲਣਾ, ਕਿਵੇਂ ਗੁਰੂਦੇਵ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਪਿਟ ਪਿਟ ਕੇ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸੀ ਇਹ ਮੇਰੇ ਕਰਮ ਹਨ। ਫੇਰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਮੈਨੂੰ ਚੁਕਿਆ ਹੋਇਆ, ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਤੇ ਦੋ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੁਰ ਕੇ ਪਾਣੀ ਲੈਣ ਗਏ। ਗੁਰੂਦੇਵ ਮੇਰੇ ਲਈ ਮਾਤਾ ਤੇ ਪਿਤਾ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਸਨ। ਜਸਟਿਨ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਦੱਸਾਂ। ਰਾਤੀ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕਦੀ ਰੋਂਦਾ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਘੁਟ ਕੇ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾਉਂਦੇ, ਮੈਨੂੰ ਸਾਰੀ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਬੈਠ ਕੇ ਪਰਚਾਉਂਦੇ। ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਲੋਰੀ ਦੇ ਕੇ ਸੁਲਾ ਦਿੰਦੇ।

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਬੋੜਾ ਵੱਡਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਯੋਗੀ ਸ਼ਿਵਾਨੰਦ ਸਰਸਵਤੀ ਪਾਸ ਮੇਰੀ ਸਿਖਿਆ ਆਰੰਭ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਐਨਾ ਧੀਰਜ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਝੱਲ ਸਕਦੇ। ਭਾਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਧਿਆਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਪਰ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਮੈਂ ਗੁਫਾਵਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਸਿੱਖ ਗਿਆ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਭੋਲੀ ਬਾਬਾ ਕਹਿਣ ਲਗ ਪਏ।

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਗਿਆਰਾਂ ਸਾਲ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਗੁਰੂਦੇਵ ਨੇ ਸੋਚਿਆ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਾਊ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂਗਾ, ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਦਿਆਲੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੁਰੂਦੇਵ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਨੇੜੇ ਲਗਦੇ ਮੱਠ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿਤਾ, ਜਿਹੜਾ ਕਾਲਾਪੋਨ ਵਿਚ ਸੀ ਤਾਕਿ ਉਥੇ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗਾ ਪੱਕਾ ਤੇ ਤਾਕਤਵਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਉਥੇ ਮੈਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਤੇ ਕਲ੍ਹ ਦਾ ਯੋਗੀ ਕਹਿ ਕੇ ਮੇਰਾ ਪਰੀਚਾ ਕਰਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਕ ਮੇਰੇ ਜਿੱਡਾ ਯੋਗੀ ਉਥੇ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਠੁਡਾ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਥੱਲੇ ਸੁੱਟ ਲਿਆ। ਫੇਰ ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ, ਮੈਂ ਕਿਥੇ ਸੌਣਾ ਹੈ। ਰੋਜ਼ ਉਠ ਕੇ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਝੁਕ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨੀ, ਰੋਜ਼ ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਠੁੱਡੇ ਮਾਰਨੇ। ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਦੀ ਬਦਤਮੀਜ਼ੀ ਵਧਦੀ ਗਈ, ਮੇਰੇ ਅੱਥਰੂ ਵੀ ਵਧਦੇ ਗਏ। ਮੈਂ ਦੌੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮੱਠ ਦੇ ਨਿੱਘ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਵਾਲੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮੱਠ ਵਿਚ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਪਛਤਾਉਣ ਲੱਗਾ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਤੰਗ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਮੈਂ ਦੌੜ ਜਾਵਾਂ ਤੇ ਦੌੜ ਕੇ ਆਪਣੀ ਗੁਫਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵਾਂ। ਮੈਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਕਿਹਾ।

ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਜਦੋਂ ਨੌਜਵਾਨ ਯੋਗੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਇਆ, ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪੈਰ ਠੁੱਡਾ ਮਾਰਨ ਲਈ ਚੁਕਿਆ, ਮੈਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਆਪਣਾ ਪੈਰ ਚੁੱਕਿਆ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਵੱਖੀਆਂ ਵਿਚ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਥਾੜ ਕਰਕੇ ਉਹ ਭੁੰਏ ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ

ਕਿ ਉਹ ਉਠਦਾ ਮੈਂ ਇਕ ਹੋਰ ਠੱਡਾ ਉਸ ਦੇ ਮਾਰਿਆ, ਫੇਰ ਇਕ ਹੋਰ ਭਾਵ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਠਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਮੈਂ ਇਕ ਹੋਰ ਠੱਡਾ ਮਾਰਨ ਲੱਗਾ ਤੇ ਮੇਰੇ ਪਿਛੇ ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਯੋਗੀ ਆ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬਸ ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਬਜ਼ੁਰਗ ਯੋਗੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜੋ ਮੈਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਸੀ। ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਸਿਖਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਯੋਗੀ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਦੋਨਾਂ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਮਿਲਾਵਟ ਸੀ। ਕੁੰਗਫੂ' Kung fu ਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਕਰਾਟੇ, ਇੰਡੀਅਨ ਕਰਾਟੇ! ਜਸਟਿਨ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਇਹ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸ਼ਬਦ ਹਨ।

ਮੱਠ ਵਿਚ ਇਕ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਗੁਰੂ ਨੇਤਰਹੀਨ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਵਾਲਾ ਕਿਥੇ ਹੈ। ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਪਰ ਜਦੋਂ ਹੀ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਜਾਂਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਝੱਟ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਿਖਾਇਆ ਕਿ ਆਪਣੀ ਅੰਦਰ ਦੀ ਬਿਜਲੀ ਵਰਤ ਕੇ ਕਿਵੇਂ ਦੂਸਰੇ ਤੇ ਵਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਗੱਲ ਸੁਣਾ ਰਹੇ ਸੀ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਦਮ ਖਿਆਲ ਆਇਆ, ਜਿਹੜਾ ਇਕ ਸੀਰੀਅਲ ਉਥੇ ਟੀ.ਵੀ. ਤੇ ਆਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਾਓਲਿਨ ਯੋਗੀ ਦੇ ਕਾਰਨਾਮੇ ਜਿਹੜੇ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਚੀਨ ਦੇ ਮੱਠ ਵਿਚ ਸਿੱਖੇ ਸੀ, ਉਹ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ, ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਥਰੀਸਾ ਤੇ ਮੈਂ ਇਕ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਫਿਲਮ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸੀ। ਉਸ ਵਿਚ ਦੋ ਅਦਾਕਾਰ ਕਰਾਟੇ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ, ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਦੱਸਣ ਲੱਗੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰਾਟੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੱਠ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਹੀ ਸਿੱਖੇ ਸੀ।

ਮੈਂ ਪੁਛਿਆ, “ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸਿਖਿਆ ਸੀ।”

ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਸੱਤ ਸਾਲ ਮੈਂ ਓਥੇ ਰਿਹਾ, ਤੂੰ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੇਗਾ ਜੋ ਮੈਂ ਸਿਖਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਕਰਾਟੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਉਹ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਚਿੱਤ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸੀ। ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਦੇਖਾਂ ਤਾਂ ਹੀ ਠੀਕ ਹੈ। ਮੈਂ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਦਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਦੋਂ ਕਰਾਟੇ ਸਿਖਦੇ ਸੀ ਉਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਮੱਠ ਵਿਚ ਗਏ ?

ਬਿਲੁਕਲ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਆਂਦਾ, ਜਾਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਜਿਥੇ ਮੈਨੂੰ ਭੇਜਦੇ ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਪਰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਗੁਰੂਦੇਵ ਕੋਲ ਮੁੜ ਆਉਂਦਾ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਮੈਂ ਮੁੜਦਾ ਮੈਂ ਇਹ ਹੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ, ਮੈਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਫਿਰ ਆਵਾਂ ਪਰ ਗੁਰੂਦੇਵ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਕੋਈ ਵੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ। ਮੈਨੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂਦੇਵ ਮੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਗੇ, ਮੈਂ ਕਿਥੇ ਵੀ

ਹੋਵਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਖਤਰਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਹਰ ਥਾਂ ਤੇ ਮੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਦਤਮੀਜ਼ੀ ਵੀ ਕਰਦਾ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਸਾਰੇ ਹੀ ਯੋਗੀਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅੱਜ ਤੁਹਾਡੀ ਵਾਰੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੇਰੀ ਵਾਰੀ ਆਈ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਵੀ ਨਾਹ ਹੀ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਨਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਬਣਿਆ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਛਕਿਆ। ਦੂਸਰਾ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਹਰ ਕੋਈ ਭੁੱਖਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਮੰਨ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਵੀ ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਪਤੀਲਾ ਲਿਆ, ਚਾਵਲ ਪਾਏ, ਫਲੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਤੇ ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਕੇ ਲਾਲ ਮਿਰਚਾਂ ਵੀ ਪਾ ਦਿਤੀਆਂ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਕੇ ਕੰਕਰ ਵੀ ਪਾ ਦਿਤੇ। ਮੈਂ ਯੋਗੀ ਨੂੰ ਛਕਦਿਆਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਛਕ ਚੁੱਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਐਨੇ ਸੁਆਦੀ ਚਾਵਲ ਕਦੇ ਖਾਏ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸਾਰੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭੋਲੇ ਬਾਬਾ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਭ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਚਾਵਲ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾਏ ਮੇਰਾ ਮੂੰਹ ਮਿਰਚਾਂ ਨਾਲ ਸੜ ਗਿਆ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੱਥਰ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਦੰਦ ਵੀ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਦੌੜਦਾ ਪਾਣੀ ਵਲ ਹੀ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਮੈਂ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ, ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਯੋਗੀਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਸੂਰਜ ਚਕਰ ਵਰਤ ਕੇ ਮਿਰਚਾਂ ਤੇ ਪੱਥਰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤੇ, ਸਾਰੀ ਖੇਚਲ ਠੀਕ ਕਰ ਲਈ ਪਰ ਭੁਗਤਣਾ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਪਿਆ।

ਅਸੀਂ ਕਾਰ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰ ਲਈ ਤੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਬੈਠ ਗਏ। ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਕੂਲ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣ ਲਗ ਪਏ। ਸਵਾਮੀ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਗਏ ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਰਾਰਤਾਂ ਵਾਲਾ ਬਸਤਾ ਨਾਲ ਹੀ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰਦੇ ਰਹੇ। ਹਰ ਸਕੂਲ ਵਿਚੋਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਨਾ ਮੰਨਣ ਕਰਕੇ ਬਦਸਲੂਕੀ ਕਰਕੇ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ। ਜਸਟਿਨ ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਕੀ ਦੱਸਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਹਰ ਸਕੂਲ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ। ਬੜੇ ਹੀ ਅਨੰਦਿਤ ਹੋ ਕੇ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਇਹ ਦਸ ਰਹੇ ਸੀ। ਹਲਕੇ ਜਿਹੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਗੁਰੂਦੇਵ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰੀ ਮੇਰੇ ਕਾਰਣ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਪਿਆ ਤੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਜੋੜਨੇ ਪਏ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਮੁੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਕਰਕੇ ਮੇਰੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਚਾਲੂ ਰੱਖਣ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਛੁਟੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਮੈਂ ਸ਼ੁਕਰ ਕਰਕੇ ਮੱਠ ਵਿਚ ਮੁੜਦਾ।

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਵੱਡਾ ਹੋਇਆ, ਮੈਂ ਗੁਰੂਦੇਵ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰੀ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਵਾਂਝਿਆ ਰੱਖਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦਿਤੇ ਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਜੀਵਨ ਦੇਖ ਤੇ ਜੋ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਰ। ਮੈਂ ਸ਼ਹਿਰ ਗਿਆ, ਬਹੁਤ ਘੁੰਮਿਆ ਫਿਰਿਆ। ਜਦੋਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦਾ ਠਾਠ

ਬਾਠ ਦੇਖ ਲਿਆ ਤੇ ਪੈਸੇ ਵੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ, ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਦੋ ਰੀਕਾਰਡ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਾਜ਼ੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦਾ ਬਕਸਾ ਭਰ ਕੇ ਲੈ ਆਇਆ। ਮੱਠ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਮੈਂ ਦੋਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਵਜਾ ਦਿੰਦਾ ਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਜਿੰਨੀ ਉਚੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਓਨੀ ਉਚੀ ਕਰ ਦਿੰਦਾ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਘਾਟੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਗੂੰਜ ਉਠੇ ਤੇ ਸਾਰੇ ਇਸ ਦਾ ਅਨੰਦ ਲੈਣ। ਯੋਗੀਆਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਲਾਈ ਕਿ ਆਵਾਜ਼ ਐਨੀ ਉਚੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਸਕਦੇ। ਗੁਰੂਦੇਵ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਜੋ ਮੈਂ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਵਧੇਰੇ ਚੰਗਾ ਲਗੇਗਾ ਜੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਵਿਚ ਇਕ ਹੀ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰਾ ਪੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬਾਕੀ ਪੈਸੇ ਮੈਂ ਮੱਠ ਵਿਚ ਪਰਸ਼ੀਅਨ ਗਲੀਚੇ ਵਿਛਾਉਣ ਤੇ ਲਗਾਏ ਹਨ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਹੁਣ ਗੁਫਾ ਵਿਚ ਵਿਛੇ ਹੋਏ ਸੀ। ਅੱਗੇ ਚਲ ਕੇ ਮੈਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮੇਰਾ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਮੇਰਾ ਭਾਵ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਤੋਂ ਸੀ। ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਇਕ ਹਾਥੀ ਦਾ ਬੱਚਾ ਦੇਖਿਆ, ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਆਇਆ, ਗੁਰੂਦੇਵ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਫਾ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਇਕ ਥਾਂ ਤੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਦਿਤੀ, ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਲਾ ਦਿਤੀ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਾਂਗਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਲੱਗਾ, ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਉਹ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਲੈ ਗਿਆ, ਓਥੇ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਲੇਬੀਆ ਖੁਆਈਆਂ, ਮੇਰੀ ਸ਼ਹਿ ਦੇਣ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਜਲੇਬੀਆ ਲਈ ਆਪਣੀ ਭੁੱਖ ਕਾਫੀ ਵਧਾ ਲਈ। ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਤਾਂ ਗੁਫਾ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਆਪਣਾ ਭਜਨ ਸਿਮਰਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਜਲੇਬੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਸੀ, ਮੈਂ ਗੁਫਾ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ, ਹਾਥੀ ਪਿੰਡ ਵਲ ਜਲੇਬੀਆਂ ਖਾਣ ਤੁਰ ਪਿਆ, ਹਲਵਾਈ ਨੇ ਜਲੇਬੀਆਂ ਦੇਣ ਤੋਂ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਹਾਥੀ ਨੇ ਗੁੱਸਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸਾਰੀ ਦੁਕਾਨ ਤੋੜ ਭੰਨ ਦਿਤੀ। ਸੋ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਹਾਥੀ ਇਕ ਬੋਝ ਬਣ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਖਾਣ ਪੀਣ ਲਈ ਦੇਣਾ ਔਖਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੁਰੂਦੇਵ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੈਂ ਹਾਥੀ ਦੀ ਸਿਹਤ ਲਈ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾ ਵਰਤਾਂ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਕ ਚੰਗੇ ਚਿੜੀਆ ਘਰ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਾਂ ਜਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਆਂ।

ਮੈਂ ਉਹ ਹਾਥੀ ਦੇ ਦਿਤਾ ਪਰ ਮੈਂ ਇਕ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਬੱਚਾ ਗੁਫਾ ਵਿਚ ਲੈ ਆਇਆ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਤੇ ਐਨਾ ਵੱਧ ਨਿਰਭਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਫਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਵੱਡਾ ਹੋ ਗਿਆ ਉਹ ਕਾਫੀ ਡਰਾਉਣਾ ਲਗਣ ਲਗ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਗੁਫਾ ਦੇ ਅੱਗੇ ਪਸਰ ਕੇ ਲੇਟ ਜਾਂਦਾ,

ਕੋਈ ਗੁਫਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਡਰਦੇ ਮਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ, ਗੁਰੂਦੇਵ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਬੜੀ ਰੌਚਕ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਲਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਇਸ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਲਿਜਾ ਸਕਦੇ, ਸੋ ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਵੀ ਛੁਟੀ ਕੀਤੀ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਘੋੜੇ ਰੱਖਣੇ ਤੇ ਪਾਲਣੇ ਸੌਖੇ ਹਨ।

ਮੈਨੂੰ ਅਰਬੀ ਸਟੈਲੀਅਨ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਖਾ ਲਵਾਂ। ਇਸ ਘੋੜੇ ਤੇ ਕਦੇ ਕੋਈ ਚੜ੍ਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਜਦੋਂ ਹੀ ਕੋਈ ਪੈਰ ਰਖਦਾ ਘੋੜਾ ਸਰਪਟ ਦੌੜ ਲੈਂਦਾ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਮੈਂ ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਸਿਖਿਆ ਦਿਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕੇਵਲ ਉਸ ਸਵਾਰ ਨੂੰ ਹੀ ਬਿਠਾਵੇ ਜਿਹੜਾ ਸੱਜੇ ਪਾਸਿਓਂ ਚੜ੍ਹੇ। ਬੜੇ ਹੀ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਵਲੈਤ ਵਿਚ ਪੋਲੋ ਖੇਡੀ, ਮੈਨੂੰ ਘੋੜੀਆਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀਆਂ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਮੈਂ ਕੁੱਤਾ ਰੱਖਿਆ, ਮੇਰਾ ਮਨ ਭਾਉਂਦੀ ਨਸਲ ਜਰਮਲ ਸ਼ੈਪਰਡ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਜੈਕੀ ਸੀ। ਉਹ ਕੁੱਤਾ ਮੇਰੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਉਸ ਨੇ ਦੂਸਰੀ ਮੰਜਲ ਤੋਂ ਛਲਾਂਗ ਲਗਾ ਦਿਤੀ।

ਏਥੇ ਮੈਂ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੂੰ ਟੋਕ ਦਿਤਾ, ਤੁਹਾਡੇ ਕੁੱਤਿਆਂ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਕੁੱਤੇ ਜਿਹੜੇ ਰਖਵਾਲੀ ਲਈ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹੱਸੇ, ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਫੇਰ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀਨਿਕੇਤਨ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ, 1940 ਵਿਚ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਉਥੇ ਸੀ। ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਿਕੇਤਨ ਰਾਬਿੰਦਰ ਨਾਥ ਟੈਗੋਰ ਨੇ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਉਹ ਵੀ ਬੰਗਾਲੀ ਬਾਬਾ ਦੇ ਸ਼ਿਸ਼ ਰਹੇ ਸੀ। ਉਥੇ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ - ਸੰਗੀਤ, ਨ੍ਰਿਤ, ਬੁੱਤ ਬਣਾਉਣੇ, ਨਾਟਕ ਕਰਨੇ ਸਿਖਾਉਣੇ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੀ। ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਕਲਾ ਓਥੇ ਸਿੱਖੀਆਂ ਸੀ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗੀਆਂ ਲਗਦੀਆਂ ਸੀ। ਟੈਗੋਰ ਨੂੰ ਭਾਰਤਵਾਸੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਸੰਸਥਾ ਬਣਾਈ, ਦੂਸਰਾ ਜਦੋਂ ਜਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਾਗ ਦੀ ਘਟਨਾ ਹੋਈ ਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕੀ ਨਿਹੱਥੇ ਮਾਰੇ ਗਏ, ਟੈਗੋਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨੌਬਲ ਪੁਰਸਕਾਰ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮੋੜ ਦਿਤਾ।

ਜਿੰਨੇ ਸਾਲ ਵੀ ਮੈਂ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨਾਲ ਕੱਟੇ, ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਅਭਿਆਸ ਜੋ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਨਿਯਮ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਕਿਥੇ ਵੀ ਰਹੇ। ਉਹ ਦਸਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾਣ ਤੇ ਸੂਆਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਿਰਿਆ ਕੀਤੀ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਦੇ ਟੈਸਟ ਪਾਸ ਕੀਤੇ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਟੈਸਟ ਤਾਂ ਇਹ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਇਕ ਗਿੱਲੇ ਕਪੜੇ ਵਿਚ ਲਪੇਟ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦਾ

ਤਾਪਮਾਨ ਵਧਾ ਕੇ ਉਸ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਸੁਕਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਟੈਸਟ ਵਿਚੋਂ ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਓ ਤਾਂ ਹੀ ਯੋਗੀ ਨੂੰ ਅਗਲੀਆਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੱਸੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਸ਼ ਪਹਾੜ ਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਗੁਰੂਦੇਵ ਮੈਨੂੰ ਸਿਖਿਆ ਦਿਆਂ ਕਰਦੇ। ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਯੋਗੀਆਂ ਕੋਲ, ਸਿੱਧਾਂ ਕੋਲ ਭੇਜਦੇ, ਮੈਂ ਉਥੋਂ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਆਉਂਦਾ। ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਮੈਨੂੰ ਸਿਖਿਆ ਦਿੰਦੇ ਜਾਂ ਪੜ੍ਹਾ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ।

ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਸਵੇਰੇ ਉਠਿਆ, ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਦੇ ਛੁੱਟੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ ਕਲਾਸ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਮੈਂ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਗੁਰੂਦੇਵ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਅੱਜ ਛੁੱਟੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਮੈਂ ਪਾਸਾ ਮੋੜਿਆ ਤੇ ਤੁਰਨ ਲੱਗਾ ਗੁਰੂਦੇਵ ਨੇ ਦੂਸਰੇ ਯੋਗੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਗਿੱਟੇ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਤੇ ਪੈਰ ਵਿਚ ਰੱਸੀ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਓ। ਮੈਨੂੰ ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਸਿਰ ਥੱਲੇ ਤੇ ਲੱਤਾਂ ਉਪਰ ਕਰਕੇ ਲਟਕਾਅ ਦਿਤਾ, ਗੁਰੂਦੇਵ ਕਲਾਸ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਰਹੇ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਗੁਰੂਦੇਵ ਕਲਾਸ ਲੈ ਰਹੇ ਸੀ, ਉਹ ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਬਾਰੇ ਦਸ ਰਹੇ ਸੀ, ਮੇਰਾ ਇਕ ਸਾਥੀ ਬੜਾ ਅੱਕ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਐਧਰ ਓਧਰ ਦੇਖਣ ਲਗ ਪਿਆ। ਗੁਰੂਦੇਵ ਨੇ ਆਪਣੀ ਖੜਾਵ ਵਗ੍ਹਾ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਮੇਰੀ, ਉਹ ਯੋਗੀ ਥੱਲੇ ਨੂੰ ਹੋ ਗਿਆ, ਖੜਾਵ ਆ ਕੇ ਮੇਰੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਲੱਗੀ, ਮੇਰੇ ਭਰਵੱਟਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਖੂਨ ਨਿਕਲਣ ਲਗ ਪਿਆ, ਮੇਰੀ ਅੱਖ ਬਚ ਗਈ। ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਗੁਰੂਦੇਵ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਬੈਠਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਕਾਫੀ ਅੱਛਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਪਿਛੇ ਨੂੰ ਡਿੱਗ ਪਿਆ, ਮੇਰੇ ਖੂਨ ਵਗਣ ਲਗ ਪਿਆ। ਮੈਂ ਕਹਿਣ ਲਗ ਪਿਆ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਨਹੀਂ, ਮੈਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂਦੇਵ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਥ ਦਾ ਕਰਮ ਦੋਸ਼ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਜ਼ਖਮ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਮਾਫੀ ਵੀ ਮੰਗੀ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਮੱਥੇ ਉਤੇ ਹਾਲੇ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਦਾਗ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਗੰਗੋਤਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ, ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸ਼ੰਕਰਾਚਾਰੀਆ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਾਉਣ ਲਗ ਪਏ, ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪੰਜ ਸ਼ੰਕਰਾਚਾਰੀਆ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਮੋਢੀ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਵਾਰਾਨਸੀ ਦੇ ਸਕੂਲ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ, ਫੇਰ ਪਰਿਆਗ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਤੇ ਆਕਸਫੋਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਡਾਕਟਰੀ ਡਿਗਰੀ ਜਿਹੜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਰਭੰਗਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਬਿਹਾਰ ਤੋਂ ਲਈ ਸੀ ਉਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜੋ ਖੋਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੈਮਬਰਗ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਫਰੈਂਕਫਰਟ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੇ ਮਾਸਕੋ

ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਯੋਗੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਜਿਹੜੇ ਮਾਸਕੋ ਵਿਚ ਪਰਾ-ਮਨੋ-ਵਿਗਿਆਨ (parapsychology) ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਗਏ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ, ਮੈਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਨਾ ਇਕ ਸਮੇਂ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਾਇਆ ਕਿ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਤੇ ਥਰੀਸਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀਨਿਕੇਤਨ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਭੇਜਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ ਪਰ ਫੇਰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਹਾਲਾਤ ਕਾਫੀ ਮਾੜੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਛੱਡਣਾ ਪਿਆ। ਅਸੀਂ ਮੌੜ ਮੁੜੇ ਤੇ ਐਨਾ ਸੋਹਣਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਪੁਛੋ ਨਾ।

ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਸਵਾਮੀ ਜੀ, ਇਹ ਪਹਾੜ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਹਨ।

ਹਾਂ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਇਥੇ ਹੀ ਵਸਦਾ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਗੁਰੂਦੇਵ ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਹੋਏ ਹਨ, ਸਾਰੀ ਜਗ੍ਹਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ, ਅਸੀਂ ਇਥੋਂ ਹਿਮਾਲੀਆ ਤੋਂ ਪਾਰ ਨੈਪਾਲ ਗਏ। ਮੁੜ ਫੇਰ ਭਾਰਤ ਆਏ, ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮੰਨੇ ਪਰਮੰਨੇ ਮੰਦਰਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਠਹਿਰੇ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਬਰਫ ਦਾ ਤੋਦਾ ਉਪਰੋਂ ਥੱਲੇ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਹੀ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਹੀ ਦਬੇ ਜਾਣਾ ਸੀ ਪਰ ਗੁਰੂਦੇਵ ਨੇ ਹੱਥ ਚੁਕਿਆ ਤੇ ਉਹ ਬਰਫ ਦਾ ਤੋਦਾ ਤੇ ਹੋਰ ਚਟਾਨਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਥੱਲੇ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸੀ ਸਭ ਉਥੇ ਹੀ ਰੁਕ ਗਈਆਂ ਤੇ ਜਦੋਂ ਤਕ ਅਸੀਂ ਲੰਘ ਨਹੀਂ ਗਏ ਸਭ ਉਥੇ ਹੀ ਰੁਕੇ ਰਹੇ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂਦੇਵ ਨੇ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਥੱਲੇ ਕਰ ਲਿਆ ਉਹ ਬਰਫ ਦਾ ਤੋਦਾ ਤੇ ਹੋਰ ਚਟਾਨਾਂ ਫੇਰ ਚਲਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ।

ਮੈਂ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ, ਅਸੀਂ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਫੜਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਤਾਂ ਦਿਮਾਗ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹੀ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਜੋ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਪਿਆ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪਰਵਾਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜਸਟਿਨ ਜੋ ਕੁਝ ਹੁਣ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਦਿਮਾਗ, ਮਨ, ਆਪੇ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਪਦਾਰਥ ਨਾ ਵੀ ਹੋਵੇ।

ਆਗਾਹਾ ਕੂ ਤ੍ਰਾਪਿ

ਪ੍ਰਵਚਨ - ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ - ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ

ਨੋਟ - ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਇਹ ਪ੍ਰਵਚਨ 24.8.89 ਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 29 ਸੈਕਟਰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਇਸ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਉਹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਨ ਜੋ ਲਗਾਤਾਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਸਤਸੰਗ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸੁਣਦੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਸਰਵਣ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਬੀਜੀ ਵੀ ਅਕਸਰ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਸਤਸੰਗ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਬੀਜੀ ਨੇ ਦਾਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੇਟਾ! ਇਹ ਬਚਨ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰੋ, ਤੁਹਾਡੇ ਕੰਮ ਆਉਣਗੇ। ਜੇ ਨਹੀਂ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਯਾਦ ਕਰ ਕੇ ਲਿਖ ਲਿਆ ਕਰੋ। ਮੈਂ ਉਸ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਲੜ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ ਤੇ ਮਨ ਚਿਤ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਇਹਨਾਂ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਸਲੀ ਕਾਪੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਸੋ ਬਚਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦਾਸ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਤਰੁੱਟੀਆਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤਾਂ ਗਿਆਨ ਦੇ ਸਾਗਰ ਸਨ। ਸਾਗਰ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅਕਾਰ ਦਾ ਭੇਦ ਪਾਉਣਾ ਤੇ ਉਸਦਾ ਨਾਪ ਤੋਲ ਕਰਨਾ ਆਮ ਬੰਦੇ ਦੇ ਵਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਹ ਬਚਨ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਉਤਸ਼ਾਹ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਹੈ -

ਆਗਾਹਾ ਕੂ ਤ੍ਰਾਪਿ ਪਿਛਾ ਫੇਰਿ ਨ ਮੁਹਭੜਾ ॥
ਨਾਨਕ ਸਿਝਿ ਇਵੇਗ ਵਾਰ ਬਹੁੜਿ ਨ ਹੋਵੀ ਜਨਮੜਾ ॥
ਪੰਨਾ - 1096

ਮਨੁਖਾ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਫਲ ਹੈ। ਇਸ ਸਰੀਰ ਦੀ ਲੋਚਾ ਸਵਰਗਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਦੇਵਤੇ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਦੋਂ ਸਾਡਾ ਸਵਰਗ ਖਤਮ ਹੋਵੇ, ਅਸੀਂ ਮਨੁਖਾ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਫੇਰ ਕਾਮਲ ਗੁਰੂ ਧਾਰ ਕੇ ਭਗਤੀ ਕਰੀਏ, ਨਾਮ ਜਪੀਏ -

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ ॥
ਤਥ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪਾਈ ॥
ਇਸ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਦੇਵ ॥
ਸੋ ਦੇਹੀ ਭਜੁ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵ ॥ ਪੰਨਾ - 1159

ਸੋ ਪਹਿਲੀ ਕਿਰਪਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਇਸ ਤੇ ਹੋ ਗਈ, ਇਸ ਨੂੰ ਮਨੁਖਾ ਸਰੀਰ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ। ਦੂਸਰੀ ਕਿਰਪਾ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੀ ਹੋ ਗਈ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਲ ਪੋਸ ਕੇ, ਪੜ੍ਹਾ ਲਿਖਾ ਦਿਤਾ। ਤੀਸਰੀ ਕਿਰਪਾ ਇਸ ਉੱਤੇ

ਗੁਰੂ ਦੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਪੂਰਬਲੇ ਸੁਭ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਸਦਕਾ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ, ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਨਾਮ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਜੋ ਚੌਥੀ ਕਿਰਪਾ ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਉਪਰ ਆਪ ਹੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਚੁਰਾਸੀ ਦਾ ਗੋੜਾ ਕੱਟਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ ਜੇ ਆਪਣੀ ਤਾ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦ ਕਮਾਹਿ ॥
ਨਾਨਕੁ ਕਰੈ ਸੁਣਹੁ ਜਨਹੁ ਇਤੁ ਸੰਜਮਿ ਦੁਖ ਜਾਹਿ ॥

ਪੰਨਾ - 466

ਪਰ ਅਫਸੋਸ, ਇਹ ਕੰਮ ਇਸ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕੋਹਲੂ ਦਾ ਬੈਲ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਚਲ ਕੇ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਕਾਫੀ ਸਫਰ ਤਹਿ ਕਰ ਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਤਕਰੀਬਨ 11-12 ਮੀਲ ਦਾ ਸਫਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਖੋਪੇ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਥੇ ਹੀ ਪੈੜ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦਿਆਂ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ ਪੈ ਗਈ ਤੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਇਸ ਨਾਲ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇਸ ਦੀ ਰੋਜ਼ ਦੀ ਕਾਰ ਬਣ ਚੁਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਠੀਕ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਮਕਾਂਡ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋਏ ਮਨੁਖ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਹੈ। ਪਾਠ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪੂਜਾ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮੰਦਰ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਖੜ੍ਹਾ ਉਥੇ ਦਾ ਉਥੇ ਹੀ ਕੋਹਲੂ ਦੇ ਬੈਲ ਵਾਂਗ, ਕੁਝ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕੀ ਹੈ? ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ, ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਸਮਝ ਲਿਆ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਸਮਝ ਲਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਕਰ ਲਿਆ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਰਚਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਨੁਖ ਵਾਸਤੇ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਹਵਾ, ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਪਾਣੀ, ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਸੂਰਜ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਮਨ ਬਹਿਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਬਨਸਪਤੀ, ਪਹਾੜ, ਦਰਿਆ, ਝਰਨੇ, ਪਸ਼ੂ, ਪੰਛੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਮਤਾਂ ਦਿਤੀਆਂ। ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਪੰਛੀ ਚੰਗੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਉਡਾਰੀ ਲਾ ਕੇ ਇਕ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੂਸਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪਾਸਪੋਰਟ ਜਾਂ ਵੀਜ਼ਾ ਪੁਛਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਮਨੁਖ ਨੇ ਜੇ ਇਕ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਅੜਚਣਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁਖ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੱਖਰੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਤੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਲਿਆ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਦੀ ਜਕੜ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਜੇਕਰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਵਾਚੀਏ ਤਾਂ ਇਥੇ ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਹੋਏ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਹੈ ਵੈਦਿਕ ਧਰਮ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਦ, ਸ਼ਾਸਤਰ, ਸਿਮਰਤੀਆਂ ਤੇ

ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਏਸ਼ੀਆ ਇਸ ਵੈਦਿਕ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਸਾਂਖ ਸ਼ਾਸਤਰ ਜਗਤ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਤੋਂ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੂਜਾ ਵੱਡਾ ਧਰਮ, ਕਤੇਬੀ ਧਰਮ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ, ਬਾਈਬਲ ਤੌਰੇਤ, ਜੰਬੂਰ ਆਦਿਕ ਦਾ ਹਾਮੀ ਹੈ। ਅਰਬ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਅਫਰੀਕਾ ਆਦਿ ਇਸ ਕਤੇਬੀ ਧਰਮ ਦੇ ਕਾਇਲ ਹਨ। ਇਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਆਮਤ ਦੇ ਰੋਜ਼ ਇਸ ਰੂਹ ਦਾ ਖੁਦਾ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਤੀਸਰਾ ਜੋ ਨਵਾਂ ਧਰਮ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਾਇੰਸ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪੁਕਾਰਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਕਿ ਸਾਇੰਟਿਫਿਕ ਧਰਮ ਹੈ। ਸਾਇੰਸਦਾਨ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਐਟਮ (ATOMS) ਤੋਂ ਹੋਈ ਤੇ ਫਿਰ ਇਲੈਕਟਰੌਨ, ਨਿਯੂਟਰੌਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਟੌਨ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਮੈਟਰ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਫੇਰ ਇਸ ਤੋਂ ਸ਼ਕਤੀ ਉਤਪਤ ਹੋਈ। ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਉਤਪਤੀ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਅਣੂਆਂ (ATOMS) ਵਿਚ ਸਮਾਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਤੱਤ, ਜਿਥੋਂ ਇਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਕਾਇਮ ਹੋਈ ਸੀ, ਵਿਚ ਸਮਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਜੀਵ ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਅਤੇ ਪੰਝੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀਆਂ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੈਟਰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਰੀਰ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤੇ ਮਾਇਆ ਹਾਵੀ ਹੋ ਗਈ। ਜੇ ਇਹ ਕਹੀਏ ਕਿ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੈ ਕਿ ਮਾਇਆ? ਇਹ ਅਨਰਬਚਨੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮੁਰਗੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਈ ਜਾਂ ਮੁਰਗੀ ਦਾ ਆਂਡਾ। ਸੋ ਮਾਇਆ ਦੇ ਅਸਰ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੈਟਰ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਰੀਰ ਹਾਂ। ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪੁਛੀਏ, ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ? ਕਹੇਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਕਹਾਂਗੇ ਇਹ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਸਰੀਰ ਹੈ। ਜੇ ਪੁਛੀਏ ਇਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਤੂੰ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਬਈ ਤੂੰ ਲੱਤਾਂ ਹੋਇਆ, ਬਾਹਾਂ ਹੋਇਆ, ਧੜ ਹੋ ਗਿਆ, ਸਿਰ ਹੋਇਆ? ਕਹੇਗਾ, ਨਹੀਂ ਜੀ! ਇਹ ਮੇਰੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਹਨ, ਇਹ ਮੇਰੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਹਨ, ਇਹ ਮੇਰਾ ਧੜ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਹੈ। ਫੇਰ ਤੂੰ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਕਹੇਗਾ, ਜੀ! ਮੈਂ ਮਨ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਮਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ, ਮਨ ਤਾਂ ਫੁਰਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਹਰਕਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫਲਾਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਚਲ, ਫਲਾਣਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਤੂੰ ਮਨ ਤਾਂ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਫੇਰ ਕਹੇਗਾ ਜੀ! ਮੈਂ ਬੁਧੀ ਹਾਂ। ਉਹ ਕਿਵੇਂ? ਬੁਧੀ ਤਾਂ ਨਿਰਣਾ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਦਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ, ਇਹ ਗਲਤ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਬੁਧੀ ਤਾਂ ਏਨੀ ਤੇਜ਼ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਬੁਧੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ, ਫੇਰ ਤੂੰ ਬੁਧੀ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਬੁਧੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈਂ।

ਫੇਰ ਕਹੇਗਾ ਜੀ! ਮੈਂ ਚਿੱਤ ਹਾਂ। ਚਿਤ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਦੁਖ ਸੁਖ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੀ! ਅੱਜ ਮੇਰਾ ਚਿੱਤ ਖੁਸ਼ ਹੈ, ਅੱਜ ਮੇਰਾ ਚਿੱਤ ਉਦਾਸ ਹੈ, ਫੇਰ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ

ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਚਿੱਤ ਵੀ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਅਹੰਭਾਵ ਹੈ ਕਿ 'ਮੈਂ' ਹਾਂ ਤੇ ਇਸ ਮੈਂ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ ਸਰੀਰ ਨੂੰ 'ਮੈਂ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਨਹੀਂ, ਇਹ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਇਕ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਮਸ਼ੀਨ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਪੰਜ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਨਾਲ ਚੱਲਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਨ, ਅਪਾਨ, ਸਮਾਨ, ਵਿਆਨ, ਤੇ ਉਦਾਨ ਪੰਜ ਪ੍ਰਾਣ ਹਨ। ਇਕ ਪ੍ਰਾਨ ਸਰੀਰ ਦੇ ਮਿਹਦੇ ਨੂੰ ਗਰਮੀ ਦੇ ਕੇ ਹਰ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਹਜ਼ਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਪ੍ਰਾਣ ਦਿਲ ਨੂੰ ਧੌਂਕਣੀ ਵਾਂਗ ਹਰਕਤ ਦੇ ਕੇ ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਨਾੜੀਆਂ ਵਿਚ ਖੂਨ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਪ੍ਰਾਨ ਹਰ ਵੇਲੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਮੈਲ ਕੱਢਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਰੋਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲਗਾਤਾਰ ਨਿਕਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਪ੍ਰਾਣ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਗੰਢ ਦੇ ਕੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਿਆ ਰਹੇ ਅਤੇ ਇਕ ਪ੍ਰਾਣ ਇਲੈਕਟਰੌਨਿਕ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ, ਜੋ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਤੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਅਹੰਭਾਵ ਹਾਂ ਇਹ ਮੈਂ ਹਾਂ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੈਂ, ਸਰੀਰ ਸਮਝਣ ਵਾਲੀ ਮੈਂ ਨਹੀਂ, ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕਤੇਬੀ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਇਕ ਕਥਾ ਆਮ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸੂਫੀ ਮਹਾਤਮਾ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਖੁਦਾ ਨੇ ਇਸ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਰੀਰ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਪਿੰਜਰ ਵਿਚ ਨੂਰੀ ਰੂਹ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਵਾਇਆ ਤਾਂ ਇਹ ਰੂਹ ਪਿੰਜਰ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਈ। ਖੁਦਾ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਵਾਪਸ ਕਿਉਂ ਆ ਗਈ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਤਾਂ ਘੁਪ ਹਨੇਰਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਅੱਲਾ ਤਾਲਾ ਨੇ ਫੇਰ ਉਸ ਪਿੰਜਰ ਵਿਚ ਦਰਗਾਹ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਾਇਆ ਭਾਵ ਰੋਸ਼ਨੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਰੂਹ ਫੇਰ ਅੰਦਰ ਗਈ ਤੇ ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਬਾਹਰ ਆ ਗਈ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਇਸ ਪਿੰਜਰ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਖੁਦਾ ਨੇ ਫੇਰ ਇਸ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਦਰਗਾਹ ਦਾ ਨਾਦ ਪਾਇਆ, ਸੰਗੀਤ ਪਾਇਆ ਤੇ ਫੇਰ ਇਹ ਰੂਹ ਇਸ ਪਿੰਜਰ ਵਿਚ ਟਿਕ ਗਈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਤਕ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭੁਲ ਬੈਠੀ। ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚ ਰਲ ਕੇ, ਪੰਝੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀਆਂ ਵਿਚ ਰਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੇਹ ਸਮਝਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਜੋ ਅਹੰਭਾਵ ਇਸ ਵਿਚ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਹਉਮੈ ਵਿਆਪ ਗਈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਰੀਰ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਜਿਸ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਦਿੱਬ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਅਨਹਦ ਨਾਦ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਤਮਕ ਖੇੜਾ ਤੇ ਅਨੰਦ ਦੇਣਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਭੁਲ ਬੈਠੀ, ਪਰਮ ਤੱਤ ਓੜਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਐਸਾ ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ ਹੋ ਗਿਆ ਜੋ ਟੁਟਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਬੰਦਾ, ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਕਹੇ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਹੁਣ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਦੇਹ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਆਤਮਾ ਹਾਂ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ

ਸਕਿਆ ਕਰਦਾ ਜਦ ਤੱਕ ਉਹ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਪਰਤੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਰ ਕੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖ ਲੈਂਦਾ। ਜੇ ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸੋਚੀਏ ਕਿ ਇਕ ਬੰਦਾ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪਿਆਸਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਸਾਇੰਸ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਇਹ ਬਿਊਰੀ ਪੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈਡਰੋਜਨ ਅਤੇ ਆਕਸੀਜਨ ਗੈਸਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਗਰ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਕਰੰਟ ਲੰਘਾ (pass) ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਪਿਆਸ ਤਾਂ ਬੁਝ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ, ਉਹ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪਿਆਸਾ ਮਰ ਜਾਵੇਗਾ। ਠੀਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਦੀ ਤੇ ਕਤੇਬੀ ਗਿਆਨ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮੁਕਤ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਬੁਧੀ ਮੰਡਲ (intellectual) ਗਿਆਨ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦ ਤਕ ਇਹ ਪਰੈਕਟੀਕਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਕੂਲ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਬੱਚਾ ਸਿਰਫ ਪਹਿਲੀ ਕਲਾਸ ਦਾ ਕਾਇਦਾ ਹੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਓ, ਅ ਜਾਂ 1, 2, 3 ਹੀ ਕਰਦਾ ਰਹੇਗਾ, ਹਰ ਸਾਲ ਅਗਲੀ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਹ ਫਿਰ ਬੀ.ਏ., ਐਮ.ਏ., ਪੀ-ਐਚ.ਡੀ. ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਪੈਣ ਨਾਲ, ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣ ਨਾਲ ਉਹ ਕਦੀ ਵੀ ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ. ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਡਿਗਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਦ ਤਕ ਉਹ ਆਪਾ ਨਹੀਂ ਚੀਨਦਾ, ਰੂਹਾਨੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਦ ਤਕ ਉਹ ਭਰਮਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਪਿਆ ਰਹੇਗਾ।

ਜਨ ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਆਪਾ ਚੀਨੈ ਮਿਟੈ ਨ ਭ੍ਰਮ ਕੀ ਕਾਈ॥

ਪੰਨਾ - 684

ਕਰਮਕਾਂਡ ਇਸ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਉਪਰ ਨਹੀਂ ਚੁਕਦੇ, ਕੇਵਲ ਸਰੀਰ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਉਹ ਕੇਵਲ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਖਰਾਬ (waste) ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦ ਤੱਕ ਇਸ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਆ ਕੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਬੁੱਝਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਕਿਥੇ ਜਾਣਾ ਹੈ?

ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਤੂ ਕਉਨੁ ਕਹਾ ਤੇ ਆਇਓ॥

ਏਤੀ ਨ ਜਾਨਉ ਕੇਤੀਕ ਮੁਦਤਿ ਚਲਤੇ ਖਬਰਿ ਨ ਪਾਇਓ॥

ਪੰਨਾ - 999

ਕੀ ਤੂੰ ਕਦੀ ਸੋਚਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਸੋਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਸਫਰ ਵਿਚ ਪਿਆ ਕਿੰਨਾਂ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਗਿਆ ਹੈ? ਕਿਹੜੀਆਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਘੁੰਮਦੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ ਹੈ -

ਕਈ ਜਨਮ ਭਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਖੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਹੋਵਰ ਬ੍ਰਿਖ ਜੋਇਓ॥

ਮਿਲੁ ਜਗਦੀਸ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ॥

ਚਿਰੰਕਾਲ ਇਹ ਦੇਹ ਸੰਜਰੀਆ॥

ਪੰਨਾ 176

ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤ ਅਪਟੂਡੇਟ ਹੈ, ਸੂਟਡ-ਬੂਟਡ ਹੈ, ਅਮੀਰ ਵੀ ਹੈ, ਪੜ੍ਹਿਆ ਲਿਖਿਆ ਵੀ ਹੈ, ਵੱਡੇ ਅਹੁਦੇ ਵਾਲਾ ਵੀ ਹੈ, ਚੰਗੇ ਖਾਨਦਾਨ ਨਾਲ ਵੀ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਜੋ ਹੈ, ਉਹ ਸਿਰਫ ਪਸ਼ੂ ਸਤਰ (level) ਤੇ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ -

ਆਵਨ ਆਏ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਮਹਿ ਬਿਨੁ ਬੁਝੈ ਪਸੁ ਢੋਰ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੋ ਬੁਝੈ ਜਾ ਕੈ ਭਾਗ ਮਥੋਰ॥

ਪੰਨਾ - 251

ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਇਹ ਜਾਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਇਥੇ ਆਉਣ ਦਾ ਮਕਸਦ ਕੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਸ਼ੂ ਵੀ ਨੀਵੇਂ ਦਰਜੇ ਦੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਢੋਰ। ਢੋਰ ਗਏ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਆਖਰੀ ਡੰਡ ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਬੇਹਤਰੀਨ ਫਲ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਹੈ

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ॥

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ॥

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੇ ਨ ਕਾਮ॥

ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ॥ ਪੰਨਾ - 12

ਕੇਵਲ ਇਸ ਸਰੀਰ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈਂ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਇਹ ਮਿਲਾਪ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੇਰੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤੂੰ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਬੇਕਾਰ ਹਨ। ਤੈਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ, ਅਨੁਭਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਨਾਮ ਦੀ ਜੁਗਤੀ ਸਿਖ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਤੇਰਾ ਚੁਰਾਸੀ ਦਾ ਗੋੜਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ।

ਕਬੀਰ ਮਾਨਸ ਜਨਮੁ ਦੁਲੰਭੁ ਹੈ ਹੋਇ ਨ ਬਾਰੈ ਬਾਰ॥

ਜਿਉ ਬਨ ਫਲ ਪਾਕੇ ਭੁਇ ਗਿਰਹਿ ਬਹੁਰਿ ਨ ਲਾਗਹਿ ਡਾਰ॥

ਪੰਨਾ - 1366

ਇਹ ਸਰੀਰ ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਅਜਾਈ ਗਵਾਉਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਆਤਮਘਾਤੀ ਕਿਹਾ ਹੈ -

ਦੁਲਭ ਦੇਹ ਪਾਈ ਵਡਭਾਗੀ॥

ਨਾਮੁ ਨ ਜਪਹਿ ਤੇ ਆਤਮ ਘਾਤੀ॥ ਪੰਨਾ - 188

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਜੋ ਮੱਤ ਹੈ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਨਵਾਂ ਨਰੋਆ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿਰਫ ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਸਾਰ ਲਈ ਨਾਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਲੈ ਕੇ ਆਏ। ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਅਚਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਨਾਂ

ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਗੌਰਖ ਨਾਥ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਮੱਤ ਨੂੰ ਯੋਗੀਆਂ ਦਾ ਮੱਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਲੰਮੀ ਚੌੜੀ ਵਿਚਾਰ ਹੋਈ ਤੇ ਉਹ ਨਿਰੁਤਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਇਕ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ-

**ਕਿਤੁ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਜਗੁ ਉਪਜੈ ਪੁਰਖਾ
ਕਿਤੁ ਕਿਤੁ ਦੁਖਿ ਬਿਨਸਿ ਜਾਈ॥ ਪੰਨਾ - 946**

ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਕਿਵੇਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਇਹ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਘਰ ਕਿਵੇਂ ਬਣ ਗਿਆ ਜਦ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸੁਖ ਸਰੂਪ ਸਤ-ਚਿਤ-ਅਨੰਦ ਹੈ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿਤਾ -

**ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਜਗੁ ਉਪਜੈ ਪੁਰਖਾ ਨਾਮਿ ਵਿਸਰਿਐ ਦੁਖੁ ਪਾਈ॥
ਪੰਨਾ - 946**

ਇਹ ਸਾਰਾ ਹਉਮੈ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਹੈ, ਇਸ ਜੀਵ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਨਾਮ ਵਿਚੋਂ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਵਿਛੜ ਕੇ ਇਹ ਜੀਵ ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਧਰਮ ਚੇਤਨ ਸੱਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੇ ਢੱਕ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹਉਮੈ ਦੀ ਵਿਆਧੀ ਵਿਆਪਣ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੇਹ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

**ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਆਕਾਰ ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਈ॥
ਪੰਨਾ - 1**

ਇਸ ਹੁਕਮ ਬਾਰੇ ਜੇ ਕੁਝ ਕਹੀਏ ਕਿ ਇਹ ਖੇਡ ਕਦੋਂ ਵਰਤੀ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

**ਬਿਤਿ ਵਾਰੁ ਨਾ ਜੋਗੀ ਜਾਣੈ ਰੁਤਿ ਮਾਰੁ ਨਾ ਕੋਈ॥
ਜਾ ਕਰਤਾ ਸਿਰਠੀ ਕਉ ਸਾਜੇ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਸੋਈ॥**

ਪੰਨਾ - 5

ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਸੁਖੀ ਵੀ ਹੈ ਜਾਂ ਸਾਰੇ ਦੁਖੀ ਹੀ ਹਨ? ਇਹ ਸਵਾਲ ਅਰਜਨ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਕਿ ਹੇ ਅਰਜਨ! ਉਹ ਪੁਰਖ ਸੁਖੀ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਦੁਖ ਵਿਚ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ, ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਉਲਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਸਮਝਿਰਤੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਦੁਖੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਤੋਂ, ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਰਹਿਤਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਧਰਮ ਕੀ ਹੈ? ਧਰਮ ਇਕ universal code of conduct ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਜੀਵ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਖ ਹੀ ਸੁਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਧਰਮ ਇਕੋ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮਜ਼ਬ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਜ਼ਬ, ਉਸ ਮਨੁਖ ਨੂੰ ਜਿਸ ਦਾ ਉਹ ਅਨੁਆਈ ਹੋਵੇ, ਧਰਮੀ ਬਣਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਧਰਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਧਰਮ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਇਕੋ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨਾ। ਇਸ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, (ਚਲਨ) character ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਜੇ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਵਿਚ ਹੋਰ ਸਾਰੇ

ਗੁਣ ਹੋਣ ਪਰ ਉਹ ਝੂਠ ਬੋਲਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਕਰੈਕਟਰ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਸੋਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਵਿਤਰਤਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਖਿਆਲਾਂ ਦੀ ਪਵਿਤਰਤਾ, ਸਰੀਰ ਦੀ ਪਵਿਤਰਤਾ ਅਤੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਪਵਿਤਰਤਾ। ਸੰਤੋਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ - ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਸੰਤੋਖ, ਪਰਾਈ ਚੀਜ਼, ਪਰਾਇਆ ਧਨ ਨਹੀਂ ਵੇਖਣਾ। ਕੰਨਾਂ ਤੇ ਸੰਤੋਖ - ਪਰਾਈ ਨਿੰਦਿਆ, ਚੁਗਲੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣਨੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਰਨੀ, ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਸੰਤੋਖ - ਮਾੜੇ ਥਾਂ ਤੇ ਚਲ ਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ, ਹੱਥਾਂ ਤੇ ਸੰਤੋਖ - ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਕਮਾਈ ਤੇ ਸੰਤੋਖ - **ਯਥਾ ਲਾਭ ਸੰਤੁਸ਼ਟੇ॥** ਮਿਹਨਤ ਜੀਅ ਭਰ ਕੇ ਕਰਨੀ ਤੇ ਜੋ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਉਸ ਤੇ ਸੰਤੋਖ ਕਰਨਾ। ਜੀਵਾਂ ਤੇ ਦਇਆ ਕਰਨੀ, ਖਿਆ ਕਰਨੀ, ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਗਲਤੀ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਫ ਕਰ ਦੇਣਾ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜਿਸਮਾਨੀ ਜਾਂ ਮਾਨਸਿਕ ਹਾਨੀ ਨਾ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਅਹਿੰਸਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਸੁਭਾਵ ਦਾ ਹੋਣਾ, ਆਪਣੇ ਉਤੇ ਕਸ਼ਟ ਸਹਿ ਕੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਨਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਮਨੁਖ ਨੂੰ ਧਰਮੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੁਖੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਵਰਨਣ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਤੈਸਾ ਸੁਵਰਨੁ ਤੈਸੀ ਉਸੁ ਮਾਟੀ॥

ਤੈਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤੈਸੀ ਬਿਖੁ ਖਾਟੀ॥

ਤੈਸਾ ਮਾਨੁ ਤੈਸਾ ਅਭਿਮਾਨੁ॥

ਤੈਸਾ ਰੰਗੁ ਤੈਸਾ ਰਾਜਾਨੁ॥

ਜੋ ਵਰਤਾਏ ਸਾਈ ਜੁਗਤਿ॥

ਨਾਨਕ ਓਹੁ ਪੁਰਖੁ ਕਹੀਐ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ॥

ਪੰਨਾ - 275

ਜੋ ਨਰੁ ਦੁਖ ਮੈ ਦੁਖੁ ਨਹੀ ਮਾਨੈ॥

ਸੁਖ ਸਨੇਹੁ ਅਰੁ ਭੈ ਨਹੀ ਜਾ ਕੈ ਕੰਚਨ ਮਾਟੀ ਮਾਨੈ॥

ਪੰਨਾ - 633

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕਉ ਖੋਜਹਿ ਮਹੇਸੁਰ॥

ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ॥ ਪੰਨਾ - 273

ਐਸੇ ਜੋ ਪੁਰਸ਼ ਹਨ, ਉਹ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਜੁਗਤੀਆਂ ਦੱਸ ਕੇ ਭਵ ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਕਰ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮਰਜੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਜਾਂ ਆਪਣਾ ਨਿਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਦੇ ਦੇਵੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਦੋਵੇਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਚੀਜ਼ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਜ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਇਕ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਵਿਚ ਚੰਦਰਮਾ ਤੇ ਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਲਾਈਟ ਸਮਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਅੰਤ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਕਈ ਕੁਇੰਟਲ ਨਮਕ ਸਿਟ ਦੇਈਏ ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਕਿਤਨੀ ਹੈ, ਪਰ ਹੁੰਦਾ ਕੀ ਹੈ? ਜਾ ਕੇ ਦੇਖੋ ਕਿ ਲੂਣ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਜਲ ਵਿਚ ਓਤਪੋਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਅਪਣਾਪਣ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ

ਲਗਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ ਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਹੀ ਸਮੁੰਦਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਸਮਾਅ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਗਿਆ।

**ਕਬੀਰ ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਤੂ ਹੁਆ ਮੁਝ ਮਹਿ ਰਹਾ ਨ ਹੂੰ॥
ਜਬ ਆਪਾ ਪਰ ਕਾ ਮਿਟਿ ਗਇਆ ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਤੂ॥**

ਪੰਨਾ - 1375

ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਛਾਨਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੋ ਤੇ ਆਪਣੇ ਅੱਗੇ ਇਕ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਰੱਖੋ, ਅਤੇ ਇਸ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਵੱਲ ਨੂੰ ਵੱਧਦੇ ਜਾਵੋ। ਮਾਇਆ ਦੀਆਂ ਭਰਮ ਭੁਲਾਈਆਂ ਵਿਚ ਗੁੰਮ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਅਭਿਆਸ ਲਈ ਸਮਾਂ ਕੱਢੋ, ਜਿਵੇਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਸਮਾਂ ਕੱਢਦੇ ਹੋ, ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਸਮਾਂ ਨੀਯਤ ਕਰੋ, ਜਿਸ ਕੰਮ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਆਏ ਹਾਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇਵੋ। ਸਮੇਂ ਨੇ ਤਾਂ ਲੰਘ ਗੀ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਸਮਾਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਰੋਕਿਆ ਹੋਇਆ ਰੁਕਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਦ ਤਕ ਸਰੀਰ ਤੰਦਰੁਸਤ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਗ ਨਹੀਂ ਲਗਿਆ, ਇਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਲਾਭ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬਚਪਨ ਨੂੰ ਜੁਆਨੀ ਖਾ ਗਈ, ਜੁਆਨੀ ਨੂੰ ਬੁਢਾਪਾ ਖਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੁਢਾਪੇ ਦਾ ਇਕ ਇਕ ਕਦਮ ਮੌਤ ਵੱਲ ਨੂੰ ਤੁਰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਫੇਰ ਪਛਤਾਉਣਾ ਪਵੇ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸੀ ਉਹ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕੇ, ਐਵੇਂ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿਤਾ।

**ਕਰਣੋ ਹੁਤੋ ਸੁ ਨਾ ਕੀਓ ਪਰਿਓ ਲੋਭ ਕੈ ਫੰਪ॥
ਨਾਨਕ ਸਮਿਓ ਰਮਿ ਗਇਓ ਅਬ ਕਿਉ ਰੋਵਤ ਅੰਧ॥**

ਪੰਨਾ - 1428

ਜਦੋਂ ਜਮਾਂ ਦੀ ਫਾਸੀ ਗਲ ਪੈ ਗਈ ਤੇ ਅੰਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗ ਆਈ ਤਾਂ ਫੇਰ ਐਸੇ ਜਾਗਣ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਜੋ ਸਾਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਜਾਗ ਨਹੀਂ ਆਈ ਤੇ ਸੌਂ ਕੇ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਗਵਾ ਦਿੱਤਾ।

**ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਤਬ ਹੀ ਨਰੁ ਜਾਗੈ॥
ਜਮ ਕਾ ਡੰਡੁ ਮੁੰਡ ਮਹਿ ਲਾਗੈ॥ ਪੰਨਾ - 870**

ਸੰਸਾਰ ਅੰਦਰ ਆ ਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਧੀ ਪੂਰਬਕ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ, ਉਹ ਵਡਭਾਗੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਜੋ ਉਹ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਉਸ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਪੂਰਬਕ ਕਰੋ। ਪਹਿਲੀ ਤੋਂ ਦੂਜੀ, ਤੀਜੀ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਦਸਵੀਂ, ਫੇਰ ਬੀ. ਏ, ਐਮ. ਏ, ਤੇ ਫੇਰ ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ-ਕਲਾਸ ਦਰ ਕਲਾਸ ਅੱਗੇ ਹੀ ਵੱਧਦੇ ਜਾਵੋ ਤੇ ਪਿਛੇ ਨਾ ਮੁੜੋ ਤਾਂ ਕਿ ਜਿਥੋਂ ਅਸੀਂ ਆਏ ਹਾਂ ਉਸ ਪਰਮ ਜੋਤ ਵਿਚ ਸਮਾਅ ਜਾਈਏ ਅਤੇ ਸਾਡਾ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਮੁਕ ਜਾਵੇ।

**ਸੁਰਜ ਕਿਰਣਿ ਮਿਲੇ ਜਲ ਕਾ ਜਲੁ ਹੁਆ ਰਾਮ॥
ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਰਲੀ ਸੰਪੁਰਨੁ ਥੀਆ ਰਾਮ॥ ਪੰਨਾ - 846**

(ਪੰਨਾ 2 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕੀ ਅੰਤਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ? ਇਹ ਇਕ (yardstick) ਪਰਖ-ਕਸੌਟੀ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਅੰਦਰਲੀ ਦਿਸ਼ਾ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਨਾਪ ਤੋਲ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਫਿਰ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਅੰਦਰ ਤੜਪ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਐਸੀ ਦਸ਼ਾ ਵਿਚ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਆਸ਼ਾ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਦੁਖ ਕਲੇਸ਼ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਧਰਮ ਰਾਜ ਦਾ ਡਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, 'ਹਉਮੈ' ਦੀ ਹੰਗਤਾ-ਮਮਤਾ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਲੋਕਾਚਾਰੀ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵੈਰੀ ਮਿਤਰ ਇਕ ਸਮਾਨ ਦਿਸਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਆਤਮਕ ਅਡੋਲਤਾ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅੰਦਰ ਨੂਰ ਹੀ ਨੂਰ-ਰੂਪ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਇਕ ਰਸ ਅਨਹਦ ਨਾਦ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਨੂਠਾ ਆਤਮਿਕ ਅਨੰਦ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਅਪਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

**ਸੁਨਹੁ ਲੋਕਾ ਮੈ ਪ੍ਰੇਮੁ ਰਸੁ ਪਾਇਆ॥
ਦੁਰਜਨ ਮਾਰੇ ਵੈਰੀ ਸੰਘਾਰੇ
ਸਤਿਗੁਰ ਮੋ ਕਉ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਦਿਵਾਇਆ॥
ਪ੍ਰਥਮੇ ਤਿਆਗੀ ਹਉਮੈ ਪ੍ਰੀਤਿ॥
ਦੁਤੀਆ ਤਿਆਗੀ ਲੋਗਾ ਗੀਤਿ॥
ਤ੍ਰੈਗੁਣ ਤਿਆਗਿ ਦੁਰਜਨ ਮੀਤ ਸਮਾਨੇ॥
ਤੁਰੀਆ ਗੁਣੁ ਮਿਲਿ ਸਾਧ ਪਛਾਨੇ॥
ਸਹਜ ਗੁਫਾ ਮਹਿ ਆਸਣੁ ਬਾਧਿਆ॥
ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ ਅਨਾਹਦੁ ਵਾਜਿਆ॥
ਮਹਾ ਅਨੰਦੁ ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰਿ॥
ਪ੍ਰਿਅ ਸਿਉ ਰਾਤੀ ਧਨ ਸੋਹਗਾਣਿ ਨਾਰਿ॥**

ਪੰਨਾ - 370

ਐਸੇ ਅਨੁਭਵ, ਐਸੀ ਸੋਝੀ, ਐਸਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਪਿਛਲੇ 7 ਸਾਲ ਤੋਂ ਕਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ 'ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ' ਦੇ ਲੇਖ ਐਸੀ ਸੂਝ ਐਸੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਲੋੜ ਹੈ ਸਿਰਫ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਟਿਕ ਕੇ, ਸੁਰਤਿ ਜੋੜ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ। ਇਹ ਜਨਮ ਅਮੋਲਕ ਹੈ, ਨਾਮ ਵਸਤੂ ਅਮੋਲਕ ਹੈ, ਨਾਮ-ਰਸ ਅਮੋਲਕ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਹਰ ਸਦਕਾ, ਸਾਨੂੰ ਸਭਨਾਂ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਪਾਠੀਆਂ ਨੂੰ ਐਸਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ, ਸਾਡੀ ਅਰਜ਼ੋਈ ਹੈ। ਨਾਮ-ਰਸ ਆਪ ਭੁੰਚੋ, ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਤ ਕਰੋ! ਇਹ ਵੱਡਾ ਪਰਉਪਕਾਰ ਹੈ।

ਮੈਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ?

ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਉਹ ਸਮਾਂ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲ ਸਕਦੀ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਮੈਨੂੰ ਚਾਰੋਂ ਤਰਫ ਅੰਧੇਰਾ ਹੀ ਅੰਧੇਰਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਜੀਉਣ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ, ਜਦੋਂ ਮੇਰੀ ਇਕਲੌਤੀ ਬੇਟੀ ਸਵਰਗਵਾਸ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੇਰਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਉਠ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਬੇਕਾਰ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਹੀ ਸਹਾਨਭੂਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਕੋਈ ਵੀ ਸਹਾਰਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਸੰਨ 1990 ਮਈ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਤੋਂ 1991 ਦਸੰਬਰ ਤੱਕ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ, ਨਾ ਘਰ, ਨਾ ਆਫਿਸ ਵਿਚ ਮਨ ਲਗਦਾ ਸੀ।

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਸੰਬਰ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸੈਕਟਰ 38 ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸੀ। ਬੀਬੀ ਸੁਖਦੇਵ ਕੌਰ (ਜੋ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨਿਕਟ ਸੀ) ਪੂਜਨੀਯ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਲੈ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਸਾਰੀ ਗਾਥਾ ਕਹਿ ਸੁਣਾਈ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਇਕਦਮ ਮੇਰੀ ਤਰਫ ਵੇਖਿਆ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਭਰੇ ਬਚਨ ਕੀਤੇ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਕੋਈ ਜਾਦੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਬਸ ਮੈਨੂੰ ਮੰਜ਼ਿਲ ਮਿਲ ਗਈ। ਫਿਰ ਤਾਂ ਦਿਨ-ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ ਮੇਰਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵਧਦਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਟਲ ਹੁੰਦਾ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਮੈਂ ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਕੋਠੀ ਜਾਂਦੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਭਰੇ ਬਚਨ ਸੁਣਦੀ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਦਇਆ ਦੇ ਸਾਗਰ ਹਨ। ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਧਰਤੀ ਪਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਫਿਰ ਮੈਂ ਅਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਲੱਗੀ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਆਉਂਦੀ, ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਮਾਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਝੱਟ ਹਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

ਇਕ ਘਟਨਾ ਹੋਰ ਵਾਪਰੀ। ਸਾਡੇ ਦਸ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਕੱਢ ਦਿਤਾ। ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਇਹ ਸਹਿਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਮੈਂ ਹਾਈਕੋਰਟ ਤੋਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫੋਨ ਉਪਰ ਹੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਪਾਠ ਲਿਖਵਾ ਦਿਤਾ-

ਥਿਰੁ ਘਰਿ ਬੈਸਹੁ ਹਰਿ ਜਨ ਪਿਆਰੇ ॥

..... ॥ **ਪੰਨਾ-201**

ਇਹ ਪਾਠ ਅਸੀਂ ਸਭ ਦੇ ਘਰ ਭੇਜ ਦਿਤਾ। ਸਭ ਸੱਤ ਦਿਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਨੌਕਰੀ ਉਪਰ ਵਾਪਿਸ ਆ ਗਏ। ਫਿਰ ਤਾਂ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਮੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਦੀਵਾਨੇ ਹੋ ਗਏ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਕਹਿਣਾ, “ਹਾਈਕੋਰਟ ਆ ਗਿਆ, ਹਾਈਕੋਰਟ ਆ ਗਿਆ।” ਐਸੀਆਂ ਤਾਂ ਸੈਂਕੜੇ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨਾ ਕਠਿਨ ਹੈ।

ਥੋੜ੍ਹੇ ਹੀ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਕ

ਮਹਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਸੁਨਹਰੀ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ - ‘ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼’, ਉਥੇ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਆਈ. ਟੀ. ਕਾਲਿਜ ਦਾ ਵੀ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਸਭ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਫਲ ਹੈ। ਇਸ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਜੀ ਜੈਸੀ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਪਿਤਾ ਜੀ ਅਤੇ ਬੀਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾਂ ਬਤੀਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੈਂ ਅਕਤੂਬਰ 1999 ਵਿਚ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋ ਗਈ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੀ ਡਿਊਟੀ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਲਗਾ ਕੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਚ ਭੂਤਕ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਅਲੋਪ ਕਰ ਲਿਆ। ਸਰੀਰਿਕ ਰੂਪ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਸਦਾ-ਸਦਾ ਲਈ ਜੁਦਾਈ ਦੇ ਗਏ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਹਿਨ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਕਠਿਨ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਬਾਪ ਜਿਹਾ ਪਿਆਰ ਦਿਤਾ, ਜਿਸ ਸਦਕਾ ਮੈਂ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹਾਂ।

ਬੀਬੀ ਉਰਮਿਲ ਧਾਮ

**Retd. Dy. Supdt. High court
House No. 2194, Sec 37-C,
Chd.**

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਜਨਵਰੀ 2002 ਇਸ਼ੂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਹੀ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ ਅਸਹਿ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਅੰਕ ਨੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ‘ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ’ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸਾਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ? ਆ ਜਾ ਬਾਬਾ ਮੁੜ ਕੇ ਆ ਜਾ, ਗੱਲ ਕੀ ਸਾਰੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨੇ ਨੀਰ ਦੀਆਂ ਝੜੀਆਂ ਲਾ ਛੱਡੀਆਂ ਨੇ, ਇਹ ਹਾਲਤ ਬਿਆਨੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸਿਰਫ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਬੜੀ ਹਿੰਮਤ ਕਰਕੇ ਦਾਸ ਆਪਣੀ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆਉਣਾ ਹੇਠਾਂ ਬਿਆਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਜੋ ਵੀ ਲੇਖ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਮਿਲੇ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਪਬਲਿਸ਼ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਦੇ ਰਿਹੋ ਭਾਵੇਂ ਸੌ ਸਾਲ ਕਿਉਂ ਨਾ ਲਗ ਜਾਣ। ਕਿਉਂਕਿ **‘ਤੇ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਬਾਤ ਜਿ ਆਖੈ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਿਆ ਦੀਜੈ ॥ ਸੀਸੁ ਵਢੇ ਕਰਿ ਬੈਸਣੁ ਦੀਜੈ ਵਿਣੁ ਸਿਰ ਸੇਵ ਕਰੀਜੈ ॥’** (ਪੰਨਾ-558) ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਲੇਖ ਮੈਂ ਕਿੰਨੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਬੈਰਾਗ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਤੁਰਨ ਦਿੰਦਾ। ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਹਿੰਮਤ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਕੁਝ ਲਿਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਦਾਸ ਨੇ ਜਦ ਤੋਂ ਵੀ ਹੋਸ਼ ਸੰਭਾਲੀ ਆਪਣਿਆਂ ਕਰਮਾਂ, ਬੁੱਧੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਮਾਰਗ ਤੇ ਤੁਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਖਾਸ ਕਰ ਜਿੰਨੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਹੈ। 1984 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਠ ਕਰਨਾ, ਨਿਤਨੇਮ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤਾ, ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕੋਰਸ ਕੀਤਾ, ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਟੀਕ ਪੜ੍ਹੇ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ, ਸਹਿਜ ਪਾਠ, ਅਖੰਡ ਪਾਠ

ਜਿਥੇ ਵੀ ਕਿਤੇ ਕੀਰਤਨ ਦਰਬਾਰ, ਸੇਵਾ ਮਿਲਣੀ, ਜ਼ਰੂਰ ਪਹੁੰਚਣਾ ਪਰ ਇਸ ਸਭ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹ ਹਿੰਮਤ ਨਾ ਆ ਸਕੀ ਕਿ ਇਸ ਕਲਜੁਗੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦਾ ਸਾਮ੍ਹਣਾ ਕਰ ਸਕਾਂ, **‘ਪੰਕਜ ਮੋਹ ਪਗੁ ਨਹੀਂ ਚਾਲੈ ਹਮ ਦੇਖਾ ਤਹ ਭੂਬੀਅਲੈ’** (ਪੰਨਾ-12) ਦਾਸ ਵਿਚ ਇੰਨੇ ਅਵਗੁਣ ਨਾਲ ਨਾਲ ਚਲਦੇ ਰਹੇ **‘ਜੇਤਾ ਸਮੁੰਦੁ ਸਾਗਰੁ ਨੀਰਿ ਭਰਿਆ ਤੇਤੇ ਅਉਗਣੁ ਹਮਾਰੇ ॥ ਪੰਨਾ -156**

ਜੂਨ ਜਾਂ ਜੁਲਾਈ 2000 ਵਿਚ ਭਾਈ ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਯੂ.ਪੀ. ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਰੁੜਕੀ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ। ਦਾਸ ਵੀ ਉਥੇ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ - ਆਰਮੀ ਵਿਚ। ਜਦੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਦਰਬਾਰ ਹੈ, ਜਦ ਕੀਰਤਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਮਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਜੱਥਾ ਹੈ। ਉਠਣਾ ਹੀ ਚੰਗਾ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਚੱਲ ਬੈਠ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰੀ ਜਾਨਾਂ - ਘੜੀ ਦੇ ਘੜੀ। ਜਿਵੇਂ ਕੀਰਤਨ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਅਤੇ ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਏ ਇਹ ਹੁਣ ਤਕ ਕਿਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੋਏ। ਇੰਨੀ ਗਹਿਰਾਈ ਵਿਚ ਅਤੇ ਸਹੀ ਅਰਥ ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਕੀਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜੋ ਦਾਸ ਨੇ ਹੁਣ ਤਕ ਪੜ੍ਹੇ ਸੁਣੇ ਸਨ, ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਸਾਵਧਾਨ ਇਕਾਗਰ ਚਿੱਤ ਨਾਲ ਤਿੰਨੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸੁਣੇ। ਜਦੋਂ ਫਿਰ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਇਕ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਆਏ ਤਾਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਨੇੜਤਾ ਵਧੀ, ‘ਅਮਰ ਗਾਥਾ’ ਪੁਸਤਕ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਅਤੇ ਦਾਸ ਦੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਦੋ ਘੜੀਆਂ ਵਿਚਾਰ ਗੋਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਖਿੱਚ ਬਣੀ।

ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਇਕ ਯਾਤਰੂ ਵਜੋਂ ਯੂ.ਐਸ.ਏ. ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਚੱਲੋ ਯੂ.ਐਸ.ਏ. ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਚੰਗੀ ਬੋਲ ਸਕਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਕਾਫੀ ਨੇੜੇ ਹੋ। ਦਾਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਅਸਲੀ ਹਾਲਤ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤਕ ਕਥਨੀ ਕਰਨੀ ਇਕ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਦ ਤਕ ਇਸ ਸਟੇਜ ਤੇ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ, **‘ਕਰਤੂਤਿ ਪਸੂ ਕੀ ਮਾਨਸ ਜਾਤਿ ॥ (ਪੰਨਾ-267)** ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜਾਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਇੰਨੀ ਹਿੰਮਤ ਬਖਸ਼ੋ, ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਬਖਸ਼ੋ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹਾਂ। ਫਿਰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਆ ਜਾਓ। ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਮਤਾਂ ਕਰਵਾ ਦਿੰਨੇ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਤ ਜੀ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਮਤ ਥੋੜੀ ਸੀ, ਆਪਣੀ ਬੁੱਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਬੋਲਿਆ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ **‘ਇਥੋਂ ਹੀ ਜੇ ਚਾਹੁਣ ਤਾਂ ਟੈਲੀਫੋਨ ਤੇ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਜੋੜ ਸਕਦੇ ਹਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ।**

ਪੂਰਬਲੇ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰੇ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚੋਲੇ ਬਣ ਗਏ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਐਤਵਾਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ 13.30 ਵਜੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਇਓ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਇਕ ਹਫਤੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲੰਘਿਆ। ਦਾਸ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਪਹੁੰਚਿਆ, 1.45 ਮਿੰਟ ਤਕ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨਹੀਂ ਆਏ। ਮੈਂ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਜੋ ਖਿੱਚ ਉਸ ਦਿਨ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਉਹ ਮੈਂ ਪਹਿਲੇ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਤੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ। 13.55 ਤੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਆਏ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਸੰਤਾਂ ਕੋਲ ਲੈ ਗਏ। ਕਾਫੀ ਸੰਗਤ ਸੀ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਰਹਿਮਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ, ਫਿਰ ਦਾਸ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਾ ਉਹ ਸੁਭਾਗ ਸਮਾਂ ਆਇਆ। ਮੈਨੂੰ ਅੱਗੇ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਇਹ ਮੇਜਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ, ਰੁੜਕੀ ਆਰਮੀ ਵਿਚ ਨੇ। ਬੱਸ ਇੰਨੀ ਦੇਰ ਸੀ, ਰਹਿਮਤਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਮੁਸਕਰਾਏ ਅਤੇ ਦਾਸ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ‘ਪਹਾੜੇ ਨਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਰ’ ਕਹਿੰਦੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਜਾਣ ਕੇ ਹੁਣ ਜਦ ਇਕ ਵਾਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹੇਗਾ, 1000 ਕਹਿਣ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲੇਗਾ। ਸੱਜਾ ਹੱਥ ਉਪਰ ਕੀਤਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਅਤੇ ਦਾਸ ਨੇ ਸਿਰ ਝੁਕਾ ਦਿਤਾ, ਫਿਰ ਰਹਿਮਤਾਂ ਹੋਈਆਂ, ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਨੂੰ ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਖੜਕਾਇਆ, ਕਿਹਾ ਕਿ ਤਕੜਾ ਹੋ ਕੇ ‘ਵਾਹਿਗੁਰੂ’ ‘ਵਾਹਿਗੁਰੂ’ ਕਰ।

ਝੋਲੀਆਂ ਭਰ ਕੇ ਰਹਿਮਤਾਂ ਦੀਆਂ ਫਿਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸੁਣਿਆ-ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੰਤਾਂ ਦਾ। ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਰੋਜ਼ ਚਾਰ ਪੰਜ ਘੰਟੇ ਟੀ.ਵੀ. ਦੇਖਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ - lunch (ਦਿਨ ਦੇ ਖਾਣੇ) ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰਾਤ ਦੇ ਖਾਣੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ। ਘਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਨਾ ਲੱਗਿਆ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ dish connection ਕਟਵਾ ਦਿਤਾ, ਅੱਜ ਤਕ ਸਿਰਫ ਖਬਰਾਂ ਹੀ ਸੁਣੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਆਰਮੀ ਆਫਿਸ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਹੁਣ ਮੈਂ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ, ਹੁਣ ਸਰਵਿਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਇਕ ਹੀ ਮਨੋਰਥ ਹੈ। ਉਪਰੰਤ ਫਿਰ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਸੀਬ ਹੋਏ। ਕਦੇ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂਦਾ। ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਥੋਂ ਹਿੰਮਤ ਬਣ ਗਈ ਅਤੇ ਕੌਣ ਅਵਾਜ਼ ਮਾਰ ਕੇ ਉਠਾਲਦਾ ਹੈ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਕਦੀ ਸੋਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਸਭ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਹੀ ਹੈ। ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਵਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਲਗਦਾ ਸੀ, ਇਕ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਭਜਾ ਦਿਤੀਆਂ।

ਕਰਿ ਹੁਕਮੁ ਮਸਤਕਿ ਹਬੁ ਧਰਿ

ਵਿਚਰੁ ਮਾਰਿ ਕਢੀਆ ਬੁਰਿਆਈਆ ॥ ਪੰਨਾ - 473

ਜਨਵਰੀ 2001 ਵਿਚ ਫਿਰ 12 ਵਜੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਸਸ਼ੋਭਤ ਸਨ। ਦਾਸ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇਆ। ਐਤਕੀਂ ਘਰੋਂ ਚਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਉਤਸ਼ਾਹ ਸੀ, ਧਰਮ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਬਚਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਦਾਸ ਨੇ ਕਿ ਐਤਕੀਂ ਬਹੁਤ ਰਹਿਮਤਾਂ ਲੈਣੀਆਂ ਨੇ ਮੈਂ। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਸਤਕ ਤੇ ਹੱਥ ਲਾਇਆ। ਬਹੁਤ ਮੁਸਕਰਾਏ ਰਹਿਮਤਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਅਤੇ ਪੁਛਦੇ ਨੇ, ਕਿਹਨੇ ਦੱਸਿਆ ਤੈਨੂੰ? ਮੈਥੋਂ ਕੁਝ ਬੋਲਿਆ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਸੰਤਾਂ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੀ ਕਰ

ਸਕਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਂ ਦੱਸਿਆ? ਮੈਂ ਦੱਸਿਆ? ਫਿਰ ਅਤਿਅੰਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰੀ ਗਏ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਟਾ ਦੇ ਕੀੜੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਕੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੇਰੀ ਸੁਣਦਾ ਹੈ। ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਚੁੱਪ ਰਹੇ, ਫਿਰ ਕਹਿੰਦੇ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਹੈ' ਫਿਰ ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਸਮੁੰਦਰ ਉਛਲਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਤਕੜਾ ਹੋ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰੀ ਜਾ। ਦਾਸ ਦੇ ਨੈਣ ਭਰ ਭਰ ਕੇ ਚਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਰਹਿਮਤਾਂ ਦੀਆਂ ਝੋਲੀਆਂ ਭਰ ਫਿਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸੁਣਿਆ (ਸਭ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ)। ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ ਇਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸੁਣਿਆ। ਦਾਸ ਅੱਗੇ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਤ ਜੀ ਸਟੇਜ ਦੇ ਸੱਜੇ ਬੰਨਿਓਂ ਥੱਲੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਲੰਘੇ। ਜਦੋਂ ਕੀਰਤਨ ਤੋਂ ਜਾਣ ਲਗਦੇ ਸੀ ਤਾਂ ਤੇਜ ਸਹਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂਦਾ। ਇਵੇਂ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਪਰੀਪੂਰਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪ ਸੰਗਤਾਂ ਤੇ ਰਹਿਮਤਾਂ ਕਰਨ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਦੇ ਲਾਗੋਂ ਦੀ ਲੰਘੇ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਕੰਬ ਗਿਆ। ਉਪਰੰਤ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ। ਦਾਸ ਮਾਰਚ 2001 ਵਿਚ ਯੂ.ਐਸ.ਏ. ਗਿਆ। ਸੰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਹੁਣ ਤਕ 30% ਪੜ੍ਹ ਚੁੱਕਾ ਸੀ, ਕੁਝ ਬਾਕੀ ਨਾਲ ਲੈ ਲਈਆਂ, ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਉਥੇ ਰਿਹਾ, ਸੰਤ ਜੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹੇ, ਹਰ ਸਮੇਂ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਵੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ 80% ਮੈਂ ਪੜ੍ਹ ਚੁਕਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਜਗਿਆਸੂ ਇਕ ਹੀ ਬੁੱਕ ਪੜ੍ਹ ਲਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਤਬਦੀਲੀ ਆ ਜਾਵੇਗੀ।

ਮੈਂ ਜੁਲਾਈ ਵਿਚ ਯੂ.ਐਸ.ਏ. ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਪੋਸਟਿੰਗ ਗਵਾਲੀਅਰ ਹੋ ਗਈ। ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਆ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਂ ਪਰ ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਸਮਤ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੀ ਸੀ। ਕੁਝ ਛੁੱਟੀ ਨਾ ਬਚਣ ਕਰਕੇ 4 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਬੜੇ ਚਾਅ ਅਤੇ ਉਮੰਗਾਂ ਸਨ ਮਨ ਵਿਚ। ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਦਿਲ ਵੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਲਗ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚੇ, ਬੀਜੀ ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲ ਧਿਆਨ ਮਾਰਿਆ, ਮਾਹੌਲ ਕੁਝ ਸੋਗ ਭਰਿਆ ਲੱਗਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬ੍ਰਹਮਲੀਨ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੋਹਰੂ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ॥

ਪੰਨਾ - 749

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਅਨੁਸਾਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹਨ, ਬੈਰਾਗ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਜੀਅ ਦਾਨ ਦੇ ਗਏ। ਹੁਣ ਅੱਗੇ ਜਿੰਨੇ ਕਰਮ ਹਨ, ਹੁਕਮ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਕੀ ਵਸ ਹੈ?

ਮੇਜਰ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ
436 AD MSL Regt. (SP)
C/O 56 APO

ਦਾਸ 1981 ਵਿਚ ਸਿਕੰਦਰਾਬਾਦ ਵਿਚ Military College of Electronics & Electrical Engineering ਵਿਖੇ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਜੀ ਬੜੇ ਨਿਤਨੇਮੀ ਤੇ ਨਾਮ ਰਸੀਏ ਸਨ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ 1.30 ਤੋਂ 2.00 ਵਜੇ ਉਠ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਦਾਸ ਨੂੰ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੀਟਾਇਰ ਹੋ ਕੇ 1990 ਵਿਚ ਮੈਂ ਮੋਹਾਲੀ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫੇਸ 3-ਬੀ ਵਿਖੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਢਾਈ-ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਨਿਤਨੇਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਬੜੀ ਹੀ ਮਿੱਠੀ ਸੁਰੀਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਮੇਰੇ ਕੰਨੀ ਪਿਆ। ਭਿੰਨੀ ਰੈਣ ਦੇ ਇਸ ਮਨੋਹਰ ਕੀਰਤਨ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕੀਲ ਲਿਆ ਤੇ ਮੈਂ ਖਿਚਿਆ ਹੋਇਆ ਉਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਜਿਥੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ, ਸੁੰਦਰ ਰੁਮਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਹਨ, ਇਕ ਬੀਬੀ (ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ) ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਸਾਫ ਸੁੰਦਰ ਸਫੈਦ ਵਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਮਸਤ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ਼ਾਮਿਆਨਾ ਵੀ ਸੁਫੈਦ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਕਰਕੇ ਸੋਹਣੇ ਚਿੱਟੇ ਵਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸੀ। ਇਸ ਉਤਮ ਰੂਹਾਨੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੇ ਬੜੀ ਖਿੱਚ ਪਾਈ, ਮੈਂ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਪਿਛੋਂ ਕੋਈ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀ ਆਈ, ਸੋਹਣਾ ਉਚਾ ਕੱਦ, ਸਡੌਲ ਸਰੀਰ, ਦੁੱਧ ਚਿੱਟੇ ਵਸਤਰ, ਦਗਦਗ ਕਰਦਾ ਚਿਹਰਾ, ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਰਮ ਪਤਨੀ, ਬੜੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ, ਮਨ ਪਹਿਲੀ ਤੱਕਣੀ ਤੇ ਹੀ ਮੋਹਿਆ ਗਿਆ। ਆਪ ਜੀ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋ ਗਏ। ਸਮਾਪਤੀ ਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਸਤਿਕਾਰਤ ਬੀਜੀ ਹਨ। ਸਮਾਪਤੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਸਭ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਲਈਆਂ, ਦਾਸ ਨੂੰ ਵੀ ਹੌਂਸਲਾ ਹੋਇਆ, ਮਸਤਕ ਝੁਕਾਇਆ, ਅਸੀਸ ਲਈ, ਦਿਲ ਪਸੀਜ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇੰਜ ਲੱਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਵਸਤੂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਘਰ ਪਰਤਿਆ ਤੇ ਇੰਜ ਲੱਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਸਵਰਗ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵੇਖ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ।

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਰ ਸ਼ਨਿੱਚਰ ਅਤੇ ਐਤਵਾਰ ਕਿਸੇ ਅੰਦਰਲੀ ਖਿੱਚ ਵਿਚ ਬੱਝਾ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਪੁੱਜਦਾ ਰਿਹਾ, ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਨਿਹਾਲ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਕ ਦਿਨ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਘਰ ਚਰਨ ਪਾਉ ਜੀ, ਬੜਾ ਚਿੱਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬੀਜੀ ਨੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਥਾਪੜਾ ਦਿਤਾ, ਹਾਂ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਮਨ ਖਿੜ ਗਿਆ। ਥਾਪੜਾ ਕੀ ਸੀ, ਰੋਮ ਰੋਮ ਕੰਬ ਉਠਿਆ। ਹੋਰ ਕੁਝ ਦਸ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਜੀਵਨ ਦਾ ਮਕਸਦ ਕੀ ਹੈ? ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਸੋਝੀ ਮਿਲੀ ਹੈ।

ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਫੇਸ 10, ਮੋਹਾਲੀ

ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਕੀਤੇ। ਆਪ ਜੀ ਕੇਸ ਹਰੇ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਬੀਜੀ ਪਾਸ ਹੀ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਬਿਰਾਜ ਰਹੇ ਸਨ। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਮੇਰੇ ਤੇ ਐਸੀ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਜਿਹੀ ਛਾ ਗਈ ਕਿ ਮੈਂ ਜਾਂਦਿਆਂ ਹੀ ਚਰਨ ਫੜ ਲਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਰ ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਬਖਸ਼ੀ ਤੇ ਪਰ੍ਹੇ ਬਿਠਾ ਦਿਤਾ। ਮੈਂ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਸੁੰਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਬਖਸ਼ਿਆ—

**ਬਿਰੁ ਘਰਿ ਬੈਸਹੁ ਹਰਿ ਜਨ ਪਿਆਰੇ ॥
ਸਤਿਗੁਰਿ ਤੁਮਰੇ ਕਾਜ ਸਵਾਰੇ ॥**

..... **ਪੰਨਾ - 201**

ਤੇ ਮੇਰੀ ਮਸਤੀ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਉਤਰ ਗਈ, ਮੈਂ ਸਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਿਆਰ ਦਾ ਐਸਾ ਬਾਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਕੋਠੀ 781, ਫੇਸ 3 ਬੀ 1 ਵਿਖੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ, ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਝੁਮਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਾਲੀ ਸੰਗਤ ਮੇਰੇ ਵਲ ਹੀ ਵੇਖਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਮਸਤੀ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਝੁਮਦਾ ਹੈ।

1987 ਤੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੈਂ ਫਰੀਦਕੋਟ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਨੌਕਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਕਥਾ ਕਰਨ ਲਗ ਪਿਆ। ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਹਰ ਬੁੱਧਵਾਰ ਸਤਿਸੰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਵੀਡੀਓ ਕੈਸਟਾਂ ਜੀਪ ਰਾਹੀਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਟੀ.ਵੀ ਰਾਹੀਂ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਰਾਹੀਂ ਭਾਈ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਸਾਲ ਵਿਚ ਦੋ ਵਾਰੀ ਮਈ ਤੇ ਸਤੰਬਰ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਲਗਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। 1991 ਤੇ 1993 ਤੇ ਹੁਣ ਅਪ੍ਰੈਲ 2001 ਵਿਚ ਆਪ ਨੇ ਫਰੀਦਕੋਟ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਤੇ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਚਰ ਕਲੋਨੀ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੇ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ ਸੁੰਦਰ ਇਮਾਰਤ ਵਿਚ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਡੇਰਾ 2 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਆਪ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਮੈਂ 1995 ਵਿਚ ਨਮੂਨੀਆ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਜਿਹਾ ਬਿਮਾਰ ਹੋਇਆ ਕਿ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰ ਦਿਤਾ ਮਗਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਹੀ ਬਚ ਸਕਿਆ ਹਾਂ।

1997 ਵਿਚ ਫੇਰ ਅਜਿਹੀ ਸਾਹ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਹੋਈ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਭਾਟੀਆ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੁਆਰਾ ਫੇਰ ਜੀਵਨ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਮੈਂ ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਜੀਵਨ ਦਾਨ ਦਿਤਾ ਸੀ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੁਆਰਾ ਹੀ 1990 ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਵਿਚ 20 ਕਮਰੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ

ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ 6.4.2001 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਸਤ ਕਮਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਦਾਸ ਬੁੱਧਵਾਰ ਦੀਵਾਨ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਜੁੜਦੀਆਂ ਹਨ। ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਵੀ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ 1 ਜਾਂ 2 ਵਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ, ਫਰੀਦਕੋਟ

ਸਾਲ 1998-99 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਬੈਂਕ ਦੇ ਕਾਊਂਟਰ ਤੇ ਪਿਆ ਮੈਗਜ਼ੀਨ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਲਗ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੇ ਐਸੀ ਖਿੱਚ ਪਾਈ ਕਿ ਸਵੇਰ ਦੇ 10 ਵਜੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ਾਮ ਦੇ 5 ਵਜੇ ਤਕ ਬਿਨਾਂ ਸਿਰ ਉਪਰ ਚੁੱਕੇ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਉਹ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆ ਜੋ ਕਿ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਭਾਵੇਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਾਲਜ ਟਾਈਮ ਤੋਂ ਸੀ ਪਰੰਤੂ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਦੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਤੁਰਨ ਦਾ ਇਹ ਮੇਰਾ ਪਹਿਲਾ ਕਦਮ ਸੀ। ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਾਪੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮੈਂ ਇਤਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦਾ ਚੰਦਾ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੱਗਭੱਗ 20 ਕਿਤਾਬਾਂ ਜੋ ਵੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਉਧਾਰ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਮੰਗਵਾ ਲਈਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਮੇਰੇ ਘਰ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਬਣ ਚੁਕੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਘਰ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਸਿਰਫ ਤੇ ਸਿਰਫ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਇਸ ਅੰਧਕਾਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਸਕਾਂਗਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੈਂ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ 20 ਸਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਸੇਵਨ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰੀ ਸਰਵਿਸ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਰੋਗ ਕਿਵੇਂ ਇਕ ਦਮ ਹੀ ਦੂਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਹ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਤੇ ਸਿਰਫ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਅਤੇ ਪਿਆਰੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਦਾਸ ਨੇ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਿਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਇਕ ਨਵੀਂ ਕਿਰਨ ਇਕ ਨਵਾਂ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਨੇ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਪਲਟ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲਿਖਤ/ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨੇ ਇਤਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਿਤਨਾ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਉਪਰੰਤ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰ ਅਰਮਾਨ ਉਠਣੇ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਕਿਵੇਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਸੰਜੋਗ ਨਾਲ ਪਿੰਡ ਧਮੋਟ ਵਿਚ ਮਿਤੀ 14 ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ 21 ਜਨਵਰੀ 2001 ਤੱਕ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। 21 ਜਨਵਰੀ 2001 ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਸਰਵਣ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਭਾਗਾ ਸਮਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਐਸਾ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜਿਸਨੂੰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਦੀਵਾਨ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਫਿਰ

ਵੀ ਬਣੀ ਰਹੀ ਪਰੰਤੂ ਮੈਂ ਇਸ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਅਤੇ 31-10-2001 ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਫਾਨੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮਨਹੂਸ ਖਬਰ ਮਿਲੀ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਧਰੇ ਧਰਾਏ ਰਹਿ ਗਏ। ਭਾਵੇਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਵਿਚ ਉਵੇਂ ਹੀ ਵਿਚਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਦਿਲ ਨੂੰ ਧਰਵਾਸ ਕਿਵੇਂ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ? ਕਾਸ਼! ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਰਥੀ ਬਚਨ 10 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਹੀ ਕੁਛ ਹੋਰ ਹੁੰਦਾ।

ਇਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਦਾਸ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ 20 ਸਾਲ ਦਾ ਕੋਹੜ ਵੀ ਦੂਰ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਰਚ 1999 ਵਿਚ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਰਨਾ ਸਦਕਾ ਦਾਸ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਵਾਲਾ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਬਹੁਤੀ ਜਾਚ ਵੀ ਆ ਗਈ ਹੈ।

**ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ
ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਪਨਸਪ
ਮੁਹੱਲਾ ਅਹਿਮਦਕੁ
ਅਮਰਪੁਰਾ, ਸੰਗਰੂਰ।**

ਮੇਰੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਇਕ ਅਜੀਬ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅੱਜ ਵੀ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਹ ਸੌ ਫੀ ਸਦੀ ਮੰਨਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਜਾਂ ਤੱਤ ਬੋਤਿਆਂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਧੁਰੋਂ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੀਵ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੋਇਆ।

ਮੈਂ 1989 ਅਕਤੂਬਰ ਵਿਚ ਸੀਨੀਅਰ ਸੰਚਾਰ ਅਫਸਰ ਵਜੋਂ ਰੀਟਾਇਰ ਹੋਇਆ ਤੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਚੱਕਰ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜੂਨ 1991 ਵਿਚ ਮੈਂ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆਂ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ ਸਨਬੰਧੀ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਇਕ ਕੋਈ ਪੁਰਾਣੀ ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜੇ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਵੇਖਣ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਜਦ ਧਾਰਨਾ ਸੁਣੀਆਂ ਤਾਂ ਮਨ ਬਹੁਤ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਦਿੱਲੀ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣ ਚੁਕਾ ਸਾਂ। ਮੈਂ 17 ਸਤੰਬਰ 91 ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ। ਮਈ 1995 ਵਿਚ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਲੜਕੇ ਪਾਸ ਬੰਬਈ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਇੰਟਰਨੈਟ ਟੀ.ਵੀ. ਤੇ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਦ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਉਹੀ ਧਾਰਨਾ, ਉਹੀ ਚਿਹਰਾ, ਉਹੀ ਬੋਲ ਸੁਣ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਕੀਰਤਨ ਓਨ੍ਹੀ ਦਿਨੀਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਬੰਬਈ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਬਾਰੇ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ।

ਮੈਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਅੰਧੇਰੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਕ ਕਾਪੀ ਲੈ ਆਇਆ। ਇਹ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਕਿ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਮੋਹਾਲੀ ਵਿਚ ਹੀ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹਨ ਜਿਥੇ 10 ਫੇਜ਼ ਵਿਚ ਮੈਂ ਵੀ ਮਕਾਨ ਬਣਾ ਚੁੱਕਾ ਸਾਂ।

ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮੈਂ ਦੋ ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਤਾਈਂ ਮੋਹਾਲੀ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਠੀ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਮਨ ਖਿਚਿਆ ਗਿਆ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਦਿਤਾ। ਅਗਲੇ ਹਫਤੇ ਫਿਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦਭਲਾਣ ਵਿਖੇ ਦੀਵਾਨ ਲਈ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਸਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲਈ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਜੋ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਮੰਨ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬੈਠ ਗਿਆ ਅਤੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਬਚਨ ਹੋਏ, ਬੜੀ ਮਿਹਰ ਹੋਈ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਮੈਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆਏ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਇਸ ਸੰਗਤ ਨੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਤਨ ਸੁਗੰਧਿਤ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਮੈਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਿਵੇਂ ਮੇਰੇ ਹੀ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਬੇਅੰਤ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਨਾ ਮਾਇਆ ਦੀ ਭੁੱਖ ਸੀ, ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਰ, ਕੇਵਲ ਇਹੋ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਸਹੀ ਰਾਹ ਦਿਖਾ ਦੇਵੇ ਜਿਸ ਤੇ ਚਲਦਿਆਂ ਇਸ ਦੁਖਾਂ ਭਰੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਉਤਾਰਾ ਹੋ ਜਾਏ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰੀ ਧਰਮ ਪਤਨੀ ਜੋ ਕਾਫੀ ਬੀਮਾਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਤੇ ਕੇਵਲ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਦੱਸੇ ਹੋਏ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਆਖਰੀ ਘਟਨਾ ਜਿਸ ਦਿਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕੈਬਨ ਵਿਚ ਪਿਆ ਸੀ, ਮਨ ਵਿਚ ਆਈ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਹੋ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਾਂ। ਜਦ ਮੈਂ ਕੋਈ 10 ਕੁ ਗਜ਼ ਕੈਬਨ ਤੋਂ ਦੂਰ ਸਾਂ ਤਾਂ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਰੋਕ ਦਿਤਾ, ਫਿਰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਫੇਰ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਮਨ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਤੇ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਬਿਹਬਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਭੇਜਿਆ ਹੋਵੇ, ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਅਣਜਾਣ ਸੱਜਣ ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਤੁਸੀਂ ਆਉ ਜੀ, ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਲਓ।” ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਹੰਝੂ ਵਗਾਂਦਾ ਹੋਇਆ ਜਾ ਕੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਤਿਪਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਥੇ ਹੀ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਗਏ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭੁਲਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਦੇ।

**ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
2044, ਫੇਜ਼ 10
ਮੋਹਾਲੀ**

ਪਉੜੀ ਦਰ ਪਉੜੀ

ਸੰਤ ਕਲਿਆਣ ਦਾਸ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਸ਼ਰਧਾ : ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ੧੦੮ ?

ਸੰਤਾਂ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਜੁੱਗਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਕ੍ਰਿਤਰਮ ਨਾਮ ਰੱਖੇ ਹਨ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੇਸ਼ਨਾਗ ਹਜ਼ਾਰ ਨਾਮ ਨਿੱਤ ਨਵੇਂ ਉਚਾਰਦਾ ਹੈ। ਭਗਤ ਜਨ ਆਪਣੀ ਕਲਪਣਾ ਦੁਆਰਾ ਅਨੇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਯੁਕਤ ਨਾਮਾਂ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਦਿਆਲੂ, ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ, ਭਗਤ ਵਤਸਲ, ਲਿਸਾਂ, ਦੀਨ ਬੰਧੂ, ਬਖਸ਼ਿੰਦ, ਗੋਬਿੰਦ, ਸਾਂਵਲੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਾਮ ਜੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ (ਲਿਸਾ) ਨਾ ਹੋਵੇ - ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ। ਨਾਮਦੇਵ ਨੇ ਇਕ ਖਾਸ ਨਾਮ ਰੱਖਿਆ - ਬੀਠਲ। ਬੀਠ ਨਾਮ ਇੱਟ (brick) ਦਾ ਹੈ। ਪੁੰਡਰੀਕ ਭਗਤ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ ਤਾਂ ਬੈਠਣ ਵਾਸਤੇ ਇੱਟ (ਬੀਠ) ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਟ ਲੈ ਲਈ ਤਾਂ ਤੇ ਬੀਠ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਨਾਮ ਹੋ ਗਿਆ ਬੀਠਲ। ਸਾਰਾ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ ਨਾਮਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਲੰਮਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਭਗਤ, ਸੰਤ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਵਿਚ ਭਰ ਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਅਨੇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣਾਂ ਨਾਲ, ਅਨੇਕ ਨਾਮਾਂ ਨਾਲ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਕਈ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਈਸ਼ਵਰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਸ਼ਰਧਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਾ ਈਸ਼ਵਰ ਨਹੀਂ ਪਰੰਤੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਜੋ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਉਹ ਉਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਹੀ ਨੂਰ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਚੰਦਰਮਾ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਸੂਰਜ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਲੈ ਕੇ ਚਮਕਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸੂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤਿਵੇਂ ਦੇਵਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਲੈ ਕੇ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਨ, ਸੂ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸਨਾਤਨ ਧਰਮੀ ਪੰਚ ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

ਗਣਪਤਿ, ਗਿਰਪਤਿ, ਗੋਪਤਿ, ਗਿਰਜਾ ਗੌਰ ਦਿਨੇਸ਼।

ਈਸ਼ ਪਾਂਚ ਮਮ ਦਾਸ ਕੇ, ਹਰੇਸੋ ਪੰਚ ਕਲੇਸ਼।

ਗਣਪਤਿ (ਗਣੇਸ਼), ਗਿਰਪਤਿ (ਕੈਲਾਸ਼ਪਤੀ ਸ਼ਿਵ)

ਗੋਪਤੀ (ਵਿਸ਼ਨੂੰ), ਗਿਰਜਾ ਗੌਰ (ਪਾਰਬਤੀ - ਪਰਬਤ ਦੀ ਧੀ) ਦਿਨੇਸ਼ (ਸੂਰਜ)

ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਹੈ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਹੀ ਈਸ਼ਵਰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ ਸਰਵ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੂਜਾ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦੀ ਹੈ, ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੰਦਰ ਵੱਧ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਘੱਟ, ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੇ ਮੰਦਰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇ ਹਨ।

ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਦੇ ਇਕ ਦੋ ਹੀ ਮੰਦਰ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਪੁਸ਼ਕਰ ਰਾਜ ਤੇ ਨੰਗਲ। ਸ਼ਿਵ ਸੰਘਾਰ ਦਾ ਦੇਵਤਾ ਹੈ, ਮ੍ਰਿਤੂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਮੌਤ ਤੋਂ ਸਭ ਡਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਮੰਦਰ ਵੱਧ ਹਨ। ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਪਾਲਣਹਾਰ ਹੈ, ਪਾਲਣਹਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਤੇ ਕਦਰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਥੋੜ੍ਹੇ ਮੰਦਰ

ਹਨ।

ਬ੍ਰਹਮਾ ਉਤਪਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਨਮ ਦਾਤੇ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਥੋੜ੍ਹੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਮੰਦਰ ਹਨ।

ਸ਼ਿਵ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚ ਕਰਤਾ, ਹਰਤਾ, ਪਾਲਣਹਾਰ ਸ਼ਿਵ ਨੂੰ ਹੀ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਹੀ ਕਰਤਾ ਹਰਤਾ ਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਪੁਰਾਣਾਂ ਦਾ ਰਚਨਹਾਰ ਇਕੋ ਵਿਆਸ ਮੁਨੀ ਹੈ। ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਹੀਂ, ਲੋਕਿਨ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਜੋਤ ਤੋਂ ਵਖਰੇ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਦੇਵਤਾ ਮਨੁੱਖ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਉਸੇ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ -

**‘ਆਦਮ ਕੋ ਖੁਦਾ ਮਤ ਕਰੋ, ਆਦਮ ਖੁਦਾ ਨਹੀਂ।’
ਲੋਕਿਨ ਖੁਦਾ ਕੇ ਨੂਰ ਸੇ, ਆਦਮ ਭੀ ਜੁਦਾ ਨਹੀਂ।**

ਸਭ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਜੋਤਿ ਹੈ ਸੋਇ॥

ਪੰਨਾ - 13

ਗੁਰੂ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਬਿਨਾਂ, ਜੋਤ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਭਾਵੇਂ ਕੋਲਾ ਅਗਨੀ ‘ਚੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਕਾਲਾ ਤੇ ਨਿਸਤੇਜ, ਸ਼ਕਤੀਹੀਣ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਗਨੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਜੇ ਫਿਰ ਅਗਨੀ ਵਿਚ ਡਿੱਗ ਪਵੇ, ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਫੇਰ ਤੋਂ ਪੂਰਨ ਤੇਜ ਯੁਕਤ, ਲਾਲ ਰੰਗ, ਸਕਤੀ ਸੰਪੰਨ ਅਗਨੀ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਕਾਵਿ ਹੈ -

ਸਾਬਣ ਲਾ ਲਾ ਧੌਤਾ ਕੋਲਾ॥

ਪਾਰਸ ਤੋਂ ਪਾਰਸ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਛੋਹ ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੰਤਨ ਸੰਗਿ ਕਬੀਰਾ ਬਿਗਰਿਓ॥

ਸੋ ਕਬੀਰੁ ਰਾਮੇ ਹੋਇ ਨਿਬਰਿਓ॥

ਪੰਨਾ-1158

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵਰੋਸਾਇਆ ਹੋਵੇ, ਜਿਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਛੋਹ ਮਿਲ ਕੇ ਪਾਰਸਪਣ ਮਿਲਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ।

ਗੁਰੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਏਕੋ ਜਾਣੁ॥

ਪੰਨਾ - 864

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਰਧਾ ਦਾ ਸਾਗਰ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ।

ਉਹ ਸੰਤ, ਜਗਿਆਸੂ, ਉਹ ਸੇਵਕ ਆਪਣੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਨੇਕਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣਾਂ ਨਾਲ ਚੇਤੇ ਕਰਦਾ ਹੈ - ਸਵਾਮੀ (ਮਾਲਕ), ਭਗਵਾਨ, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ। ਸੰਤ ਬਾਬਾ, ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ 108 ਇਤਿ ਆਦਿ।

ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਉਪਮਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸ਼ਿਵ ਉਪਾਸ਼ਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ, ਆਪਣੇ ਪੂਜਨੀਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸ਼ੰਕੇਤਕ ਸ਼ਰਧਾ

ਦਰਸਾਣੀ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿਤੀ।

ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਈਸ਼ਵਰ ਦੇ ਅਨੇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣਕ ਨਾਮ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਕਲਪਣਾ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਧੂਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੇ ਹਨ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਨਮਾਨ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਸੂਚਕ ਗਣਿਤ ਦੇ ਅੰਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਉਚੀ ਅਵਸਥਾ ਤੇ ਪਦਵੀ ਤੇ ਪਤੀ (ਮਾਲਕ) ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ, 'ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ 108'

ਬੋਲਣ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਘੱਟ ਵੱਧ ਹੀ ਕੋਈ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ 108 ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਅਤੇ ਫੋਟੋਆਂ ਦੇ ਨੀਚੇ ਆਮ ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਨਾ ਲਿਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ।

ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਪੱਤਰ ਵੀ ਮਿਲੇ ਹਨ ਕਿ 108 ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ?

ਮੈਂ 13 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਘਰੋਂ ਭੱਜ ਆਇਆ ਸੰਯੋਗ ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਦੇ ਉਪਾਸਕ ਜਟਾਧਾਰੀ ਨਾਗੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਮੰਡਲੀ ਮਿਲ ਗਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਲ ਗਿਆ। ਉਹ ਧੂਣੀ ਲਾ ਕੇ ਰਖਦੇ ਸਨ, ਕਪੜੇ ਘੱਟ ਤੇ ਲੰਗੋਟੀ ਪਹਿਨਦੇ ਸਨ, ਸਰੀਰ ਤੇ ਬਿਭੂਤ (ਰਾਖ) ਮਲ ਕੇ ਰਖਦੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਭੀ ਉਹੋ ਹੀ ਵੇਸ ਰਖਦਾ ਸੀ, ਪਿੰਡੋਂ ਬਾਹਰ ਧੂਣੀ ਲਾ ਕੇ ਰਹਿਣਾ, ਭਿਖਿਆ ਨਹੀਂ ਮੰਗਣੀ। ਲੋਕੀਂ ਬਹੁਤ ਸੰਤ ਸੇਵੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਘਰ ਘਰ ਨਿਮੰਤਰਣ ਹੋਣੇ ਤੇ ਸੰਤ ਮੰਡਲੀ ਘਰ ਭੋਜਨ ਪਾਣ ਜਾਂਦੀਆਂ।

ਇਕ ਵਾਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਭੋਜਨ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਸੰਤ ਮੰਡਲੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ। ਦਸ ਬਾਰਾਂ ਸਾਧੂ ਸਨ, ਪੰਗਤ ਲਗਵਾਈ, ਭੋਜਨ ਦੇ ਥਾਲ ਪਰੋਸੇ ਗਏ, ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ, ਖੀਰ, ਦਾਲ, ਸਬਜ਼ੀ, ਅਨੇਕ ਪਦਾਰਥ ਸਨ। ਹਰ ਥਾਲ ਵਿਚ ਇਕ ਇਕ ਚਮਚਾ ਤੇ 4 ਇੰਚ ਦੇ ਲੱਗਭੱਗ ਉਂਗਲ ਉਂਗਲ ਮੋਟੀ (ਇਕ ਪਾਸੋਂ ਮੋਟੀ, ਦੂਜੇ ਪਾਸਿਓਂ ਪਤਲੀ) ਟਾਹਲੀ ਦੀ ਲੱਕੜੀ ਦੀਆਂ ਕਿੱਲੀਆਂ ਵੀ ਰੱਖ ਦਿਤੀਆਂ। ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਸਤੋਤਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਛਕਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਇਕ ਸਾਧੂ ਨੇ ਹੱਥ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਰੋਕ ਦਿਤਾ ਤੇ ਘਰਵਾਲੀ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬੀਬੀ! ਇਹ ਚਮਚਾ ਤਾਂ ਖੀਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਣ ਲਈ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਕਿੱਲੀ ਕਿਸ ਲਈ ਹੈ? ਇਹ ਭੇਦ ਖੋਲ੍ਹਿਆਂ ਬਿਨਾਂ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਛਕਣਾ। ਬੀਬੀ ਬੋਲੀ, ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ, ਮੇਰੀ ਸੱਸ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਇਹ ਧਰਦੀ ਹਾਂ, ਇਹ ਕੋਈ ਸੁਭ ਸ਼ਗਨ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਬ੍ਰਿਧ ਮਾਈ ਅੰਦਰੋਂ ਬੁਲਾਈ ਤੇ ਪੁਛਿਆ, ਮਾਈ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, ਜੀ ਮੈਂ ਚਾਰ ਉਂਗਲ ਕਾਨੇ (ਸਰਕੜੇ) ਦੀ ਪੋਰੀ ਰੱਖਦੀ ਸਾਂ, ਕਦੋਂ ਕੋਈ ਬਾਹਰ ਤੋਂ ਬੰਦਾ ਆਵੇ (ਖੇਤਾਂ ਤੋਂ) ਕਦੋਂ ਕੋਈ ਕਨੌਰਾ ਲਿਆਵੇ, ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਲੇਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਾਨੇ ਦਾ ਚਾਰ ਚਾਰ ਉਂਗਲ ਕਨੌਰਾ ਕੱਟ ਕੇ ਰੱਖਦੀ

ਸਾਂ। ਬਹੁ ਨੇ ਤਖਾਣ ਤੋਂ ਕਿੱਲੀਆਂ ਘੜਾ ਲਈਆਂ, ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਦੋ ਮਕਸਦ ਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ।

ਸੰਤਾਂ ਪੁਛਿਆ, ਤੂੰ ਕਨੌਰਾ ਕਿਸ ਲਈ ਰਖਦੀ ਸੀ। ਬ੍ਰਿਧ ਮਾਈ ਬੋਲੀ, ਮੇਰੀ ਸੱਸ ਕਨੌਰੇ 'ਚੋਂ ਛਿੱਲਾਂ ਪਾੜ ਕੇ ਰਖਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿ ਭੋਜਨ ਛਕਣ ਪਿਛੋਂ ਸਾਧੂ ਦੰਦਾਂ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰਨ ਲਈ ਫਸਿਆ ਅੰਨ ਕੱਢ ਲੈਣ। ਫੇਰ ਚੂਲਾ ਕਰਾ ਦੇਣਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਛਿੰਗਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਮੇਰੀ ਸੱਸ ਆਪ ਛਿੰਗਾਂ ਪਾੜ ਕੇ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਖਿਆ, ਸੰਤ ਆਪੇ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾੜ ਲੈਣਗੇ। ਮੈਂ ਕਨੌਰਾ ਹੀ ਰਖਦੀ ਸਾਂ। ਮੇਰੀ ਨੂੰਹ ਨੇ ਕਿੱਲੀਆਂ ਘੜਾ ਲਈਆਂ। ਸਾਧੂ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ ਛਕਦੇ ਰਹੇ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਛਿੰਗਾਂ ਤੋਂ ਕਿੱਲੀ ਬਣ ਗਈ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ -

ਆਪੇ ਦੇ ਛਿੰਗਾਂ, ਆਪੇ ਚੁਲੀ ਭਰਾਵੇ ॥

ਨਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਕਿੱਲੀ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ, ਨਾ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿੱਲੀ ਬੁਰਕੀ ਪੱਕਣ ਵਾਸਤੇ ਹੈ ਕਿ ਦੰਦ ਭੰਨਣ ਵਾਸਤੇ ਹੈ। ਸੋ 108 ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। 108 ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਅੱਜ ਵੀ ਇਕ ਪੱਤਰ ਆਇਆ, ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਕੀ ਹੈ? ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਹਿੰਦਸਾ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ, ਬਹੁਤ ਉਚੇ ਦਰਸਾਉਣ ਦਾ ਸੂਚਕ ਸਮਝਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਨੇ 108 ਵਰਤਿਆ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਨੇ ਵੀ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਘੱਟ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 108 ਲਿਖਣ ਦੀ ਰਾਸ ਚੱਲ ਪਈ ਤੇ ਰਿਵਾਜ ਪੈ ਗਿਆ।

ਇਹ ਸ਼ਿਵ ਉਪਾਸਕਾਂ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੈ, ਕਾਢ ਹੈ।

ਸ਼ਿਵ ਭਗਵਾਨ ਹਨ, 108 ਮੁੰਡਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਪਹਿਨਦੇ ਹਨ। ਪੂਰਨ ਯੋਗੀਵਰ ਹਨ, ਮੁੰਡਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਰੁਦ੍ਰਾਕਸ਼ ਦੇ ਮਣਕੇ ਹਨ, ਸਿਮਰਨ ਲਈ 108 ਮਣਕਿਆਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਉਪਯੋਗੀ ਹੈ। ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਹੇ ਗੁਰੂ! ਤੁਸੀਂ ਸੱਤਯ ਹੋ, ਸ਼ਿਵ ਹਿਰਦੇ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸ਼ਿਵ ਨਾਲ ਇਕਮਿੱਕ ਸ਼ਿਵਮ ਹੋ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਹੋ, ਸ਼ੱਤ 100% ਪੂਰਨ + 8, 108 ਅਸ਼ਟ (੮) ਸਿੱਧੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੋ। 1. ਅਨਿਮਾ 2. ਮਹਿਮਾ 3. ਲਘਿਮਾ 4. ਗਰਿਮਾ 5. ਪ੍ਰਾਪਤੀ 6. ਪ੍ਰਕਿਮਾ 7. ਇਸ਼ਤਿਵ 8. ਵਿਸ਼ਤਿਵ

ਸ਼ਿਵ ਉਪਾਸਕਾਂ ਦੀ ਰੀਸੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ 108 ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਅੰਕ ਵਰਤਣ ਲਗ ਪਏ ਜੋ ਕਿ ਅਯੋਗ ਹੈ।

ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਸ਼ਿਵ, ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਰਜੋ, ਤਮੋ, ਸਤੋ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ। ਨਿਰਗੁਣ ਤੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਚੇਲੇ ਹਨ।

ਇਕੁ ਸੰਸਾਰੀ ਇਕੁ ਭੰਡਾਰੀ ਇਕੁ ਲਾਇ ਦੀਬਾਣੁ ॥

ਪੰਨਾ - 7

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 48 ਤੇ)

ਅਥਿਨਾਸ਼ੀ ਜੋਤ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ।

(ਲੜੀ ਜੋਤਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਅਪ੍ਰੈਲ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-53)

ਸੋ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲੀਨ ਹੋਏ ਹੋਏ ਸੀ, ਹਰ ਵਕਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲ ਚਕੋਰ ਵੱਤ ਝਾਕੀ ਜਾਂਦੇ, ਹਰ ਵਕਤ ਨਿਗ੍ਹਾ ਰੱਖਦੇ ਨੇ, ਅੱਖ ਝਮਕਣੀ ਵੀ ਭੁੱਲੇ

ਵਿਚ ਖੜ੍ਹ ਜਾਣਾ, ਆਪ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ) ਨੇ ਕੰਢੇ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣਾ, ਇਕ ਟੱਕ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵੱਲ ਦੇਖੀ ਜਾਣਾ। ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਚਲੇ ਜਾਣਾ। ਦੋ ਮੀਲ ਤੇ ਪੱਥਰ ਗੱਡ ਲਿਆ, ਏਧਰ ਵੀ ਗੱਡ ਲਿਆ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ, ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਤੁਰਦੇ ਹੀ ਰਹਿਣਾ, ਓਹ ਸਿਰੇ ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ ਉਥੋਂ ਮੁੜ ਆਏ, ਏਧਰੋਂ ਫੇਰ ਮੁੜ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਚਾਲੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਣਾ ਤੇ ਜੇ ਏਧਰ ਨੂੰ ਗਏ ਤਾਂ ਏਧਰ ਦੇਖੀ ਜਾਣਾ, ਜੇ ਓਧਰ ਨੂੰ ਗਏ ਤਾਂ ਓਧਰ ਦੇਖੀ ਜਾਣਾ, ਜਦੋਂ ਨਿਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਓਹਲੇ ਹੋਣ ਲੱਗਣ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਓਨੇ ਹੀ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਹੋ ਜਾਣਾ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੇ, ਇਹ ਅੰਦਰਲੇ ਪਾਸੇ ਪਿਆਰ ਸੀ, ਉਹ ਜੋ ਪਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਅਸੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਲੈਲਾ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਹੀਰ ਰਾਂਝੇ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਫੇਰ ਵੀ ਅਧੂਰੇ ਪਿਆਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਤੇ ਚੇਲੇ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਸਾਨੀ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਕਥਾ ਨੂੰ ਅਕਥ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਓਹ ਅਕਥ ਕਹਾਣੀ ਜੀ -2, 2.

ਪੀਰ ਮੁਰੀਦਾਂ ਪਿਰਹੜੀ -2, 2.

ਰੂਪੇ ਕਾਮੇ ਦੋਸਤੀ ਜਗ ਅੰਦਰਿ ਜਾਣੀ।

ਭੁਖੇ ਸਾਦੈ ਗੰਢੁ ਹੈ ਓਹੁ ਵਿਰਤੀ ਹਾਣੀ।

ਘੁਲਿ ਮਿਲਿ ਮਿਚਲਿ ਲਬਿ ਮਾਲਿ ਇਤ ਭਰਮ ਭੁਲਾਣੀ।

ਉਘੇ ਸਉੜਿ ਪਲੰਘ ਜਿਉ ਸਭਿ ਰੈਣ ਵਿਹਾਣੀ।

ਸੁਹਣੇ ਸਭ ਰੰਗ ਮਾਣੀਅਨਿ ਕਰਿ ਚੋਜ ਵਿਛਾਣੀ।

ਪੀਰ ਮੁਰੀਦਾਂ ਪਿਰਹੜੀ ਓਹੁ ਅਕਥ ਕਹਾਣੀ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 27/5

ਮਾਨਸਰੋਵਰੁ ਹੰਸਲਾ ਖਾਇ ਮਾਣਕ ਮੋਤੀ।

ਕੋਇਲ ਅੰਬ ਪਰੀਤਿ ਹੈ ਮਿਲ ਬੋਲ ਸਰੋਤੀ।

ਚੰਦਨ ਵਾਸੁ ਵਣਾਸੁਪਤਿ ਹੋਇ ਪਾਸ ਖਲੋਤੀ।

ਲੋਹਾ ਪਾਰਸਿ ਭੇਟਿਐ ਹੋਇ ਕੰਚਨ ਜੋਤੀ।

ਨਦੀਆਂ ਨਾਲੇ ਗੰਗ ਮਿਲਿ ਹੋਨਿ ਛੋਤ ਅਛੋਤੀ।

ਪੀਰ ਮੁਰੀਦਾਂ ਪਿਰਹੜੀ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 27/6

ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰੀਤਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਪੀਰ ਮੁਰੀਦਾਂ ਪਿਰਹੜੀ ਓਹੁ ਅਕਥ ਕਹਾਣੀ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 27/5

ਜਿਵੇਂ ਰੂਪ ਤੇ ਕਾਮ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਹੈ-

ਰੂਪੇ ਕਾਮੇ ਦੋਸਤੀ ਜਗ ਅੰਦਰਿ ਜਾਣੀ।

ਬਾਬਾ ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ ਜੀ

ਹੋਏ ਨੇ ਕਿ ਜੇ ਅੱਖ ਝਮਕੀ, ਉਨਾ ਚਿਰ ਗੁਰ ਸਰੂਪ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਜਿਥੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬਿਰਾਜਦੇ ਨੇ, ਆਪ ਉਥੇ ਹੀ ਧਰਤੀ ਤੇ, ਹੇਠ ਬਿਰਾਜ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਿਧਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਆਪ ਨਾਲ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਰਾਵੀ 'ਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸਰਦੀਆਂ ਸਨ, ਬੜੀ-ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਆਪ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਆਪ ਨੇ ਡੇਢ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੇ ਉਠ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ, ਸਰਦੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਗਰਮੀ ਹੋਵੇ ਇਹੀ ਨਿਤਨੇਮ ਸੀ। ਸਰਦੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪਨੇ ਪਾਣੀ

**ਭੁਖੇ ਸਾਢੇ ਗੰਢੂ ਹੈ ਉਹੁ ਵਿਰਤੀ ਹਾਣੀ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 27/5**

ਭੁੱਖ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸੁਆਦ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ।

**ਘੁਲਿ ਮਿਲਿ ਮਿਚਲਿ ਲਬਿ ਮਾਲਿ ਇਤ ਭਰਮ ਭੁਲਾਣੀ।
ਉਘੈ ਸਉੜਿ ਪਲੰਘ ਜਿਉ ਸਭਿ ਰੈਣ ਵਿਹਾਣੀ।
ਸੁਹਣੇ ਸਭ ਰੰਗ ਮਾਣੀਅਨਿ ਕਰਿ ਚੋਜ ਵਿਛਾਣੀ।
ਪੀਰ ਮੁਰੀਦਾਂ ਪਿਰਹੜੀ ਉਹੁ ਅਕਥ ਕਹਾਣੀ॥
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 27/5**

ਨੀਂਦ ਆਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਰਜਾਈ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

**ਮਾਨਸਰੋਵਰੁ ਹੰਸਲਾ ਖਾਇ ਮਾਣਕ ਮੋਤੀ।
ਕੋਇਲ ਅੰਬ ਪਰੀਤਿ ਹੈ ਮਿਲ ਬੋਲ ਸਰੋਤੀ।
ਚੰਦਨ ਵਾਸੁ ਵਣਾਸੁਪਤਿ ਹੋਇ ਪਾਸ ਖਲੋਤੀ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 27/6**

ਪਾਸ (ਕੋਲ) ਵਾਲੇ ਵੀ ਸਾਰੇ ਚੰਦਨ ਬਣ ਜਾਣਗੇ।

**ਲੋਹਾ ਪਾਰਸਿ ਭੇਟਿਐ ਹੋਇ ਕੰਚਨ ਜੋਤੀ।
ਨਦੀਆਂ ਨਾਲੇ ਗੰਗ ਮਿਲਿ ਹੋਨਿ ਛੋਤ ਅਛੋਤੀ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 27/6**

ਚਾਹੇ ਗੰਦੇ ਨਾਲੇ ਮਿਲ ਜਾਣ, ਉਹ ਪਵਿੱਤਰ ਪਾਣੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨਾਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਖਿਆਲ ਆਇਆ, ਸਧਾਰਨ ਜੀ ਦੇ, ਮਨਸੁਖ ਜੀ ਦੇ ਤੇ ਦੂਜੇ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਦੇ ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਚਲੇ ਆਪਾਂ ਵੀ ਚੱਲਿਆ ਕਰੀਏ। ਆਪਾਂ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਨ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਕੋਈ ਨਾਲ ਚਲੇ ਜਾਓ, ਕੋਈ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਲਓ ਤੇ ਇਹ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਪਰਛਾਵਾਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਉਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪਿਛੇ-ਪਿਛੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਇਕ ਸਕਿੰਟ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵਿਛੜਦੇ। ਇਹ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਗੁਰ ਭਾਈਆਂ ਵਿਚ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਆਪ ਵੀ ਸਾਰੇ ਨਾਲ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਿਆ ਤੇ ਆਪ ਰਾਵੀ ਵਿਚ ਹੀ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹੇ ਤੇ ਏਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਰਾੜੇ ਪੈਣ ਲੱਗ ਗਏ, ਬਹੁਤ ਠੰਢੀ ਰਿਵੀ (ਹਵਾ) ਚੱਲ ਪਈ, ਕੰਬਣ ਲੱਗ ਗਏ ਸਾਰੇ। ਜਦੋਂ ਰਾੜੇ ਪੈਣ ਲੱਗੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਇਕ ਸੰਘਣੇ ਦਰਖਤ ਦੇ ਥੱਲੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਪਰ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਉਥੇ ਹੀ ਬੈਠੇ ਰਹੇ ਤੇ ਉਥੇ ਬੈਠੇ ਹੀ ਥੋੜ੍ਹੇ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਏ ਪਰ ਉਥੋਂ ਹਿੱਲੇ ਨਹੀਂ। ਐਨੀ ਠੰਡ ਲੱਗੀ ਕਿ ਆਪ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ ਜਦੋਂ ਦੇਖਿਆ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਗੂਠੇ ਨਾਲ ਛੂਹੇ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਪੁਰਖਾ! ਤੂੰ ਨਾ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਚਲੇ ਗਏ? ਤੂੰ ਵੀ ਚਲਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਬਚ ਜਾਈਦਾ ਹੈ।”

ਕਹਿੰਦੇ, “ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਾਣਾ ਵੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।”

ਕਿਉਂਕਿ ਐਨੀ ਮਸਤੀ ਹੈ ਪਿਆਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿ ਮਨ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਫੁਰਨਾ ਕੋਈ ਕਰ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਇਕ ਟੱਕ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖ ਰਹੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਆ ਗਏ ਆਪ ਇਕੱਲੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਤਪਸਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ, ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ-

**ਧਾਰਨਾ - ਰੇਤ ਅੱਕ ਦਾ ਅਹਾਰ ਕਰਕੇ ਗੁਰਾਂ ਨੇ,
ਰੋੜਾਂ ਦੀ ਵਿਛਾਈ ਕਰਤੀ -2, 2.
ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ, ਰੋੜਾਂ ਦੀ ਵਿਛਾਈ ਕਰਤੀ -2, 2.
ਰੇਤ ਅੱਕ ਦਾ ਅਹਾਰ ਕਰਕੇ ਗੁਰਾਂ ਨੇ,..... -2.**

**ਰੇਤੁ ਅਕੁ ਆਹਾਰੁ ਕਰਿ, ਰੋੜਾ ਕੀ ਗੁਰ ਕਰੀ ਵਿਛਾਈ।
ਭਾਰੀ ਕਰੀ ਤਪਸਿਆ, ਵਡੇ ਭਾਗੁ ਹਰਿ ਸਿਉ ਬਣਿ ਆਈ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ1/24**

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਫਿਰਦੇ ਰਹਿਣਾ - ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ, ਤੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਆਪ ਪਹਿਲਾਂ ਲੰਗਰ 'ਚ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛੱਕ ਕੇ, ਫੇਰ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਫੇਰ ਬਾਹਰ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਤੌਪੜੀ ਬਣਾ ਲਈ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪ ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਆ ਸਕਦੇ ਸੀ। ਆਪ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ! ਰੋੜ ਲੈ ਕੇ ਆ ਚੁੱਕ ਕੇ।” ਰੋੜ ਮੰਗਵਾ ਲਏ। ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਮਹਾਰਾਜ! ਕੀ ਹੁਕਮ ਹੈ?” ਆਪ ਕਹਿੰਦੇ, “ਛੱਪਰੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਿਛਾ ਦੇ।” ਹੁਕਮ ਦੀ ਤਾਮੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਆਪ ਨੇ ਰੋੜ ਵਿਛਾ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਆਪ ਉਸ ਛੱਪਰੀ ਵਿਚ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੁਰਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਜਾਂ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਤਪਸਿਆ ਅਰੰਭ ਦਿੱਤੀ ਆਪਨੇ। ਉਮਰ ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਆਪ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਣਾ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਘਟਾ ਕੇ ਇਕ ਗ੍ਰਾਹੀ ਤੇ ਲੈ ਆਂਦਾ, ਫੇਰ ਉਹ ਗ੍ਰਾਹੀ ਵੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ। ਫੇਰ ਲੋਂਗ ਤੋੜ ਲੈਂਦੇ - ਅੱਕਾਂ ਦੀਆਂ ਡੋਡੀਆਂ, ਉਹ ਛਕ ਲੈਣੇ, ਫੇਰ ਉਹ ਵੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ, ਫੇਰ ਇਕ ਮਾਸਾ ਰੇਤਾ ਲੈ ਕੇ ਫੱਕਾ ਮਾਰ ਲੈਣਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਵੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਤਪਸਿਆ ਕਰੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਪ ਤਾਂ ਪੂਰਨ ਸੀ ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਪੀ.ਟੀ. ਮਾਸਟਰ ਆਪ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰੋਫ਼ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜੇ ਜਗਿਆਸੂ ਨੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਸੋਗਲ ਆਉਣੇ ਨੇ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਮੈਨੂੰ ਜੀ! ਉਂਘ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਮੈਥੋਂ ਪਾਠ ਨਹੀਂ ਜੀ ਹੁੰਦਾ, ਮੈਂ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪ ਸਕਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਪਾਲਾ (ਠੰਢ) ਲਗਦਾ ਹੈ ਜੀ, ਮੈਨੂੰ ਗਰਮੀ ਲਗਦੀ ਹੈ ਜੀ; ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਆਉਣਗੇ ਤੇ ਉਹ ਫੇਰ ਲੰਘਣਗੇ ਕਿਵੇਂ? ਸੋ ਸਾਨੂੰ ਰਸਤਾ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪਨੇ ਭਾਰੀ ਤਪਸਿਆ ਅਰੰਭ ਦਿੱਤੀ। ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ

ਦਾ ਜੀਵਨ ਪੜ੍ਹ ਲਓ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦਾ ਪੜ੍ਹ ਲਓ, ਤੇ ਦੇਖੋ ਵਿਚਾਰ ਕੇ - ਆਪ ਘਰ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਸਾਰੀ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਇਕ ਥਾਂ ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਬੈਠ ਜਾਣ, ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਣ, ਤੁਰਦੇ ਰਹਿਣ, ਬਿਰਤੀ ਅੰਦਰਲੀ ਓਵੇਂ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਐਨਾ ਤੁਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ 25 ਪਾਠ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਨ ਤੇ 15 ਪਾਠ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ, 5 ਵਾਰੀ ਪੰਜ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਨਿਤਨੇਮ। ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਲਓ ਕਿੰਨੀ ਵਾਟ ਦੇ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ 100-100 ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਭਾਵੇਂ ਤੁਰ ਕੇ ਕਰਨ ਭਾਵੇਂ ਬੈਠ ਕੇ ਕਰਨ, ਤਪੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਲਿਵ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਆਪ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ। ਉਧਰੋਂ ਇਕ ਲੋਹਾਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਘੜਾ ਸਿਰ ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਮੋਢੇ ਤੇ ਕੁਹਾੜਾ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਮਲਦਾ ਤੁਰਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ। ਬਾਬੇ ਫਰੀਦ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕੁਝ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿਚ, ਕੋਲ ਆਇਆ, ਕੁਹਾੜੇ ਦਾ ਪੀਨ (ਦਸਤਾ) ਮਾਰਿਆ ਇਹ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਜੇ ਲਕੜੀ ਸੁੱਕੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਵੱਢ ਲਵਾਂਗੇ ਤੇ ਜੇ ਗਿੱਲੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਛੱਡ ਦਿਆਂਗੇ। ਸੁੱਕੀ ਲਕੜੀ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਆਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਗਿੱਲੀ ਲਕੜੀ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੁਹਾੜੇ ਦਾ ਪੀਨ ਮਾਰਿਆ, ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਆਪਣੀ ਲਿਵ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਦਸ ਕਦਮ ਅੱਗੇ ਵੱਲ ਨੂੰ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਆਪ ਸੰਭਲੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਰਾਪ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ, ਜਾਣ ਲਿਆ ਕਿ ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਖੋਜ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਖੋਜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੀ ਖੋਜ ਹੋਰ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਹੋਰ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ -

**ਧਾਰਨਾ - ਕਿਤੇ ਮਾਰ ਨਾ ਗਵਾਈਂ ਮੇਰੇ ਵੀਰਨਾਂ,
ਤੈਨੂੰ ਭਾਲ ਕੋਲਿਆਂ ਦੀ -2, 2.
ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ, ਤੈਨੂੰ ਭਾਲ ਕੋਲਿਆਂ ਦੀ -2, 2.
ਕਿਤੇ ਮਾਰ ਨਾ ਗਵਾਈਂ ਮੇਰੇ ਵੀਰਨਾ... -2.**

**ਕੋਧਿ ਕੁਹਾੜਾ ਸਿਰ ਘੜਾ ਵਣਿ ਕੈ ਸਰੁ ਲੋਹਾਰੁ॥
ਫਰੀਦਾ ਹਉ ਲੋੜੀ ਸਰੁ ਆਪਣਾ ਤੂ ਲੋੜਹਿ ਅੰਗਿਆਰ॥**

ਪੰਨਾ - 1380

ਪ੍ਰੇਮੀਆ! ਕੋਈ ਨਾ, ਤੈਥੋਂ ਭੁਲੇਖੇ ਨਾਲ ਕੁਹਾੜਾ ਮਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਸਿੱਧਾ ਮਾਰਦਾ ਤਾਂ ਫੇਰ ਮੇਰੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚਾਲੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਤਲਾਸ਼ ਹੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਤਲਾਸ਼ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ 'ਸਰੁ' ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਫਿਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਕੋਲਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਲਕੜੀ ਭਾਲਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈਂ। ਸੋ ਆਪ ਨੇ ਐਨੀ ਘੋਰ ਤਪੱਸਿਆ ਕਰੀ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛੱਡ ਦਿਤਾ-

**ਫਰੀਦਾ ਰੋਟੀ ਮੇਰੀ ਕਾਠ ਕੀ ਲਾਵਣੁ ਮੇਰੀ ਭੁਖ॥
ਜਿਨਾ ਖਾਧੀ ਚੋਪੜੀ ਘਣੇ ਸਹਨਿਗੇ ਦੁਖ॥**

ਪੰਨਾ - 1379

ਕਦੇ-ਕਦੇ ਛਕਦੇ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਦਾਦਾ ਗੁਰੂ ਸਨ, ਮੋਉਦੀਨ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ। ਉਹ ਛੇ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਵੀ ਛੇ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਬਾਸਾ। ਅੱਜ ਲੈ ਆਂਦਾ, 6 ਦਿਨ ਰੱਖ ਛੱਡਣਾ, ਛੇਵੇਂ ਦਿਨ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਭਿਉਂ ਦੇਣਾ ਤੇ ਫੇਰ ਰਸ ਕਸ ਤੋਂ ਉਚੇ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਪਾਣੀ ਛਕਣਾ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਸਬਕ ਦੇ ਰਹੇ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਸੁਸਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਘੋਰ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਕਰਦੇ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਨਤੀਜੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ। ਜੋ ਜੋ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਰਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਸੁਣ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਪਾਂ-ਪਾਸਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਪੜ੍ਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਨੂੰ, ਪਹੁੰਚਣਾ ਤਾਂ ਕੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਐਨੇ ਸੁਖ-ਰਹਿਣੇ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਪਾਠ ਵਿਚ ਵੀ ਮਨ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰ ਖੋਜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਜਗਿਆਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਲਗਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਲਗਨ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਨੀਂਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੀ ਰੁਚੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਪਾਸੇ ਮੱਲੋ-ਮਲੀ ਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਰੁਚੀ ਸਾਡੀ ਹੈ ਮਾਇਆ ਵਿਚ, ਪੈਸੇ ਵਿਚ। ਪੈਸੇ ਬਾਰੇ ਕਹਿ ਦਿਓ ਕਿ ਲੈ ਭਾਈ! ਇਕ ਵਜੇ ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਰੁਪਈਏ ਖਿੰਡਾਇਆ ਕਰਾਂਗੇ, ਜਿੰਨੇ ਕੋਈ ਚੁਗਣੇ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਚੁਗ ਲਏ, ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰਨਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ 24 ਘੰਟੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਟਣਾ, ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਸੌਂ ਕੇ ਫੇਰ ਉਠ ਜਾਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਲਗਨ ਹੈ। ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਜਿਹੜੇ ਬੰਦਗੀ ਵਾਲੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲਗਨ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਸੁਆਸ ਬਿਰਥਾ ਨਾ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਐਨਾ ਨਾਮ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਹੇਠਾਂ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਵਾਂ, ਕਿਤੇ ਮੇਰਾ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਬਿਰਥਾ ਨਾ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ।

ਸੋ ਬਾਬੇ ਫਰੀਦ ਨੂੰ ਘੋਰ ਤਪੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਐਡੀ ਅਵਸਥਾ ਆ ਗਈ ਕਿ ਸਰੀਰ ਦਾ ਪਿੰਜਰਾ ਬਣ ਗਿਆ, ਮਾਸ ਸੁੱਕ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਥੋੜ੍ਹਾ-ਜਿਹਾ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤਨ ਤਾਂ ਸੁੱਕ ਗਿਆ, ਲਹੂ ਵੀ ਮੁੱਕਦਾ ਜਾ ਰਿਹੈ ਤੇ ਕਿਤੇ ਐਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾ ਮਿਲੇ, ਮੇਰੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਭਾਗ ਨੇ। ਆਪਣੇ ਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਕੋਸਦੇ ਹੋਏ ਇੰਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ-

**ਧਾਰਨਾ - ਤਨ ਸੁੱਕ ਕੇ ਹੱਠਾਂ ਦੀ ਮੁੱਠੀ ਹੋ ਗਿਆ,
ਅਜੇ ਵੀ ਨਾ ਰੱਬ ਬਹੁੜਿਆ -2, 2.
ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ, ਅਜੇ ਵੀ ਨਾ ਰੱਬ ਬਹੁੜਿਆ -2, 2.
ਤਨ ਸੁੱਕ ਕੇ ਹੱਠਾਂ ਦੀ ਮੁੱਠੀ ਹੋ -2.**

**ਫਰੀਦਾ ਤਨੁ ਸੁਕਾ ਪਿੰਜਰੁ ਥੀਆ ਤਲੀਆਂ ਖੁੰਡਹਿ ਕਾਗ॥
ਅਜੇ ਸੁ ਰਬੁ ਨ ਬਾਹੁੜਿਓ ਦੇਖੁ ਬੰਦੇ ਕੇ ਭਾਗ॥**

ਪੰਨਾ - 1382

ਪੰਜ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰੋ, ਬਹੁਤ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਸਤੇ। ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਛੇ ਪਉੜੀਆਂ ਹੀ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਕੈਪਸੂਲ ਲਈਦਾ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਬਾਣੀ ਦਾ ਵੀ ਬਣਾ ਦਿਓ ਤੇ ਇਕ ਲੈ ਲਿਆ ਤੇ ਉਦੋਂ ਹੀ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਮਿਲਦਾ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਮਿਹਨਤਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਪੈਦੀਆਂ ਨੇ। ਜਿਹੜੇ ਮਿਹਨਤਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ -

**ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਗਏ ਮਸਕਤਿ ਘਾਲਿ॥
ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਕੇਤੀ ਛੁਟੀ ਨਾਲਿ॥**

ਪੰਨਾ - 8

ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਘਾਲਨਾਵਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਘਾਲ ਰਹੇ ਨੇ। ਉਹ ਪੂਰਨ ਨੇ, ਆਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ, ਸਾਹਮਣੇ ਗੱਲ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੋ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ-

**ਓਹੁ ਵੇਖੇ ਓਨਾ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੈ ਬਹੁਤਾ ਏਹੁ ਵਿਡਾਣੁ॥
ਪੰਨਾ - 7**

ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਾਂਗੋਪਾਂਗ ਹੋਏ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਹੇ ਨਾਨਕ! ਮੈਂ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੇ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ।

**ਭਾਰੀ ਕਰੀ ਤਪਸਿਆ, ਵਡੇ ਭਾਗੁ ਹਰਿ ਸਿਉ ਬਣਿ ਆਈ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ1/24**

ਸੋ ਤਪ ਤੇ ਤਪਸਿਆ ਨਿਰਾਰਥਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਨਿਰਾਰਥਕ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਹਠ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਰਿੱਧੀ ਸਿਧੀ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਏ। ਜਿਹੜਾ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ, ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਜਦੋਂ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ, ਉਦੋਂ ਬਹੁਤ ਐਸੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਇਕ ਨਹੀਂ ਸਾਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਰਾਵੀ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹ ਗਏ ਤੇ ਅੱਜ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਿ ਓ ਮਨਾ! ਤੂੰ ਕੰਢੇ ਬੈਠਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈਂ ਤੇ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰਾ ਠੰਡੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਐਨਾ ਸੀਤ ਵਰਗਾ ਪਾਣੀ ਹੈ, ਉਪਰੋਂ ਹਵਾ ਐਨੀ ਠੰਡੀ ਚਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਤੂੰ ਕੰਢੇ ਬੈਠਾ ਹੈਂ? ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਤੂੰ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੜ੍ਹ। ਸੋ ਆਪ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਵੜ ਗਏ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਆ ਗਈ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਦਮ ਆ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢੇ, ਨਿੱਘ ਦਿੱਤਾ, ਸੁਰਜੀਤੀ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਪੁਰਖਾ! ਇਹ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈਂ?”

ਕਹਿੰਦੇ, “ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਐਡੀਆਂ ਕਰੜੀਆਂ ਘਾਲਣਾ ਘਾਲਦੇ ਹੋ ਤੇ ਮੈਂ ਕੰਢੇ ਤੇ ਬੈਠਾ ਹਾਂ।”

ਕਹਿੰਦੇ, “ਪੁਰਖਾ! ਇਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਮੈਂ ਘਾਲਣਾ ਘਾਲਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਇਹ ਆਪਣੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਘਾਲਦਾ, ਇਹ ਧਰਮ ਦਾ ਪੰਥ ਚਲਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਰਸਤੇ, ਲੀਕਾਂ ਖਿੱਚ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ।

ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ

ਭਾਰੀ ਸਮੱਸਿਆ ਤੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ੌਕ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਤਦ ਤਕ -

**ਆਗਾਹਾ ਕੂ ਤ੍ਰਾਪਿ ਪਿਛਾ ਫੇਰਿ ਨ ਮੁਹਡੜਾ॥
ਪੰਨਾ - 1096**

ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਪੈਰ ਧਰਨਾ ਹੈ, ਪਿਛੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੁੜਨਾ।

**ਜੋਬਨ ਜਾਂਦੇ ਨਾ ਡਰਾਂ ਜੇ ਸਹੁ ਪ੍ਰੀਤ ਨ ਜਾਏ॥
ਪੰਨਾ - 1379**

ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਡਰਦਾ। ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ ਜੇ ਜੋਬਨ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪ ਤਪਸਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਇਕ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਵੀ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚ -

**ਧਾਰਨਾ - ਓ ਕਾਗਾ, ਏਹ ਦੋਏ ਨੈਣਾਂ ਮੱਤ ਛੇੜਿਓ -2, 2.
ਮੈਨੂੰ ਪਿਰ ਦੇਖਣ ਦੀ ਆਸ -2, 2.
ਓ ਕਾਗਾ, -2.**

**ਕਾਗਾ ਕਰੰਗ ਢਢੋਲਿਆ ਸਗਲਾ ਖਾਇਆ ਮਾਸੁ॥
ਏ ਦੁਇ ਨੈਨਾ ਮਤਿ ਛੁਹਉ ਪਿਰ ਦੇਖਨ ਕੀ ਆਸੁ॥
ਪੰਨਾ - 1382**

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਰਸਤਾ ਦੱਸਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀਆ! ਐਵੇਂ ਹੀ ਨਾ ਸਮਝੀਂ, ਸੋਹਲ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੀਂ। ਅਸੀਂ ਕਿੰਨੇ ਸੋਹਲ ਹੋ ਗਏ, ਕਹਿੰਦੇ

ਕਿਉਂਕਿ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਬੰਦਾ ਐਨਾ ਸੋਹਲ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕਿ ਰਜਾਈ ਵਲੋਂ ਕੇ ਹੀ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਉੱਘ ਆ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਨੀਂਦ ਆ ਜਾਣੀ ਹੈ।”

ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਰਜਾਈ ਛੱਡਣੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਫੇਰ ਨਹਾਉਣ ਤੋਂ ਘਬਰਾਉਣਾ ਹੈ; ਤਤੀਕਸ਼ਾ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਲਵੇਗਾ? ਹੁਣ ਸਾਡਾ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਜੋ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਹਠ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਹਠ ਯੋਗ ਨਿਰਾਰਥਕ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਘਾਲਣਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬੰਦ ਕਰਿਆ। ਹਠ ਯੋਗ ਦੇ ਵਿਚ ਬੀਬੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਲਾਹੁੰਦੀ ਹੈ - ਲੰਗਰ ਵਿਚ, ਜੇਠ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਹੈ, ਲੋਅ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਿੰਨੀ ਗਰਮੀ ਹੈ। ਜੇ ਹਠ ਦੀ ਘਾਲਣਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਨਹੀਂ ਲਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਜੀ ਸਹਿਜ ਤਪ ਕਰਾਂਗੇ, ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਲਾਹ ਸਕਦੇ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਗੱਲ ਕਰੀ, ਔਖੀ ਤੋਂ ਔਖੀ ਸੇਵਾ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਪੁਰਖਾ! ਇਹ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਘਾਲਣਾ ਘਾਲਦਾ।” ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ - ਪੜ੍ਹੋ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

**ਧਾਰਨਾ - ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਘਾਲਦਾ,
ਘਾਲਾਂ ਇਹ ਕਰੜੀਆਂ ਪਿਆਰੇ -2, 2.
ਘਾਲਾਂ ਇਹ ਕਰੜੀਆਂ ਪਿਆਰੇ -2, 2.
ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਘਾਲਦਾ,..... -2.**

ਸੋ ਏਸ ਦਾ ਸਾਰੇ ਇਤਿਹਾਸਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ ਬਹੁਤ ਕਰੜੀ ਘਾਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਤੋਂ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣੇ ਕਿ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਆਪ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ, ਸੋ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਕੰਢੇ ਤੇ ਬੈਠਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਵੀ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾਂ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ -

**ਸੁਨ ਬੋਲੇ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭ ਕਿਰਪਾਲਾ॥
ਹਉ ਘਾਲਤ ਜੋ ਘਾਲ ਵਿਸਾਲਾ॥
ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੋ ਤਪ ਕਰਨਾ॥
ਸਭ ਸਿਖਨ ਨਿਤ ਲਖੋ ਅਚਰਨਾ॥**

ਮੈਨੂੰ ਤਪ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ 70 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਵੀ ਕਿੰਨੀ ਕਰੜੀ ਘਾਲ ਘਾਲੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ 71 ਸਾਲ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬਿਆਸੀਵੇਂ ਸਾਲ ਤੱਕ ਘਾਲਣਾ ਘਾਲ ਕੇ ਦਿਖਾਈ, ਇਕ ਸਕਿੰਟ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਸੁੱਤੇ ਐਨੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ, ਦਿਨ ਰਾਤ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਕਿੱਡੀ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿੰਨੀਆਂ ਘਾਲਣਾ ਘਾਲੀਆਂ।

ਸੋ ਕਹਿੰਦੇ, “ਪੁਰਖਾ! ਮੈਂ ਇਹ ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਸਤੇ ਘਾਲਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਸੁਸਤ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਜ਼ਮਾਨਾ ਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਰਜਾਈ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਪਾਠ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰਨਗੇ।”

ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਸੁਖਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਟੇਪ ਲਾ ਦਿਓ, ਆਪ ਸੌਂ ਜਾਓ।

ਜਿਥੇ ਕੁ ਜਾਗ ਆ ਗਈ, ਆ ਗਈ। ਪਾਠ ਹੋ ਗਿਆ, ਕੰਧਾਂ ਨੂੰ ਪਾਠ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ ਪਾਠ ਨਹੀਂ ਸੁਣਾਉਂਦੇ।

ਕਹਿੰਦੇ, “ਐਸਾ ਸਮਾਂ ਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਠਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਮੈਨੂੰ ਠੰਡ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਮੈਨੂੰ ਜੁਕਾਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣੇ, ਪਰ ਘਾਲ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਕੋਈ। ਸੋ ਮੈਂ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਘਾਲਾਂ ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਹਨ -

**ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੋ ਤਪ ਕਰਨਾ।
ਸਭ ਸਿਖਨ ਨਿਤ ਲਖੋ ਅਚਰਨਾ॥**

ਇਹ ਸਭ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

**ਜੋ ਮੇਰੇ ਮਹਿ ਸਰਧਾ ਧਰਹੀ॥
ਮਨ ਕਰਿ ਸਬਦ ਕਮਾਵਨ ਕਰਹੀ॥**

ਜਿਹੜੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਸਰਧਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰਨਗੇ, ਮਨ ਨੂੰ ਟਿਕਾ ਕੇ ਕਰਨਗੇ।

ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਜਿਨ ਕੇ ਨਾਮ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਸਾਰਾ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਪਿਆ ਹੈ, ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ। ਆਹੀ ਨਹੀਂ ਠੀਕ ਹੁੰਦੇ, ਪਿਓ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੁੰਡਾ ਨਹੀਂ ਠੀਕ ਹੁੰਦਾ, ਮੁੰਡਾ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪੋਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਏਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਜਾ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਪਿਓ ਗਿਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਏਥੇ ਹੀ ਰੁਲ ਗਏ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ, ਬਾਹਰ ਕੀ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਬਾਹਰ ਦੂਜੇ ਧਰਮ ਨੇ, ਇਸਾਈ ਨੇ, ਕਿਥੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਇਸਾਈਮਤ ਫੈਲਾ ਦਿਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕੱਲਾ-ਇਕੱਲਾ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਬਣਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ। ਬਾਹਰ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਦਿਖਾਵਾਂਗੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪੀ ਸਕਦਾ, ਲੜ ਕੇ ਦਿਖਾਵਾਂਗੇ, ਝਗੜੇ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਵਾਂਗੇ।

ਸੋ ਸਿੱਖੀ ਤਾਂ ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਆਦਰਸ਼ ਸੀ, ਅੱਜ ਸਾਰਾ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਧਰਮ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਤੱਕ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਚਲੋ! ਚਲੋ!! ਸਾਬਾਸ਼! ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਰਸਤਾ ਖਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ, ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਰੁਕ ਗਏ। ਆਰਤੀ ਜੇ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਰੋਕੀ ਗਈ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਆਰਤੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਰ ਇਕ ਹੋਰ ਆਰਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਕਰਨੀ ਸਿਖ ਲਓ। ਸੋ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਮਾਜ਼ ਵਿਚ ਭਾਵ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲਓ।

**ਪਹਿਲਾ ਸਚੁ ਹਲਾਲ ਦੁਇ ਤੀਜਾ ਖੈਰ ਖੁਦਾਇ॥
ਚਉਥੀ ਨੀਅਤਿ ਰਾਸਿ ਮਨੁ ਪੰਜਵੀ ਸਿਫਤਿ ਸਨਾਇ॥**

ਪੰਨਾ - 141

ਨਮਾਜ ਪੜ੍ਹ ਪਰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ, ਰੋਜ਼ੇ ਰੱਖ ਪਰ

ਪਿਆਨ ਨਾਲ ਰੱਖ, ਕਿਸੇ ਕਰਮ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸਹੀ ਰਹਿ। ਜਨੇਊ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ 'ਸਤਿ' ਦਾ ਜਨੇਊ ਪਾ। ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ-

**ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਜਿਨ ਕੇ ਨਾਮ॥
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਪ ਰਹਿਤ ਅਕਾਮ॥
ਜੋ ਜਮ ਕਉ ਨਹਿ ਦੇਖਨ ਪੇਰੈ॥
ਸੁਖ ਸੋ ਗਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਤਿਨ ਹੈ ਹੈ॥**

ਐਨਾ ਤਪ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਵੰਡ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਦਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ 20 ਰੁਪਈਏ, ਲੰਗਰ ਚਲਾਇਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਲਜੁਗ ਨੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਲੰਗਰ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਐਨਾ ਵਿਆਜ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚੋਂ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲੰਗਰ ਦਾ ਤੋਟਾ (ਘਾਟਾ) ਉਥੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਹਿਸਾਬ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕਿੰਨਾ ਆਟਾ ਆਇਆ ਹੈ, ਕਿੰਨੀ ਦਾਲ ਆਈ ਹੈ, ਕਿੰਨਾ ਘਿਓ ਆਇਆ ਹੈ। ਉਥੇ ਲੰਗਰ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਲੰਗਰ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਉਹ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਲੰਗਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦਾ ਲੰਗਰ ਹੈ, ਉਹ ਅਤੁੱਟ ਚਲੇਗਾ।

**ਦੇਗ ਤੇਗ ਜਗ ਮੈ ਦੋਊ ਚਲੈ॥
ਰਾਖ ਆਪ ਮੁਹਿ ਅਉਰ ਨ ਦਲੈ॥ (ਚੌਪਈ)**

ਦੇਗ ਤੇ ਤੇਗ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਦੇਗ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਅੰਨ ਦੀ, ਤੇਗ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਨਾਮ ਦੀ। ਨਾਮ ਦੀ ਤੇਗ ਦੇ ਨਾਲ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ, ਈਰਖਾ, ਨਿੰਦਿਆ, ਚੁਗਲੀ, ਬਖੀਲੀ ਸਾਰੇ ਅੰਦਰਲੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਹਰ ਵਕਤ -

**ਖਾਲਸਾ ਸੋ ਜੋ ਚੜੈ ਤਰੰਗ॥
ਖਾਲਸਾ ਸੋ ਜੋ ਕਰੈ ਨਿਤ ਜੰਗ॥**

ਜਿਹੜਾ ਹਰ ਵਕਤ ਨਾਮ ਦੀ ਤਰੰਗ (ਘੋੜੇ) ਦੇ ਉਤੇ ਸਵਾਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਖਾਲਸਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਹਰ ਵਕਤ ਜੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ - ਅੰਦਰਲੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਹ ਖਾਲਸਾ ਹੈ।

ਈਸਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਬੇਅੰਤ ਕਸ਼ਟ ਸਹਿਆ। ਨਾਲ ਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਤੁਸੀਂ ਸਮਰੱਥ ਪੁਰਸ਼ ਹੋ, ਫੇਰ ਐਨਾ ਕਸ਼ਟ ਸਹਿ ਰਹੋ ਹੋ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, "ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਉਮਤ ਦੇ ਪਾਪ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।" ਇਕ ਜਾਣ ਕੇ ਕਰਨਗੇ, ਇਕ ਤੋਂ ਭੁਲ ਭੁਲੇਖੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਮੈਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਕੱਟ ਕੇ ਜਾਣੀ ਹੈ।

ਸੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁਸਤ ਪੈ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ 20 ਰੁਪਈਏ ਦਾਨ ਦੇ ਦਿਤੇ ਜਿਸਦੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਲੰਗਰ ਚੱਲ ਰਹੇ ਨੇ। ਤਪ ਕੀਤਾ ਤਾਕਿ ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ, ਜਿਹੜੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਤੇ ਫੇਲ੍ਹ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਵੀ ਰਹਿਮਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਮਰਦਾਨਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਜੰਗਲ ਮੁੱਕਣ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਮਰਦਾਨਾ ਕਹਿੰਦਾ, "ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਐਡੇ ਵੱਡੇ ਘੋਰ ਵਣ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਹੋ।

ਕਿੰਨੇ ਦਿਨ ਹੋ ਗਏ ਚਲਦਿਆਂ ਨੂੰ।"

ਕਹਿੰਦੇ, "ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਦੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਔਖ ਆਈ? ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਐਨੇ ਫਲ ਨੇ, ਤੂੰ ਖਾਈ ਜਾਹ।"

ਕਹਿੰਦਾ, "ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਐਨੇ ਗਹਿਬਰ ਵਣਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਆਪ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਕੋਈ ਬਸਤੀ ਦਾ ਕੰਢਾ ਲੈ ਲਓ, ਉਥੋਂ ਦੀ ਹੋ ਲਓ।"

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, "ਮਰਦਾਨਿਆ! ਵਣਾਂ ਨੂੰ ਮਾੜੇ ਨਾ ਕਹਿ। ਇਥੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਬੈਠ ਕੇ ਇਕ ਚਿਤ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਰਤੀ ਜੋੜ ਕੇ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਨੇ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਅੱਜ ਤੱਕ ਹੋਏ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਵਣਾਂ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਤਕਲੀਫਾਂ ਸਹੀਆਂ ਨੇ, ਭਗਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਨੇ, ਇਕਾਂਤ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਇਕਾਗਰ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਲੋਚਦੇ ਨੇ।" ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ -

**ਦੇਵਤਿਆ ਦਰਸਨ ਕੈ ਤਾਈ ਦੂਖ ਭੁਖ ਤੀਰਥ ਕੀਏ॥
ਜੋਗੀ ਜਤੀ ਜੁਗਤਿ ਮਹਿ ਰਹਤੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਭਗਵੇ ਭੇਖ ਭਏ॥
ਤਉ ਕਾਰਣਿ ਸਾਹਿਬਾ ਰੰਗਿ ਰਤੇ॥
ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕਾ ਰੂਪ ਅਨੰਤਾ ਕਹਣੁ ਨ ਜਾਹੀ ਤੇਰੇ ਗੁਣ ਕੇਤੇ॥**

ਪੰਨਾ - 358

ਸਾਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਲੋਚਦੇ ਸੀ ਇਉਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

**ਧਾਰਨਾ - ਦੁਖ ਭੁਖ ਤੇ ਪਿਆਸਾਂ ਸਹਿ ਕੇ,
ਦਰਸ਼ਨ ਤੇਰਾ ਲੋਚਣ ਮਾਲਕਾ -2, 2.
ਦਰਸ਼ਨ ਤੇਰਾ ਜੀ, ਲੋਚਣ ਮਾਲਕਾ -2, 2.
ਦੁਖ ਭੁਖ ਤੇ ਪਿਆਸਾਂ ਸਹਿ ਕੇ,..... -2.**

ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਤਪਸਿਆਵਾਂ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ -

**ਇਹ ਬਿਧਿ ਕਰਤ ਤਪਸਿਆ ਭਯੋ,
ਦੈ ਤੇ ਏਕ ਰੂਪ ਹੋਇ ਗਯੋ॥**

ਤੇਰੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਰੱਤਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਨੇ ਇਹ ਕੰਮ ਕੀਤੇ।

**ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕਾ ਰੂਪ ਅਨੰਤਾ
ਕਹਣੁ ਨ ਜਾਹੀ ਤੇਰੇ ਗੁਣ ਕੇਤੇ॥
ਦਰ ਘਰ ਮਹਲਾ ਹਸਤੀ ਘੋੜੇ.....॥**

ਪੰਨਾ - 358

ਘਰ ਵੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ, ਹਾਥੀ, ਘੋੜੇ ਵੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ। ਭਰਥਰੀ ਨੇ ਹਰੀ,, ਅਰਾਮ ਨਾਲ ਬੈਠਾ ਸੀ ਤਖਤ ਤੇ, ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਮਿਲਣ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਜਾਗੀ, ਘਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ, ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ, ਕਰਪਾਤੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਕਰਪਾਤੀ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਦੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਖਾ ਲਿਆ, ਬਸਤ੍ਰ ਦੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪਹਿਨ ਲਿਆ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਦਿਗੰਬਰ ਹੀ (ਨੰਗੇ) ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਰਾਜ ਦਾ ਮਾਲਕ, ਕਿੰਨਾ ਸੁਖ ਰਹਿਣਾ ਤੇ ਕਿਥੇ ਫਿਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਰਾਜਾ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਨੇ ਪਦਮਣੀਆਂ ਰਾਣੀਆਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਇਬਰਾਹੀਮ ਆਦਮ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦਾ ਬਲਖ ਬੁਖਾਰੇ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਆਪ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸ਼ੌਕ ਜਾਗਿਆ

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ। ਕਿੰਨਾ ਸੁਖ ਰਹਿਣਾ ਸੀ, ਸਵਾ ਮਣ ਫੁੱਲ ਵਿਛਾ ਕੇ ਉਸ ਸੇਜ ਤੇ ਸੌਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਮਾਲਣ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਪਲੰਘ ਤੇ ਪੈ ਕੇ ਦੇਖਾਂ ਕਿ ਫੁੱਲਾਂ ਤੇ ਨੀਂਦ ਕਿਵੇਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ? ਉਹ ਪਲੰਘ ਤੇ ਫੁੱਲ ਵਿਛਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਤੇ ਪੈ ਗਈ ਤੇ ਪੈਂਦੀ ਨੂੰ ਹੀ ਨੀਂਦ ਆ ਗਈ। ਉਧਰੋਂ ਇਬਰਾਹੀਮ ਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਲੰਘ ਤੇ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕੋਰੜਾ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਤੇ ਮਾਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਫੱਟ ਗਏ, ਖੂਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ। ਜਦੋਂ 8-10 ਕੋਰੜੇ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਫੇਰ ਮਾਰਨ ਲਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਹਰ ਕੋਰੜੇ ਤੇ ਨਾਲੇ ਰੋ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲੇ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਹਸਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਹਸਦੀ ਹੈ ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਕੋਰੜਾ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ, ਕਹਿੰਦਾ, “ਮਾਲਣ! ਰੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਮੇਰੇ ਸਮਝ 'ਚ ਆ ਗਿਆ, ਹੱਸਣ ਦਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।”

ਕਹਿੰਦੀ, “ਮਹਾਰਾਜ! ਜਾਨ ਬਖਸ਼ੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦੱਸਾਂ।”

ਕਹਿੰਦੇ, “ਜਾਨ ਬਖਸ਼ੀ।”

ਕਹਿੰਦੀ, “ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਜਾ ਤੇ ਫੁੱਲ ਵਿਛਾਉਂਦੀ ਸੀ, ਬੜੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ। ਮੇਰਾ ਮਨ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਨੀਂਦ ਆਉਂਦੀ ਹੋਏਗੀ ਫੁੱਲਾਂ ਤੇ। ਮੈਂ ਥੱਕੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਪੈ ਗਈ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨੀਂਦ ਆ ਗਈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਦੋ ਮਿੰਟ ਪਈ ਹਾਂ ਜਾਂ ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਜਾਂ ਘੰਟਾ, ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਕੋਰੜੇ ਮਾਰਨੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸੀ ਸਗੋਂ ਮੇਰਾ ਗਲ ਲਾਹ ਦੇਣਾ ਵੀ ਕੁਦਰਤੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਗੁਸਤਾਖੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੋ ਜਦੋਂ ਕੋਰੜੇ ਤੁਸੀਂ ਮਾਰਦੇ ਸੀ ਮੈਂ ਰੋਂਦੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪੀੜ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਆਹ ਦੇਖੋ! ਖੂਨ ਵਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ।”

ਕਹਿੰਦਾ, “ਫੇਰ ਹੱਸੀ ਕਿਉਂ?”

ਕਹਿੰਦੀ, “ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮਨਾ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਚੱਲ ਮਰ ਜਾਏਂਗੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹੋਰ ਕੋਰੜੇ ਮਾਰ ਲੈਣਗੇ, 50 ਮਾਰ ਲੈਣਗੇ, 100 ਮਾਰ ਲੈਣਗੇ ਤੇ ਚਮੜੀ ਉਧੜ ਜਾਏਗੀ ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਰਾਜਾ ਸਾਲਾਂ-ਬੱਧੀ ਇਸ ਤੇ ਸੌਂਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਸਜਾ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਮਿਲੇਗੀ।”

ਐਨੀ ਗੱਲ ਸੁਣਦੀਸਾਰ ਕੋਰੜਾ ਥੱਲੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ, ਅੱਖਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਈਆਂ, ਆਪਣਾ ਮਹੱਲ ਉਪਰਾ ਲਗਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਉਪਰਾ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਦਰਬਾਰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ, ਵਜ਼ੀਰ ਬੁਲਾ ਲਏ, ਸਭ ਬੁਲਾ ਲਏ। ਐਡੀ ਸੱਟ ਖਾਧੀ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੈਰਾਗ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ - ਤੀਬਰ-ਤਰ-ਤਮ ਵੈਰਾਗ। ਨੌਂ ਕਿਸਮ ਦਾ ਵੈਰਾਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਆਖਰੀ ਤੀਬਰ-ਤਰ-ਤਮ ਵੈਰਾਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਸਭ ਕੁਝ ਕਹਿੰਦਾ, “ਹੁਣ ਮੈਂ ਤਾਂ ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਕਰੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਮੁੜਨਾ।” ਥਾਂ ਥਾਂ ਖੋਜਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ ਤੇ ਗਿਆ। ਅਖੀਰ ਫਿਰਦਾ ਫਿਰਾਉਂਦਾ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ।

ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਇਬਰਾਹੀਮ! ਤੂੰ ਰਾਜਾ ਹੈਂ, ਮੈਂ ਇਕ ਗਰੀਬ ਜੁਲਾਹਾ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਘਰਵਾਲੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਛੋਲੇ ਚੱਬਣ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਟੀਆਂ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਧਰਤੀ ਤੇ ਪੈ ਜਾਓ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਜੇ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਤਾਂ ਐਨਾ ਗਰੀਬ ਹਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਰਾਜਾ ਹੈਂ, ਆਪਣੀ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਕਿਵੇਂ ਨਿਭੇਗੀ?”

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, “ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਗਰੀਬ ਤੋਂ ਗਰੀਬ ਹੋ ਕੇ ਨਿਭਾ ਲਵਾਂਗਾ, ਮੇਰੇ ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ।”

ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸੇਵਾ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ, ਛੇ ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਏ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ। ਮਾਤਾ ਲੋਈ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਸੁਆਮੀ ਜੀ! ਦੇਖੋ ਛੇ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ, ਰਾਜ ਛੱਡ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਅਜੇ ਤੱਕ ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਰ ਮੰਤਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ।

ਕਹਿੰਦੇ, “ਅਜੇ ਇਹ ਪਵਿੱਤਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੈਲ ਹੈ।”

ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਅੰਦਰ ਮੈਲ ਹੈ?”

ਕਹਿੰਦੇ, “ਜਦੋਂ ਨਹਾ ਕੇ ਆਏਗਾ ਤਾਂ ਛੱਤ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਘਰ ਦਾ ਕੂੜਾ ਸੁੱਟ ਦੇਵੀਂ ਇਸ ਦੇ ਉਤੇ। ਫੇਰ ਜਿਹੜਾ ਕੁਝ ਬੋਲੇਗਾ, ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੀਂ।”

ਮਾਤਾ ਨੇ ਓਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਕੀਤਾ, ਕੂੜਾ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਨਹਾ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਇਕ ਦਮ ਉਤੇ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ, ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਮੱਲੋ-ਮੱਲੀ ਨਿਕਲ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ, “ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸੁਆਦ ਦਿਖਾ ਦਿੰਦਾ ਕੂੜਾ ਸੁਟਣ ਦਾ, ਮੇਰੇ ਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਕੂੜਾ। ਜੇ ਮੈਂ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹਾਂ ਹੀ, ਰਾਜ ਤਾਂ ਮੈਂ ਛੱਡਿਆ ਨਹੀਂ ਅਜੇ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਰੱਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਇਆ ਹਾਂ।”

ਮਾਤਾ ਲੋਈ ਨੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਅਜੇ ਤਾਂ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ ਲੋਈ! ਇਹ ਤਾਂ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆਂ ਦਾ ਰਾਹ ਹੈ, ਜੀਉਂਦਿਆਂ ਦਾ ਨਹੀਂ। ਮੁਰਦਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਜੀਉਂਦਾ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਰੱਬ ਦੇ ਘਰ ਜੀਉਂਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਅਮਰ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।”

ਛੇ ਸਾਲ ਹੋਰ ਲੰਘ ਗਏ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ, “ਹੁਣ ਕਿਵੇਂ ਲਗਦਾ ਹੈ?”

ਕਹਿੰਦੀ, “ਮੈਂ ਨਹੀਂ, ਮਹਾਰਾਜ ਜਾਣਦੀ, ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋ ਆਪਣਾ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ।”

ਕਹਿੰਦੇ, “ਅੱਜ ਫੇਰ ਕੂੜਾ ਪਾਈਂ।” ਨਹਾ ਕੇ ਆਏ ਤੇ ਅੱਜ ਫੇਰ ਕੂੜਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਉਪਰ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ, “ਮਾਤਾ! ਕਿੱਡਾ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕੀਤਾ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਕੇਸਰ ਵਰ੍ਹਾ ਦਿੱਤਾ, ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਪਾ ਦਿੱਤੀ। ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਪਾਪੀ ਉਤੇ ਐਡੀ ਕਿਰਪਾ?”

ਨੱਚਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਵਜਦ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਨੱਚੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਉਸ ਦਾ ਧਰਤੀ ਤੇ, ਐਸੀ ਕਰੰਟ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੈਦਾ ਹੋਈ-ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਉਸਦਾ ਚਿਹਰਾ ਤਾਂ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਗਏ, ਜਾ ਕੇ ਬੁੱਕਲ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ-

**ਜਿਸ ਨੇ ਦਇਆਲੂ ਹੋਵੇ ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ
ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਣਾਵੈ॥ ਪੰਨਾ - 305**

ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੀਵ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਏਕਤਾ ਕਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਰਿਧੀਆਂ ਸਿਧੀਆਂ ਦੇ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਘਰ ਬਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਗਏ -

**ਦਰ ਘਰ ਮਹਲਾ ਹਸਤੀ ਘੋੜੇ ਛੋਡਿ ਵਿਲਾਇਤਿ ਦੇਸੁ ਗਏ॥
ਪੀਰ ਪੇਕਾਂਬਰ ਸਾਲਿਕ ਸਾਦਿਕ ਛੋਡੀ ਦੁਨੀਆ ਥਾਇ ਪਏ॥**

ਪੰਨਾ - 358

ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਇਕ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਹੈ, ਇਕ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਕਿਨਾਰਾ ਕਸ਼ੀ ਕਰਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਹੈ।

**ਸਾਦ ਸਰਜ ਸੁਖ ਰਸ ਕਸ ਤਜੀਅਲੇ
ਕਾਪੜ ਛੋਡੇ ਚਮੜ ਲੀਏ॥ ਪੰਨਾ - 358**

ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਸਬਜ਼ੀ ਵਿਚ ਲੂਣ ਹੋਰ ਪਾ ਦੇ, ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਤੜਕਾ ਲਾ ਕੇ ਦੇਹ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜੀਉਂਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜੀਉਂਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਇਹ ਰਸ-ਕਸ ਛੱਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੰਦਰ ਹੀ ਐਨਾ ਜਬਰਦਸਤ ਰਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨਿਆਵੀ ਰਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਸਭ ਸੁਆਦ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੁਖ ਵੀ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਕੱਪੜੇ ਵੀ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਤੇ ਚਮੜੀਆਂ ਪਾ ਲਈਆਂ, ਖੱਲਾਂ ਪਹਿਨ ਲਈਆਂ -

**ਦੁਖੀਏ ਦਰਦਵੰਦ ਦਰਿ ਤੇਰੈ ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਦਰਵੇਸੁ ਭਏ॥
ਪੰਨਾ - 358**

ਨਾਮ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਆਏ ਹੋਏ ਫੇਰ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਰਵੇਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ।

**ਖਲੜੀ ਖਪਰੀ ਲਕੜੀ ਚਮੜੀ ਸਿਖਾ ਸੂਤੁ ਧੋਤੀ ਕੀਨ੍ਹੀ॥
ਪੰਨਾ - 358**

ਹੇ ਸਾਹਿਬਾ! ਤੈਨੂੰ ਰਿਝਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਬੇਅੰਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਭੇਖ ਕਰੇ ਨੇ।

**ਤੂੰ ਸਾਹਿਬੁ ਹਉ ਸਾਂਗੀ ਤੇਰਾ ਪ੍ਰਣਵੈ ਨਾਨਕੁ ਜਾਤਿ ਕੈਸੀ॥
ਪੰਨਾ - 358**

ਮੈਂ ਵੀ ਤੇਰਾ ਇਕ ਸਵਾਂਗੀ ਹਾਂ। ਸਵਾਂਗ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਕੱਪੜੇ ਸਾਰੇ ਲਾਹ ਦਿਓ ਇਹ ਵੀ ਭੇਖ ਹੈ, ਕੱਪੜੇ ਪਾ ਕੇ ਸਿਰ ਦੇ ਉਤੇ ਪਟਕਾ ਬੰਨ੍ਹ ਲਓ, ਉਹ ਵੀ ਭੇਖ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕੁਝ ਕਰ ਲਓ, ਉਹ ਭੇਖ ਹੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਮਰਦਾਨਿਆ! ਜੰਗਲਾਂ ਨੂੰ ਨਿੰਦ ਨਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਬੜੀਆਂ ਭਾਰੀਆਂ ਤਪੱਸਿਆਵਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਪਰਵਾਣ ਹੋਏ ਨੇ।”

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਘਾਲਣਾ ਘਾਲੀਆਂ ਨੇ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਤਾਰਕ ਜਹਾਜ਼ ਬਣ ਗਏ ਨੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਘਾਲੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਤਾਂ ਭਾਰੀ,
ਦੁਨੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿਛੇ ਸੁੱਟਤੀ -2, 2.
ਪਿਆਰਿਓ, ਦੁਨੀਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿਛੇ ਸੁੱਟਤੀ -2, 2.
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਘਾਲੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਤਾਂ ਭਾਰੀ,.... -2.**

**ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਗਏ ਮਸਕਤਿ ਘਾਲਿ॥
ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਕੇਤੀ ਛੁਟੀ ਨਾਲਿ॥**

ਪੰਨਾ - 8

ਇਕ ਦੇ ਬੰਧਨ ਨਹੀਂ ਛੁੱਟੇ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ, ਲੱਖਾਂ, ਕਰੋੜਾਂ ਦੇ ਬੰਧ ਛੁੱਟ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਲੱਗ ਕੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਸ਼ਕਤਾਂ ਘਾਲੀਆਂ ਨੇ, ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਹੈ।

(ਪੰਨਾ 40 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹਨ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹਨ।

**ਜਿਵ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਤਿਵੈ ਚਲਾਵੈ ਜਿਵ ਹੋਵੈ ਫੁਰਮਾਣੁ॥
ਓਹੁ ਵੇਖੈ ਓਨਾ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੈ ਬਹੁਤਾ ਏਹੁ ਵਿਭਾਣੁ॥**

ਪੰਨਾ - 7

ਹਰਖੇਵਾਲ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਤਸਵੀਰ ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਬਣਾਈ 4 x 2.5 ਸਾਈਜ਼ ਦੀ ਦੇ ਕੇ ਗਏ, ਹੇਠਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

‘ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ 108 ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਰਖੇਵਾਲ।’

‘ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ’ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚ ਇਕਮਿਕ ਹੋ ਗਿਆ, ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਉਪਮਾ ਹੈ। 108 ਸ਼ਿਵ ਰੂਪ 8 ਸਿੱਧੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ, 100% ਪੂਰਨ ਯੋਗੀ। ਕਹਿਣਾ ਤੇ ਲਿਖਣਾ, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਨੂੰ ਨੀਵੇਂ ਪਦ ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਤੁਲ ਹੈ।

ਕਾਲ ਪਾਏ ਸ਼ਿਵਜੁ ਅਵਤਰਾ॥

ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਾਲ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸਿੱਧੀਆਂ ਤੋਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਹਨ।

**ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹੁ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ॥
ਪੰਨਾ - 749**

ਮੇਰੀ ਬੁੱਧ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ 108 ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਹੈ।

1008 ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਅਗਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਲਿਖਾਂਗਾ।

ਕਾਵਿ ਕਿਆਰੀ

‘ਪਿਆਰ ਦੀ ਮੂਰਤ’

ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ‘ਚੀਮਾ’

ਕਿਸ ਕੋਲ ਕਰਾਂ ਤੇਰਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਬਾਬਾ,
ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ ਤੇਰਾ ਪਿਆਰ ਬਾਬਾ।
ਪੂਰਨ ਸੰਤ ਸੀ, ਦਇਆ ਦੀ ਤੇਰੀ ਮੂਰਤ,
ਸੀ ਵਰਿਆਮ ਤੇ ਨਾਮ ‘ਵਰਿਆਮ’ ਬਾਬਾ।
ਚੁੱਪ ਕੀਤੇ ਹੀ ਭਾਣਾ ਵਰਤਾ ਗਇਓ,
ਆਵੇ ਯਾਦ, ਤੇਰੀ ਬਾਰ ਬਾਰ ਬਾਬਾ।
ਝੜੀ ਨੈਣਾਂ ‘ਚੋਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਵਰੀ ਜਾਵੇ,
ਨਾਲੇ ਆਖੀ ਜਾਵਣ, ਅਮਰ ਰਹਿਣ ਬਾਬਾ।
ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ ਉਹਦੀ, ਉਹਦਾ ਅਕਸ ਬਾਬਾ,
ਪੂਜਣ ਯੋਗ ਸੀ ਤੂੰ, ਸੋਹਣਾ ਸਖਸ਼ ਬਾਬਾ।
ਦੁਖੀ ਦਰਦਮੰਦਾਂ ਦੇ, ਦਿਲ ਦੀ ਸੀ ਧੜਕਣ,
ਝੁਕ ਝੁਕ ਕਰਨ ਸਾਰੇ ਤੈਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਬਾਬਾ।
ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਣਗੇ, ਕਦੇ ਵੀ ਗੁਜਰਾਤੀ,
ਕੀਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ, ਜੋ ਉਪਕਾਰ ਬਾਬਾ।
ਤੇਰੇ ਦਿਲ ‘ਚ ਸੀ, ਵਾਸਾ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦਾ,
ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਤੂੰ ਕੀਤਾ ਪਿਆਰ ਬਾਬਾ।
ਰੱਜ ਰੱਜ ਕੇ ਨਾ ਤੈਨੂੰ ਦੇਖ ਹੋਇਆ,
ਦੋ ਵਾਰ ਹੀ ਹੋਇਆ ਦੀਦਾਰ ਬਾਬਾ।
ਬਰਮਿੰਗਮ ਤੇ ਲੰਡਨ ‘ਚ ਹੋਏ ਦਰਸ਼ਨ,
ਉਪਜਿਆ ਦਿਲ ‘ਚ ਬੜਾ ਸਤਿਕਾਰ ਬਾਬਾ।
ਤੁਸੀਂ ਆਖਿਆ ਸੀ, ਜਪੋ ਸਤਿਨਾਮ ਬਾਬਾ
ਨਹੀਂ ਭੁਲਾਂਗੇ ਤੇਰਾ ਪੈਗਾਮ ਬਾਬਾ।
‘ਆਤਮ ਮਾਰਗ’ ਨੂੰ ਰਹਾਂਗੇ ਸਦਾ ਪੜ੍ਹਦੇ
ਤੇਰੀ ਮਿਹਰ ਹੋਵੇ ਮੇਰੇ ‘ਵਰਿਆਮ ਬਾਬਾ’

ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ

ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ

ਧਰਤੀ ਰਤਵਾੜੇ ਦੀ ਸੋਹਣੀ ਜਿਸਨੂੰ ਭਾਗ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਲਾਏ
ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਜੋ, ਅੱਜ ਜੱਗ ਨੂੰ ਪਇਆ ਰੁਸ਼ਨਾਏ
ਜਿੱਥੇ ਅੱਕ ਅਤੇ ਪਲਾਹ ਉਗਦੇ ਸੀ, ਉਥੇ ਫੁੱਲ ਬੂਟੇ ਉਗਮ ਆਏ
ਰੇਤੇ ਵਾਲੇ ਟਿੱਬੇ ਚੁੱਕ ਕੇ, ਹੁਣ ਸੁੰਦਰ ਸੋਹਣੇ ਮੰਦਿਰ ਆਣ ਬਣਾਏ
ਪਹਿਲਾਂ ਭੁੱਖ ਵਸਦੀ ਸੀ ਏਥੇ, ਹੁਣ ਅੱਠੋ ਪਹਿਰ ਲੰਗਰ ਚਲਾਏ।
ਧਰਤੀ ਰਤਵਾੜੇ ਦੀ ਸੋਹਣੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਾਗ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਲਾਏ

ਜਿੱਥੋਂ ਦਿਨੇ ਵੀ ਕੋਈ ਲੰਘਦਾ ਨਾ, ਅੱਜ ਹਰ ਵੇਲੇ ਰੋਣਕਾਂ ਲੱਗਣ
ਆਈਆਂ ਭੁੱਖੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ, ਲੰਗਰ ਛਕਾਉਣ ਲਈ ਪੰਗਤਾਂ ਸਜਣ
ਪਰਵਾਹ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਇਆ ਚਲਦਾ, ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਰਾਗ ਨੇ ਅਲਾਏ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁੰਨ-ਸਾਨ ਟਿੱਬਿਆਂ ਨੂੰ, ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਤੀਰਥ ਅੱਜ ਬਣਾਇਆ।
ਕਈਆਂ ਦੁਖੀਆਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਟੁੱਟ ਗਏ, ਜੀਹਨੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਸੀਸ ਝੁਕਾਇਆ।
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਬੈਕੁੰਠ ਬਣਿਆ, ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੇ ਰਾਗ ਅਲਾਏ।
ਸੰਤ, ਗੁਰਮੁਖ, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ, ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਇਹ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪਿਆਰਾ
ਰੱਬ ਦੀ ਜਾਹਗਾਂ ਮੂਰਤ ਇਹ, ਦਿਲਾਂ ਦਾ ਦਿਲਬਰ, ਗਰੀਬਾਂ ਸਹਾਰਾ
ਕੀਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰਾਂ ਨੂੰ, ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਹੀ ਅੱਜ ਪਇਆ ਸਲਾਹੇ
ਦਾਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਵੰਡੀ ਰੱਜ ਕੇ, ਕਈ ਟੁੱਟਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਬ ਵਲ ਲਾਇਆ
ਜਿਹੜੇ ਮਾਸ ਤਮਾਕੂ ਖਾਂਦੇ, ਸ਼ਰਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰਾਹੇ ਪਾਇਆ
ਜੱਗ ਆਪਣਾ ਬਣਾ ਕੇ ਜਿੱਤਿਆ, ਐਸੇ ਪਿਆਰੇ ਬਚਨ ਅਲਾਏ
ਤੇਰੇ ਭਰੇ ਭੰਡਾਰੇ ‘ਚੋਂ ਸਾਰੇ ਰੱਜ ਕੇ ਝੋਲੀਆਂ ਭਰਦੇ
ਸੋਹਣੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਬਾਣੀ ਸੁਣ ਕੇ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਵੀ ਪਾਪੀ ਤਰਦੇ
ਨਾਮ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ੇ ਜੀ, ਚੜ੍ਹ ਗਏ, ਜੋ ਵੀ ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਨੀ ਆਏ
ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀਏ ਸੰਗਤੇ ਨੀ, ਮਸਤਕ ਨੂੰ ਧੂੜ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਲਾਓ
ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਅਤੇ ਲੰਗਰਾਂ ਦੀ, ਸੇਵਾ ਰੱਜ-ਰੱਜ ਆਪ ਕਮਾਓ
ਬੂਠੇ ਧੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਆਉ ਛੱਡ ਕੇ, ਪਾਰ ਹੋਊ ਜਿਹੜਾ ਬਚਨ ਕਮਾਏ।
ਧਰਤੀ ਰਤਵਾੜੇ ਦੀ ਸੋਹਣੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਾਗ.....।

ਜੋਤ ਅਲਾਹੀ

ਉਹ ਤਾਂ ਜੋਤ ਅਲਾਹੀ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਜਗਾ ਗਈ ਪਿਆਰ ਦੀ ਆਸਾ।
ਸਾਥੋਂ ਸਰਗੁਣ ਵਿਛੜ ਗਏ ਹੁਣ ਨਿਰਗੁਣ ਹੋ ਕੇ ਦਿਉ ਦਿਲਾਸਾ।
ਮੂਰਤ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਸੀ ਨਾਮ ਜਪਾਉਂਦੇ ਨਾਲ ਸੂਆ।
ਉਹ ਤਾਂ ਜੋਤਿ ਅਲਾਹੀ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਜਗਾ ਗਈ ਪਿਆਰ ਦੀ ਆਸਾ।
ਦਿਆਲੂ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਸੀ, ਬਿਪਤਾ ਪਈ ਤੇ ਨਾਲ ਖੜੋਂਦੇ।
ਨਾ ਢਾਹੋ ਢੇਰੀ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਿਓ, ਰੋਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਕਰਵਾਉਂਦੇ।
ਭਲਾ ਸਰਬਤ ਦਾ ਲੋਚਦੇ ਸੀ ਜਗ ‘ਚ ਹੋਵੇ ਸੁੱਖ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਵਾਸਾ।
ਉਹ ਤਾਂ ਜੋਤਿ ਅਲਾਹੀ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਜਗਾ ਗਈ ਪਿਆਰ ਦੀ ਆਸਾ।
ਰਹਿਮਤ ਦੇ ਰਹਿਬਰ ਸੀ, ਬਖਸ਼ੀਸਾਂ ਦੇ ਭਰੇ ਖਜ਼ਾਨੇ।
‘ਮਹਾਰਾਜ’ ਵਰਗੇ ਲੱਭਿਆਂ ਨਹੀਂ ਲੱਭਣੇ ਇਸ ਸਦੀ ਤੇ ਇਸ ਜ਼ਮਾਨੇ।
ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਇਕੱਲਾ, ਕਹਿੰਦਾ ਏ ਜੱਗ ਸਾਰਾ।
ਸੱਤ ਚਿੱਤ ਆਨੰਦ ਦਾ ਕਰ ਗਏ ‘ਆਤਮ ਮਾਰਗ’ ‘ਚ ਖੁਲਾਸਾ।
ਉਹ ਤਾਂ ਜੋਤਿ ਅਲਾਹੀ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਜਗਾ ਗਈ ਪਿਆਰ ਦੀ ਆਸਾ।
ਸਾਥੋਂ ਸਰਗੁਣ ਵਿਛੜ ਗਏ ਹੁਣ ਨਿਰਗੁਣ ਹੋ ਕੇ ਦਿਉ ਦਿਲਾਸਾ।
ਇੰਜ. ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜਪੁਰਾ।

ਜੇਲ੍ਹ ਚਿੱਠੀਆਂ

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਅਪ੍ਰੈਲ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-13)

ਅਕਾਲੀ ਜੋਤ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ

ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਇਸ ਆਸ਼ਾ ਤੋਂ ਭੀ ਨਿਰਾਸ਼ਤਾ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਭਾਗ ਕਿਥੇ ਜੋ ਐਸੇ ਉੱਚ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣ ਸਕਾਂ। ਮੈਂ ਅਤਿ ਨਿਮੋਬੁਝਾ ਜਿਹਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਰ ਇਸ ਨਿਰਾਸ਼ਤਾ ਵਿਚ ਵੀ ਅਜਪਾ ਜਾਪ ਜਿਉਂ ਦਾ ਤਿਉਂ ਜ਼ੋਰਾਂ ਤੋਰਾਂ ਵਿਚ ਛਿੜਿਆ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਇਸ ਦਾਵੇ ਦਾ ਲੱਕ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸੇ ਰਾਤ ਅੰਦਰ ਦਰਸ਼ਨ ਪਰਸ ਲੈਣੇ ਹਨ। ਜਦ ਮੇਰੇ ਇਸ ਆਸ ਦਾਵੇ ਦਾ ਲੱਕ ਟੁੱਟਾ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਅਚੱਲ ਆਸਣ ਦਾ ਚੌਕੜਾ ਭੀ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਸਿੱਧਾ ਸਤੋਰ ਨਿੱਸਲ ਹੋ ਕੇ ਲੰਮਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਪਰ ਜਿਹਬਾ ਕਰਕੇ ਜਾਪ ਉਦੋਂ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਹੱਥ ਉੱਚਾ ਕਰਕੇ ਮਾਲਾ ਦਾ ਅਖੰਡ ਚੱਕਰ ਉਸ ਤੋਂ ਭੀ ਅਧਿਕ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹੋਰ ਸਭ ਕਾਰ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਜਿਵੇਂ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ, ਬ੍ਰਿਤੀ ਵਿਚ ਭੀ ਰੰਚਕ ਮਾਤਰ ਘਾਟਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੇਵਲ ਆਸਾਂ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਫੁਰਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਨਿਮਰਤਾ ਵਾਲੀ ਨਿੱਸਲ ਪਰ ਸਾਵਧਾਨਤਾ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਥੋੜੇ ਹੀ ਚੱਕਰ ਫਿਰੇ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਚਾਣਚਕ ਅਚਿੰਤਾ ਹੀ ਮੇਰੇ ਘਟ ਅੰਦਰ ਜੋਤ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਆਣ ਲਿਸ਼ਕਿਆ। ਜਦੋਂ ਹੀ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਠੰਢਾ ਠਾਰ ਚਾਨਣਾ ਢਲਕਦਾ, ਡਲਕਦਾ ਪੇਖਿਆ ਤੇ ਸਾਂਗੋ ਪਾਂਗ ਪੇਖਿਆ ਤਾਂ ਮੈਥੋਂ ਝਾਲ ਝੱਲੀ ਨਾ ਗਈ। ਮੇਰੀਆਂ ਕਿਲਕਾਰੀਆਂ, ਮੇਰੀਆਂ ਚੀਕਾਂ ਨਿਕਲ ਚਲੀਆਂ। ਮੈਂ ਹੌਲਾ ਫੁੱਲ ਵਰਗਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਚਰਜ ਸੁਆਦ ਦਾਰ ਅਕਹਿ ਅਸਹਿ ਮਿਠਾਸ ਦੀ ਦਮਕ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜੋਤ ਸਰੂਪੀ ਝਿਲਮਿਲਕਾਰ-ਜਦ ਮੈਂ ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਝਾਤਦੀ ਮਾਰ ਕੇ ਅੰਤਰ ਬਾਹਰ ਸਾਰੀ ਕੋਠੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਸਰਿਆ ਹੋਇਆ ਦੇਖਿਆ, ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਮਿਚ ਗਈਆਂ। ਜਿਉਂ ਉਭੜਿਆ, ਉਭੜ ਕੇ ਛੱਤ ਨਾਲ ਜਾ ਲਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਜੁੜ ਗਏ। ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ: 'ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਏਸ ਅਜਰ ਨੂੰ ਤੂੰ ਆਪੇ ਹੀ ਜਰਾ, ਮੈਥੋਂ ਜਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ।' ਇਕ ਅੱਖ ਦੇ ਫੇਰ ਵਿਚ ਮੈਂ ਮੱਲਕ ਦੇ ਕੇ ਫੇਰ ਫਰਸ਼ ਤੇ ਆਣ ਟਿਕਿਆ। ਇਕ ਫੁਲ ਦੀ ਸੱਟ ਫੇਟ ਨਹੀਂ ਲਗੀ। ਝੂਲਣੇ ਤੇ ਝੂਲਦਾ ਹੀ ਉਪਰ ਜਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹਲੋਰਿਆਂ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਲੋਰੀ ਵਿਚ ਹੇਠ ਆਣ ਉਤਰਿਆ।

ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਕੀ ਦਿਸੇ ਕਿ ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਹੁਣ ਇਕ ਸੇਜਾ; ਦਿੱਬ ਜੋਤ ਸਰੂਪੀ ਜਗ ਮਗੀਤੀ ਸੇਜ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸੇਜ ਦੇ ਉਪਰ ਮਹਾਂ ਪਰਬਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ ਅਝੱਲ ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ ਭੋਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ; ਜਿਸ ਦਾ ਸੁਆਦ ਮੈਥੋਂ ਝਲਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਛਡਿਆ ਭੀ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਭਾਵੇਂ ਮੀਚੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮਹਾਂ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਦਿਸੇ। ਮੇਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਇ ਨੈਣਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਅੰਤ੍ਰੀਵੀ ਦਿਬ ਲੋਇਣ ਅਚਰਜ

ਦਿਬ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਾਲੇ ਲਗ ਗਏ। ਇਹ ਅਲੌਕਿਕ ਕਉਤਕ ਮੈਥੋਂ ਸਹਾਰਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਜਾਪ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਬਖੇਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਮਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਬੰਦ ਕਰੇ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਜਰਾ ਕੁ ਸਹਾਰਾ ਆਵੇ, ਪਰ ਕਿਥੋਂ! ਹੁਣ ਉਹ ਜਾਪ ਭੀ ਦਿੱਬ ਆਤਮੀ ਸੁਤੇ ਅਭਿਆਸ ਬਣ ਗਿਆ। ਰੋਕਿਆ ਹੋਇਆ ਰੁਕੇ ਹੀ ਨਾ। ਸੁਆਸਾਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰ, ਚਮਤਕਾਰੀ ਹੁਲਾਰਿਆਂ ਵਾਲਾ ਅਨੰਦ ਰਹੱਸੀ ਅਭਿਆਸ ਅਜਬ ਰੰਗਾਂ ਤੇ ਤਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਤੁਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਮੈਂ ਉਸ ਵਲ ਧਿਆਨ ਬ੍ਰਿਤਿ ਹੋਵਾਂ, ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਪਰਮ ਵਿਸਮਾਦ ਵਿਚ ਸਮਾਉਂਦਾ ਜਾਵਾਂ। ਮੇਰਾ ਹਿਰਦਾ ਕੰਵਲ ਖਿੜਿਆ ਪਿਆ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਲ ਨੂਰੋ ਨੂਰ। ਹਲਕਾਪਨ ਐਹਾ ਜਿਹਾ ਕਿ ਉਡ ਉਡ ਜਾਵਾਂ। ਮਸਾਂ ਰੋਕ ਰੋਕ ਰਖਾਂ। ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰ ਕਰ ਅਤੇ ਬੇਨਤੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਿ ਪੜ੍ਹ ਪੜ੍ਹ ਅਨੰਦੀ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਾਉ ਰੀਝਾਵਾਂ ਤੇ ਮਨਾਵਾਂ। ਝਾਲੂ ਰੀਸਾਲੂ ਕੰਤੜੇ ਨੂੰ ਸਵਾਰ ਸਵਾਰ ਕੇ ਸੇਜਾ ਤੇ ਸੰਮ੍ਰਾਲਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਰਸ ਰਸੀਅੜਾ ਪਿਰ ਇਉਂ ਚੱਲ ਕੇ ਘਰ ਆਵੇਗਾ? ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਕੋਠੇ ਰੂਪੀ ਘਰ ਵਿਖੇ ਜਿਥੇ ਮੈਂ ਬੈਠਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਕਿਤੋਂ ਅਗੰਮ ਤੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਬਾਹਰੋਂ ਦੀ ਆ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲੂ, ਪਰ ਮੈਂ ਕੀ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਚੋਜੀ ਪਿਆਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੋਈ ਅਗਾਧ ਕਲਾ ਵਾਲਾ ਕਉਤਕ ਵਰਤਾ ਕੇ ਮੇਰੇ ਘਟ ਰੂਪ ਘਰ ਅੰਦਰ ਅੰਝਣ ਮਲ ਕੇ ਮੇਰੀ ਸੇਜਾ ਉਤੇ ਆਣ ਬੈਠੇਗਾ? ਆਹ! ਅੱਜ ਮੇਰੇ ਹੱਥੋ ਟੋਲ ਸੁਹਾਵਣੇ ਹੋ ਗਏ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਜਿਆਰੇ ਦਾ ਇਕ ਡਲੂ ਡਲੂ ਕਰੋਂਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਮੇਰੇ ਅੰਤਰ ਬਾਹਰ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰੇ, ਪਰ ਮੈਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪਰਤਾਪ ਨਾਲ ਸਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਝਲਕਾਂ ਤੇ ਝਾਲਾਂ ਨੂੰ ਝੱਲ ਗਿਆ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਵਾਂ, ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਹੋਰ ਤੋਂ ਹੋਰ ਅਧਿਭੂਤ ਤੇ ਪਰਮ ਅਧਿਭੂਤ ਪ੍ਰਮਾਰਥੀ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਕਉਤਕ ਮੇਰੇ ਦਿਬ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੇੜਾਂ ਦੇ ਅਗੋਚਰ ਆਵਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਿਖਣਾ ਕਥਨਾ ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਇਨਸਾਨੀ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਜਿਸ ਕੋਠੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸੀ, ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਕੋਠੇ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ, ਛੱਤ ਕੁਛ ਭੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਵੇ। ਧੁਰ ਅਕਾਸ਼ ਥਾਣੀ ਖੁਲ੍ਹਾ ਪੁਲਾੜ (ਪਾੜਾ) ਨਦਰੀਂ ਆਵੇ ਤੇ ਸਾਫ ਨਿਰਮਲ ਨਿਰਮਲਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿ ਉਹੋ ਨਿਰੰਜਣੀ ਜੋਤ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜਗ ਮਗ ਜੋਤ ਉਜਾਲਾ ਪਸਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਮੇਰੇ ਘਟ ਅੰਦਰ ਅਨੰਦ, ਹੁਲਾਸ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਸਹਿਜ ਤੱਤ ਬਿਲੋਵਨਾ ਬਲੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਮੈਂ ਇੰਨ ਬਿੰਨ ਪੇਖਾਂ। ਪ੍ਰਤੱਖ ਪੇਖਾਂ, ਜਾਗਰਤ ਵਿਚ ਪੇਖਾਂ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਅਮੰਨਾ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਾ ਆਵੇ ਕਿ ਕੀ ਮੈਂ ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਇਹ ਨਜ਼ਾਰੇ, ਚਮਕਾਰ ਜੀਉਂਦਾ ਜਾਗਦਾ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਦੋ ਝਉਲੇ ਪੈਣ : (੧) ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਯਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮਰ ਕੇ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗ ਕੇ, ਪੁਰਾਣਾ ਚੋਲਾ ਬਦਲ ਕੇ ਤੇ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਦਿੱਬ ਚੋਲਾ ਧਾਰ ਕੇ

ਪਾਰਲੋਕੀ ਅਰਸ਼ੀ ਮੰਡਲਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਨਜ਼ਾਰੇ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। (੨) ਯਾ ਜੋ ਕੁਛ ਹੈ, ਸੋ ਸੂਪਨ ਬਵਸਥਾ ਦਾ ਚਮਤਕਾਰ ਹੈ। ਚਾਹੇ ਮੇਰੀ ਹੱਡ-ਬੀਤੀ ਤੇ ਹੱਡ-ਵਰਤੀ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੇ ਕਿ ਜਾਗ੍ਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਜਲਵੇ ਪਰਗਟ ਪਹਾਰੇ ਜਲਵਾਗਰ ਹੋਏ ਹੋਏ ਹਨ, ਪਰ ਚਕ੍ਰਿਤ ਜਿਹਾ ਰਹਿ ਜਾਵਾਂ ਕਿ ਕੀ ਏਵਡ ਕੁਦਰਤ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਥਾਇ ਵਰਤ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਕੀ ਏਵਡ ਵਡੀ ਦਾਤ ਮੇਰੀ ਨਮਿਤ ਦਾਤਾਰੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਏਵਡ ਵਡੀ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਮੈਂ ਏਡਾ ਵਡਾ ਪਾਪੀ! ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਏਡੇ ਗੁਣ ਕਿਥੋਂ? ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਕਰ ਗੁਣੀ ਨੂੰ ਰੀਝਾ ਲਵਾਂ! ਤਾਂ ਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਤੱਖ ਨਹੀਂ ਸਭ ਸੁਪਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਜਨਮ ਦੀ ਖੇਡ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਪਾਰਲੋਕ ਜਨਮ ਦੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮੇ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਭਾਵੇਂ ਕੁਛ ਭੀ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਕੁਝ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਸੋ ਅਤਿਅੰਤ ਸੁਭ ਲਛਣੀ ਪਰਮ ਅਨੰਦੀ ਲਹਿਰ ਬਹਿਰ ਮਾਣ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ‘ਚੱਲ ਤੂੰ ਮਾਣੀ ਚੱਲ! ਕਾਹਨੂੰ ਵਸਵਸਿਆਂ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈ?’ ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਬਾਹਰੋਂ ਭਾਈ ਰੂੜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬੁਹਾ ਖੜਕਾਇਆ ਕਿ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾ ਵਕਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਦੋ ਵਜੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਦ ਮੇਰੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਬਿੜਕ ਪਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਾਤਾ ਕਿ ਨਾ ਮੈਂ ਮਰਿਆ ਹਾਂ ਤੇ ਨਾ ਚੋਲਾ ਪਲਟਿਆ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸੁਪਨਾ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਪਰ ਦੂਜੇ ਛਿਨ ਹੀ ਵਸਵਸਾ ਉਠ ਖੜੋਤਾ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਮੈਂ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਭਾ: ਰੂੜ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਹ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਦਾ ਹੋਵਾਂ। ਮਰਨ ਵਾਲਾ ਸੰਸਾ ਤਾਂ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਸੁਪਨੇ ਵਾਲਾ ਵਸਵਸਾ ਖੜਾ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਅੰਦਰੋਂ ਕੁੰਡਾ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਜਦੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਂ ਭਾਈ ਰੂੜ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫਤਹ ਬੁਲਾਈ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਆਤਾ ਪਛਾਤਾ ਤੇ ਸਿਆਣ ਪਛਾਣ ਕੇ ਫੇਰ ਭੀ ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਬਾਤ ਤੇ ਮੇਲ ਗੋਲ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਸਮਝਾਂ। ਮੈਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪੁਛਿਆ: ‘ਭਾ: ਰੂੜ ਸਿੰਘ ਜੀ! ਕੀ ਆਪਾਂ ਦੋਵੇਂ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਗਲ-ਬਾਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ? ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਸੁਪਨਾ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹੋ? ਉਸ ਆਖਿਆ: ‘ਜੀ ਨਹੀਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ! ਅੱਜ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਪਏ ਕਰਦੇ ਹੋ? ਚਲੋ! ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੋ!’ ਜਦ ਮੈਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹੀ ਸਮਾਨ ਪਏ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਪਰ ਮੈਂ ਡਿਗ ਡਿਗ ਪਵਾਂ ਤੇ ਆਪੇ ਹੀ ਸੰਮੂਲ ਪਵਾਂ। ਮੇਰਾ ਅੰਦਰ ਇਕੱਠਾ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਤੇ ਮੈਂ ਪਿਰਮ ਰਸੀ ਅਕਹਿ ਰਸਾਂ ਵਿਚ ਖੀਵਾ ਹੋਇਆ ਫਿਰਾਂ। ਖੀਵੇ ਹੋਏ ਨੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਜੋ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸੁਆਸ ਅਭਿਆਸ ਖੰਡੇ ਦਾ ਐਸਾ ਮਧਾਣਾ ਫਿਰਨ ਲਗਾ ਕਿ ਕਥਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਅਰੰਭ ਦਿਤਾ ਤੇ ਕਛਹਿਰਾ ਬਦਲ ਕੇ ਉਥੇ ਹੀ ਪਾਠ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਕੇਵਲ ਸੀਸ ਤੇ ਦਸਤਾਰਾ ਤੇ ਤੇੜ ਕਛਹਿਰਾ, ਉੱਵ ਨੰਗ-ਮ-ਨੰਗਾ, ਮੈਨੂੰ ਕੱਕਰ ਪਾਲਾ ਪੋਹੇ ਹੀ ਨਾ। ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ ਮੇਰਾ ਮੂਲੋਂ ਹੀ ਘਟ ਗਿਆ; ਦੇਹੋਂ ਬਦੇਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਚਲੂਲੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਮਸਤੂਲ-ਮਸਤ ਬਿਸਮਾਦੀ ਸੁਆਸਾਂ ਦਾ ਗਟਾਕ ਰਸ ਲੈਂਦਾ ਹੋਇਆ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਾਂ; ਕਰਿ ਕਰਿ ਕੇ ਬਿਸਮਾਦੋਂ ਮਹਾਂ ਬਿਸਮਾਦ ਹੁੰਦਾ ਜਾਵਾਂ। ਅਗਾਂਹ ਪਾਠ ਤੁਰੇ ਹੀ ਨਾ। ਇਕ ਤਾਂ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਬਿਜਲੀ ਮੇਰੀ ਰੁਮਾਵਲੀ ਅੰਦਰ ਐਧਰੋਂ ਉਧਰ ਤੇ ਉਧਰੋਂ ਐਧਰ

ਲਹਿਰੇ ਮਾਰਦੀ ਫਿਰੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਮਹਾਂ ਤੇਜਸ਼ੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਜੋਤੀ ਨਿਧਾਨ ਦਾ ਸੇਹਜਾ ਸਥਾਨ ਤੇ ਕਟਕਦਾ ਭੋਗ-ਰਸ ਵਿਗਾਸ ਪਸਰਿਆ ਹੋਇਆ। ਤੀਜੇ ਹੁਣ ਮਹਾਂ ਮੰਤ੍ਰ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਰਸ ਚੁੰਭਕੀ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੇ ਸਹਿਜ ਸਮਾਧੀ ਵਾਲਾ ਪਾਠ! ਮੈਂ ਗੂੰਦਾ ਹੋ ਹੋ ਜਾਵਾਂ। ਰਸ ਮਗਨ ਹੋਏ ਨੂੰ ਕਉਣ ਹੋੜੇ ਤੇ ਪਾਠ ਪਰਵਾਹ ਵਿਚ ਤੋਰੇ? ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤੁਕ ਤੁਕ ਦਾ ਉਹ ਸੁਆਦ ਆਵੇ ਤੇ ਉਚ ਗਿਆਨ ਕਲਾ ਦਾ ਉਹ ਅਨਭਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਭਾਵ ਫੁਰੇ ਕਿ ਅਗੇ ਕਦੀ ਸੁਣਿਆ ਪੇਖਿਆ ਤੇ ਅਨਭਵ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਬਥੇਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾਵਾਂ, ਪਰ ਮੈਥੋਂ ਅਗੇ ਤੁਰਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਤੁਕ ਤੁਕ ਤੇ ਅਟਕਾਂ ਤੇ ਤੁਕ ਤੁਕ ਤੇ ਰਸ ਲੀਨ ਹੋ ਹੋ ਜਾਵਾਂ। ਇਸ ਬਿਸਮਾਦੀ ਅਨੰਦ ਲਹਿਰ ਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਕਿਥੋਂ ਕੁ ਤੀਕ ਵਰਨਣ ਕਰਾਂ। ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਉੱਕੀ ਹੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨਹੀਂ, ਬਸ! “ਕਹਿਥੇ ਕਉ ਸੋਭਾ ਨਹੀ ਦੇਖਾ ਹੀ ਪਰਵਾਨੁ।” ਪੈਰੋ ਪੈਰ ਰਸ ਭਿੰਨੜੀਆਂ ਜੋਦੜੀਆਂ ਕਰਾਂ ਤੇ ਕਰ ਕਰ ਪਾਠ ਦੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਂ। ਜੇ ਮੈਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਤਕੜਾ ਅਭਿਆਸੀ, ਰਸੀਆ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਗੋਝ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਜਾਣੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਕਰਿ ਅਜਰ ਨੂੰ ਜਰ ਸਕਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਨ ਨਾ ਸਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉੱਕਾ ਹੀ ਮਦਹੋਸ਼ੀ ਦੀ ਦਜ਼ਾ ਵਾਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਸਹਿਜ ਬਿਵਸਥਾ ਵਿਚ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਡੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ। ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਅੱਜ ਵਿਚਾਲੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਤੇ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਮਾਨੋ ਇਹ ਮੇਰੇ ਅਧਵਾਟ ਹੀ ਗੁੱਟ ਹੋ ਜਾਣ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਸੀ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂ, ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੁੰਦੀ ਜਾਵੇ ਤੇ ਪਾਠ ਭੀ ਤੁਰਦਾ ਜਾਵੇ। ਅੰਤ ਪਹੁੰਚਣ ਤਾਈਂ ਅੱਜ ਮੈਥੋਂ ਮਸਾਂ ਇਕ ਪਾਠ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੋ ਸਕਿਆ, ਪਰ ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ ਕਿ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਿਥੇ ਅੱਗੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੰਜ ਪਾਠ ਤੇ ਨਿਤਨੇਮ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਦੇ ਪਾਠ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਕਿਥੇ ਅੱਜ ਇਕੋ ਪਾਠ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਰ ਅਜੇ ਭੀ ਮੈਨੂੰ ਸੁਪਨ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਭ੍ਰਾਂਤੀ ਪਵੇ। ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਭਾਈ ਰੂੜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਸਤ੍ਰ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਸਤ੍ਰ ਸਜਾ ਲਵੋ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਅਜੇ ਸਜਾਏ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਛੇਤੀ ਛੇਤੀ ਸਜਾ ਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਪਰ ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਇਹੋ ਸ਼ੱਕ ਸੰਕੋਚ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਮੈਂ ਅਜੇ ਸੁਪਨਾ ਹੀ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਦਿਨ ਦਾ ਉਜਾਲਾ ਦੇਖ ਕੇ ਮੈਂ ਨਿਸਚੇ ਕਰਾਂ ਕਿ ਸੁਪਨਾ ਤਾਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਰਾਤੋਂ ਦਿਨ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਦਾ ਵੇਖਿਆ। ਦੂਜੇ ਜੋਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਉਜਿਆਰਾ ਜੋ ਮੈਂ ਪੇਖ ਪਰਸ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਅੰਤਰੇ ਅੰਤਰ ਮਾਣ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਹ ਨਿਰਾਲਾ ਹੀ ਦਿਸੇ। ਦਿਨ ਦੇ ਉਜਾਲੇ ਤੋਂ ਇਸ ਅਲੌਕਿਕ ਉਜਿਆਰੇ ਦੀ ਭਾ ਵਖਰੀ ਹੀ ਮਾਰੇ। ਮੈਂ ਹੰਭਲਾ ਮਾਰ ਕੇ ਬਾਹਰ ਖੁਲ੍ਹੇ ਬਰਾਂਡੇ (ਬਰਆਮਦੇ) ਵਿਚ ਆ ਖੜੋਤਾ। ਅਕਾਸ਼ ਵਲ ਵੇਖਾਂ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਇਸੇ ਜੋਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ ਰੰਗ ਨਾਲ ਰੰਗੀਜਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਭੂਰੇ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਮਾਰ ਕੇ ਮੈਂ ਸਨੇ ਸਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਲ ਨੂੰ ਹੋ ਲਿਆ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਪੈਰ

ਲੜਖੜਾਉਣ ਤੇ ਚਾਲ ਡਗਮਗਾਵੇ, ਮਾਨੋਂ ਮੇਰੇ ਪੈਰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਲਗਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਡਿਗ ਡਿਗ ਪਵਾਂ ਪਰ ਉਪਰੇ ਉਪਰ ਬੋਚਿਆ ਜਾਵਾਂ ਤੇ ਆਪਣੇ ਜੀ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਇਹੋ ਚਿਤਵਦਾ ਜਾਵਾਂ ਕਿ ਕੀ ਮੈਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਅੱਜ ਆਪਣੇ ਮਨ ਬਾਂਛਤ ਵਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ? ਕਿ ਅਜੇ ਸੁਪਨਾ ਹੀ ਹੈ। ‘ਅੱਛਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ! ਤੇਰੇ ਹਜ਼ੂਰ ਚੱਲੇ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਆਪੇ ਹੀ ਮੇਰੀ ਇਸ ਬਿਵਸਥਾ ਤੇ ਮੋਹਰ ਛਾਪ ਲਾ ਦੇਵੀਂ। ਤੂੰ ਆਪੇ ਆਪਣੇ ਹਜ਼ੂਰ ਜਾਣ ਸਾਰ ਪਰੋੜ੍ਹਤਾ ਮਈ ਵਾਰ ਮੇਰੇ ਸੁਣਨ ਸਰੋਤ ਕਰਾਇ ਕੇ ਮੇਰੀ ਭਰਮ ਨਵਿਰਤ ਕਰ ਦੇਵੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪਤੀਜੂੰ ਕਿ ਮੈਂ ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਪ੍ਰਤੱਖ ਜਾਗ੍ਰਤ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਸੁਹਾਗ ਭਾਗ ਵਾਲਾ ਅਨੰਦ ਰਸ ਮਾਣ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।’ ਜਦ ਮੈਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾ ਕੇ ਵੜਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਸੁਖਦਾਇਨੀ ਸੋਹਿਲਾ ਮੇਰੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਪਿਆ -

“ਯਾਰ ਵੇ ਨਿਤ ਸੁਖ ਸੁਖੇਦੀ ਸਾ ਮੈ ਪਾਈ॥ ਵਰੁ ਲੋੜੀਦਾ ਆਇਆ ਵਜੀ ਵਾਧਾਈ॥ ਮਹਾ ਮੰਗਲੁ ਰਹਸੁ ਬੀਆ ਪਿਰੁ ਦਇਆਲੁ ਸਦ ਨਵ ਰੰਗੀਆ॥ ਵਡਭਾਗਿ ਪਾਇਆ ਗੁਰਿ ਮਿਲਾਇਆ ਸਾਧ ਕੈ ਸਤਸੰਗੀਆ॥ ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਸਗਲ ਪੂਰੀ ਪ੍ਰਿਅ ਅੰਕਿ ਅੰਕੁ ਮਿਲਾਈ॥ ਬਿਨਵੰਤਿ ਨਾਨਕੁ ਸੁਖ ਸੁਖੇਦੀ ਸਾ ਮੈ ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਪਾਈ॥”

ਇਸ ਵਧਾਈ ਦੇ ਸੋਹਿਲੇ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਮੇਰੇ ਭਰਮ ਦੇ ਸਭ ਛੁੱਟ ਕੱਟੇ ਗਏ। ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਸੁਬੂ ਸੁਪਨ ਦਸ਼ਾ ਦਾ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਡੰਡਉਤ ਬੰਦਨਾਂ ਕਰ ਕੇ ਤਾਬੇ ਆ ਕੇ ਵਾਕ ਲੈਣ ਲਈ ਚੁੱਭਾ ਮਾਰਿਆ ਤਾਂ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਉੜਾ ਨਿਕਲਿਆ। ਐਸੀ ਲਟਕ ਤੇ ਮੌਜ ਵਿਚ ਪਾਠ ਹੋਇਆ ਕਿ ਦੇਖਾ ਹੀ ਪਰਵਾਣ ਹੈ। ਅੱਜ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਸਲ ਅਰਥਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ। “ਆਨੰਦੁ ਅਨੰਦੁ ਸਭੁ ਕੋ ਕਹੈ ਆਨੰਦੁ ਗੁਰੂ ਤੇ ਜਾਣਿਆ।” ਅਸਲ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਅੱਜ “ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੈ ਪਾਇਆ” ਦਾ ਗੋਝ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਗਟਿਆ। ਅੱਜ ਮੇਰੀਆਂ ਮੌਜਾਂ ਦਾ ਮਿਤ ਸੁਮਾਰ ਅੰਤ ਪਾਰਾਵਾਰ ਕੋਈ ਨਾ। ਮੈਂ ਅਨੰਦ ਮਗਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਐਸੀ ਲਿਵ ਬੱਝੀ ਕਿ ਅੱਖਾਂ ਝਮਕਣੋਂ ਰਹਿ ਖੜੋਤੀਆਂ। ਜਾਣੀਦਾ ਜਮਾਲ ਰਸ ਅੰਤਰ ਬਾਹਰ ਪੀਵਨ ਪਰ ਰਜੀਵਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਗਟ ਗਟ ਪੀਈ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਇਕ ਸਿੰਘ ਸੱਜਣ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆ ਕੇ ਆਖਿਆ-‘ਚਲੋ ਜੀ! ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਹੁਣੇ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਗੁਰਪੁਰਬ ਨਮਿਤ ਅਰੰਭ ਹੋਣਾ ਹੈ ਉਥੇ ਚੱਲ ਕੇ ਅਨੰਦ ਲਵੋ।’ ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਭੀ ਵਧੇਰੇ ਚਾਉ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਅਤੇ ਚਾਉ ਚਈਲਾ ਉਠ ਤੁਰਿਆ। ਉਥੇ ਬੜੀ ਸੰਗਤ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਿ ਤੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਫਤਹ ਬੁਲਾ ਕੇ ਚੁਪ ਕੀਤਾ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਸੰਗਤ ਦੇ ਜੋੜਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਨੁਕਰੇ ਜਾ ਬੈਠਾ। ਇਥੋਂ ਮੈਂ ਸਭ ਸੰਗਤ ਦੇ ਦਿਦਾਰੇ ਖੁਲ੍ਹਾ ਕਰ ਸਕਾਂ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵਲ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਇਥੇ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਭੀ ਸਨਮੁਖ ਸੀ। ਮੈਂ ਕੰਬਲ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਮਾਰ, ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਮਗਨ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਕੀਰਤਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੇਰੇ

ਅੰਦਰ ਕਾਂਗਾਂ ਉੱਠਣ ਕਿ ਨਾਲ ਜਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਾਂ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਅਨੰਦ ਮਗਨਤਾ ਉਥੋਂ ਉੱਠਣ ਨਾ ਦੇਵੇ। ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ਤੇ ਅਰੰਭ ਦਾ ਅਰਦਾਸਾ ਹੋ ਕੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਅਰੰਭ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੇਰੀ ਸਾਰੀ ਆਯੂ ਵਿਚ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸੀ ਜੋ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ। ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ ਸਮਾਪਤ ਹੋਣ ਪਰ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵਰਤਾਇਆ ਗਿਆ ਤੇ ਸੰਗਤ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਖਿੰਡ ਖੱਪਰ ਗਈ। ਕੋਈ ਵਿਰਲੇ ਸੱਜਣ ਰਹਿ ਗਏ ਤੇ ਥੋੜੇ ਚਿਰ ਪਿਛੋਂ ਉਹ ਭੀ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਮੈਨੂੰ ਭੀ ਟੁੰਬ ਗਏ। ਮੈਂ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਆਗਿਆ ਮੰਗੀ ਤੇ ਨਾ ਮਿਲੀ; ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ - ‘ਬੈਠਾ ਰਹੁ, ਕਿਥੇ ਜਾਣਾ ਹੈ!’ ਖੱਸ ਫੇਰ ਕੀ ਸੀ ਮੇਰਾ ਹੁਣ ਫਿਰਨਾ ਜਾਣਾ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਗੁਰਦੇਵ ਦੀ ਅਕਾਲੀ ਆਗਿਆ ਨੂੰ ਕੌਣ ਉਲੰਘ। ਉਥੇ ਮੰਡਲ ਵਿਖੇ ਪੰਜ ਪਾਠੀ ਤੇ ਧੂਮੀਏ ਆਦਿਕ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਰੋਤਾ ਕੇਵਲ ਮੈਂ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਸ਼ਚਾਤ ਚਾਰ ਸਜਣ ਆਉਣ, ਦੋ ਚਲੇ ਜਾਣ, ਉਹ ਉਠ ਜਾਣ, ਫੇਰ ਹੋਰ ਆ ਜਾਣ। ਫੇਰ ਹੋਰ ਆ ਜਾਣ। ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਆਵਾਜਾਈ ਲਗੀ ਹੀ ਰਹੀ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਆਸਣ ਮਾਲਕ ਨੇ ਪਰੇਮ ਬੰਧਨ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਬਿਠਾ ਛਡਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਕੌਣ ਹਿਲਾਵੇ? ਪਰਮਾਰਥੀ ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਪਾਰਾਵਾਰ, ਥਾਹ, ਹੁੰਦ, ਬੰਨਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਹੋਰ ਤੋਂ ਹੋਰ ਵਧੀ ਜਾਣ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਮਾਣਨ, ਜਰੀ ਜਾਵਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਧੀ ਜਾਵੇ। ਇਕੋ ਆਸਣ ਤੇ ਬੈਠਾ ਅਡੋਲ ਅਨੰਦ ਮਾਣੀ ਜਾਵਾਂ। ਗੱਲ ਕੀ ਸੋਲਾਂ ਪਹਿਰ ਬਰਾਬਰ ਇਕੋ ਅਡੋਲ ਆਸਣੀ ਲਿਵਤਾੜੀ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰ ਸਮੂਹ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਆਦਿ ਤੋਂ ਅੰਤ ਤੀਕ ਮੈਥੋਂ ਸੁਣਵਾਇਆ। ਸਾਰਾ ਪਾਠ ਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਪੂਰਨ ਸਾਵਧਾਨਤਾ ਸਹਿਤ ਸੁਣਿਆ, ਇਕ ਨਿਮਖ ਭੀ ਨਾ ਡੱਲਿਆ।

“ਇਹ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੁਹਾਰਾ” ਰੁਣ ਝੁਮ ਦੀ ਗੁੰਜਾਰ ਗੁੰਜ ਉਠੀ। ਦਮਸ ਦੁਆਰ ਦੀ ਅਚਰਜ ਖੇਡ; ਕਿਵਾੜ ਖੁਲ੍ਹਣ ਲਗੇ। “ਮਾਈ ਗੀ ਪੇਖਿ ਰਹੀ ਬਿਸਮਾਦ॥ ਅਨਹਦ ਧੁਨੀ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਮੋਹਿਓ ਅਚਰਜ ਤਾ ਕੇ ਸੁਾਦ॥” ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਇਆ। ਆਰਤੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਅੰਤਰ ਅਦੁਭੁਤ ਰੰਗਲੀ ਆਰਤੀ ਉਤਰਦੀ ਜਾਵੇ। ਆਰਤੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਭਾਵ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਇੰਨ ਬਿੰਨ ਅਸਲ ਸੁਚੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਢੋਲਕੀ ਛੈਣੇ ਵਜਣੋਂ ਹਟ ਗਏ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਰਾਗ ਰਤਨ ਕੀਰਤਨ ਖੰਡਾਂ ਬ੍ਰਹਮੰਡਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਸੁਣਦੇ ਸਨ। ਕਉਣ ਅੱਖ ਉਘੋੜੇ; ਝਲਮਲ ਝਲਮਲਾਟਾਂ ਦਾ ਖੱਰਾਟ ਦਿੱਬ ਜੋਤ ਮਈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਾਰੇ ਅਕਾਸ਼ ਮੰਡਲ ਦੇ ਪੁਲਾੜ ਵਿਚ ਝਲਕਾਰੇ ਮਾਰੇ। ਜਦ ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਿੰਘਾਸਣ ਵਲ ਤਕਾਂ ਤਾਂ ਬੜਾ ਤਿੱਖਾ ਤੇਜ, ਝਲਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ ਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬੜਾ ਠੰਢਾ ਤੇ ਮਿੱਠਾ! ਸਾਰੇ ਸਤਿਸੰਗ ਮੰਡਲ ਵਿਖੇ ਇਸ ਸਿੰਘਾਸਣ ਵਲੋਂ ਜੋਤ ਕਿਰਨਾਂ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਪੈ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਸੰਗਤ ਢਕੋ ਢਕੀ ਜੁੜੀ ਬੈਠੀ ਸੀ; ਸਭ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਮੇਰੇ ਵੱਲ।

11ਵੇਂ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਭਰੇ ਬਚਨ

ਨੋਟ - ਅਕਤੂਬਰ 2001 ਵਿਚ ਹੋਇਆ 11ਵਾਂ ਸਾਲਾਨਾ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਆਖਰੀ ਸਮਾਗਮ ਸੀ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਆਪ ਜੀ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਸੁਅਸਥ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਸਰੀਰਕ ਅਵਸਥਾ ਠੀਕ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਬਚਨ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਜੋ ਨਿਰਾ ਪਿਆਰ ਹੀ ਪਿਆਰ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹਨ। ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬਦੋਬਦੀ ਸੇਜਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਬਚਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਮਿਤੀ 29-9-2001 ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ!

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਕਿਉਂਕਿ ਬੋਲ ਮੇਰਾ ਟੁੱਟਦਾ ਹੈ ਏਸ ਕਰਕੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਸਾਂਝ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਪਾਉਣੀ ਹੈ। ਇਕ ਗੱਲ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਥੇ ਬੀਬੀਆਂ ਨੇ ਇਕ ਗੀਤ ਗਾਇਆ ਸੀ, ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਸੀ - ਬਿਗਾਨਾ ਦੇਸ ਚਾਹੇ ਸਾਡੇ ਬੰਦੇ ਉਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਬਹਾਨਾ ਲਾ ਕੇ ਨਾ ਕੋਈ ਜਾਇਓ। ਮੈਂ ਬੜਾ move ਹੋਇਆ (ਪੰਘਰ ਗਿਆ) ਇਸ ਤੋਂ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਬੇਵਸਾਹੀ ਲੱਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਹ ਚੀਜ਼ ਨਾ ਸਾਡੇ ਹੱਥ 'ਚੋਂ ਕਿਤੇ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ, ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਇਥੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਇਆ ਤਾਂ ਐਤਵਾਰ ਸੀ ਦੂਸਰੇ ਜਾਂ ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ। ਉਹ ਮੈਂ ਗੀਤ ਸੁਣਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਹੁਣ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਦੇਖਿਓ, ਛੱਡ ਨਾ ਜਾਇਓ, 'ਕੋਈ ਲਾ ਕੇ ਬਹਾਨਾ।' ਬਹਾਨਾ ਮੈਂ ਸਚਮੁੱਚ ਹੀ ਲਾਇਆ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਐਨਾ ਬਿਮਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਜਾਣ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਦਾ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਪਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਉਥੇ ਇਲਾਜ ਕਰਾਉਣਾ ਹੈ। ਬਹਾਨਾ ਲਾ ਦਿਤਾ, ਇਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਲਾਜ ਕਰਾਉਣਾ ਹੈ। ਏਧਰੋਂ ਬੀਜੀ ਤੁਹਾਡੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਡੀਕਦੇ ਰਹੇ। ਜੋ ਸੰਗਤ ਦਾ ਪਿਆਰ ਹੈ ਉਹ ਅਥਾਹ ਹੈ, ਅਮੋਲਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੇ ਆਮ ਹੀ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਪਿਆਰ ਵੰਡਿਆ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਸਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਉਹ ਬੀਬੀ ਨੇ ਵੀ ਸੁਣਿਆ ਸੀ, ਗਿਆਨ ਦੀ ਬਾਤ ਤੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਬਾਤ। ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਜੇ ਪਿਆਰ ਰਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਆਹ ਦਰਖਤ ਤੋਂ ਕੋਈ ਫਲ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਡਾਰੀ ਮਾਰੀ, ਜਾ ਕੇ ਫਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਜੇ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਅਕਲ ਰਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਚਾਹੇ ਹਜ਼ਾਰ ਜਨਮ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੀ ਜਾਓ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਹੁੰਦਾ, ਇਹ ਭੇਦ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਸਮਝਣ ਵਾਲੀ ਬਾਤ

ਹੈ। ਗਿਆਨ ਬੜੀ ਉਤਮ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਫੰਘ ਨਹੀਂ ਹਨ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰਨ ਨੂੰ। ਉਸ ਦੇ ਫੰਘ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਪਿਆਰ, ਪ੍ਰੇਮ। ਪ੍ਰੇਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਲੰਮੀ ਘਾਲਣਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਖਿੱਚ ਪਈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਹਰ ਵਕਤ -

ਸੀਨੇ ਖਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਧੀ ਓ ਕਰ ਅਰਾਮ ਨਹੀਂ ਬਹਿੰਦੇ।

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਜੇ ਖਿੱਚ ਸਾਧਨਾ ਸਹਿਤ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ 'ਚ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਵੱਸ਼ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਭਗਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਅੰਗ ਲੈ ਲਓ, ਇਕੋ ਅੰਗ ਲੈ ਲਓ। ਨੌਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਜੇ ਹੈ ਫੇਰ ਤਾਂ ਉਹ ਮਾਲਾ ਮਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਿਮਰਨ ਭਗਤੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਜੇ ਸਿਮਰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਕੀਰਤਨ ਭਗਤੀ ਕਰੋ, ਸਰਵਣ ਭਗਤੀ ਕਰੋ। ਇਕ ਭਗਤੀ ਜਿਸ ਦੇ ਪੱਲੇ ਵਿਚ ਆ ਗਈ, ਉਸ ਦਾ ਪਾਰ-ਉਤਾਰਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਐਸੇ ਬਚਨ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਹਰ ਗੱਲ ਨੂੰ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ? ਜਦੋਂ ਅਭਿਆਸ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਚੀਜ਼, ਫੇਰ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਂ, ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੈ। ਨੌਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਨੂੰ ਫਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਪਿਆਰ ਦਾ ਫਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਰੇ ਹੀ ਸਮਝਦੇ ਨੇ -

ਸਾਚ ਕਹੈ ਸੁਨ ਲੇਹੁ ਸਭੈ

ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਇਓ।

ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਤਿੰਨ ਹਿੱਸੇ ਨੇ - ਇਕ ਤਾਂ ਹੈ ਖਿੱਚ ਪਾਉਣੀ, ਖਿੱਚ ਪੈਂਦੀ ਹੈ - ਤੁਰੇ ਜਾਣਾ, ਤੁਰੇ ਜਾਣਾ। ਖਿੱਚਦੇ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ। ਦੂਸਰਾ ਏਸ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹੈ। ਓਸ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜੀ! ਇਹ ਤਾਂ ਤੂੰ ਹੈਂ ਪਰ 'ਮੈਂ' ਫੇਰ ਵੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਪਰਾ-ਭਗਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਤੀਸਰੀ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਭਗਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਦੀ ਆਖਰੀ ਹੱਦ, ਉਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰਾ ਭਗਤੀ। 'ਪਰਾ ਭਗਤੀ' ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਹੱਦ ਮਿਟਾ ਦੇਣੀ। ਮਿਸਾਲਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹੀਰ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ ਰਾਂਝੇ ਨਾਲ, ਉਸ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਤੋਂ ਹੀਰ ਨਾ ਕਹਿਓ। ਫੇਰ ਕਹੀਏ ਕੀ? ਕਹਿੰਦੀ ਮੈਨੂੰ ਰਾਂਝਾ ਕਹਿਓ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਿਆ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ -

ਰਾਂਝਾ ਰਾਂਝਾ ਕਹਿੰਦੀ ਨੀਂ, ਮੈਂ ਆਪੇ ਰਾਂਝਾ ਹੋਈ।

ਹੈ ਤਾਂ ਇਕ ਤੁਕ ਪਰ ਬੜਾ ਗਹਿਰਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਗਹਿਰਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ

ਕਹਿੰਦਾ ਜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਬਣ ਗਿਆ, ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ (ਸੰਤ) ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ (ਜੀ) ਕੋਈ ਨਾ ਕਹਿਓ। ਫੇਰ ਕਹਿਓ ਕੀ? ਕਹਿੰਦੇ ਇਥੇ ਇਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ ਓਹੀ ਕਹੋ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ ਇਥੇ। ਏਸ ਭਗਤੀ ਨੂੰ, ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਨੂੰ ਫਲ ਲਗਦਾ ਹੈ ਗਿਆਨ ਦਾ। ਜੇ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦਾ ਫਲ ਨਾ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਅਜੇ ਉਰੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਪਰਾ ਭਗਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ-

ਮੈਂ ਨਾਹੀ ਪ੍ਰਭ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ॥

ਈਘੈ ਨਿਰਗੁਨ ਉਘੈ ਸਰਗੁਨ ਕੇਲ ਕਰਤ ਬਿਚਿ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰਾ॥
ਪੰਨਾ - 827

ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਅਨੇਕਾਂ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਰੂਪਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪੇ ਖੇਲੁ ਰਿਹਾ ਹੈਂ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਗਿਆਨ ਜੇ ਇਕੱਲਾ ਗਿਆਨ ਹੈ ਉਹ ਕਿਉਂਕਿ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਵਿਚ ਹੋਸ਼ ਹੈ, ਮੰਤਕ ਹੈ। ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਵਿਚ। ਪਿਆਰ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਹੈ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ -

ਇਤੀ ਮੰਝਿ ਨ ਸਮਾਵਈ ਜੇ ਗਲਿ ਪਹਿਰਾ ਹਾਰੁ॥

ਪੰਨਾ - 1095

ਹਾਰ ਵੀ ਬੁਰਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਸੋਨੇ ਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਮਿਟਾਉਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਚਾਹੇ ਗਿਆਨ ਕਰੋ ਪਰ ਇਹ ਫਲ ਭਗਤੀ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਐਸਾ ਪੁਸ਼ਨ ਹੀ ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ। ਪੀਰ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਸਾਰੇ, ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਭੇਜੇ ਕਿ ਦੇਖੋ! ਸ਼ਾਹੀ ਲਿਬਾਸ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, 20-22 ਸਾਲ ਦਾ ਲੜਕਾ ਹੈ ਇਹ, ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵਾਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ? ਜਮਨਾ ਦਾ ਕੰਢਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ 12 ਪੀਰਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਆਉਣ ਵੇਲੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਖਰੀਆਂ ਵਖਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਚਿਤਵ ਲਈਆਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਬਿਠਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਲਿਸ਼ਕਾਰਾ ਹੋਇਆ। ਇਕ ਬੀਬੀ ਅਕਾਸ਼ਾਂ 'ਚੋਂ ਉਤਰ ਆਈ, ਸਚਖੰਡ 'ਚੋਂ ਉਤਰ ਆਈ। ਉਸ ਨੇ ਜਦੋਂ ਆ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰੀ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਦਰਸ਼ਨ ਇਥੇ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਸਰੀਰ ਵਿਚ। ਉਹ ਪੀਰ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਏ ਕਿ ਇਥੇ ਹੁਣ ਸਾਡੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਦੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਸਿੱਧਾ ਗਿਆਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ?

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਪੀਰੋ! ਗਿਆਨ ਨਰ ਹੈ, ਮਾਇਆ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ। ਨਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੇ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮਨ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਕਿਸਮ ਦੇ ਖਿਆਲ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਅਨੇਕਾਂ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਭਗਤੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ। ਇਸਤ੍ਰੀ-ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੇ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਇਸ

ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਮਤਿ ਹੈ ਉਹ ਭਗਤੀ ਸਹਿਤ ਗਿਆਨ ਹੈ, ਵਰਤਨ ਬੈਰਾਗ, ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਬੈਰਾਗੀ ਹੋ ਕੇ ਵਰਤਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਮੇਰਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਹੋਰ ਬੇਅੰਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਆਹ ਪੁਸਤਕ 'ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ' ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਵੇਖੋ। ਕਿਵੇਂ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਾ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਨੂੰ ਰਹੱਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਸੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਤੀਰ ਮਾਰ ਕੇ ਮਰ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਤਿਲੋਕਾ ਜੀ ਬਹੁਤ ਤਕਲੀਫ ਵਿਚ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਵੱਖੀ ਵਿਚ ਤੀਰ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜ਼ਖਮ ਰਾਜੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ, ਗਲ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਹਕੀਮਾਂ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਨੇ ਇਹ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ ਮੈਂ ਮਰ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਕਸੂਰ? ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਮੈਂ ਤੀਰ ਮਾਰਿਆ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਾਰਦਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਦਦੈ ਦੋਸੁ ਨ ਦੇਉ ਕਿਸੈ ਦੋਸੁ ਕਰੇਮਾ ਆਪਣਿਆ॥

ਜੋ ਮੈ ਕੀਆ ਸੋ ਮੈ ਪਾਇਆ ਦੋਸੁ ਨ ਦੀਜੈ ਅਵਰ ਜਨਾ॥

ਪੰਨਾ - 433

ਐਨਾ ਸੋਧਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅੰਦਰੋਂ - ਭਗਤੀ ਨਾਲ, ਜ਼ੋਰ ਲਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫੇਰ ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੈ, ਕਈਆਂ ਦੀ ਤਾਂ ਸਮਾਧੀ ਲੱਗੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਾਨੂੰ ਪਿਆਰ ਹੈ ਕਿਸੇ ਨਾਲ, ਕੋਈ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ, ਫੇਰ ਹੋਰ ਫੁਰਨੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ? ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਣਗੇ। ਜੇ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਐਨੀਆਂ ਮਾਲਾਂ ਕਰ, ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਐਨੇ ਮੂਲਮੰਤਰ ਕਰ। ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਿ ਅੰਦਰ ਪਿਆਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਜਦੋਂ ਪਿਆਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਫੇਰ ਮਾਲਾ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਦਿਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦਿਸਦਾ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਜਾਪ ਵੀ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਜਪਾ ਵੀ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਦੀ ਸੁਰਤਿ ਵੀ ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਆਪੇ ਹੀ ਆਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਨਾ ਸੁਖਾਲਾ ਰਾਹ ਹੈ, ਔਖਾ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਪਿਆਰ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਹੈ।

ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਫਸਲਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਸ. ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਮਿਤ੍ਰ) ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਸਵਾ ਸਵਾ ਲੱਖ ਪਾਠ ਕਰਨੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਵਾ ਲੱਖ ਪਾਠ ਕਰੋ ਮੈਂ ਆਪ ਪੰਜ ਲੱਖ ਪਾਠ ਕਰਾਂਗਾ ਤੇ ਮੇਰੇ ਯਾਦ ਹੈ ਜਿਸ ਦਿਨ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਹੋ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਅੱਜ ਸ਼ਮਸਾਬਾਦ ਵਾਲੇ ਜਿਹੜੇ ਖੇਤ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਅੱਜ ਪਾਠ ਨਹੀਂ ਸੁਣਾ ਸਕਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਜੀਉਂਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਹਰ ਚੀਜ਼ ਜੀਉਂਦੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਰਚੀ ਮਿਚੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਸੀ।

ਸੋ ਜੇ ਪਿਆਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਨਾ ਕੀ ਔਖਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਕੀ ਔਖਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਪਿਆਰ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ -

ਆਪਣਾ ਲਾਇਆ ਪਿਰਮੁ ਨ ਲਗਈ ਜੇ ਲੋਚੈ ਸਭੁ ਕੋਇ॥

ਪੰਨਾ - 1378

ਜਨਮ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜਨਮ ਦਰ ਜਨਮ ਲੰਘਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪਿਆਰ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਸੋ ਹੁਣ ਮੈਂ ਅਸਲੀ ਗੱਲ ਤੇ ਆਵਾਂ ਕਿ ਸੰਗਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ, ਚਾਹੇ ਪ੍ਰਦੇਸਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਚਾਹੇ ਇਥੇ ਤੁਸੀਂ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਹੋ, ਯੂ.ਪੀ. ਵਾਲੇ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਤਾਈਂ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲੇ। ਉਹ ਮੇਰੀ ਯਾਦ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਿਆ। ਕਿੰਨੀ ਹਿੰਮਤ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਆਉਂਦੇ ਹੋ, ਕਿੰਨੀ ਹਿੰਮਤ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਇਥੇ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤਾਂ ਐਸਾ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਘਰ ਬਾਰ ਦੇ ਕੰਮ ਬੀਬੀਆਂ ਛੱਡਦੀਆਂ ਨੇ, ਤੁਸੀਂ ਛੱਡਦੇ ਹੋ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਸੀ, ਕੱਲ੍ਹ ਮੈਂ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਇਕ ਟਰੱਕ ਦੇ ਵਿਚ ਬੀਬੀਆਂ ਕੁਝ ਬੈਠੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜੋ ਬੈਠੇ ਸੀ, ਕਹਿੰਦੇ, ਜੀ! ਕਿੰਨੇ ਔਖੇ ਹੋ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਇਹ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ 24-24 ਘੰਟੇ, 24 ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ 36 ਘੰਟੇ ਟਰੱਕਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ।

ਹੁਣ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਬਚਨ ਲੈ ਕੇ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਠੀਕ, ਉਹ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਹਿ ਲਓ ਕਿ ਮੈਂ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਪਹਿਲੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਬਿਮਾਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਬਿਲਕੁਲ ਬਿਮਾਰ ਨਹੀਂ, ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਬਿਮਾਰ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੋ, ਆਪਣਾ ਆਪਣਾ ਖਿਆਲ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਅਰਦਾਸ ਕਰੋ ਜੀ। ਤੁਸੀਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਿਆ ਕਰੋ।

ਮੈਂ ਕਿਹਾ, “ਅਰਦਾਸ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦੇ ਅੱਗੇ ਕਰਾਂ? ਜਿਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕਰਨੀ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹੀ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਇਹ ਬਿਮਾਰੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲਈ -

ਕੋਤਿਆ ਦੁਖ ਭੂਖ ਸਦ ਮਾਰ॥

ਏਹਿ ਭਿ ਦਾਤਿ ਤੇਰੀ ਦਾਤਾਰ॥

ਪੰਨਾ - 5

ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਏਗੀ ਜੇ ਦਵਾਈਆਂ-ਕੀਤਿਆਂ ਨਾਲ ਠੀਕ ਹੋਣਾ ਹੋਇਆ। ਦੂਸਰਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਤੁਲਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਏਸ ਗੱਲ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਸੋਚਣ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਗਤ ਬਹੁਤ ਬਿਹਬਲ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਛੱਡਣੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਰ ਮੈਂ ਆਰ ਵੀ ਹਾਂ, ਪਾਰ ਵੀ ਹਾਂ। ਆਰ ਦੇ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਗੱਲ ਸਮਝੋ ਇਕ। ਇਕ ਦਰਿਆ ਤੋਂ ਆਰ

ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਕ ਪਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਤੁਹਾਡਾ ਪਿਆਰ ਮੈਨੂੰ ਖਿੱਚਾਂ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਖਿੱਚ...., ਉਦੋਂ ਮੈਂ ਬਚਪਨ ਵਿਚ, ਬੜੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ, ਸਤਾਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਦਾ ਸਰੀਰ ਸੀ..., ਇਕ ਐਸੇ ਵਪਾਰੀ ਨੂੰ ਵੇਚ ਬੈਠਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਨਿਰਾ ਹੀ ਪਿਆਰ ਦਿਤਾ ਮੈਨੂੰ। ਉਹ ਕਿਤੇ ਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੱਚੀ ਸਾਲ ਉਸ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਲੰਘ ਚੁੱਕੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਦਾ ਸੋਮਾ ਹੈ, ਬੇਅੰਤ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਜੇ ਨਿਰਾ ਹੀ ਪਿਆਰ ਕਹੀਏ ਉਹ ਹੈ ਉਹ। ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਉਦਾਸੀ ਵੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬੜੀ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ -

ਇਕ ਘੜੀ ਨ ਮਿਲਤੇ ਤਾ ਕਲਿਜੁਗੁ ਹੋਤਾ॥

ਹੁਣਿ ਕਦਿ ਮਿਲੀਐ ਪ੍ਰਿਅ ਤੁਧੁ ਭਗਵੰਤਾ॥

ਮੋਹਿ ਰੈਣਿ ਨ ਵਿਹਾਵੈ ਨੀਦ ਨ ਆਵੈ

ਬਿਠੁ ਦੇਖੇ ਗੁਰ ਦਰਬਾਰੇ ਜੀਉ॥

ਸ਼ਬਦ ਹਜ਼ਾਰੇ

ਉਹ ਸੌਦਾ ਤਾਂ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ, ਮੁੜ ਕੇ ਤੋੜਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਪਰਲੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਉਹ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਉਸ ਨੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਆ ਜਾ; ਉਸ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤੀ ਖਿੱਚ ਹੈ, ਮੈਂ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਉਤੇ। ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਹੀ ਸੇਵਾ ਕਰ, ਸੇਵਾ ਹੋਏਗੀ, ਮਾੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸਾਹ ਦੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਤਕਲੀਫ ਹੈ, ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਪਾਣੀ ਭਰ ਗਿਆ ਸੀ ਪੇਟ ਵਿਚ, ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਠੀਕ ਕਰ ਲਿਆ। ਜੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੌਰਾਸੀ ਸਾਲ ਦਾ ਸਰੀਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਚਲ ਤੂੰ ਹੋਰ ਚਾਰ ਸਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰ। ਮੈਂ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਮੰਨਾਂਗਾ। ਜੇ ਉਸ ਨੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਆ ਜਾ, ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਣੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਪਿਆਰ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਮੈਂ ਲੋਚਦਾ ਹਾਂ।

ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹਾਂ ਮੈਂ, ਆਰ ਵੀ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਪਾਰ ਵੀ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਪਾਰ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰਾ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਆਰ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਬੈਠੇ ਹੋ। ਸੋ ਗੱਲ ਨਿਬੜਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਰਜ਼ਾਅ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੀਰਤਨ ਫੇਰ ਕਰ, ਮੈਂ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ - ‘ਕਦੇ ਹੋਣਗੇ ਸੰਜੋਗਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲੇ.....॥’ ਉਹ ਸੰਗਤ ਨੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਰੱਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਅਗਲੇ ਸਮਾਗਮ ਤੱਕ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ। ਸੰਗਤ ਦੀ ਖਿੱਚ ਵੀ ਬੜੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਹੈ। ਕੋਈ ਸਰੀਰ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ‘ਚ ਪਾਣੀ ਨਾ ਆਇਆ ਹੋਵੇ। ਮੈਥੋਂ ਵੀ ਸੰਭਾਲਿਆ ਨਾ ਗਿਆ, ਸੰਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਆ ਗਏ, ਵੇਦ ਭਾਰਤੀ ਜੀ ਵੀ ਆ ਗਏ, ਸੰਗਤ ਸਾਰੀ ਬੈਰਾਗ ਵਿਚ ਆ ਗਈ। ਇਕ ਸਾਲ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰਾ ਹੋਰ ਲੰਘਾ ਦਿਤਾ। ਹੁਣ ਅੱਗੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ

ਅਰਦਾਸ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਰਨੀ ਨਹੀਂ, ਕਿਸਦੇ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਂ? ਜਦੋਂ ਦੇਣਾ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਤੇ ਜਾਣਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਜਿੱਥੇ ਰੱਖੇਗਾ ਠੀਕ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਆਪਣਾ ਸੰਜੋਗ ਹੈ, ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਓਨਾ ਚਿਰ ਮੈਂ ਸੇਵਾ ਵਾਸਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹਾਂ। ਸੰਗਤਾਂ ਕਰਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ ਸੇਵਾ। ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ।

ਸੋ ਬੜੀ ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋ, ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਦਾ ਸਮਾਗਮ ਹੋਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸੁਣਾਉਣਗੇ - ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਤਜਰਬੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਲਓ। ਫੜ ਕੇ ਕਿਸੇ ਰਸਤੇ ਚੱਲੀਏ। ਫੇਰ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਥੇ ਹੀ ਜਾਈਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਹੀ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਜੇ ਧਰਮਰਾਜ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਪੈ ਗਿਆ - ਜਮਦੂਤਾਂ ਨਾਲ, ਫੇਰ ਉਥੇ ਜਾਈਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਫੇਰ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਉਥੋਂ ਤੋਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ -

ਜੁੜਿ ਜੁੜਿ ਵਿਛੁੜੇ, ਵਿਛੁੜਿ ਜੁੜੇ॥

ਜੀਵਿ ਜੀਵਿ ਮੁਏ, ਮੁਏ ਜੀਵੇ॥

ਕੇਤਿਆ ਕੇ ਬਾਪ, ਕੇਤਿਆ ਕੇ ਬੇਟੇ

ਕੇਤੇ ਗੁਰ ਚੇਲੇ ਹੁਏ॥

ਪੰਨਾ - 1238

ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਬਦਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਪਛਾਣ ਹਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਪਿਆਰ ਜੀਉਂਦਾ ਰੱਖੇ ਫੇਰ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਬੋਲ ਗਿਆ, ਚਾਹੇ ਮੈਂ ਕੀਰਤਨ ਵੀ ਕਰ ਲਵਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਬਕੇਵਾਂ ਮੇਰਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਡਾਕਟਰ ਬਾਂਹ ਫੜ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਬੋਲੋ ਨਾ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇਕ ਡਾਕਟਰ ਇਥੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਹਰ ਰੋਜ਼, ਹਰ ਵਕਤ ਮੈਨੂੰ ਟੋਕਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਪਿਆਰੇ ਨਾਲ ਵਾਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਕਤੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਮਿਤੀ 30-9-2001 ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰਵਚਨ

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ!

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਹੁਣੇ ਮੇਰਾ ਡਾਕਟਰ ਆਇਆ ਸੀ ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ ਤੋਂ

ਜਿਹੜਾ ਇਲਾਜ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸਾਹ ਚੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਚੜ੍ਹਦਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਆਕਸੀਜਨ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਹੁਣ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਪਈ ਹੈ ਇਥੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਖੇਚਲ ਨਾ ਕਰੋ ਕੋਈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਖਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਨੇ। ਸੰਗਤ ਦੇਖੋ ਕਿੰਨੀ ਹੈ ਆਹ ਲਾਇਨਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੈਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ, ਔਖੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਗੱਲ ਹੋਣੀ।

ਸੋ ਇਹ ਪਿਆਰ ਕਿਵੇਂ ਪੈ ਗਿਆ? ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਬੜੀ ਵਾਰੀ ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਨਿਰਮੋਹਾ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਭਿੱਜਦਾ, ਭਿੱਜਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ। ਉਸ ਦੇ ਪਿਛੇ ਪਿਛੇ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਹੀ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉੱਥੇ ਮੈਂ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਐਸਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਾਰ ਬਾਰ ਮੈਂ ਰੱਖਦਾ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਬੜੀ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਕਿੰਨਾ ਪੁੰਨ ਤੁਸੀਂ ਖੱਟਿਆ ਹੈ -

ਕਈ ਕੋਟਕ ਜਗ ਫਲਾ ਸੁਣਿ ਗਾਵਨਹਾਰੇ ਰਾਮ॥

ਪੰਨਾ - 546

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਈ ਕਰੋੜ ਜੱਗਾਂ ਦਾ ਫਲ ਜਿਹੜੇ ਸੁਣਦੇ ਨੇ ਤੇ ਗਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਕਰੋੜਾਂ ਜੱਗਾਂ ਦਾ ਫਲ ਆਪਾਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਖੱਟ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਜਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ ਤੁਰ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹੋ ਉਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਮੱਤ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਕਦਮ ਜੇ ਚੱਲੇ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਇਕ ਜੱਗ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ।

ਕਿਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬਾਰੇ ਇਕ ਦਮ ਫਤਵਾ ਦੇ ਦੇਣਾ ਕਿ ਉਹ ਰੋਂਦਾ ਫਿਰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਇਕ ਕਿਰਿਆ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਹਨੂੰਮਾਨ ਮਿਲਿਆ ਉਸ ਨੇ ਦੇਖੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀਰਤੀ ਤੇ ਹਨੂੰਮਾਨ ਨੇ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪਵਨਪੂਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਮੇਰੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕੋਈ ਸਮੁੰਦਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਾਵਣ ਹੈ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਉਥੇ ਮੈਂ ਟੋਲੂ ਲਵਾਂਗਾ, ਸੀਤਾ ਜੀ ਨੂੰ। ਉਸ ਨੂੰ ਗਏ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ। ਇਉਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਕ ਦਿਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਮੁੜ ਆਇਆ ਹੋਵੇ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਰੋਜ਼ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਲੋਕਾਂ ਵਲ ਦੇਖਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਹਨੂੰਮਾਨ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ -

“ਔਹ ਹਨੂੰਮਾਨ! ਕਹਿਓ ਰਘੁਬੀਰ!

ਕੁਛ ਸੁਧ ਹੈ ਸੀਅ ਕੀ ਛਿਤ ਮਾਹਿ?”

ਇਹ ਦਸ ਕਿ ਕੁਝ ਸੀਤਾ ਜੀ ਦਾ ਪਤਾ ਨਿਕਲਿਆ? ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ!

“ਹੈ ਪੁਭ, ਲੰਕ ਕਲੰਕ ਬਿਨਾ

ਬਸਹਿ ਤਰ ਰਾਵਣ ਬਾਗ ਕੇ ਮਾਹੀ।”

ਉਹ ਕਿਸੇ ਮਕਾਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਰਹੀ। ਰਾਵਣ ਦੇ ਬਾਗ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਬਰੋਟੇ ਦਾ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਦਰਖਤ ਹੈ, ਉਹ ਐਨਾ ਭਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਮਰੇ ਹੀ ਬਣੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਕਲੰਕ ਬਿਨਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, “ਜੀਵਤ ਹੈ?”

ਇਹ ਇਕ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ ਜੀਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਜੀਉਣਾ। ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹੋ -

ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਲੋਚੈ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਤਾਈ॥

ਬਿਲਪ ਕਰੇ ਚਾੜ੍ਹਕ ਕੀ ਨਿਆਈ॥ ਸ਼ਬਦ ਹਜ਼ਾਰੇ

ਆਪਾਂ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਪੜ੍ਹ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਨਾ, ਕਦੇ ਗਹਿਰਾ ਜਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹੋ ਜੇ ਸੀਨੇ 'ਚ ਲਗਨ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਵਿਤਾ ਨਹੀਂ ਕਹੀ, ਉਹ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਵਿਰਲਾਪ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਪਪੀਹੇ ਵਾਂਗ ਜਿਵੇਂ ਪਪੀਹੇ ਨੂੰ ਬੁੰਦ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਮੀਂਹ ਪਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਮੇਰੀ ਕਿਸਮਤ ਵਿਚ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਦਿਨ ਲੰਘ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਮੇਰੇ, ਇਕ ਚਸਾ, ਅੱਖ ਦਾ ਝਮਕਾ ਆਹ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਕੱਟਣਾ ਔਖਾ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਹੱਦ ਹੈ ਪਿਆਰ ਦੀ। ਜਦੋਂ ਪਿਆਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲਗ ਰਿਹਾ - ਨਾ ਕੱਪੜਾ ਚੰਗਾ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਨਾ ਮੈਨੂੰ ਖਾਣਾ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਮੈਨੂੰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਜਾਗਦੇ ਦੀ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਸੀਨੇ ਖਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਧੀ ਓ ਕਰ ਅਰਾਮ ਨਹੀਂ ਬਹਿੰਦੇ।

ਨਿਹੰ ਵਾਲੇ ਨੈਣਾਂ ਕੀ ਨੀਂਦਰ ਓ ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਪਏ ਵਹਿੰਦੇ।

ਇਕੋ ਲਗਨ ਲਗੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਟੋਰ ਅਨੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ

ਵਸਲੋਂ ਉਰੇ ਮੁਕਾਮ ਨ ਕੋਈ ਸੋ ਚਾਲ ਪਏ ਨਿਤ ਰਹਿੰਦੇ।

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਸੀ ਧੰਨਾ, ਬਹੁਤ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਅਨਪੜ੍ਹ ਮੁੰਡਾ ਸੀ ਜੱਟਾਂ ਦਾ ਪਰ ਭਾਗ ਸੀ ਉਸ ਦੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਲਗਨ ਸੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਠੱਗੀ ਕਰੀ -

ਪਥਰੁ ਇਕ ਲਪੇਟਿ ਕਰਿ ਦੇ ਧੰਨੈ ਨੋ ਗੈਲ ਛੁਡਾਵੈ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 10/13

ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਪੰਡਤ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਿਆ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਪੰਡਤ ਜੀ! ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਦੇਵਾਂ? ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਗਾਂ, ਕਪਲ ਗਾਂ ਉਸਦੇ ਕਿੱਲੇ ਤੇ ਬੰਨ੍ਹ ਆਇਆ ਤੇ ਪੰਡਤ ਨੇ ਲੈ ਲਈ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿੰਨਾ ਹੱਦ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਿਆਰ ਸੀ, ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਨਹੀਂ ਸੁੱਤਾ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਫੇਰ ਠਾਕੁਰ ਨੂੰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਇਆ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾ ਕੇ ਚੌਂਕੀ ਤੇ ਰੱਖਿਆ। ਰੋਟੀ

ਪਾਣੀ ਬਣਾਈ, ਠੰਢੀ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਫੇਰ ਬਣਾਈ, ਮੱਖਣ ਪਾਇਆ, ਦਹੀਂ ਲਿਆਇਆ, ਲੱਸੀ ਲਿਆਇਆ। ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਦੋ ਵੱਜ ਗਏ, ਰੋਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਉਚੀ ਉਚੀ ਰੋਈ ਜਾਵੇ, ਵਿਰਲਾਪ ਕਰੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੈਥੋਂ ਖਾਂਦੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ। ਅਖੀਰ ਉਹ ਸ਼ਕਤੀ ਜਿਹੜੀ ਬੜੀ ਬੜੀ ਤਪੱਸਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਵੱਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਨਾ ਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਪੜ੍ਹਨ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਨਾਲ, ਨਾ ਅਰਥ ਲਿਖਣ ਨਾਲ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ ਬਿਲਕੁਲ ਸ਼ੁੱਧ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ..., ਪੜ੍ਹਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਸ਼ੁੱਧ ਪਰ ਪਿਆਰ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਅੱਟੀਆਂ-ਸੱਟੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ, ਅਟਪਟੀਆਂ..., ਹੋਰ ਕਿਹੜੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸੀ ਵਿਚਾਰੇ ਨੂੰ ਗੱਲਾਂ, ਜੋ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਆਈ ਉਹ ਵਿਚਾਰਾ ਕਹੀ ਗਿਆ। ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਕਰੋੜਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਲਗ ਗਿਆ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਕੇ, ਪਿਆਰ ਦਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਹੈ ਉਹ। ਨਾਮਦੇਵ ਦਾ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ, ਬੇਣੀ ਭਗਤ ਦਾ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ। ਜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਬੈਠੋ ਹੋ, ਮਨ ਨਾ ਟਿਕਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਨਾ ਕਹੋ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਮੇਰਾ ਮਨ ਨਹੀਂ ਟਿਕਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹੋ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਰੱਬ ਦਾ, ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਪਿਆਰ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਜੇ ਪਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ ਫੇਰ ਤਾਂ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕੋਈ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਖਿੱਚ ਹੀ ਖਿੱਚ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਥੋਂ ਤਕ ਹੈ ਕਿ ਜੀਉਂਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਆਦਮੀ, ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬਠਿੰਡੇ ਦੇ ਕਿਲੇ ਦੇ ਬੁਰਜ ਵਿਚ ਪਏ ਨੇ। ਉਥੇ ਬਲੋਚਾਂ ਦਾ ਕਾਫਲਾ ਆ ਗਿਆ। ਇਕ ਬਲੋਚ ਦਾ ਗਲਾ ਬੜਾ ਵਧੀਆ ਸੀ। ਰੋਟੀ ਪਾਣੀ ਖਾ ਕੇ ਉਹ ਗਾਉਣ ਲਗ ਪਿਆ। ਗਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਠ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਸੇਵਾਦਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਵਿਘਨ ਪਾ ਦਿਤਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ। ਸਵੇਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਰਾਤ ਨੂੰ ਗਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਲਿਆਓ। ਸਿੰਘ ਗਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ ਏਸਨੂੰ। ਵਿਚਾਰੇ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ, ਡਰਾਇਆ ਤੇ ਫੜ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਲੈ ਆਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਦੋਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਾਂ ਮਰੋੜ ਕੇ ਲਿਆਓ। ਛੱਡੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਲੈ ਬਈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਅਸੀਂ ਤੈਥੋਂ ਰਾਤ ਵਾਲਾ ਹੀ ਗੀਤ ਫੇਰ ਸੁਣਨਾ ਹੈ। ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਓ ਸਾਰੇ। ਉਹ ਸੁਣਾਵੇ ਨਾ ਡਰਦਾ ਮਾਰਿਆ। ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੰਗਾ! ਅਸੀਂ ਕਨਾਤ ਤਾਣ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਦੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ! ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਸੁਣਾ ਦਿਆਂਗਾ ਪਰ ਸਿੰਘ ਸੁਣਨ ਹੀ ਨਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਇਹ। ਉਹ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਵਿਚ ਪੈ ਗਏ। ਗੀਤ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੀ

ਕਿ ਸੱਸੀ ਮਾਰੂਥਲ ਦੇ ਵਿਚ ਭੁੱਜ ਗਈ ਸੀ ਪਿਆਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਉਸ ਦੇ ਵਲ ਤਾਂ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿਤਾ, ਉਹ ਆਹੀ ਕਰੀ ਜਾਣ ਕਿ ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ, ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ। ਜਦੋਂ ਗਾ ਹਟਿਆ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪੜ੍ਹਦਾ ਚੁਕਾ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਦੋਂ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕੁਝ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿ ਸੱਸੀ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਉਹ ਭੁੱਜ ਗਈ ਪਰ ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ ਮੁੜੀ। ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਇਥੇ ਭੁੱਜ ਜਾਵਾਂਗੀ, ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ ਤੇ ਮੈਂ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗੀ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਸਿੰਘੋ! ਦੇਖੋ ਪਿਆਰ ਦੀ ਗੱਲ, ਤੁਸੀਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਜੀ ਘਰ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਦਿਓ। ਇਉਂ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਨੱਠ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਪਿਆਰ ਹੋਇਆ? ਗੁਰੂ ਆਪ ਕਹੇ ਕਿ ਘਰ ਦੀ ਖਬਰ ਲੈ ਜਾ ਕੇ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਆਪ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਮੈਂ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜੀ ਘਰ ਨੂੰ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਿਆਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਦਿਤੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਦੁਨਿਆਵੀ ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿਚ ਜੇ ਐਨੀ ਖਿੱਚ ਹੈ ਫੇਰ ਜਿਹੜਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਵੀ ਆਪਾਂ ਚਾਰ ਦਿਨ ਲਗਾਤਾਰ ਪਿਆਰ ਦੀ ਗਾਥਾ ਸੁਣਦੇ ਰਹੇ, ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਪਿਆਰ ਦਾ ਅਤਾਹ ਹੜ੍ਹ ਨਾ ਮੈਥੋਂ ਸੰਭਾਲਿਆ ਗਿਆ, ਨਾ ਸੰਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਸੰਭਾਲਿਆ ਗਿਆ, ਵੇਦ ਭਾਰਤੀ ਜੀ ਵੀ ਉਠ ਕੇ ਆ ਗਏ। ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਸਾਂਭਿਆ ਹੀ ਨਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁਖਾਲਾ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਜੇ ਪਿਆਰ ਹੈ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ, ਫੇਰ ਬੰਦਾ ਕਹਿ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਜਾਗ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਉਹ ਤਾਂ ਉਠ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਏਗਾ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇਗਾ -

ਭਿੰਨੀ ਰੈਨੜੀਐ ਚਾਮਕਨਿ ਤਾਰੇ ॥

ਜਾਗਹਿ ਸੰਤ ਜਨਾ ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਪਿਆਰੇ ॥ ਪੰਨਾ - 459

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਮ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਿਆ ਉਹ ਜਾਗਦੇ ਨੇ। ਪਿਆਰ ਦੀ ਬਾਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੇਰ ਲੈ ਆਉਂਦੀ ਤੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਜਿਉ ਮਛਲੀ ਬਿਨੁ ਪਾਣੀਐ ਕਿਉ ਜੀਵਣੁ ਪਾਵੈ ॥

ਬੁੰਦ ਵਿਹੂਣਾ ਚਾੜ੍ਹਕੋ ਕਿਉ ਕਰਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈ ॥

ਨਾਦ ਕੁਰੰਕਹਿ ਬੇਧਿਆ ਸਨਮੁਖ ਉਠਿ ਧਾਵੈ ॥

ਭਵਰੁ ਲੋਭੀ ਕੁਸਮ ਬਾਸੁ ਕਾ ਮਿਲਿ ਆਪੁ ਬੰਧਾਵੈ ॥

ਤਿਉ ਸੰਤ ਜਨਾ ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ ਦੇਖਿ ਦਰਸੁ ਅਘਾਵੈ ॥

ਪੰਨਾ - 708

ਜੇ ਪਿਆਰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸੁਖਾਲੇ ਤੋਂ ਸੁਖਾਲਾ ਰਸਤਾ ਹੈ। ਇਕ ਦੋ ਚਾਰ ਨਹੀਂ ਲੱਖਾਂ

ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣਗੇ। ਏਧਰ ਅੱਖ ਮੀਚਾਂਗੇ ਓਧਰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਤਿਆਰ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋਏਗੀ, ਜੇ ਪਿਆਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਫੇਰ ਦੱਸੋ ਕੀ ਹੋਵੇ? ਪਿਆਰ ਦੀ ਐਸੀ ਕਰਾਮਾਤ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ ਜਦੋਂ ਸਰੀਰ ਛੱਡਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਿੱਧਾ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਕੋਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਦਰਸ਼ਨ ਹੀ ਦਰਸ਼ਨ ਨੇ ਤੇ ਸੁਖਾਲਾ ਪਿਆਰ ਹੈ ਸੰਤ ਦਾ ਪਿਆਰ। ਸੰਤ ਪੂਰਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਧੂਰਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ, ਗਿਣਤੀ ਮਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਸੋਝੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਿਆਰ ਕੀ ਹੈ? ਕੱਲ੍ਹ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੀ, ਜਦੋਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ, ਪਿਆਰ ਦੀ ਸਾਂਝ ਪੈ ਗਈ। ਦੂਜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਅੱਡ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੈਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ, ਮੈਂ ਫਿਲਾਸਫੀ ਤੋਂ ਕੀ ਲੈਣਾ ਸੀ? ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਤੂੰ ਆਤਮਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਕੀ ਸੰਵਰਨਾ ਹੈ? ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਖਦੇ ਹੀ 45 ਮਿੰਟ ਬਿਠਾ ਲਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਦੋ ਦਿਨ ਦੀਵਾਨ ਸੁਣਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੇਖਣ ਦਾ ਤੇ ਬਾਤ ਕਰਨ ਦਾ ਉਹ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਮੁੜ ਕੇ ਕਮਲਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮੈਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ। ਖੇਤੀ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਕਿਆਰਾ ਰੱਖ ਲੈਣਾ। ਸ਼ਾਮ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਬਾਕੀ ਤੁਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਦੂਰ ਸਨ ਸਾਡੇ ਖੇਤ ਇਕੱਲੇ-ਇਕੱਲੇ 12 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਹੈ, 35 ਹਜ਼ਾਰ ਏਕੜ ਦਾ ਫਾਸਲਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਤੁਰਨ ਲੱਗਣਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਆਰਾ ਰੱਖ ਲੈਣਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਠ ਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਨਵਾਂ ਕਿਆਰਾ ਨਾ ਰੱਖ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਨਹੀਂ-ਨਹੀਂ। ਕੰਮ ਨਿਬੜੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਚਲੋ, ਮੈਂ ਆਇਆ ਬੱਸ। ਆਉਣਾ ਕਿਹਨੇ ਸੀ? ਖੁਰਪਾ ਦੱਬ ਦੇਣਾ ਕਣਕ ਵਿਚ ਤੇ ਪੂਰੀ ਦੌੜ ਲਾ ਕੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣਾ ਰਾੜੇ ਸਾਹਿਬ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕਿਓ ਨਾ ਕੋਈ। ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਰੋਕਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਰੋ ਰੋ ਮਰ ਜਾਏਗਾ। ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰ ਪੈ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਿਰਦ ਹੋ ਗਿਆ, ਹੱਥ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਗਲਤੀਆਂ ਤੋਂ ਰੋਕ ਕੇ ਬਚਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦਸਦੇ ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਤੇਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ। ਉਹ ਖਿੱਚ ਪੈ ਗਈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਗਏ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹਰਿਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਨ, ਰਾੜੇ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਚੱਲ ਪਏ ਬੱਸ ਲੈ ਕੇ। ਵਾਹ ਜਹਾਨ ਦੀ ਲਾ ਲਈ ਮੈਂ, ਮੇਰਾ ਰੋਣਾ ਨਾ ਬੰਦ ਹੋਵੇ, ਰੋਈ ਜਾਵਾਂ, ਰੋਈ ਜਾਵਾਂ। ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਰੋਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬਾਪੂ ਜੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਰੋਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬੇਬੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰੀ ਮੈਂ ਰੋਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਭਰਾ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਿਆ ਜਵਾਨ ਮੈਂ ਰੋਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਰ ਉਹ ਮੈਥੋਂ ਸਹਿ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਇਕ ਸਾਲ ਮੈਨੂੰ ਰੋਂਦੇ ਨੂੰ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਇਕੱਲਾ ਹੋਵਾਂ ਰੋਵਾਂ, ਖੇਤ 'ਚ ਇਕੱਲਾ ਹੋਵਾਂ, ਦਫਤਰ 'ਚ ਇਕੱਲਾ ਹੋਵਾਂ, ਇਕੱਲਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵਾਂ ਤਾਂ ਰੋਣਾ ਮੈਂ।

ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਚਲੇ ਗਏ, ਸੁੰਨ ਲੱਗਣੀ ਮੈਨੂੰ ਕਿ ਸੁੰਨਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕੁਝ ਮੇਰਾ। ਸੋ ਉਹ ਪਿਆਰ 25 ਸਾਲ ਤੋਂ ਉਤੇ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਪਿਆ ਹੈ ਨਵਾਂ ਨਰੋਆ, ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਪੁਰਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਕਦੇ ਵੀ -

ਸਚੁ ਪੁਰਾਣਾ ਨ ਥੀਐ ਨਾਮੁ ਨ ਮੈਲਾ ਹੋਇ ॥

ਪੰਨਾ - 1248

ਪਿਆਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਗੱਲ ਕਹੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਵਿਚਾਲੇ ਹਾਂ। ਇਕ ਆਰ ਹੈ ਇਕ ਪਾਰ ਹੈ। ਪਾਰ ਵਾਲੇ ਦਾ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ, ਉਰਾਰ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਮਾਫੀ ਮੰਗ ਲਵਾਂਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਆ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ ਉਥੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ। ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਤੁਰ ਗਿਆ ਉਸ ਨੇ ਸੱਚਖੰਡ ਆਉਣਾ ਹੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਮੈਂ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਗੱਲ ਦਿਮਾਗ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿਓ, ਜਿੰਨੇ ਤੁਸੀਂ ਬੈਠੇ ਹੋ। ਜੇ ਮੰਤਰ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦਾ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਕਿਸੇ ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੁੰਦੇ ਹਨ -

ਸੰਤ ਅਨੰਤਹਿ ਅੰਤਰੁ ਨਾਹੀ ॥ ਪੰਨਾ - 486

ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਵੀ ਧਰਮਰਾਜ ਦੇ ਨਹੀਂ ਜਾਓਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਧਰਮਰਾਜ ਦਾ ਹਕੂਕ ਖੋਹ ਲਿਆ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ, ਹੱਕ ਖੋਹ ਲਿਆ। ਪਹਿਲੇ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹ ਬਾਤ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਤਾਂ ਜਾਣਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਪੁੰਨੀ-ਦਾਨੀ ਸਭ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਧਰਮਰਾਜ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਹੈ-

ਧਰਮਰਾਇ ਨੋ ਹੁਕਮੁ ਹੈ ਬਹਿ ਸਚਾ ਧਰਮੁ ਬੀਚਾਰਿ ॥

ਪੰਨਾ - 38

ਤੂੰ ਸੱਚੇ ਧਰਮ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰ -

ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਦੁਸਟੁ ਆਤਮਾ ਓਹੁ ਤੇਰੀ ਸਰਕਾਰ ॥

ਪੰਨਾ - 38

ਜਿਹੜੇ ਨਿਗੁਰੇ ਪੁਰਸ਼ ਨੇ, ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਚੁਗਲੀਆਂ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਬੇਇਮਾਨੀਆਂ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਧੱਕਾ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਚਲਦੇ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਤਾਂ ਬਈ ਦਿਤੇ ਤੈਨੂੰ ਜਿਹੜੇ -

ਅਧਿਆਤਮੀ ਹਰਿ ਗੁਣ ਤਾਸੁ ਮਨਿ ਜਪਹਿ ਏਕੁ ਮੁਰਾਰਿ ॥

ਪੰਨਾ - 38

ਜਿਹੜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਬੈਠ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੇ। ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ-

ਤਿਨ ਕੀ ਸੇਵਾ ਧਰਮ ਰਾਇ ਕਰੈ ਧੰਨੁ ਸਵਾਰਣਹਾਰੁ ॥

ਪੰਨਾ - 38

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੈ ਧਰਮਰਾਜੇ ਨੇ।

ਇਹ ਕੋਈ ਐਵੇਂ ਦਿਲ ਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਸਾਧੂ ਦਾ ਬਚਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੂਰਜ, ਚੰਦ, ਤਾਰੇ ਸਾਰੇ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਣ ਪਰ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਨਾ ਕਦੇ ਵੀ ਟਲੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਚਨ ਨੂੰ ਟਾਲਣ ਦੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਨ। ਸੋ ਜੇ ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਪਿਆਰਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਦਾ ਆਸਰਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਦੀ ਧਿਰ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤੇ ਮਾਣ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਉਸ ਦੇ ਵਲੋਂ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ ਅਸੀਂ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹੋਏ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਸ਼ਰਤ ਪੂਰੀ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ -

ਲੋਗ ਕੁਟੰਬ ਸਭਹੁ ਤੇ ਤੋਰੈ ਤਉ ਆਪਨ ਬੇਢੀ ਆਵੈ ਹੋ ॥

ਪੰਨਾ - 657

ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਬੀਬੀ! ਤੈਨੂੰ ਦੱਸ ਤਾਂ ਦਿਤਾ ਕਿ ਬੇਢੀ ਸਾਰੇ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਹੈ ਸਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈ, ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈ।

ਆਹ ਗੱਲ ਸਭ ਤੋਂ ਔਖੀ ਹੈ, ਨਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਤੋੜ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਨਾ ਕੁਟੰਬ ਤੋਂ ਤੋੜ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਉਸ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਗਲਤਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਦਰਜਾ ਅਣਗੋਲਿਆ ਜਿਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ 5% ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਕਿ ਬੀਬੀ! ਇਸ ਨਹੀਂ ਉਸ ਨੇ ਆਉਣਾ ਜੇ ਤੂੰ ਛੱਪਰ ਬਣਵਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਕੰਮ ਤੈਨੂੰ ਕਰਨਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਤੈਨੂੰ ਨਿਰਾ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਪੈਣਾ ਹੈ ਫੇਰ ਤੂੰ ਚਾਹੇ ਛੱਪਰ ਬਣਾ ਲੈ, ਚਾਹੇ ਜਿਹੜਾ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਰ ਲੈ।

ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਪਿਆਰ ਜੋਰੀਂ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦਾ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰ ਲਵਾਂ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਦਾਤ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ -

ਆਪਣਾ ਲਾਇਆ ਪਿਰਮੁ ਨ ਲਗਈ ਜੇ ਲੋਚੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਪੰਨਾ - 1378

ਇਹ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਦਾਤ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਹੁਣ ਪਿਆਰ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ, ਇਸੇ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਲੈਣਾ। ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਤੇ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ, ਓਹੀ ਸਾਡੇ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ, ਓਹੀ ਸਾਡਾ ਰੱਬ ਹੈ। ਬਹੁਤਾ ਅਸੀਂ ਰੱਬ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਕੀ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਗਿਆਨੀਆਂ ਦਾ ਰੱਬ ਤਾਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵਰਗਾ ਰੱਬ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਥੇ ਰੋ ਵੀ ਪਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਉਹ ਵਰਾਅ ਵੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਵੀ ਹੈ ਸਾਨੂੰ। ਚਲੋ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਹੇਠਾ ਆ ਜਾਓ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਪਿਆਰ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਓਵੇਂ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਜੀਉਂਦਾ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਉਤਮ ਤਰੀਕਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ -

ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ ਦੀ ਚਿਰ ਸਥਾਈ ਆਤਮ ਵਿਦਿਆ

PERENNIAL PSYCHOLOGY OF THE BHAGVAD GITA

ਮੂਲ ਲੇਖਕ - ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ - ਡਾ. ਬੀਬੀ ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਅਪ੍ਰੈਲ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ -)

50. ਹੇ ਕੌਂਤਯ! ਸਿੱਧ ਪੁਰਸ਼ ਨਿਸ਼ਕਰਮ ਸਿੱਧੀ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਮੈਂ ਸੰਖੇਪ ਨਾਲ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਸੁਣ। ਇਹ ਗਿਆਨ ਹੀ ਪਰਾ ਨਿਸ਼ਟਾ ਹੈ।

51. ਸ਼ੁੱਧ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਯੁਕਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਕੇ, ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ, ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਕੇ।

52. ਏਕਾਂਤਵਾਸੀ, ਬੋਝਾ ਤੇ ਹਲਕਾ ਖਾਣ ਵਾਲਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਬਾਣੀ, ਸਰੀਰ ਤੇ ਮਨ ਉਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਧਿਆਨ ਅਤੇ ਯੋਗ ਵਿਚ ਸਦਾ ਹੀ ਸਥਿਤ ਹੈ, ਉਹ ਪੂਰਨ ਵੈਰਾਗਵਾਨ ਹੈ।

53. ਅਹੰਕਾਰ, ਬਲ, ਘੁਮੰਡ, ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਪਰਿਗ੍ਰਹ, ਮਮਤਾ ਇਹ ਸਭ ਤਿਆਗ ਕੇ ਜੋ ਆਦਮੀ ਸ਼ਾਂਤ ਹੈ, ਉਹ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ।

54. ਬ੍ਰਹਮ (ਦੀ ਅਵਸਥਾ) ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ, ਪ੍ਰਸੰਨ ਆਤਮਾ ਵਾਲਾ ਨਾ ਸ਼ੋਕ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਅਭੀਲਾਸ਼ਾ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਸਮਭਾਵ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਮੇਰੀ ਪਰਾ ਭਗਤੀ ਨੂੰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ।

55. ਉਹ ਭਗਤੀ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕੀ ਹਾਂ? ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯਥਾਰਥ ਜਾਣ ਕੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।

56. ਮੇਰੇ ਆਸਰੇ ਹੋਇਆ, ਮੇਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਉਹ ਸਦਾ ਸਾਰੇ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਅਭਿਨਾਸ਼ੀ ਅਤੇ ਅਨਾਦਿ ਪਰਮ ਪਦ ਨੂੰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇਕ ਸੰਪੂਰਨ ਯੋਗੀ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਯੋਗੀ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਅਵਸਥਾ ਲੰਘਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਇੰਦਰੀਆਂ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰੀ ਗੱਲ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਨ ਏਧਰ ਉਧਰ ਨਾ ਭਟਕੇ, ਖੇਰੂ ਖੇਰੂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਫੇਰ ਉਹ ਮਨ ਨੂੰ ਇਕੋ ਹੀ ਪਾਸੇ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਮੋਹ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਉਹ ਕੇਵਲ ਇਕ ਦਰਸ਼ਕ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਗਤ ਦਾ ਤਮਾਸ਼ਾ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਪਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਗਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਫੇਰ ਉਹ ਆਪਣੇ

ਵਾਸਤਵ ਸੁਭਾਅ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਸਤਿ ਚਿੱਤ ਤੇ ਅਨੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਅੰਤ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਭ ਵਿਚ ਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਦਾ ਇਹ ਹਰੇਕ ਪੜਾਅ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਹੈ ਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੂਲਯ ਹੈ ਪਰ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਤਦ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਆਤਮਾ ਦਾ ਮੇਲ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਯੋਗੀ ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਨਖੇਧੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਨਖੇਧੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਆਮ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਤੇ ਹਿਰਦੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘਾ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਯੋਗੀ ਸ਼ਾਂਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਲਈ ਹੋਰ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਰਹਿ ਹੀ ਨਹੀਂ ਗਿਆ, ਉਸ ਦੀ ਕੋਈ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਦਾ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਅਨੁਭਵ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਗਿਆਨ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਨਾਲ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਭੇਦ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਯੋਗੀ ਆਪਣੇ ਕਰਮ, ਕੰਮ ਕਾਜ, ਇਕ ਪੂਜਾ ਦੇ ਸਮਾਨ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਅਰਪਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਸਥਾਈ ਸਥਾਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

57. ਮਨ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਕਰਮ ਮੇਰੇ ਅਰਪਣ ਕਰ। ਮੈਨੂੰ ਪਰਮ ਜਾਣ, ਬੁੱਧੀ ਯੋਗ (ਸਤਿ ਅਸਤਿ ਦਾ ਵਿਚਾਰ) ਕਰ, ਸਦਾ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਚਿਤ ਰੱਖ।

58. ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀ ਦੇ ਕੇ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਸਾਦ ਨਾਲ ਸਾਰੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਤੋਂ ਤਰ ਜਾਵੇਗਾ ਪਰ ਜੇਕਰ ਹਉਮੈ ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ ਸੁਣੇਂਗਾ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਸ਼ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਅਰਜਨ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਰਮ ਕਰੇ, ਤਿਆਗ ਨਹੀਂ। ਜਿਹੜਾ ਕਰਮ ਦਾ ਮਾਰਗ ਪਕੜਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੋਚ, ਕਰਮ ਅਤੇ ਬੋਲ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਹੀ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਜਗਿਆਸੂ ਆਪਣਾ ਮਨ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਰੱਖੇ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਵੀ ਅਰਪਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਜਗਿਆਸੂ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਮਾਇਆ ਦਾ ਭਵਸਾਗਰ ਪਾਰ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਬਿਲਕੁਲ ਥੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਉਸ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ

ਦਇਆ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਜਗਿਆਸੂ ਇਸ ਮਾਰਗ ਤੇ ਨਾ ਚੱਲੇ ਆਪਣੀ ਹਉਮੈ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹੇ, ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

59. ਜੇ ਤੂੰ ਹਉਮੈ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕਹੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਯੁੱਧ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਇਹ ਤੇਰਾ ਕਹਿਣਾ ਵਿਅਰਥ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਤੇਰੀ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਤੈਨੂੰ ਲੜਨ ਵਲ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਕਰੇਗੀ।

61. ਹੇ ਕੌਂਤਯ! ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਵ ਤੋਂ ਉਪਜੇ ਹੋਏ ਕਰਮ ਨਾਲ ਤੂੰ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈਂ। ਜੇ ਅਗਿਆਨ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਉਹ ਕਰਮ ਨਾ ਵੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੇਂ ਤਦ ਵੀ ਤੈਨੂੰ ਅਵੱਸ਼ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਜੇ ਕੋਈ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤੇ ਸੋਚੇ ਕਿ ਮੈਂ ਉਹ ਨਾ ਕਰਾਂ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਵਿਅਰਥ ਗੁਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਦੁਖੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰੇਗੀ। ਭਾਵੇਂ ਅਰਜਨ ਦਾ ਵਡੇਰਾ ਭਰਤ ਸੀ, ਫੇਰ ਵੀ ਅਰਜਨ ਇਸ ਵੇਲੇ ਯੁੱਧ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਤੋਂ ਪਿਛੇ ਹਟਣ ਦੀ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਤਿਆਗ ਲੈਣ ਦੀ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਘਬਰਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਉਲਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕਰਮ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਉਸ ਨੂੰ ਦਸਦੇ ਹਨ, ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਡੀਉਟੀ ਕਰ, ਯੁੱਧ ਕਰਨਾ ਤੇਰਾ ਧਰਮ ਹੈ ਤੇ ਡੀਉਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਮੋਹ ਨੂੰ ਛੱਡ, ਅਭਿਮਾਨ ਨੂੰ ਛੱਡ, ਪੱਖਪਾਤ ਤੋਂ ਉਚੇ ਉਠ ਤੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ।

ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਅੰਦਰ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਕੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਗੁਣ ਕਿਹੜੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਅਵਸਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਮਾਰਗ ਤੋਂ ਭਟਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਫੇਰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸਦਾ ਯਤਨ ਕਰਕੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਮਨੁੱਖ ਵਿਚ ਗੁਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਹਰੇਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘੇ ਗੁਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਸ ਦੇ ਅੰਤਰ ਗੁਣ ਹਨ। ਜੇ ਜਗਿਆਸੂ ਉਹ ਕੁਝ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਤੋਂ ਵਿਪਰੀਤ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਾਏਗੀ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਜਗਿਆਸੂ ਬੜੀ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਨਾਲ ਤਿਆਗ ਦੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਬੜਾ ਮਨ ਚਿੱਤ ਲਗਾ ਕੇ ਚਲਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਖੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਉਹ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਿਆਗ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਾਰਣ ਉਹ ਮੁੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਆ ਜਾਵੇਗਾ।

61. ਹੇ ਅਰਜਨ! ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ

ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਮਾਇਆ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਬਿਲਕੁਲ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਮਸ਼ੀਨ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਹੋਣ।

62. ਹੇ ਭਾਰਤ! ਸਰਵ ਭਾਵ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਲੈ, ਉਸ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਹੀ ਤੂੰ ਸਦਾ ਪਰਮ ਸ਼ਾਂਤ ਪਦ ਨੂੰ ਪਾਵੇਂਗਾ।

63. ਇਹ ਅਤੀ ਗੁਪਤ ਵਿਦਿਆ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਉਤੇ ਪੂਰੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਜਿਵੇਂ ਤੂੰ ਚਾਹੇਂ ਉਵੇਂ ਹੀ ਕਰ।

ਇਕਾਠਵੇਂ ਸ਼ਲੋਕ ਵਿਚ ਬੜੀ ਸੂਖਮ ਤੇ ਡੂੰਘੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਅਰਜਨ! ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਅੰਦਰ ਵਸਦਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਜੋ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਣੋ, ਸਮਝੋ ਪਰ ਕੇਵਲ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਨਾਲ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ - ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦਾ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਵਸਦੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪਕੜ ਆਏਗੀ ਤੇ ਇਹ ਪਹਿਚਾਨ ਆਏਗੀ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹਰੇਕ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੈਣਾ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ।

ਜਿਹੜੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਸਭ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕੇਵਲ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਹੀ ਜੁੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਐਸੀ ਸੋਚ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਅਰਜਨ! ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕਰ ਦੇ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਅੱਗੇ ਸਮਰਪਣ ਕਰ ਦੇਵੇਂਗਾ, ਫੇਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਤੈਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਤੂੰ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਵੇਂਗਾ।

ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗੁਪਤ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਗਿਆਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਅਰਜਨ ਨੂੰ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਗੁਪਤ ਗਿਆਨ ਦੇ ਦੱਸਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇਹ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਲਈ ਕੀ ਠੀਕ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਗਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਗਿਆਸੂ ਸ਼ਿਸ਼ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਹਸੀ ਹੋਵੇ, ਅਨੁਭਵ ਕਰੇ, ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰੇ ਫੇਰ ਇਹ ਜਾਣੇ ਕੀ ਠੀਕ ਹੈ। ਅਧਿਆਤਮਕ ਸਿਖਿਆ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਲਦਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਪਰ ਗੁਰੂ ਤੇ ਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਇਕ ਬੰਧਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜਗਿਆਸੂ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ ਉਹ ਕੀ ਚੁਣਦਾ ਹੈ, ਕੀ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕੀ ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਰੂਹਾਨੀ ਗਿਆਨ ਦੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਪੰਜਾਹ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਪੰਜਾਹ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਜਗਿਆਸੂ ਦੀ।

64. ਫੇਰ ਮੇਰੇ ਪਰਮ ਗੁਪਤ ਅਤੇ ਉਤਮ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਬੜਾ ਪਿਆਰਾ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਬੁੱਧੀਵਾਲਾ ਹੈਂ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਲਾਭ ਲਈ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ।

65. ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਹੀ ਮਨ ਲਗਾ, ਮੇਰਾ ਹੀ ਭਗਤ ਹੋ ਮੇਰੇ ਨਮਿਤ ਹੀ ਜਗ ਕਰ, ਮੈਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ। ਮੈਂ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ, ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰਾ ਹੈਂ।

66. ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਤੂੰ ਇਕ ਮੋਰੀ ਸ਼ਰਣ ਵਿਚ ਆ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸਭ ਪਾਪਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਾਂਗਾ, ਤੂੰ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰ।

ਗੁਰੂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਆਪਣੇ ਸ਼ਿਸ਼ ਲਈ ਅਥਾਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਦਾ ਹੀ ਨਿਸੁਆਰਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਤਿ ਉਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਪਿਆਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਇਸੇ ਅਮਰ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਅਰਜਨ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਸੁਣ, ਮੇਰਾ ਗਿਆਨ ਸੁਣ, ਮੈਂ ਇਹ ਅਤਿ ਗੁਪਤ ਗਿਆਨ ਤੈਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਅਤਿ ਪਿਆਰਾ ਹੈਂ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਤੇਰੇ ਭਲੇ ਲਈ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸ਼ਿਸ਼ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਛੱਡ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਆ ਕੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਦਾ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਕ ਰੂਹਾਨੀ ਬੰਧਨ ਗੁਰੂ ਤੇ ਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਲਈ ਇਹ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਗੁਪਤ ਗਿਆਨ ਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਨਾ ਦੇਵੇ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਆਪ ਜਾਣਦਾ ਹੈ।

ਸੱਚਾ ਸ਼ਿਸ਼ ਸਦਾ ਹੀ ਗੁਪਤ ਗੂੜ੍ਹ ਗਿਆਨ ਜਾਨਣ ਦੀ ਚੇਸ਼ਟਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਰੂਹਾਨੀ ਪੂਰਤੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਜਦੋਂ ਸ਼ਿਸ਼ ਆਪਣਾ ਧਿਆਨ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਤੇ ਲਗਾਉਣਾ ਸਿੱਖ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਉਸ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਸਮਰਪਤ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸਗਲੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਰਾਜਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕੇਵਲ ਉਸ ਇਕ ਦਾ ਹੀ ਨਿਵਾਸ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਨ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਅਤੇ ਤੇਜ ਪਸਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਗਤੀ ਮਾਰਗ ਦਾ ਗਿਆਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਭਗਤ ਅਰਜਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਅਰਜਨ! ਸਾਰੇ ਕਰਮਕਾਂਡ ਛੱਡ ਦੇ, ਕੇਵਲ ਇਕ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੀ ਆਪਣਾ ਉਦੇਸ਼ ਬਣਾ ਲੈ, ਸ਼ੋਕ ਨਾ ਮੰਨ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆਉਣ ਨਾਲ ਤੂੰ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਜਾਏਗਾ, ਤੇਰੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਕੱਟੇ ਜਾਣਗੇ। 66ਵੇਂ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਗੀਤਾ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਾਰਾਂਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਕਰਮਕਾਂਡ ਛੱਡ ਦਿਓ, ਕੇਵਲ ਇਕ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਓ, ਤੇਰੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਧੋਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਡੀਊਟੀ ਛੱਡਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਕੋਈ ਛੋਟੀ ਡੀਊਟੀ ਛੱਡ ਕੇ ਵੱਡਾ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਪਾਪ ਮਾਫ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਜਿਸ ਕਾਰਣ-ਵਸ ਤੁਸੀਂ ਡੀਊਟੀ ਛੱਡ ਰਹੇ ਹੋ ਉਹ ਵਧੇਰੇ ਉਚਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ

(ਇਥੋਂ ਕੱਟ ਕੇ ਭੇਜੋ ਜੀ)

Annual/Life Membership Form - Atam Marg

ਸਾਲਾਨਾ/ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਫਾਰਮ - ਆਤਮ ਮਾਰਗ

(ਇਹ ਫਾਰਮ ਭਰ ਕੇ 'ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਖਾਨਾ : ਮੁਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਜ਼ਿਲਾ ਰੋਪੜ 140901 ਨੂੰ ਭੇਜੋ ਜੀ)

1. ਜੇ ਆਪ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਨੰਬਰ ਲਿਖੋ ਜੀ.....
2. ਨਾਮ/ Name.....
3. ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਮ/Father's Name.....
4. ਪੂਰਾ ਪਤਾ/Full address.....

PINCODE.....Telephone.....

ਮੈਂ ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ **ਸਾਲਾਨਾ/ਲਾਈਫ** ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਨਦਰ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣਿਆ ਹਾਂ ਜਿਸ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੈ।

ਦਸਤਖਤ.....

ਨਾਮ.....

ਨਮਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਡਿਊਟੀ ਛੱਡੀ ਜਾਵੇ ਉਹ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਛੱਡੀ ਜਾਵੇ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਜੇ ਕੋਈ ਘਰ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਛੱਡਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਭੁਗਤਣਾ ਪਵੇਗਾ ਪਰ ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੇ ਉਹ ਉਸ ਤੋਂ ਵਧ ਜ਼ਰੂਰੀ ਡਿਊਟੀ ਲੈ ਲਵੇ, ਜੇ ਕੋਈ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਆਪਣਾ ਦੇਸ਼ ਛੱਡ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਉੱਚੀ, ਵਧੇਰੇ ਉੱਚੀ ਡਿਊਟੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਸਭ ਕੁਝ ਛੱਡ ਕੇ ਕੇਵਲ ਉਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲਗ ਜਾਵੇ, ਸਿਮਰਨ ਭਜਨ ਕਰੇ, ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪਰਮ ਭਗਤ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਲਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕੇਵਲ ਉਸ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਸ਼ਰਧਾ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਕ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਠਦਾ ਹੈ ਏਥੇ ਕਿਉਂਕਿ ਅਰਜਨ ਸੰਨਿਆਸ ਲੈਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦੀ ਆਗਿਆ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ? ਹੁਣ ਇਥੇ ਇਹ ਗਿਆਨ ਗੁਪਤ ਗੁੜ੍ਹ ਗਿਆਨ ਕਿਉਂ ਦਿਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਤਿਆਗ ਕੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆਉਣ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਮਾਫ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਅਰਜਨ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਤੋਂ ਦੌੜ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਉਪਰਾਮ ਸੀ, ਘਬਰਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਤਿਆਗ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਹ ਤਾਂ ਮੋਹ ਵਿਚ ਆ ਕੇ, ਡਰ ਕੇ, ਘਬਰਾ ਕੇ ਤਿਆਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹੀ ਮਾਰਗ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਮਾਰਗ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜਗਿਆਸੂ ਸਭ ਕੁਝ

ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੀ ਪੂਰਨ ਭਗਤ ਹੈ, ਸਦਾ ਦਇਆਲੂ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਤਿਆਗ ਦਾ ਮਾਰਗ ਲਵੇ, ਚਾਹੇ ਕਰਮ ਦਾ ਮਾਰਗ ਲਵੇ; ਉਹ ਇਥੇ ਵੀ ਮੁਕਤ ਹੈ, ਅੱਗੇ ਵੀ ਮੁਕਤ ਹੈ, ਉਹ ਹੀ ਪਰਮ ਅਨੰਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ।

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

- ਐਤਵਾਰ - 5, 12, 19, 26, ਮਈ।
- ਸੰਗਰਾਂਦ - 14 ਮਈ, ਦਿਨ ਮੰਗਲਵਾਰ।
- ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - 26 ਮਈ ਮਾਰਚ, ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ।
- (ਸਮਾਂ ਦੁਪਹਿਰ 12 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)
- ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਹਰੇਕ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਦਿਨ ਦੇ 11.00 ਵਜੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜੇ ਕਦੀ ਤੁਹਾਨੂੰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਨਾ ਮਿਲੇ!!!

ਆਪ ਜੀ ਸਭ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦਿਤ ਹੈ ਕਿ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਬੜੇ ਸੋਹਣੇ ਸੁਚੱਜੇ ਅਤੇ ਸੁਥਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਪੋਸਟ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਸਤੇ ਦੀ ਕਿਸੇ ਰੁਕਾਵਟ ਜਾਂ ਅਣਗਹਿਲੀ ਕਾਰਨ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ 10 ਤਰੀਕ ਤਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਤਾਂ ਕੇਵਲ -

ਦਫਤਰ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਫੋਨ ਨੰਬਰ -

01888-255002

01888-255009 (ਫੈਕਸ)

ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਹੋਰ ਨੰਬਰਾਂ ਤੇ ਨਹੀਂ। ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਕੰਪਿਊਟਰ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੋਨ ਨੰਬਰਾਂ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਅਤੇ ਸਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

• ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ (ਸਕੂਲ) ਦੇ ਫੋਨ ਨੰਬਰ - 01888-255003

• ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਈਨ ਇਨਸਟੀਚਿਊਟ ਔਫ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ - 01888-255004, 255005, 255006, 255007